

דף ב.א.

משנה. **שנים אוחזין בטלית** - דוקא אוחזין, דשניהם מוחזקים בה ואין לזה כח בה יותר מזה, שאילו היתה ביד אחד לבדו, הוי אידך המוציא מחבירו, ועליו להביא ראיה בעדים שהיא שלו, ואינו נאמן זה ליטול בשבועה. **זה אומר כולה שלי** - בגמרא מפרש למאי תנא תרתי. **זה ישבע** - מפרש בגמרא בבא מציעא (ג, א) שבועה זו למה. **שאין לו פחות מחציה** - בגמרא בבא מציעא (ה, ב) מפרש אמאי תקון כי האי לישנא בהך שבועה. **וזה אומר חציה שלי** - מודה הוא שהחצי של חבירו, ואין דנין אלא על חציה, הלכך, זה האומר כולה שלי ישבע כו' כמשפט הראשון, מה שהן דנין - עליו נשבעין שניהם שאין לכל אחד בו פחות מחציו, ונוטל כל אחד חציו. **היו שנים רוכבין כו'** - לאשמועינן אתא, דרכוב ומנהיג שניהם שוין לקנות בהמה מן ההפקר. **בזמן שהן מודין** - בגמרא בבא מציעא (ח, א) מפרש [דבהאי] אשמעינן דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. **גמרא. ראיתיה** - קודם שהגבהת אותה. **בראיה קני** - מדקתני יחלוקו. **תנא כולה שלי** - בחזקה גמורה, שהגבהתי תחילה, ואתה תפסת מידי משזכיתי בה. **והאמר רבנאי** - בבבא קמא בהגוזל ומאכיל (ק"ג, ב). **ומצאתה דאתא לידיה משמע** - ואפילו הכי אחיך ולא נכרי, ולא תימא: כי מיעט רחמנא נכרי, היכא דלא אתאי לידיה, דישראל לא מיחייב למטרח עלה ולאהדורה, אבל אתא לידיה, מיחייב להחזירה, דאבידתו אסורה. **תנא לישנא דעלמא נקט** - אי לא הדר תנא כולה שלי הוה אמינא: מאי מצאתיה דקתני תנא - לשון בני אדם אחז במשנתנו, ולא לשון מקרא, והרבה בני אדם קורין לה מציאה משעת ראיה. **בעלמא דקתני מצאתיה** - בכל מקום ששנינו שהמוצא מציאה קנאה, הוה אמינא דמציאה קני לה משעת ראיה, דלא אשמעינן שום תנא דלא קני לה אלא בהגבהה, להכי אשמעינן הכא ממשנה יתירה. **והא זה וזה קתני** - גבי מצאתיה תנא זה אומר, וגבי כולה שלי קתני זה אומר ואי חדא הוא, הכי אבעי ליה למתני: זה אומר מצאתיה וכולה שלי. **במקח וממכר** - קניתיה מיד פלוני, ודוקא מקח וממכר הוא דאמרינן יחלוקו בשבועה, דאיכא למימר שניהם קנאוה ולשניהם נתרצה המוכר, אבל זה אומר: אני ארגתיה וזה אומר: אני ארגתיה - לא יחלוקו, דודאי חד מינייהו רמאי הוא, ותהא מונחת עד שיבא אליהו.

דף ב.ב.

דמורה ואמר - מורה היתר לעצמו לאחוז בה בלא משפט. **לאו מידי חסר** - אינו מפסיד כלום, בחנם באה לו, ואף בלא טורח. **אבל מקח וממכר דליכא למימר הכי** - ואף על גב שזה גם הוא נתן את המעות למוכר, כדאוקמינן לקמן דנקט מתרוייהו חד מדעתיה וחד בעל כרחיה, וכשיחלוקו יטול זה חצי מעותיו וזה חצי מעותיו, אפילו הכי חסרון הוא אצלו, דאי לא הוה צריך לה לא הוה מהדר אבתרה למזבנה, וזה שבא לחלוק וליתן חצי דמים - שלא כדין מחסרו. **דמי קא יהיבנא** - דמים אני רוצה ליתן. **אבל מציאה דליכא למימר** - חברי ילך וימצא אחרת, זה ודאי מחסרו ממון. **ולחזי זוזי ממאן נקט** - נשאל את המוכר ממי קיבל דמיה, דתניא בקדושין (עג, ב): נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי ואף על גב דמסיים במה דברים אמורים שמקחו בידו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן, שלא נתן לב לדבר כל כך להיות זכור, מאחר ששניהם חזרו אחריו בפיסוק דמיה - הא אוקימנא התם בדנקט זוזי מתרוייהו, מחד מדעתיה ומחד בעל כרחיה, דכיון דלא עליה רמיא לאסהודי, לא דק כולי האי להיות נזהר, משהלכו מלפניו, הי מדעתיה והי בעל כורחיה, אבל היכא דלא קיבל דמים אלא מחד מידכר דכיר ליה. **לא צריכא דנקט זוזי מתרוייהו** - הכי גרסינן: ולא ידעינן מהי מדעתיה ומהי בעל כורחיה ולא גרסינן ולא ידע, דאפילו ידע בזו אין המוכר נאמן משהלכו, כדמוקי התם. **מתניתין** - דמשבע לתרוייהו וחד משתבע לשיקרא. **דלא כבן ננס** - במסכת שבעות (מה, א) גבי חנוני על פנקסו, אלו ואלו באין לבית דין על מנת לישבע אחד מהם לשוא, אמר בעל הבית לחנוני: תן לבני חטים בדינר ועלי לשלם, או לפועלים בסלע מעות שאני חייב בשכרם ועלי ליתן סלע, הוא אומר נתתי והוא אומר לא נטלתי, ושניהם תובעין את בעל הבית - שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית, אמר בן ננס, כיצד, אלו ואלו באין לידי שבעת שוא, אלא שניהם נוטלין בלא שבעה. **אימור בהדי הדדי אגבהוה** - למציאה, וכל אחד ואחד סבור אני הגבהתיה תחילה וכולה שלי - וכי משתבע על חציה קושטא משתבע, ולענין מקח וממכר נמי, שמא לשניהם נתרצה. **כסומכוס** - בבבא קמא, גבי שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה (מו, א). **עליו הראיה** - בעדים, ואי לא - לא גבי מידי, והכא חולקין [בשבעה]. **הכי גרסינן: אי אמרת בשלמא רבנן התם דלא תפסי תרוייהו אמור רבנן כו', הכא דתפסי תרוייהו פלגי בשבעה, אלא אי אמרת סומכוס, ומה התם דלא תפסי תרוייהו אמר**

סומכוס פלגי בלא שבועה - הכא דתפסי תרוייהו לא כל שכן. **תרוייהו תפסי** - ואין כאן מוציא מחבירו. **בשבועה פלגי לה** - כיון דמחסר גוביינא במה שחבירו תופס, דהאי תפיס בכולה והאי תפיס [בכולה] לא קים להו לרבנן להוציא ממון מחזקתו בכדי, כדאמרינן התם: לרבנן דבעי ראייה הצריכום שבועה. **שמא ושמא** - כי התם דקתני: נמצא עוברה בצדה, ואין ידוע אם עד שלא ילדה נגחה, אם משילדה נגחה ולא מת הולד מחמת הנגיחה אלא מאליו, וכיון דכל חד שמא טעין, ליכא למרמי עלייהו שבועה. **זרבה בר רב הונא** - בפרק השואל (בבא מציעא ק, א). **זררא דממונא** - חסרון ממון, שאם יפרע זה שלא כדין הוא חסרון ממון, ואם נפטרנו שלא כדין נמצא זה חסר ולד פרתו. **ומה התם דאיכא זררא דממונא כו'** - איזה מהן שמפסיד החצי שלא כדין, אתה מחסרו ממון.

דף ג.א

איכא למימר כוליה דמר - ועוד: על כרחך או כוליה דמר או כוליה דמר, אפילו הכי חולקין בלא שבועה. **הכא דליכא זררא דממונא** - ועוד, דאיכא למימר דתרוייהו בהדי הדדי אגבהוה. **לא כל שכן** - דחולקין בלא שבועה. **ותוקף** - אוחז. **דר' יוסי** - לקמן בהמפקיד (בבא מציעא לז, א): שנים שהפקידו אצל אחד, זה מנה וזה מאתים, זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי, וקאמר תנא קמא: נותן לזה מנה ולזה מנה, והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו, אמר ר' יוסי: אם כן מה הפסיד הרמאי, ולמה יודה, הרי קיבל את שלו, אלא הכל יהא מונח, ויפסיד הרמאי, והכא נמי יהא מונח. **הא נמי כשאר דמיא** - דהתם על מנה השני הם דנין, ואלו דנין על הטלית כולה. **דחד מינייהו הוא** - ואין לומר יחלוקו. **הכא דאיכא למימר דחד מינייהו הוא** - ואין לחבירו חלק בה - לא כל שכן דלית ליה יחלוקו? מאי פסידא אית ליה - למי שאין לו חלק בה אם תהא מונחת. **דלודי** - שאין לו חלק בה, כשיודה מה יטול? מקח וממכר מאי איכא למימר - הא אוקימנא דקיבל דמים מתרוייהו, ואי הוה אמרינן יהא הטלית והדמים מונחים - אית ליה פסידא לרמאי, ויודה על האמת קודם שיפסיד. **התם היינו טעמא** - דשניהם נשבעין ונוטלין - דחנוני אומר לבעל הבית אנא שליחותא דידך עבדי, ונתתי לפועלך ממון שצויתני. **מאי אית לי גבי שכיר** - לערער. **לא מהימן לי** - איני מאמינו בשבועה, אני אומר שהוא רשע, ואין לי להאמין אדם בשבועה על כרחי, אלא

אם כן האמנתיו מתחילה להפקיד אצלו או להתנות עמו. **את הימנתיה** - ואתה הוא שקילקלת, ואין לי להפסיד בקלקולך שיהיו מעותי מונחין עד שיבא אליהו. **וישבע על השאר** - כדין מודה מקצת הטענה, שאמרה תורה ישבע, כדילפינן בשבועות (לט, ב) מכי הוא זה, ואף על גב דזה לא הודה - הרי יש עדים במקצת, ולא תהא הודאת פיו גדולה לחייבו על השאר שבועה מהעדאת עדים. **מקל וחומר** - לקמן מפרש מאי קל וחומר. **ותנא תונא** - ותנא דידן סייעתא לדידי. **זה אומר כו'** - וקתני שניהם ישבעו. **אנן סהדי דמה דתפס האי** - היינו פלגא. **דידיה הוא** - שהרי מוחזק הוא בפנינו, והרי הוא תובע את כולה, וחבירו כופר את כולה, שאומר: כולה שלי ואף מה שאתה תפוס בידך, ואנו מעידין אותו שיש לו בה מקצת, ומחייבים את חבירו שבועה על השאר - דהיינו חצי שעיקב לעצמו. **מאי לא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים** - מהיכי תיתי לן למידק דתיסק אדעתין דתהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים, דאיצטריך לתנא למילף מקל וחומר דלא תהא הודאת פיו גדולה. **מפני מה אמרה תורה כו'** - ולא חשבו כמשיב אבידה לפטרו, שלא כפר בכולו.

דף ג.ב.

והאי בכוליה בעי דלודי כו' - וכי תימא: מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא, ולא נרמי עליה שבועתא, לא חשיד אממונא, לפי שברצונו היה מודה בכולו, אלא שאין בידו לפרוע, וסבר: עד דהוי לי [זוזין], ופרענא ליה. **דליכא למימר הכי** - שהרי כפר בכולו, ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא. **פיו שאינו מחייבו ממון** - בהודאתו, ולקמיה מפרש לה. **מחייבו שבועה** - על השאר. **עדים שמחייבין [אותו] ממון** - במה שהעידו. **אינו דין שיחייבוהו שבועה** - על השאר. **הודאת בעל דין כמאה עדים** - ברייתא היא בתוספתא דבבא מציעא בפרק ראשון. **פיו אינו מחייבו קנס** - דילפינן (בבא קמא עה, א) מקראי דמודה בקנס פטור, אשר ירשיעון אלהים - פרט למרשיע את עצמו. **פיו מחייבו קרבן** - דכתיב והתודה אשר חטא והביא (ויקרא ה). **עדים אין מחייבין אותו קרבן** - אם מכחישין אותו, דכתיב (שם ויקרא ד) או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים. **אמרו לו שנים אכלת חלב** - שוגג. **והוא אומר לא [אכלתי]** - פטור, שהיה יכול לומר מזיד הייתי ויפטר מן הקרבן, אף כשאמר לא אכלתי - פטור, דמה לו לשקר. **חומש ואשם** - אם

נשבע וכפר ממון והודה, כתיב או מכל אשר ישבע עליו לשקר וגו' (שם ויקרא ה). **אינו בהכחשה ובהזמה** - אם הודה לו במנה, ובאו עדים והכחישוהו, לומר אינך חייב לו כלום - אינו נפטר בכך, דהודאת בעל דין כמאה עדים. **שישן בהכחשה ובהזמה** - שאם באו שנים עדים והכחישום או הזימום - אין זה משלם ממון על פיהם. **מחייבו שבועה** - טענו חבירו מנה לי בידך, והוא אומר אין לך בידי כלום, ועד אחד מעידו שהוא חייב לו - הרי זה נשבע להכחיש את העד, דכתיב (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש וגו' לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם, אבל לשבועה - קם (שבועות מ, א). **מה לעד אחד** - כלומר: היכי ילפת שבועה דשנים משבועה דעד אחד, מה לעד אחד - שכן על מה שהעד מעיד הוא נשבע להכחישו.

דף ד.א.

תאמר - בשבועה דעדים, שאינו נשבע על מה שהעידו אלא על מה שלא העידו, ועל כפירתו הוא נשבע ולא אהעדאתן, ומנין לך להחמיר כל כך? מגלגול שבועה דעד אחד - אם נתחייב לו שבועה על ידי עד אחד כדאמרין, והיתה עליו טענה אחרת שלא היתה מוטלת עליו שבועה - מגלגלין אותה עם שבועה זאת, ונשבע על שניהן, דגלגול שבועה דאורייתא היא, דילפינן לה - בקדושין (כז, ב) מואמרה האשה אמן אמן, הרי שעל מה שלא העיד העד הוא משביעו. **שכן שבועה גוררת שבועה** - עד לא חייבו שבועה אלא על מה שהעיד, והשבועה גוררת שבועה, תאמר בעדים הללו, שהחמשים שהעידוהו הם מחייבין אותו לשלם, ואין כאן שבועה לגרור על ידה שבועה על השאר. **פיו יוכיח** - מודה מקצת הטענה, שעל מה שכופר ופיו לא הודה הוא נשבע. **טענה וכפירה** - זה טוען וזה כופר, הן באין לדון. **לא הוחזק כפרן** - על מה שכפר אינו מוחזק כפרן, שמא לא כיחש, שהעד אינו נאמן להכחישו ולהחזיקו כפרן. **תאמר בעדים** - שמאחר שכפר הכל, והם העידו על החמשים - הוחזק כפרן, ולא נאמר נאמינהו על השבועה. **הכופר במלוה** - בין על כולה בין על מקצת, ובאו עדים והעידוהו עד שלא נשבע. **כשר לעדות** - ולא אמרינן גזלן הוא, והתורה אמרה (שמות כג) אל תשת רשע עד, דכיון דמלוה להוצאה נתנה - דלמא צריך להוציאה, וסבר עד דהוה לי [זוזי] ופרענא ליה, ואי מודינא ליה השתא - יתבעני מיד, אבל הכופר בפקדון, אפילו על מקצת, ובאו עדים והעידוהו - פסול לעדות, דמאי הוה ליה גבי פקדון לאשתמוטי נפשיה,

ושמא תאמר אבד ממנו ואשתמיט ליה עד דמשכח ליה, לקמן בפירקין בבא מציעא (ה,ב) מוקמינן בדאתו סהדי ואמרי ההיא שעתא בידיה נקיט ליה. **בתורת הזמה** - לשלם קנס דכאשר זמם, דעד אחד שהוזם פטור, ופיו גבי הודאה כל שכן דלא שייכא הזמה כלל. **תאמר בעדים** - אם הוזמו בחמשים שהעידו משלמין ממון. **תורת הזמה לא פריך** - אינה חשובה לו פירכא, דכיון דעד אחד ישנו בהזמה - ליבטל עדותו בעדות שני עדים, אם הוה לן למימר בעדים משום דישנן בהזמה לא יחייבוהו שבועה - הוה לן למימר נמי בעד אחד לא יחייבוהו שבועה, דהא ישנו בהזמה ליבטל עדותו, ואי משום דאין משלם קנס - אין בזו יפוי כח להאמין עדותו. **אלא דקאמר ותנא תונא** - אם יש לך להשיב על דברי ר' חייא - כך יש לך להשיב, דקאמר ותנא תונא והביא ראיה לדבריו ממשנתינו - מי דמי. **התם** - בדר' חייא. **למלוה אית ליה סהדי** - דמסיק ביה חמשים. **ללוה לית ליה סהדי** - באינך חמשים שאינו חייב לו עליה. **אי הוה ליה כו'** - כגון אילו העידו העדים חמשים חייב וחמשים פרע, בכהאי גוונא לא הוה אמר ר' חייא דצריך לישבע על השאר. **מתניתין כי היכי דאנן סהדי להאי** - דחציה שלו. **אנן סהדי להאי** - דחציה שלו, ולמה הצריכוהו חכמים שבועה, שמע מינה טעמא לאו משום מקצת הטענה הוא כו' חייא, ואינה שבועה דאורייתא, אלא תקנת חכמים שלא יהא כל אחד הולך כו'. **והילך** - לא הוצאתים, והן שלך בכל מקום שהם. **חייב** - לישבע על השאר, ולא אמרינן הני דקמודי ליה בגוייהו, הואיל ואיתנהו בעינייהו - כמאן דנקיט להו דמי, אלא כשאר מודה במקצת הוא, וחייב. **ותנא תונא כו'** - קא סלקא דעתך דלר' חייא טעמא דמתניתין משום דאנן סהדי דמאי דתפיס דיליה הוא, והוי כמנה לי בידך והלה אמר אין לך בידי כלום, והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים, וכי אידך דר' חייא, דמחייב ליה שבועה דאורייתא. **והא הכא** - דהך העדאת עדים אנן סהדי דמאי דתפיס האי הילך הוא, שהרי בפנינו הוא. **וקתני** - דמחייב שבועה אשאר, והוא הדין להודאה במקצת. **תקנת חכמים היא** - ולא משום העדאת עדים, וכדפרכינן לעיל: כי היכי דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי. **אי אמרת בשלמא מדאורייתא חייב** - כלומר, גבי שבועה דאורייתא, כגון בהודאה במקצת.

דף ד.ב.

סלעים דינרין - שטר שכתוב בו: פלוני לוח מפלוני סלעין, ולא פירש כמה,

וכן שטר שכתוב בו דינרין סתם. **אינו אלא כמשיב אבידה** - מדהוה ליה למימר שתים, והשטר מסייעו, דכיון דלא פירש ניכרים הדברים ששנים היו - לכך לא הוצרך לפרש, דמיעוט סלעים שנים, וכיון דאמר שלש - משיב אבידה הוא, וחכמים פטרו את משיב אבידה מן השבועה, דתנן: המוצא את המציאה לא ישבע וכו' (גיטין מח, ב). **טעמא דאמר שלש** - קא סלקא דעתך השתא דמייתי תיובתא מדנקט פלוגתייהו בשלש וחמש, ולא נקט ולוה אמר שתים, שמע מינה: בשתים לא מחייב ליה ר' שמעון בן אלעזר, וכדמפרש ואזיל, דכיון דכל הודאתו בשטר כתובה, דשטר נמי שתים משמע, וכל משמעות השטר הילך הוא - שהרי הקרקעות משועבדים על כך, אבל כי אמר שלש סלעים - שלישי מלוה על פה הוא, דלאו בשטר כתובה, ואין הקרקעות משועבדים, ולא הילך הוא. **הכי גרסינן** - ושטרא דקמודה הילך הוא, ולא גרסינן: כיון דקמודה ביה, דבלאו הודאתו נמי כל שטרי הילך הוא, והכי פירושו: ומאי דקמודה ביה - דכתוב בשטר הילך הוא. **לאפוקי מדר' עקיבא כו'** - דאי תנא שתים לא הוה פליג ר' עקיבא. **אי הכי** - דבשתים נמי חייב, אמאי תנא הואיל והודה מקצת הטענה ישבע, ר' שמעון בן אלעזר אומר אף זה ישבע מבעיא ליה, ושמעינן דלא משיב אבידה חשיב ליה, ומדנקט הואיל - משמע דחיובא משום דגרם לעצמו, שהודה במקצת, דהשתא הוא דהויא הודאה, משום דסלע שלישי לאו הילך הוא, אבל שתים - לא הוי הודאה, משום הילך. **אלא לעולם כו'** - אלא אי אית לך לתרוצי - תריץ הכי: לעולם כדקאמרת, הא שתים פטור, וטעמא לאו משום הילך, דהילך בעלמא חייב. **ושאני הכא דקא מסייע ליה שטרא** - העדים החתומים על השטר מעידין כדבריו שלא היו אלא שתים, ולכך לא פירשו מניינן, הלכך אין צריך שבועה. **אי נמי** - להכי לא הוו שתים הודאה לחייבו שבועה - לפי שהשטר אומר כן, ושטר הוי שעבוד קרקעות, וכשם שאין נשבעין על כפירת קרקעות, כך הודאתן אינה מביאה לידי שבועה, דקרקעות אמעוט מתורת שבועה, במסכת שבועות פרק שבועת הדיינין (מב, ב), אבל כי אמר מלוה חמש ולוה שלש - איכא כפירה והודאה במה שאין כתוב בשטר. **הא שתים** - דליכא משיב אבידה. **חייב** - מדלא תנא פטור בשתים, ונימא טעמא משום הילך. **מודה מקצת הוי** - ואינו משיב אבידה, דאיערומי קמערים, דלחזקיה בנאמן. **קא משמע לן** - כיון דבשתים נמי פטור - ליכא למימר איערומי מערים, אלא משיב אבידה הוי. **הכי נמי מסתברא** - דבשתים פטור. **ואלא קשיא לר' חייא** -

דהא איכא למידק מינה דשתים פטור, כדאמרינן דאי סלקא דעתך כו'. **שאני הכא** - האי דקאמר שתיים פטור - טעמא לאו משום הילך, אלא דקא מסייע ליה שטרא. **טענו** - חבירו בבית דין כלים וקרקעות. **פטור** - דלא כפירתו ולא הודאתו מביאתו לידי שבועה. **חייב** - אף על הקרקעות לישבע, כדאמרינן לקמן: שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הקרקעות לישבע עליהן, משנתחייב לישבע על המטלטלין זוקקין ומגלגלין עמהם שבועת קרקע. **דומיא דכלים וקרקעות** - שכלים שהודה עליהם מונחים לפנינו, ואמר ליה הילך. **זוקקין** - המטלטלין זוקקין הקרקעות לישבע על ידי גלגול. **תנינא** - בקדושין (כו, א) הנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהם. **הכא עיקר** - שמשנה זו שנויה במסכת שבועות (לח, א). **התם** - בקדושין. **אגב גורא נסבה** - דאיירי התם נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה, ואגב דאיירי דנקנין עמהם תנא בהדה זוקקין אותן לישבע עליהם.

דף ה.א.

למאי איצטריך קרא למעוטי קרקע משבועה - דילפינן לה מכלל ופרט בשבועות (מב, ב), ולקמן בפרק הזהב (נו, ב). **וחפר בה בורות שיחין ומערות** - דלאו הילך הוא, שהרי קלקלה. **אי נמי** - להיכן דהודה בכלים, דלאו הילך הוא, ואשמועינן דאינו נשבע אכפירת (שעבוד) קרקעות. **ארבעה שומרינן** - שבועה האמורה בהן בשומר חנם שנגנבה הימנו, ושומר שכר שנאנסה, ובשואל שמתה מחמת מלאכה. **צריכינן כפירה במקצת והודאה במקצת** - כפירה לא הויא אלא בכופר ממש: או לא היו דברים מעולם, או החזרתי לך, הודאה לא הויא אלא אם כן הודה ממש שיש לו בידו, שחייב להחזיר לו, נמצא שאין חיוב שבועת השומרים באה אלא אם כן טען שלש פרות: באחת כפר לו, ואחת הודה לו שישנה בידו, והשלישית אומר לו נאנסה, או אם שומר חנם הוא - אומר לו בשלישית נגנבה, דחייב עליה שבועה האמורה בפרשה (שמות כב) שלא שלח ידו במלאכת רעהו, דאילו שבועה דכפירה - אין זו שבועה האמורה בשומרים, ובלאו כפירה נמי לא תחייביה שבועת שומרים, דכתיב בשומר חנם כי הוא זה דמינה נפקא לן (שבועות לט, ב) שמודה במקצת וכפר במקצת, ולאפוקי ממאן דאמר בבבא קמא בהגוזל [קמא] [קז], (א) עירוב פרשיות כתוב כאן, וכי כתיב כי הוא זה - לאו אשומר חנם דכתיב

גביה קאי, אלא אם כסף תלוה, ואשמועינן האי תנא דבשומרים נמי בעינן כפירה והודאה, והשבועה האמורה בפרשה על פרה שלישית. **היכי דמי** - פרה של הודאה. **לאו** - דקיימא קמן, ואמר ליה: קחנה בכל מקום שהיא, דהיינו הילך. **איך מתה לה באונס** - ועליה הוא נשבע שבועת שומרין. **וחדא מתה לה בפשיעה** - היא של הודאה, ולא הילך הוא. **תא שמע דתני אבוב דרבי אפטוריקי** - תא שמע מינה תיובתא. **לרבי חייא קמייתא** - כלומר: תא שמע לדר' חייא קמייתא, דאמר לעיל שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים כו'. **אשר יאמר וגו'** - מודה לו במקצת, מכלל דכופר במקצת, וכתב בההוא לעיל מיניה ונקרב בעל הבית אל האלהים ודרשינן לקמן בבא מציעא (מא, ב) ונקרב לשבועה. **ההוא** - מיבעי ליה להודאת מקצת דמחייבא עליה שבועה, ואתיא העדאת עדים מינה בקל וחומר כדלעיל, דליכא קרא יתירא דתדרוש מינה מיעוטא. **וחד להעדאת עדים** - למעוטה. **וחד להודאה ממין הטענה** - דבעינן שתהא הודאה ממין טענת כפירה, שאם טענו סאה של חטים והודה לו בשעורים - פטור. **אם איתא לדר' חייא** - אם הלכה כמותו. **אמר ליה אביי ואם איתא לדר' חייא משתבע האי** - בתמיה. **והא גזלן הוא** - וכי אמר ר' חייא במלוה, אי נמי בפקדון שלא שלח בו יד ואבד ממנו - דאיכא למימר אשתמוטי משתמיט. **לשכנגדו קאמינא** - אם שבועה מוטלת עליו - נשבע שכנגדו ונוטל, כדאמרינן בשבועות (מד, ב) שהחשוד על השבועה תקנו חכמים שכנגדו נשבע. **השתא נמי** - כי ליתא לדר' חייא, ואין כאן הודאה במקצת. **נחייביה** - שבועת היסת מדרב נחמן, וישבע שכנגדו ויטול. **היסת** - שבועה שהסיתו חכמים לכך להסיתו להודות, וטעמא מפרש בשבועות (מ,ב): חזקה אין אדם טוען אלא אם כן יש לו בידו. **דר' נחמן תקנתא היא** - דהא מדאורייתא לא רמי שבועה עליה.

דף ה.ב.

ותקנתא - דכשכנגדו ישבע ויטול, דהויא נמי תקנתא, דמן התורה מי שעליו לשלם הוא ישבע ויפטר מן התשלומין, ואין נשבע ונוטל מן התורה, ואותן המנויין בשבועות (מד, ב) - תקנת חכמים הן, ולשבועה דאורייתא - עבוד רבנן תקנתא, אבל תקנתא לתקנתא לא עבדינן. **ותיפוק ליה דהוה ליה רועה** - אדאביי קא מתמה, דקשיא ליה והא גזלן הוא, ותיפוק ליה דבלאו הך גזילה פסול לשבועה. **דאמר רב יהודה סתם רועה** - אפילו לא הועד עליו שגזל.

פסול - לעדות, דסתמיה גזלן הוא, שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים. **דידה** - רועה בהמות שלו - פסול, דבשביל הנאתו רועה אותן בשדות אחרות, אבל רועה בהמות העיר בשכר, בשביל הנאת אחרים אינו חוטא להרעות עד שיגיע למרעה המופקר לכל. **דאי לא תימא הכי** - דלא אמרינן על רועה בהמות דעלמא שהוא גזלן - אנן חיותא לרועה היכי מסרינן? - על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע - הבא ליטבע וליטול חציה, צריך הוא ליטבע שיש לו בה חציה או ליטבע שאין לו בה פחות מחציה, שמא אין לו בה כלום, וכי משתבע שאין לו בה פחות מחציה - באמת הוא נשבע, שהרי אין לו כלום, דבשלמא אם היה לו בה שליש או רביע, והוא נשבע שאין לו בה פחות מחציה - נשבע בשקר, שהרי יש לו בה שליש שהוא פחות מחציה, ואין לו בה חציה, אבל כשאין לו בה כלום - נשבע הוא באמת. **שבועה שיש לי בה** - ואם תאמרו: שמא שליש או רביע, שבועה שאין לי חלק בה פחות מחציה. **מי יהינן ליה כולה** - הרי חבירו תופס בה, ואם ישביעוהו על כולה - הרי לעז לבית דין, מאחר שכולה שלו והם אמרו יחלוקו. **מרע ליה לדיבוריה** - דאמר ברישא כולה שלי, והשתא אמר בהדיא חציה שלי. **דאמר כולה שלי** - תירוצא הוא. **ולדבריכם** - שאין אתם מאמינים לי בכולה - שבועה שיש לי בה, ואין לי בה פחות מחציה. **ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד כו'** - אדרבי יוחנן פריך, דאמר חשדוהו רבנן שמא ילך ותוקף בטליתו של חבירו, ואומר שלי הוא, אם חשוד הוא בכך - חשוד הוא נמי ליטבע. **לא אמרינן כו'** - דחמיר הוא לאינשי איסור שבועה מאיסור גזילה. **אשתמוטי משתמיט ליה** - ולא חשיד אממונא. **כדרבה** - דאמר לעיל: מפני מה אמרה תורה כו'. **תדע** - דלאו בגזלן חשדינן ליה אלא באשתמוטי בעלמא. **דאמר רב אידי בר אבין הכופר במלוה** - שבאו עדים והחזיקוהו בכפרן, שהעידוהו שהוא חייב לו. **כשר לעדות** - אלמא: לאו דעתיה למגזליה, דנימא אל תשת עד חמס אלא לאשתמוטי עביד. **בפקדון פסול לעדות** - דמאי אשתמוטי איכא, הרי לא ניתן להוצאה, ובעין הוא, ואם אבד - יטעון שאבד ויפטר. **ולימא מיגו דחשיד אממונא** - דההוא דאמר לא היו דברים מעולם - כופר בפקדון הוא, וליכא למימר משתמיט. **חשיד נמי אשבועה דידה** - דבשלמא אשבועת שומרין, דההוא דקטעין נאנסה, דחייביה רחמנא שבועה - איכא למימר דלא חשיד אממונא, אלא שמא פשע בשמירתה וחייב לשלם אונסיה, וסבר עד דהוי לי זוזי ופרענא ליה, אלא ההיא דכפירה - הא ודאי כופר בפקדון הוא, ומשקר, והיכי משבעינן ליה עלה?

התם נמי אשתמוטי משתמיט - שאבדה ממנו, וסבר משכחנא לגנב כו'. **אי הכי** - בפקדון איכא למימר משתמיט. **דבחשנא** - אחפש. **הכי גרסינן: דההיא שעתא הוה גביה** - ולא גרס: ההיא שעתא דאשתבע. **דאמר רב הונא** - לקמן בהמפקיד גבי שילם ולא רצה ליטבע, אמר רב הונא: אם בא לשלם - משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, חיישינן שמא עיניו נתן בה. **התם** - לא חשיד אממונא, דמורי היתירא למימר דמי בעינא למיתב. **הא קא עבר בלא תחמוד** - מה לי חשוד על לא תחמוד, מה לי חשוד על לא תגזול, נימא: מיגו דחשיד עליה, חשיד אשבועתא.

דף ו.א

משביעין אותו - לשאינו מודה במקצת. **נימא מיגו** - דמעיו פניו לכפור הכל - לאו לאשתמוטי בעי, וחשוד אשבועה. **שניהם נשבעים** - גבי חנוני על פנקסו, וקשה לי, אמאי שבקה למתניתין דשבועות ומייתי לה מברייתא? נימא מיגו - כיון דחד מינייהו ודאי חשיד אממונא. **שלוש שבועות משביעין אותו** - לשומר חנם שטוען נגנבה. **שלא שלחתי בה יד** - לעשות מלאכתו, דאי שלח בה יד הוי גזלן עליה, ומיחייב באונסיה, ואפילו נאנסה - ברשותיה היא קיימא, ודידיה היא. **נימא** - גבי שבועה שאינה ברשותי, מיגו דחשיד אממונא שמא ברשותיה הוא וכופר בה - חשיד נמי אשבועתא. **אביי אמר** - טעמא דמתניתין לאו כדר' יוחנן, דאי הוה חשיד לן אהולך ותוקף בטלית חבירו חנם - הוה לן חשוד אשבועה, אלא: חיישינן שמא מלוה יש לו עליו על זה, ומכיר בו ששכחה, ויכפור בו, והולך ותוקף בטליתו, ונשבע שיש לו בה דמי חציה, וטלית זו שלו - דהא אפילו גלימא דעל כתפיה שעביד ליה. **אי הכי** - אמאי רמו עליה שבועה, כיון דאי לא הוי עליה - לא הוי תפיס בה. **נשקלה בלא שבועה** - לגבות מלוה שלו. **ולא פרשי מספק ממונא** - אבל מודאי דממונא פרשי, ומאן דלא פריש - חשיד נמי אשבועתא. **תקפה אחד** - הוציאה מיד חבירו בחזקה, והרי כולה בידו קודם שנשבעו. **יוצאה מתחת ידו של אחד מהם** - יוצאה (לבדו) לפני בית דין מתחת יד האחד שהוא לבדו אחוז בה, ולא חבירו. **הראיה** - בעדים. **כדקתני** - שזה לבדו אחוז בה ובא. **אלא לאו כו'** - וכדאוקמינן, דשתיק ולבסוף צווח. **אפילו לסומכוס כו'** - כלומר: ואליבא דסומכוס דמיקל בחלוקה ולא מצריך אפילו שבועה איצטריך לאשמועינן דבכהאי גוונא מודי סומכוס, דאפילו בשבועה לא שקיל, דהא לאו ממון המוטל בספק הוא.

דסרכא לאו כלום היא - ואין שור שחוט לפניך, ולא דמי לנמצא עוברה בצדה (בבא קמא מו, א). **ואם תמצא לומר** - בשאילתנו לפשוט דמוציאין אותה מידו, ויחלוקו. **הקדישה** - בלא תקפה. **אינה מקודשת** - דלא אלים הקדישה מתקפה. **הא לא תקפה** - ואין יכול להקדישה.

דף ו.ב.

מסותא - מרחץ. **פרשי מינה** - מלרחוץ בה. **ואמר ליה רב אושעיא לרבה** - גרסינו. **לכפרי** - שם מקום. **כי אתא לסורא** - כשהיה עובר דרך סורא לילך לכפרי. **ספק בכורות** - כגון בהמה שילדה, ואין ידוע אם בכרה כבר אם לא. **אחד בכור אדם** - כגון שהפילה אמו לפניו ספק דבר הפוטר בבכורה, ספק רוח הפילה, והבא אחריו בכור. **בין טמאין** - כגון פטר חמור. **המוציא מחבירו כו'** - קא סלקא דעתך אם ביד ישראל הן - הוי כהן מוציא מחבירו עליו הראיה, ואם תקפה כהן ושתיק ישראל, והדר צווח - הוי ישראל מוציא מחבירו. **אסורין בגיזה ועבודה** - מספק, שמא קדשים הם. **דקתני המוציא** - משמע בין כהן בין ישראל. **וכי לא תקפו** - חמור כח הקדש לאוסרן בגיזה ועבודה, שמע מינה: דאם תמצי לומר תקפו אין מוציאין אותו מידו - הקדישה מקודשת. **לעולם אימא לך** - גבי בכור, דאפילו תקפו כהן מוציאין אותו מידו - מסתמא בחזקת ישראל הן, ולעולם הכהן קרוי מוציא מחבירו, וטעמא דגיזה ועבודה - לאו משום דיהא לכהן שום כח בהן, דתפשוט מינה להיכא דאי תקפו אין מוציאין מידו, הקדישה הוי הקדש, אלא הכא משום איסור ספק גיזת קדשים, וקדושה הבא מאליה שאני, שאם בכור הוא - מאליו קדוש, ואיכא לספוקי בהכי, אבל גבי מסותא, דאין קדושה באה אלא על פיו של זה - אימא לך דאפילו אם תמצי לומר תקפה אין מוציאין, הקדישה בלא תקפה - לא הוי הקדש, דאין יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו. **דמסייע לך** - דגבי ספק בכורות, אם תקפה כהן - מוציאין מידו. **הספיקות** - לקמן מפרש בספק פדיון פטר חמור דמפריש עליו טלה לאפקועי איסורא, והוא לעצמו שאין צריך ליתנו לכהן, שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ופדיון פטר חמור בר עשורי הוא, אם יש לכהן עשרה פטרי חמורים שנפלו לו מבית אבי אמו ישראל - מפריש עליהם עשרה שיין, ומעשרן, והן שלו, הלכך, ספק פדיון פטר חמור ביד ישראל - נכנס לדיר עם שאר טלאים שלו להתעשר, ואי נפקא בעשירי - ליפוק. **ואי סלקא דעתך** - יש

לכהן צד זכייה בו, נמצא זה אם יצא בעשירי - פוטר ממונו בממונו של כהן. **למר** - רבה, שהוא רבו. **אם בר חיובא הוא** - אי האי גברא בר חיובא הוא לעשורי, שפדיון זה לאו פדיון פטר חמור שלו הוא - הרי יש לו עשרה טלאים, וחייב לעשרן - שפיר קמעשר. **אי לאו בר חיובא הוא** - שפדיון זה של כהן לא פטר ליה מידי, דתשעה לאו בני עשורי נינהו. **לאו מילתא היא דאמרי** - דודאי סייעתא היא למר, דאי הוה צד זכייה לכהן ביה מספק, ואשתכח דכל הני טלאים ספק חייבים במעשר ספק אין חייבים - מספיקא לא הוי צריך לעשוריהו, כדקאמרת לעשורי ממה נפשך, דכל ספק חייב ספק פטור - לאו בני עשורי נינהו, ואפילו היכא דאיכא למימר ממה נפשך. **קפץ אחד מן המנויין כו'** - היה מעשר טלאים והתחיל למנות כשהיו יוצאים בפתח הדיר, ועד שלא הגיע לעשרה קפץ אחד מן המנויין לתוך הדיר, ואינו מכירו. **כולם פטורין** - בין אותן שיצאו, בין אותן שבתוך הדיר, ואפילו הן אלף שיצאו - פטורין (שהם) (מסורת הש"ס: [משום]) מנין הראוי, שכשמנאן היה המנין ראוי להשלים ולבא לכלל מעשר, ואמרינן בבכורות והכי מייתינן לה: מנין הראוי פוטר, ואותן שבתוך הדיר פטורין משום זה המעורב, דכל אשר יעבור תחת השבט אמר רחמנא, ולא שעבר כבר, וכל חד מינייהו ספק כבר עבר הוא. **ואי סלקא דעתך ספיקא** - דאיכא למימר ממה נפשך בעי לעשורי, שמא יעשה כתורה וכמצוה - נעשרינהו להנך דבתוך הדיר ממה נפשך, כל עשרה שיוצאין אם מעשר שלהן בר חיוב וכראוי הוא, כגון שלא יצא אותו הקופץ לתוכן - שפיר קא מעשר. **ואי לאו בר חיובא** - כגון אותן עשרה שיצא זה לתוכן, ואין עשירי שלהן מעשר. **נפטרו** - מן המעשר. **במנין הראוי** - שכשמנה אחד שנים שלשה היו בדיר טלאים הרבה שהיו ראויין להשלים, ופטורין מניינו. **דאמר רבא** - בבכורות (נט, א). **מנין הראוי פוטר** - היה לו עשרה טלאים ומנה חמש, ומת אחד מן שאינו מנויין - המנויין פטורין, ושאינן מנויין מצטרפין לגורן אחר, שיולדו לו טלאים עד שיגיע זמן הגורן ויצטרפם עם אלו, אבל המנויין פטורין במנין הראוי, ויליף לה מאשר יעבור ולא שכבר עבר, דמשעבר תחת השבט ולא עלה בידו לעשר - שוב אינו מעבירו פעם אחרת כשיולדו לו טלאים לצרף עמהם.

דף זא

אלא מאי אית לך למימר - למה לא חייבוהו לעשר ממה נפשך. **עשירי ודאי** -

הצריך הכתוב לעשר, ולא הצריך לעשר את הספק, וכל עשירי שבכאן ספק הן, שאפילו יצא הפטור בחמישי - שוב אין העשירי קרוי עשירי אלא תשיעי, שהפטור אינו מן המנין. **מאי ספיקות** - דאמרן לעיל הספיקות נכנסין לדיר להתעשר. **ספק פדיון פטר חמור** - טלה שהופרש על ספק פטר חמור, שאפילו הוא פטר חמור ודאי, אין בטלה זה של פדיון משום קדושה. **עשרה שיין** - לאפקועי איסורייהו למשרי להו בעבודה. **עובדא הוה בי רב חסדא ורב חסדא בי רב הונא** - מעשה היה ובא לפני רב חסדא, ורב חסדא הביאו לפני רב הונא. **שאינו יכול להוציאו כו'** - והאי נמי דחזינן ליה דאין יכול להוציאו בדיינין, שאין לו ראייה בדבר - אין הקדישו קדוש. **הא יכול להוציאו כו'** - בתמיה. **שאינו ברשותו** - והא סתם גזילה יכולין להוציאו בדיינין הוא. **במסותא מטלטלין** - כגון גיגית. **מקרקעי** - דכל היכא דאיתיה ברשות מריה קיימא, דקרקע אינה נגזלת, ושפיר פשיטנא מהא, דאי הוה ליה ראייה עלה הקדישו הקדש. **בר מערבא** - מארץ ישראל. **מחוי ליה** - מראה באצבעותיו כלפי מעלה. **בכרכשתא** - בגרדין שבשני ראשין, שקורין ברניי"ש (גדילים לקישוט בקצה הבגד). **שמע מינה** - מדקתני עד מקום שידו מגעת קנוי לו. **האי סודרא** - של קונה, שקונין בו קנין. **כיון דתפיס ביה** - מקנה שלש על שלש קרינא ביה ושלף איש נעלו ונתן לרעהו. **דכמאן דפסיק דמי** - וקנייה מקנה, והמכר נקנה בו ללוקח, ודוקא נקט שלש על שלש, דכלי בעינן, דכתיב (רות ד) נעלו, ובציר משלש אצבעות לאו בגד הוא, כדאשכחן גבי טומאה. **גט ביזה** - שנתנו לה. **ומשיחה** - שקשור בה בידו, אם יש כח באותו חוט שיכול לנתקו לגט מידה ולהביאו אצלו. **אינה מגורשת** - אלמא לאו נתינה היא. **כריתות** - הבדלה, שיהיו מובדלים זה מזה, והרי אגודים הם בחוט זה. **אם היתה טלית מוזהבת** - כלומר: אפילו היא מוזהבת, חולקים. **פלוג הכי** - לרוחבה, ויהא הזהב לאחד מהם. **קא משמע לן דאמר ליה כו' פלוג** - לאורכה. **שנים אדוקים בשטר** - המלוה והלוה. **שלך הוא ופרעתיו לך** - והחזרת לי, וממני נפל. **יתקיים השטר בחותמיו** - קא סלקא דעתך דהכי קאמר: אם השטר כשר - שיקיימוהו חותמיו, לומר כתב - ידינו הוא - הרי הוא בחזקתו. **נפל השטר ליד הדיין** - משמע דהכי קאמר: אם מצאו דיין - לא יוציאו אותו עולמית מיד דיין, ולקמן פריך: מאי שנא דיין מאינשי דעלמא? וגבי ליה מלוה כוליה - בתמיה. **במקוים** - שכתוב בו הנפק, שיצא כבר בבית דין והעידו עדים על חתימת ידן, וכותבין הדיינין בו: שטרא דנן נפק קדמנא

ואסהידו פלוני ופלוני על חתימת ידיהו, ואשרנוהו וקיימנוהו כדחזי. **כולי עלמא לא פליגי דיחלוקו** - דכי אמרינן דיתקיים השטר בחותמיו - לא למגבי מלוה כולו קאמר, אלא למגבי פלגיה, ופלוגתייהו כשאינו מקוים, רבי סבר אף על פי שהלוה מודה ליה שכתב שטר זה ולוה לו מעות - צריך המלוה לקיימו בחותמיו, ואפילו השטר בידו - נאמן הלוה לומר פרעתין, דכל זמן שאינו מקוים מאן קמשוי ליה שטרא - לוה שמודה לו שכתבו, הא אמר דפריע, אבל משהשטר מוחזק על פי עדיו - אין הלוה נאמן לומר פרעתין, הלכך, זה ששניהם מוחזקים, אי מקיים ליה מלוה בעדות ומשוי ליה שטר מעליא - אין הלוה נאמן באמירתו אלא על ידי חזקה, זה שאדוק בו, והרי הוא כשאר מציאה - ופליג. **ואי לא לא פליג** - שאפילו כולו ביד המלוה נאמן הלוה לומר פרעתין.

דף ז.ב.

מאי שנא ליד דיין - מאיש אחר. **הכי קאמר ואחר** - שאינו לא לוה ולא מלוה. **שמצא שטר שנפל** - כבר ליד הדיין, ומאי ניהו הך נפילה - דכתיב ביה הנפק. **לא יוציאוהו מידו** - לא לוה ולא מלוה, עד שיבא אליהו, או עדים שראו מיד מי נפל. **לפירעון** - שמא אמת טוען הלוה שפרעו. **ור' יוסי לא חייש לפירעון** - דמאן דמהדרי ליה שטר פרוע - לאלתר זהיר ביה לקורעו, ולא משהי ליה. **שהבעל מודה** - שלא נתן לה כתובתה. **אין הבעל מודה** - שאמר פרעתין, ומידי נפל. **עודה תחת בעלה** - שלא גרשה. **יחזיר לאשה** - דלא עביד איניש ליתן כתובה קודם גירושין. **צרי אתפסה** - מעות צרורות או כספים מסר לה ליחוד כתובתה כשנשאה, או לאחר מכאן, שלא יטריחוה יורשים אם תתאלמן. **לעולם איפוך קמייתא** - ודקשיא לך דרבנן אדרבנן - לא תיקשי, דטעמייהו דרבנן בכתובה - לאו משום דחיישינן לפירעון, דמאן דפרע ואהדר ליה שטרא - לאלתר קרע ליה, אלא משום דחיישינן לשתי כתובות, שמא חזר וכתב לה כתובה אחרת, שניה לאחר שנפלה זאת מידה, ואין הבעל מודה דקתני - לאו באומר פרעתין, אלא באומר אל תחזרו לה שיש בידה אחרת, ותוציא על יורשי שטר אחר שטר. **מחלוקת** - האי יחלוקו דקאמר ר' שמעון [בן גמליאל] דמשמע חולקין בשוה, כך שמעתי משום ר' יצחק בן ר' מנחם, ונראה בעיני. **ושניהם אדוקים בתורף** - כלומר: או שניהם אדוקין בתורף, ותורף - גילוי של שטר, מקום הלוה והמלוה והמעות והזמן, טופס - שאר כל

לשון השטר. **זה נוטל כו'** - דמאי דתפיס דידיה הוא, כדקתני לעיל: זה נוטל עד מקום שידו מגעת כו', ולקמן מפרש למאי מיבעי ליה. **ואפילו אחד אדוק כו'** - בתמיה. **והא תניא עד מקום שידו מגעת - שלו. דקאי תורף בי מצעי -** ומר אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי. **לדמי -** מעלין בדמים כמה תורף יפה מן הטופס. **שטרא דאית ביה זמן כמה שוה -** דתורף עדיף מטופס, דאית ביה מקום הזמן, דאילו שם המלוה והלוה והמעות כתובין אף בטופס, שצריך לחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה, והוא עיקר, כדתנן (בבבא בתרא קסה, ב): כתוב בו [מלמעלה מנה ומלמטה מאתים], מלמעלה מאתים ומלמטה מנה - הכל הולך אחר התחתון, אבל זמן לא מיהדר, ואי משום חתימת עדים דהוא תחת הטופס - הא אית ליה לר' שמעון בן גמליאל מודה בשטר שכתבו - אין צריך לקיימו, והאי מודה שכתבו הוא.

דף ח.א.

דחזיא לבני מלכים - לבנים קטנים. **זאת אומרת -** מתניתין דקתני שנים שהגביהו מציאה קנאוה ויחלוקו, וכשמגביה מגביה לדעת שיקנה בה חבירו חציה, שמע מינה המגביה מציאה כו'. **ולקמיה פריך: דיוקא דרמי בר חמא מהיכא, מאיזו בבא ממשנתנו הוא למד כן? ולא יקנה לא זה ולא זה -** וכל הרוצה יחטפנה מידם. **לעולם אימא לך לא קנה חבירו -** היכא דמגביה לא נתכוין לקנות בה כלום, וטעמא אמר לקמן בבא מציעא (י, א) דהוי תופס לבעל חוב במקום כו'. **והכא -** דקתני במתניתין שנים שהגביהו מציאה קנו - מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. **תדע -** דאפילו אמר לא קנה חבירו היכא דהגביה כולה לדעת חבירו, הכא דהגביה לעצמו ולחבירו - קני משום מגו. **פטור -** המשלח פטור מלשלם כפל, דקיימא לן: אין שליח לדבר עבירה להתחייב שולחו, אלא שליח, דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין? ואילו שותפין שגנבו - והאחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חבירו, אמרינן בבבא קמא (עח, ב) דחייבין. **השתא דאמרת מגו -** דזכי לנפשיה כו', חרש ופקח שהגביהו מציאה - קנאוה, אף על פי שהגביהה של חרש אינה הגביהה לקנות אלא מפני דרכי שלום, כדתנן (גיטין נט, ב): חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום, אפילו הכי אמר: מגו דזכי לנפשיה כו'. **בשלמא חרש קני דקא מגביה לה בן דעת -** לראשה השני לצורך שניהם, וראשו של צד חרש לגבי חרש מיהא הויא הגביהה כדתקון ליה מפני דרכי שלום, אלא פקח

במאי קני, לגבי פקח הוי ראשה שהגביה החרש כמונח על גבי קרקע, דהגבהה דחרש לא קניא אלא מדרכי שלום בעלמא. **ומאי מגו** - איכא למימר הכא, דקאמר השתא דאמרת מגו - אמרינן מגו, וחרש אמאי קני, הא לא זכי פקח לנפשיה דנימא דזכי נמי לחבריה, ולא הויא הגבהה דפקח הגבהה. **אם תמצא לומר** - כלומר: אפילו אם תמצא לומר המגביה מציאה לחבירו כו'. **הכא אדעתא דידיה קא מגבה ליה** - האי פיקח. **דלא לייתי לאינצויי** - עם החוטפים מהם. **מהיכא** - מאיזו בבא ממשנתנו קא דייק לומר זאת אומרת. **הא קאמר כולה שלי ואנא אגבהתיה** - והיאך נאמר לא יקנה לא זה ולא זה, ויבא אחר ויטלנה, והלא כל אחד טוען אני הגבהתיה, ואין כאן מגביה מציאה לחבירו, ומה יש לו להשיב בשלמא האי שכנגדו המוחזק בה כמוהו - אמר לא הגבהת אתה כי אם אני, אבל אחר מן השוק מה יטעון? ממשנה יתירה - אמרינן דהמגביה מציאה כו', ומשום הכי אמרינן יחלוקו, דאמרינן שניהם הגביהוה, והוה ליה כל אחד מגביה מציאה לו ולחבירו וקני, דאי משום דלא ידעינן הי מינייהו משקר, והוה ליה ממון המוטל בספק, וחולקין בשבועה משום שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף, כדאמרינן לעיל בבא מציעא (ג), א) - הא שמענא ליה מרישא. **דאהוי כמשיב אבידה** - מדהוה מצי למימר כולה שלי, ואמר חציה שלי. **וליפטר** - משבועה. **ממשנה יתירה כו'** - כדפרישית. **דרכוב קני** - ואף על גב דלא משיכה היא, שאינה זזה ממקומה, שאין מנהיגה ברגליו. **צריכא למימר** - דהיכא דלקוחה בין שניהם שיחלקוה בלא שבועה. **אלא לאו במציאה** - ואיצטריך לאשמועינן שאין אחר יכול לחוטפה דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. **ורבא אמר לך** - בעלמא היכא דלא נתכוין המגביה לזכות בה - לא קנה חבירו, ומשנה יתירה דמתניתין אשמועינן המגביה מציאה לו ולחבירו קנה אף חבירו, דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה.

דף ח.ב.

שמעית מיניה דמר שמואל תרתי - שמעתי ממנו שני דברים: דין רכוב ודין מנהיג, בחד אמר לי קני ובחד אמר לי לא קני, ולא ידענא כו'. **אי נימא רכוב לחודיה** - שאין אחר מנהיג עמו, ובא אחד מן השוק וחוטפו ממנו בפנינו, ומושכה לקנותה, וכן מנהיג ואין רכוב עמו, ובא אחד וחוטפו ממנו בפנינו לקנותה, וקאמר שמואל בחד מינייהו דלא קני, ומאן דחטף - שפיר חטף,

ומבעיא ליה לרב יהודה בהי מינייהו. **מנהיג לחודיה מי איכא למאן דאמר דלא קני** - הא משיכה היא זו, ובהמה נקנית במשיכה, ומאי תיבעי ליה לרב יהודה, אי ודאי אמר שמואל בחד מינייהו דלא קני - ברכוב הוא דקאמר, דקסבר משיכה בעינן, שתעקור יד ורגל, כדאמרינן בקדושין (כב, ב). **אלא רכוב במקום מנהיג** - שניהם באים לפנינו זה רכוב וזה מנהיג, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, אמר שמואל: חד קני, ומבעיא ליה לרב יהודה היכא דאיתנהו לתרווייהו, הי עדיף, רכוב עדיף - דהא תפיס בה, וכי אמרינן משיכה קני - היכא דליכא רכוב, אבל במקום רכוב - לא. **או דלמא מנהיג עדיף דקאזלא מחמתיה** - והיא הגדולה בקנין. **למאן אי לר' מאיר כו' עד לרבנן** - לא גרס. **נחזי אנן** - אית לן למפשט משמעתא דמר שמואל בהי מינייהו אמר. **המנהיג** - בשור וחמור. **פוטר** - קסבר: לאו מידי עביד. **ומדאפיך שמואל כו'** - שמע מינה סבירא לשמואל רכוב לאו מידי מעשה עביד, ומשום דיחיד ורבים הלכה כרבים - אפכה למתניתין לאוקמא פטורא כרבנן. **הכי גרסינן** - שמע מינה סבירא ליה לשמואל רכוב לחודיה לא קני, ולא גרס לרבנן. **והא זמנין סגיאיין אמרת** - להא שמעתין, נחזי אנן. **ולא אמרת לן** - אלא משמד למפשט ספיקו דרב יהודה. **אברא** - אמת הוא אמר לי נחזי אנן, וזכור אני שאמרת לי: היכי תפשוט מר רכוב מיושב בקרון. **מוסירה** - קבישטר"א (רצועה שמוליכים בה את הבהמה). **מוסירה אינה קונה** - במציאה עד שיולכנה, ותעקור יד ורגל, ואף על גב דבמכירה קני, כדתנן (קדושין כה, ב): בהמה גסה נקנית במסירה, לגבי מציאה לא קני, כדאמרינן טעמא לקמן בשמעתין. **איכא דאמרי** - רב יוסף משמיה דנפשיה קאמר: נחזי אנן, ואמר ליה אביי: היכי תפשוט רכוב כו'. **אידי** - שם חכם. **מחבירו** - מקח וממכר. **בנכסי הגר** - שמת ואין לו יורשין, וכל הקודם בנכסיו זכה בהן. **ומהו לשון מוסירה** - שמוסרין אותו בו ללוקח. **אי נימא ר' מאיר** - דאמר היושב בקרון סופג את הארבעים, ומתניתין יחידאה היא, ולית הלכתא כוותיה. **השתא לר' מאיר יושב קני** - דקאמר היושב בקרון סופג את הארבעים. **רכוב מיבעיא** - ולמה לי לאשמועינן בתרתיה? **אלא לאו רבנן** - ואשמועינן דביושב הוא דפטור, אבל רכוב - לא, ותיובתא לרב יהודה דפשט רוכב מיושב. **במנהיג ברגליו** - דקנייה במשיכה, שבועט בה ברגליו והולכת מחמתו כדרך רוכבי סוסים. **היינו מנהיג** - והוה ליה למיתני: או שהיו שניהם מנהיגים. **תרי גווני מנהיג** - דאי אשמועינן בשני מנהיגים דיחלוקו - לא היינו יודעים להאי. **מהו דתימא כו'** - חמור דרכו

בהנהגה וגמל דרכו במשיכה.

דף ט.א

במדה זו - לקמיה מפרש למעוטי מאי. **אי הכי** - דלתנא קמא איפכא קני, אמאי קתני משיכה בגמל והנהגה בחמור, ליערבינהו וכו' מושכין ומנהיגין. **איכא חד צד דלא קני** - להכי לא מצי למתני בתרוייהו משיכה והנהגה, ותנא הכי: מושכין בגמל ומנהיגין בחמור, או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג באחד מהן, אותו שדרכו בשניהם. **במדה הזאת** - קא סלקא דעתך במשיכה או בהנהגה, בין בגמל בין בחמור. **אחד תפוס במוסירה** - ואינו מנהיג. - שמע מינה רכוב קני - שלא במקום מנהיג, וכיון דשלא במקום מנהיג קני כוליה, במקום מנהיג פלגי. **נקני נמי רכוב במוסירה** - שבראש החמור, שהוא תכשיט החמור, וכחמור דמי. **בשלמא רכוב** - מצית למימר דקנה בהגבהת חבירו שהגביה ראשו השני מן הקרקע, דקא מגבה לה בן דעת. **אלא תפוס במוסירה במאי קני** - פלגא, והלא ראשה השני מונח במקומו, והגבהת הפקר לא קניא עד דעקר לכוליה. **האי מאי** - דקא אמרת הגבהת תופס במוסירה לא הויא הגבהה לדידיה, והויא הגבהה לאחריני, אפילו אם תימצי לומר כו'. **ובית פגיה** - קיבציי"ל בלעז (חלק הרתמה הקשור על ראש הבהמה), מה שבראש החמור, וכחמור דמי. **מה שתפוס ביזו** - דמה שבתוך ידו הוי מגביה לגמרי. **לא זה ולא זה** - והבא לחוטפו יחטוף. **כדקתני** - זה קנה חמור וזה קנה מוסירה, אפילו בית פגיה של חמור. **הואיל ויכול** - התפוס במוסירה למושכו בכת, וינתק מראש החמור ויביאנו אצלו, דהואיל וראש החמור גבוה נוח להביאה אצלו בנתיקה אחת. **ברותא היא** - דאף על גב דיכול לנתק - לאו הגבהה היא. **חציה על גב העמוד** - דכיון דבמקום גבוה הוא, האוחזה בראשה השני נוח לו לנתק ולהביאה אצלו, דלא מחסר הגבהה. **הכי נמי דקמא קני** - דמכי אגבהה קניא כולה משום דיכול לנתקה - אם כן יש חילוק בשנים שהגביהו מציאה זה מכאן וזה מכאן, בין מקום גבוה למקום נמוך, דהיכא דשני ראשיה מונחים בקרקע - אין הגבהת של ראשון קונה כולה, שאין יכול לנתקו ולהביאו אצלו, מתוך שהוא ארוך ומונח בקרקע כל מה שהוא נותקו ומושכו אחריו נגרר הוא על גבי קרקע, והיכא דאחד מראשיה גבוה, כגון בראש החמור או על גבי עמוד - המגביה תחלה ראש שעל גבי קרקע קונה כולה, ואנן לא אשכחן תנא דמפליג. **רכוב בשדה** - בהמה של מציאה קונה,

אבל לא בעיר, וטעמא מפרש לקמיה, ומנהיג אף בעיר קנה, וכל שכן בשדה, שמע מינה: רכוב לחודיה קני כו'. **אין דרכן** - משום צניעותא.

דף ט.ב.

ואי רשות הרבים הוא קני - בעיר, דדרך לרכוב שם ולא להנהיג, פן יפסקו עוברי דרכים בינו לבין בהמתו. **ואי אדם חשוב הוא** - אין דרכו להנהיג בהמה ברגליו, ודרך כבוד לרכוב עליה אף בסמטא שאין בני אדם שם, וכן אשה שאין בה כח לאחוז הבהמה פן תינתק הימנה. **ואי איניש זילא הוא קני** - שדרכו לרכוב לפני כל, אף בלא דוחק, לפי שאינו צנוע, אבל אדם בינוני, כגון שאינו חשוב בעושר ואינו בוש להוליך בהמה ברגליו - אין דרכו לרכוב בסמטא בעיר, משום צניעות. **משוך בהמה זו על מנת לקנות כלים שעליה** - במקח וממכר, ומוכר לו את הכלים ולא את הבהמה. **לקנות מי קאמר ליה קני** - לקנות משמע: אתה התכוין לקנות, אני איני מקנה לך. **מי קני כלים** - במשיכה דבהמה עם הבהמה, דמדקא מבעיא לך במוכר כלים בלא בהמה - מכלל דבמוכר שניהם פשיטא לך דמדקני בהמה קני כלים, משום תורת חצר, דקיימא לן חצרו של אדם קונה לו, ובהמתו כחצרו, והא חצר מהלכת היא, וחצר מהלכת לא שמעינן דתקני, דכי אתרבאי (גיטין עז, א) מאם המצא תמצא בידו גגו חצרו וקרפיפו אתרבאי - דלא נייד, והוי משתמר. **וכי תימא כשעמדה** - לאחר שעקרה ידה ורגלה, ונקנית לו הבהמה במשיכה, עמדה ולא הלכה, ונקנו כלים בעמידתה דקנה לו חצרו. **כל שאילו מהלך לא קנה כו'** - כלומר: כיון דראויה היא לילך - לאו דומיא דחצר היא, ואין קונה בתורת חצר. **והלכתא** - האי דפשיטא ליה דכי אמר ליה קני בהמה וקני כלים קני. **בכפותה** - היא דפשיטא ליה דדומיא דחצר הוא קני, וכל היכא דאמרינן בגמרא: והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קני כו' - מהכא קאמרי ליה. **קלתה** - סל שעל ראשה, שנותנת בה כלי מלאכתה וטווי שלה. **הכי נמי דלא הוי גיטא** - והאנן תנן במסכת גיטין (עז, א): זרק לה גיטה לתוך חיקה או לתוך קלתה - הרי זו מגורשת. **משנה. לא אמר כלום** - דאפילו אמרינן המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, כיון דיהבה ליה - קנייה ממה נפשך, אי קנייה קמא דלא מתכוין להקנות לחבירו - הא יהבה ניהליה במתנה, ואי לא קנייה קמא משום דלא היה מתכוין לקנות - הויא ליה הפקר עד דמטא לידיה דהאי, וקנייה האי במאי דעקרה מידיה דקמא לשם קנייה. **גמרא. מי שליקט**

את הפאה - אדם בעלמא שאינו בעל שדה, דאי בבעל שדה - לא אמר ר' אליעזר זכה, דליכא למימר מיגו דזכי לנפשיה דאפילו הוא עני מוזהר הוא שלא ללקט פאה משדה שלו, כדאמר בשחיטת חולין (קלא, ב): לא תלקט לעני - להזהיר עני על שלו. **מעשיר לעני** - שעשיר הוא שליקטה לצורך העני. **מגו דזכי לנפשיה** - דאי בעי הוה זכי לנפשיה אם הגביה לעצמו. **חד מגו** - מעני לעני. **ולימא מר דאפילו מעני לעני** - אמרי רבנן דלא זכה לו. **דהא מציאה הכל עניים אצלה** - כלומר: הכל כשרים לזכות בה כעניים בפאה. **ותנן** - המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, ולא אמרינן מגו דאי הוה בעי הוה זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, כי מגבה לה כולה לשם חבירו, דתנן: היה רוכב כו'. **ואמר אני זכיתי בה** - קא סלקא דעתך אני רוצה לזכות בה עכשיו קאמר, ומודה הוא שמתחילה הגביה לשם חבירו, וקתני זכה בה - אלמא לא קנה חבירו. **אי אמרת בשלמא מעני לעני מחלוקת** - דאמרי רבנן לא אמרינן מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה אלא היכא דהגביה לדעת שניהם, כגון שנים שהגביהו מציאה, דאמר בה לעיל בבא מציעא (ח, א) גבי בזמן שהם מודים - חולקים בלא שבועה, דטעמא משום מגו דזכי בהגבהה זו לנפשיה זכי נמי לחבריה, אבל מגו דאי בעי הוה זכי לנפשיה זכי לחבריה - לא אמרינן.

דף יא

מתניתין רבנן היא - ואשמועינן רישא דהיכא דזכי ביה איהו אמרינן מגו, וסיפא אשמועינן דהיכא דלא זכי ביה איהו, מגו דאי בעי זכי - לא אמרינן. **הא** - מתניתין דהכא מני. **דאמר תחילה** - האי אני זכיתי בה, דקאמר - תחילה קאמר ליה: מתחילה הגבהתיה לצורכי ולא לצרכך, ולעולם המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, דומיא דמעני לעני. **הכי נמי מסתברא** - דזכיתי תחילה משעת הגבהה קאמר מתניתין. **מדקתני סיפא כו'** - ואי תחילה דסיפא לאו משעת הגבהה קאמר, אלא אני זכיתי תחילה, קודם שנתתיה לך נתכוונתי לזכות בה. **למה לי** - למיתנא בה תחילה, פשיטא דאפילו לא אמר תחילה בפירוש מסתמא תחילה קאמר, דמי מצי למימר אני זוכה בה עכשיו, והלא אינה בידו. **אלא לאו הא קא משמע לן** - דרישא דמתניתין דקתני זכה בה - בדאמר תחילה, ואשמועינן סיפא דאם משנתנה לו טען לו אותה טענה, ואמר אני הגבהתיה מתחילה לצורכי - לא אמר כלום, דגלי דעתיה כשנתנה לו דאדעתיה דהאי אגבהה. **ואידך** - רב נחמן אמר לך דתנא סיפא תחילה.

לגלויי רישא - למימר דוקא קתני, מדסיפא תחילה קתני ורישא לא תנא - דוקא הוא. **סיפא** - דלא אפשר בלא תחילה, אמר אני זכיתי תחילה קודם שנתתיה לך - לא אמר כלום, דגלי דעתיה כשנתנה לו דאדעתא דהאי אגבהה, ורישא דלא אמר תחילה - ואפילו הכי זכה בה. **הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים** - כאדם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו, ובא לקדם עד שלא יתפסנו בעל חוב אחר, ונמצא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים האחרים. **חב לאחרים** - מפסיד את האחרים, כמו אין חבין לאדם (כתובות יא, א). **לא קנה** - כדאמר בכתובות, דלאו כל כמיניה להיות קופץ מאליו וחב לאלו, מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס. **נכש עמי היום** - דלא נשכר עמו אלא לניכוש ועידור, וכשהגביה המציאה אין זה ממלאכת בעל הבית, וקנאה פועל והוא ינכה לו משכרו שכר פעולת ניכוש ועידור כל שעת הגבהה. **אמר לו עשה עמי מלאכה היום** - כל מלאכה שהוא עושה מלאכת בעל הבית היא, וקנה בעל הבית, אלמא: המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. **כי הדר ביה טעמא אחרינא הוא** - הא דאמר דכי הדר ביה הרשות בידו - לאו משום דעד השתא לאו כיד בעל הבית הוא, אלא טעמא אחרינא הוא, שאינו שלו כעבד, שאם בא לעזוב לו שכרו מכאן ואילך ולחזור בו - יחזור בו. **ואם תאמר משנתינו** - דקתני אני זכיתי בה זכה בה, ומשמע לן אני זוכה בה עכשיו זכה בה, ואף על פי שהגביה לצורך חבירו - היינו טעמא משום דקתני ואמר לחבירו תנה לי, ולא אמר זכה אתה לי בהגבהתך נמצא שלא עשאו שליח להקנות בהגבהתה עד שעת נתינה, והרי קודם נתינה הדר בו זה משליחותו. **קונות לו** - אם יש סביבותיו דבר הפקר - אין אחר רשאי לתופסו. **אמר אביי מותיב ר' חייא** - עלה תיובתא ממתניתין דמסכת פיאה. **ואמר רבא מותיב ר' יעקב** - עלה ממתניתין דסדר נזיקין. **נטל** - אחד מן העניים. **מקצת פיאה** - שליקט כבר. **וזרק (לה) על השאר** - כדי לקנות. **ליקנו ליה** - גבי נפל לו עליה ארבע אמות דתקון ליה רבנן. **בנפילה ניתא ליה דנקני** - לא נתכוין לקנות בתורת תקנת חכמים, כסבור שנפילתו יפה לו.

דף יב.

הכי גרסינן: כי תקון ליה רבנן בעלמא - כגון בסמטא שהוא רשות לכל אדם, או ברשות הרבים או בצידי רשות הרבים והיא הפקר לרבים למשוך לתוכה

הצריכין לצאת מן הדחק. **לא תקון ליה רבנן** - שהרי אין לאדם שם ארבע אמות מיוחדות, שהרבה חברים יש לו בתוכה עומדים אצלו. **קטנה אין לה חצר** - אם זרק לה בעלה גט תוך חצרה - לא קנתה לה חצרה להתגרש בו, וכן אם היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה גט בארבע אמותיה, ואף על גב דגדולה מיגרשה, כדתנן (גיטין עח, א): הזורק גט לאשתו בתוך ביתה כו', היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה קרוב לה - מגורשת כו'. **משום ידה אתרבאי** - דכתיב ונתן בידה, וידה רשותה משמע, כדכתיב (במדבר כא) ויקח את כל ארצו מידו. **כי היכי דאית לה יד** - דמשודעת לשמור את גיטה מגורשת, דלא מיעט רחמנא אלא שוטה דמשלחה והיא חוזרת. **משום שליחות איתרבאי** - מדרבי רחמנא שליחות לאדם, כדתניא (קידושין מא, א) ושלח - מלמד שהאיש עושה שליח, ושלחה - מלמד שהאשה עושה שליח, אתרבאי נמי חצרה, דהויא לה כשלוחה. **וכי היכי דשליחות לית לה** - דתנן שאין הקטן עושה שליח, דכי כתיב שליחות בין בגיטין בין בפסח - איש כתיב בענין. **ידו** - אם המצא תמצא בידו. **גגו חצרו וקרפיפו מנין** - שאם נכנסה שם ונעל בפניה לגונבה, שהוא חייב. **אם כן מצינו תורת שליחות לדבר עבירה** - לומר שלוחו כמותו, וחייב השולח במעשה השליח. **וקיימא לן** - בקידושין בפרק שני (מב, ב). **בר חיובא הוא** - שאף הוא מוזהר על הדבר, התם פטור השולח, דאמרינן ליה דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, ולא היה לו לעשות. **דלאו בני חיובא נינהו** - לשלם, כדתנן: הם שחבלו באחרים - פטורין (בבא קמא פז, א). **דאי בעי עביד** - את השליחות. **וקדש לי אשה גרושה** - ומשעת - קידושין עובר משום לא יקחו, אשה אינה באזהרת לא תקיפו לפי שאינה בבל תשחית פאת זקנך כדאמר בקדושין (לה, ב), והמקיף את הקטן חייב, שהמקיף באזהרה כניקף, דכתיב לא תקיפו - אחד הניקף ואחד המקיף במשמע במסכת [נזיר] (נז, ב), וקטן דנקט משום דסתמא גדול לא שביק לאקופי נפשיה. **תלמוד לומר ונתן מכל מקום** - מדלא כתיב ובידה יתנהו - דרוש ונתן אוכתב לה ונתן, אלמא משום ידה אתרבאי, דאי משום שליחות - הא כבר כתיבא הכא - כדתניא (ושלח) [ושלחה] - מלמד שהאשה עושה שליח, בקדושין בפרק שני (מא, א).

דף יא.א

ילפינן מציאה מגט - כי היכי דגבי גט אית לה חצר לקטנה, גבי מציאה נמי

אית לה. **ומר סבר לא ילפינן** - ממונא מאיסורא, וגבי ממונא חצר מאם המצא אתרבאי, ואיכא למימר דשליחות הוא, ומשום דאין שליח לדבר עבירה אצטריך למכתב התם. **והכא בקטן פליגי** - דלא אשכחן דרבי ביה חצר. **מר אמר חדא כו'** - ר' שמעון בן לקיש אמר לענין מציאה, ור' יוחנן לענין גט, אי נמי: מר אמר קטן, ומר אמר קטנה. **משנה. אחר צבי שבור** - דהוא דומיא דמציאה שאינו יכול לרוץ, ומשתמר בתוך השדה, אם לא יטלוהו אחרים. **גמרא. אי עומד בצד שדהו אין** - דעכשיו היא משתמרת על ידו. **עומר שיש לי בשדה** - שהנחתיו שם מדעתי, וסמכתי על הפועלים שיביאוהו, ופועלים שכחוהו. **לא יהא שכחה** - אם חזר ושכחו. **בשדה ושכחת** - אם שכחתו בבואך מן השדה - הוי שכחה, ולא ששכחתו משנכנסת לעיר. **אלא לאו הכי קאמר בשדה שכוח מעיקרו כו'** - בעוד האיש בשדה, עומר השכוח מעיקרו, ששכחו הוא תחילה לפועל - הוי שכחה, אבל זכור שהניחו שם מדעתו ולבסוף שכחו על ידי פועלים - לא הוי שכחה. **אבל בעיר** - משנכנס לעיר, אפילו זכור ולבסוף שכח - הוי שכחה, דליתיה גביה כו', והכי קא נסיב ליה תנא לתלמודיה: יכול לא יהא שכחה - תלמוד לומר בשדה ושכחת בעודך בשדה הוא דבעינן דשכחתיה אתה, ולא בעיר, לא בעינן ושכחת, שאף שכחת פועלים עושה אותה שכחה. **וממאי** - דקרא הכי מתרץ, ומתניתין הכי אמרה. **דלמא גזירת הכתוב היא** - דמשמע דבשדה יהא שכחה, אבל משבא בעל הבית לעיר - אין שכחתו ושכחת פועלים כלום, והכי קאמר: יכול יהא שכחה תלמוד לומר כו'. **שלפניו אין שכחה** - בשכחת הקוצר קאי, יחיד שהתחיל לקצור מראש השורה, ושכח לפניו ולאחריו, שלאחריו הוי שכחה, שלפניו לא הוי שכחה. **יהיה** - לגר ליתום ולאלמנה יהיה. **עישור שאני עתיד למוז** - נזכר שלא עישר מעשרותיו והוקשה לו ומיהר לעשרן באשר הוא שם. **נתון ליהושע** - לר' יהושע בר חנניא שהיה עמו בספינה, והוא לוי, ונוטל מעשר ראשון, כדאמרינן בערכין (יא, ב) מעשה בר' יהושע שהלך לסייע את ר' יוחנן בן גודגדא בהגפת דלתות, אמר לו: חזור בך, שאתה מן המשוררים ואני מן המשוערים, ומשורר ששיער במיתה.

דף יא.ב

ומקומו מושכר לו - וקבל ממנו שם שכר המקום, דהכי קתני סיפא: נתקבלו זה מזה שכר, וכל כך למה - כדי לקנות מעשר, שתהא חצרו קונה לו, לפי

שהמטלטלין אין קונין אלא או במשיכה, או חצרו תקנה לו. **נתון לעקיבא** - גבאי היה, ואותה שנה שנת מעשר עני היתה. **כי אתא** - ר' אבא לסורא אמר להו כו'. **מטלטלי אגב מקרקעי הקנה להם** - ולא משום דתקני להם מקומם בתורת חצר, שאפילו הקנה להן חצר אחרת שאינן בתוכה - קנוי נמי, כדתנן (קדושין כו, א): נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף, משנתן הכסף בשביל הקרקע והמטלטלין, או אפילו קרקע במכר ומטלטלין במתנה - נקנין המטלטלין בקנין הקרקע בלא משיכה, כדילפינן בקדושין (שם דף כ"ו) מויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב עם ערים בצורות אשר ביהודה. **קבלה** - להאי תירוצא. **וכי לא היה להן סודר כו'** - למה לו לקבל מהן מעות? אלא סודר מאי טעמא לא - דטובת הנאה שהיתה לו לרבן גמליאל במעשרות הללו. **אינה חשובה ממון** - דתהא נקנית בחליפין, דליכא למימר כי קנה ליה רבן גמליאל להאי סודר אקנייה חליפין דידיה בכל מקום שהן, דכיון דאין לו בהן אלא טובת הנאה שבידו לתתו לכל מי שירצה - אין זו חשובה ממון לחול על זו קנין חליפין. **הכא נמי** - גבי קנין קרקע. **אינה ממון לקנות על גבי קרקע** - בקנין שהקרקע נקנה בו, אלא אפקורי בעלמא אפקר גביהו, וכי אוגר להו מקום - קנתה לו חצרו בתורת חצר, כשאר הפקר. **ולא היא** - מהאי, דכי לא היה להן סודר - לאו ראייה היא למילף מינה דאין טובת הנאה נקנית בחליפין, ועל גבי קרקע דשפיר איכא למימר מטלטלי אגב קרקעי הקנה להן, ודקשיא לך לקנינהו בחליפין. **מתנות** - של כהונה ולויה ומעשר עני. **נתינה כתיבא בהו** - כדכתיב (דברים כו) ונתתה ללוי - זה מעשר ראשון, לגר ליתום ולאלמנה - זה מעשר עני, לפיכך אסור להקנותן בסודר, דדרך מקח הוא, שזה נותן לו כליו תחתיהן, ונראה זה כמוכרן לו. **נתינה אלימתא היא** - מותר להקנות מתנות כהונה על גבי קרקע. **רב פפא אמר** - לעולם בתורת חצר קנאו, ואפילו הכי לא תקשי לעולא, דהא דלא בעינן הכא עומד בצד השדה - משום דדעת אחרת מקנה אותן, שרבן גמליאל הקנה להן מטלטלין שהיו לו בחצר שלהן, ולא מהפקירא קנו, ונוחה מתנה זו לקנות, ואף על גב דאין עומד בצד השדה. **והוא שרץ אחריהן** - הצבי מהלך והגוזלות מדדין, ומתניתין דקתני זכתה לו שדהו - כגון שהיה יכול לרוץ אחריהן, ומגיען קודם שיצאו משדהו. **הכי גרסינן: ובעי ר' ירמיה במתנה היאך** - אם היו צבי וגוזלות של אדם אחד, והם בתוך שדה חבירו ונותנן בעליהן לבעל שדה במתנה - היאך הדין, מי בעינן והוא שרץ אחריהן

ומגיען, ואי לא - לא קני, ומצי נותן למיהדר ביה, או לא? קבלה מיניה ר' אבא - להך בעיא מר' ירמיה, דשפיר דק שיש חילוק בין מתנה להפקר, ובמתנה אף על פי כו'. **ואמר עולא** - במסכת גיטין (עז, ב) גבי הזורק גט לאשתו בתוך ביתה או בתוך חצרה. **שאני גט דאיתיה בעל כרחה** - שהוא נותנו לה ולא ניחא לה למגרשה. **ולאו קל וחומר הוא** - מן הטעם הזה יש לדון דכל שכן לקנין אחר. **מה גט** - דכי איתה בצד חצרה, ולא ניחא לה למקנייה - אפילו הכי קנייה לה חצרה, אמרינן דאי איתה - אין, אי לא - לא. **מתנה** - דליתה בעל כרחה, דאי אמרה לא בעינא - לא קניא. **לא כל שכן** - דכי אמרה בעינא צריכא שתהא בצד חצרה. **אלא אמר רב אשי** - לא תתלי טעמא משום דאיתה בעל כרחה, אלא, גבי מתנה היינו טעמא דלא בעינן עומד אצלה - דכיון דמידה אתרבאי לא גרעה משלוחה להיטיב לה, ואילו שלוחה שקיבל לה מתנה - מי לא קני לה, ואפילו אין עומדת בצדו, חצרה נמי, לא שנא, הלכך, גבי מתנה דזכות הוא לה - אנן סהדי דניחא לה שתהא שלוחה, וקנייא לה כשליח, אבל גבי גט, דחוב הוא לה - לא ניחא לה שתהא שלוחה, הלכך, כי עומדת בצדה - על כרחה ידה היא, וידה קניא גבי גט על כרחה, ואי לא - לאו ידה הוא, ולא שלוחה הוא, טעמא דיש חילוק בין גט למתנה, ואף על גב דתרווייהו דעת אחרת מקנה אותן, משום דהך חצר, אף על גב דאתרבאי משום יד, כדאמרן לעיל בבא מציעא (יב, ב), לא גרעה משליחות דאי נמי לא אתרבאי מונתן בידה הוי נפקא לן חצר משליחות, וכי אצטריך לרבווי משום יד - משום קטן וקטנה, דלתנהו בתורת שליחות אצטריך, וכל היכא דאיתיה לשליחות - איתיה לדין חצר, הלכך, גבי גט דחוב הוא לה - אין חבין כו', כלומר: אין אדם יכול לעשות שליח לחוב אדם שלא מדעתו, וחצרו נמי לאו בתורת שליחות מצית לאתווי דתתגרש שלא מדעתה, הלכך, בגט לא תרבייה אלא משום יד, ומה ידה דסמוכה לה - אף חצירה בסמוכה לה.

דף יבא

גבי מתנה דזכות הוא לו זכין לו לאדם שלא בפניו - ושלא מדעתו, דאנן סהדי דניחא ליה שתהא שלוחו, הלכך, כי ליתיה בצד חצרו, דליכא לדמווי לידה דאינה סמוכה לה - תיפוק לה זכייתה, משליחותה, כי היכי דשלוחו זוכה לו שלא בפניו חצרו נמי זוכה לו שלא בפניו, ומיהו, גבי מציאה כי ליתיה גבה, דלא נפקא זכייתה משום יד - ליכא לרבווי משליחות, דגבי שליחות

איכא דעת השולח או דעת שליח, אבל חצר - ליכא לא דעת שולח ולא דעת שליח, הלכך בעינן דעת אחרת מקנה אותו. **זרק ארנקי** - והפקירו לכל הקודם. **שאינ סופו לנוח** - בתוך האויר. **כמונח דמי** - וקנאו בעל הבית הראשון, או לאו כמונח דמי, להכי בעי: אויר שאין סופו לנוח בתוך הבית, כמונח דמי, דאילו אויר שהיה סופו לנוח בתוך הבית - פשיטא לן דאפילו קדם איש אחר וקלטה בתוך האויר - לא קנה, דמשנכנס לאויר קנאו בעל הבית, דתנן במסכת גיטין (עט, א): היתה עומדת בראש הגג וזרק לה גט, כיון שנכנס לאויר הגג - הרי זו מגורשת, הוא למעלה והיא למטה, כיון שיצא מרשות הגג, נמחק או נשרף - הרי זו מגורשת. **ואינו מגיען** - אלמא: מתגלגלים ויוצאין הן, ואין סופן לנוח, וקאמר דקנה ליה שדהו. **משנה**. **מציאת בנו ובתו הקטנים כו'** - בנו קטן בגמרא מפרש מאי טעמא, בתו הקטנה בכתובות (מו, ב) ילפינן לה מקראי, דקטנה ואף נערה כל שבח נעוריה לאביה. **מציאת עבדו ושפחתו הכנענים שלו** - שהרי גופו קנוי לו עולמית, כדכתיב (ויקרא כה) והתנחלתם וכו'. **מציאת אשתו** - רבנן תקינו ליה משום איבה. **מציאת עבדו ושפחתו העברים** - בגמרא פריך: לא יהא אלא פועל, דאמרינן לעיל בבא מציעא (י, א) מציאתו לבעל הבית. **גמרא**. **מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו** - בשלמא בתו ואשתו - טעמא מפרש להו במקומן בכתובות, אלא בנו טעמא מאי? מריצה אצל אביו - הלכך, כשמגביה לצורך אביו הגביהה. **ילקט בנו אחריו** - מותר לבנו של פועל, אם עני הוא, ללקוט אחר אביו לקט הנושר, אבל אם קבל הפועל את השדה למחצה לשליש ולרביע - עשיר הוא, והרי הוא כבעל הבית בשדה זה, ולא ילקט בנו אחריו, לפי שלקט בנו לאביו. **בין כך ובין כך כו'** - דאם האב עשיר - הבן עני וזוכה לעצמו. **טעמא דתנא דידן קאמר** - מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו. **וליה לא סבירא ליה** - דמציאת קטן לאביו. **מדבריהם** - מפני דרכי שלום. **ונפקא מינה** - מדר' יוסי, הא אתא לאשמועינן דהחמירו החכמים בתקנתן כגזל גמור להוציאו בדיינין, וכיון דמדאורייתא לית ליה זכייה - נמצא אביו גוזל את העניים. **אלא אמר אביי** - ר' יוסי נמי כתנא דידן סבירא ליה, דקטן לית ליה זכייה, וגבי לקט היינו טעם, דכיון דיש לו לפועל זה בנים ואשה - עניים עצמן מייאשי מלקט שלה, לפיכך עשאוה כשדה שהלכו בו הנמושות, דתנן (פיאה פרק ח' משנה א'): מאימתי כל אדם מותרין בלקט - משילכו בו הנמושות, לקוטי בתר לקוטי, דמההיא שעתא מסחו עניים דעתייהו מיניה, והכא נמי

מסחו דעתייהו כו'.

דף יב.ב

עשו את שאינו זוכה כזוכה - אף על פי שאין לקטן זכייה במקום אחר - כאן עשאוהו כזוכה. **מאי טעמא עניימ גופייהו ניחא להו** - בהאי תקנתא, דכי אגרו להו לדידהו כו'. **ופליגא** - דשמואל, דפירש טעמא דמתניתין משום דלית ליה זכייה. **אדר' חייא בר אבא** - דאמר אף גדול שיש לו זכייה, אם סמוך הוא על שולחן אביו - מציאתו לאביו משום איבה, אבל אינו סמוך על שולחן אביו, אפילו הוא קטן - מציאתו שלו. **לא יהא אלא פועל** - לא יהא עבדו אלא שכיר בעלמא, תנינא דמציאתו לבעל הבית בזמן שלא - פירש לו לאיזו מלאכה שכרו, ועבד זה כשקנאו רבו - לסתם מלאכה קנאו. **שאינו רבו רוצה לשנותו** - הלכך לא ניחא ליה שיגביה לו מציאה, דמציאה מעולה בדמיה משכר ביטול מלאכתו לא שכיחא, הלכך, אי אתרמי ואשכח - שלו הוא, וישלם לרבו שכר ביטולו. **עם מלאכתו** - שלא ביטל כלום, הלכך לעצמו. **רב פפא אמר** - הא דתניא פועל מציאתו לבעל הבית. **ששכרו ללקט מציאות** - הרבה. **והיכי דמי** - דאתרמי. **דאקפי אנמא בכורי** - שצף הנהר חוץ לגדותיו, וצפו הדגים שם, וכשיבשו המים היוצאים נמצאו שם דגים הרבה, דאקפי תרגום של הציף, כדמתרגמינן ויצף הברזל - וקפא ברזלא (מלכים ב, א). **מאי בעיא גביה** - הא תניא: יוצאה בסימנין. **דאבוה הויא** - מציאתה, דהא קטנה היא. **ואי דליתיה לאב** - מאי בעיא גבי האדון, תיפוק מיניה במיתת האב. **מקל וחומר** - בפרק קמא דקדושין (טז, א): מה סימנין שאין מוציין מרשות האב - מוציין מרשות האדון, כדילפינן: ויצאה חנם - אלו ימי בגרות, אין כסף - אלו ימי נערות, מיתת האב, שמוציאה מרשות האב, שאינו מוריש לבניו מה שזכתה לו תורה בבתו שיהא מעשה ידיה לאחין, כדילפינן (כתובות מג, א) והתנחלתם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם - אינו דין שמוציאה מרשות האדון? ולא איתותב רבי שמעון בן לקיש - בקדושין (שם דף ט"ז). **לאפוקי דרבה** - לאפוקי שאינו של רבה אלא של אביה, וקרי ליה שלהן - משום דאב מינה קזכי. **במגורשת ואינה מגורשת** - כגון זרק לה גיטה, ספק קרוב לה ספק קרוב לו ברשות הרבים. **חייב במזונותיה** - ומשום הכי אצטריך לאשמועינן דמציאתה שלה, דטעמא מאי אמור רבנן מציאת האשה כו'. **משנה. אחריות נכסים** - שעבוד קרקעות, שיגבה מהן. **יחזיר ולא יחזיר** -

טעמא בגמרא מפרש. **גמרא. כשחייב מודה** - שהלוח מודה שהשטר אינו פרוע. **אמאי לא יחזיר** - אם לטרוף לקוחות בא - בדין הוא טורפן. **ממשעבדי** - ממקרקעי שמכר אחר כן. **הני ריעי** - הואיל ונפל - אתרע, דיש לומר: אם היה כשר - היה נזהר בו.

דף יגא

בשטרי הקנאה - שמקנה לו נכסיו מהיום, בין ילוח בין לא ילוח יגבה מהן לאותו זמן מהיום. **אי הכי** - דבשטרי דלאו הקנאה לא עבידי דכתבי, אלא אם כן ראו הלואת המעות מתניתין דקתני כו'. **כי ליכא מלוח בהדיה** - ונותן מעות בפניהם, לא כתבינן. **אביי אמר** - הא דתנן כותבין שטר ללוח בלא מלוח - אפילו בשטר דלאו הקנאה נמי, ואי נמי אתי למיטרף מהאידינא, והוא לא לוח עד תשרי - לא שלא כדין הוא, דעדיו בחתומיו זכין לו, מיום שחתמוהו זכין לו השעבוד ואפילו לא הלוח המעות עד תשרי, ולהכי מוקי ליה אביי בהאי טעמא משום דקשיא ליה, כיון דאמרת כו', אבל השתא דתנן כותבין - חיישינן דלמא כתב ללות ולא לוח, ולקמיה פריך אמאי לא יחזיר - הרי זכו ליה עדיו בחתומיו, ושפיר טריף. **דייתיקי** - צואת שכיב מרע, ולשון דייתיקי - דא תיקו, זאת תיקום, דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי. **מתנה** - מתנת בריא. **ושוברין** - פרעון שטר. **הני מילי היכא דמטא שטר לידיה** - ואפילו לאחר זמן זכו לו חותמיו לגבות מזמן הכתוב בו, ואי קשיא הא דתנן (שביעית פרק י' משנה ה') שטרי חוב המוקדמין - פסולין, והמאוחרין - כשרין, במאי מוקי לה אביי, תריץ במוקדמת כתיבתן לחתימתן, ולהכי פסולין, שבא לטרוף משעת כתיבה, אי נמי, שכתבו וחתמוהו בתשרי, והם כתבו בתוכו ניסן שהוא ראש השנה לשטרות. **בשלמא לרב אסי** - דמוקי לההוא דכותבין בשטרי אקנייתא. **מוקי** - מתניתין בדלאו אקנייתא, ולהכי לא יחזיר, כדקאמר איתרע ליה, וחיישינן דלמא אקרי וכתב, והוה ליה מוקדם ולכן הופקר להשליכו. **לפרעון ולקנוניא** - שמא פרעו, ומן הלוח נפל, והא דקא מודה לא פרעתי - עצה היא ביניהם של רמאות לטרוף את הלוקחות שלקחו ממנו קרקע שלא באחריות ויחלקו ביניהם. **ולשמואל דאמר** - לקמן. **לא חיישינן לפרעון** - בשטר הנמצא, ואפילו אין חייב מודה, דאם איתא דפרעיה - מקרע הוה קרע ליה, דאמר שמואל לקמן בבא מציעא (טז, ב) המוצא שטר הקנאה בשוק - יחזיר לבעלים, וכל שכן כשחייב מודה מהאי

טעמא גופיה דמיום פריעתו הוא קורעו, הלכך, ליכא למיחש לאחר זמן לקנוניא, מתניתין במאי מוקי לה. **הניחא כו'** - ואי קשיא, על כרחך לא סבירא ליה כאביי דאי כאביי סבירא ליה מאי איריא שטר הקנאה, הא לאביי אין חילוק בין זה לזה דאפילו דלאו הקנאה נמי יחזיר, הואיל ושמואל לא חייש לפרעון - לאו פירכא הוא, דמודה אביי בדלא מטא שטרא לידיה, כדאמרן, הלכך איכא למימר כתב ללות ולא לזה לגמרי, ולא מטא לידיה מעולם. **שמואל מוקי לה כשאין חייב מודה** - בכתיבת השטר, שאומר לזה לא כתבתני, ומזויף הוא, ואם תאמר: יתקיים בחותמיו, כיון שנפל אתרע ליה, ואמרינן מפני שפסול היה לא נזהר, ומהמנינן ליה להאי.

דף יג.ב

אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מבני חורין - אם אין הלוח מודה, דשטרא דלא שעבד בה נכסים - לאו שטרא הוא, והוה כמלוה על פה, ושאין עליה עדים. **ורבנן סברי** - להא מיהא הוי שטרא, שתהא כמלוה על פה בעדים, הלכך גבי מבני חרי. **ולהכי לא יחזיר, דכיון דנפל** - אתרע ליה, ואמרינן מזויף הוא, כדקאמר לוח. **ממשעבדי נמי גבי** - כדמפרש לקמן אחריות טעות סופר הוא, וחיישינן לפרעון ולקנוניא. **אבל כשאין חייב מודה** - ואפילו מודה שכתבו, אלא שאמר פרעתיו. **דברי הכל לא יחזיר** - דחיישינן לפרעון כדקאמר. **אף על פי ששניהם מודים כו'** - חיישינן לקנוניא. **בזמן שהלוח מודה** - שהוא חייב לו. **יחזיר למלוה** - שאין כאן קנוניא, דלא גבי ממשעבדי. **גובה מנכסים משועבדים** - ולא יחזיר ואפילו שניהם מודים, דחיישינן לקנוניא. **הני תרתני מילי הוי** - ואת אמרת תיובתא דרבי אלעזר בחדא.

דף יד.א

ומשני חדא הוא דחד טעמא הוא - טעם אחד הזקיקו לרבי אלעזר לומר את שתיהן, דמשום דקאמר מחלוקת דמתניתין בשאין חייב מודה, הוזקק לומר שאינו גובה אפילו מבני חורין, וכיון דהוצרך לסיים אבל כשחייב מודה דברי הכל יחזיר, הוזקק לומר לא חיישינן לקנוניא. **שטר הקנאה** - דליכא למימר כתב ללות ולא לזה, דהא אפילו לא לוח שעביד נפשיה. **ולא חיישינן לפרעון** - אפילו אין חייב מודה דאם איתא דפרעיה - מקרע הוה קרע ליה, והכא קתני

אף על פי ששניהם מודים כו'. **וכל שכן בשאינו מודה** - והא לא קשיא לר' אלעזר, דהוא אמר בשאין חייב מודה לא יחזיר שום שטר הראוי לגבות, דהאי דקאמר רבי מאיר יחזיר משום דלאו בר גבייה הוא. **מאי טעמייהו דרבנן** - דאמרי כי אין בו אחריות נכסים גובה אף מן המשועבדים. **אחריות טעות סופר הוא** - כשאינו כתוב בשטר - סופר הוא שטעה, אבל זה לא לוח לו מעותיו בלא אחריות נכסים, דלא שדי אינש זווי בכדי. **שבח שפר ושעבוד צריך לימלך** - הסופר צריך לימלך במוכר שדה לחבירו, לישאל הימנו אם יקבל עליו לכתוב בשטר המכירה שהוא שיעבד לו נכסיו למכירה זו, שאם יבא בעל חובו ויטרפנה מן הלוקח שיגבה לוקח זה הקרן והשבח שהשביח בה לפני טירפא משפר עידית שבנכסים, ואם לא נמלך בו - לא יכתוב, שיש מוכר שאין מקבל עליו אחריות, ואף אם קבל על הקרן - לא קבל על השבח, ואף אם קבל על שניהם - לא קבל להגבותו מן העידית, אלא מן הבינונית, אלמא: לאו טעות סופר הוא, דאיכא למימר אמליך ביה, ולא קבל עליה. **לימא מאן דאמר הא** - משמיה דשמואל. **לא אמר הא** - ואמוראי נינהו אליבא דשמואל. **בשטרי הלואה** - טעות סופר הוא, כיון דלא אכיל פירות ולא מתהני מידי - לא שדי זווי בכדי לאוזפיה בלא אחריות, וזה ימכור נכסיו, וכשיבא לגבות לא ימצא כלום. **עביד אינש דזבין ארעא ליומא** - לספק יום אחד, שמא לא יטרפוה ממנו, ואם יטרפוה - שמא לזמן מרובה, ואוכל בתוך כך פירות הרבה. **זיל לשלמא** - אין כאן עוד דין, שמחלת על הכל. **באחריות** - אם יטרפוה ממנו ישלם לו. **לאשתעווי דינא בהדיה** - דבעל חוב, ולסלקו מעל שמעון בכל טענה שיוכל לטעון, ולומר פרעתיד כך וכך, או כך וכך יש לי עליך תביעה, ואני מעכב חוב זה תחתיו. **ולא מצי** - בעל חוב למימר ליה: לאו בעל דברים דידי את בדבר זה, קרקע שמעון אני נוטל, אם יש לך תביעה עלי העמידני בדין. **דמפקת מיניה עלי הדר** - מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי. **עסיקין** - עוררין, כמו התעשקו עמו (בראשית כו).

דף יד.ב

יכול לחזור בו - ובשלא נתן מעות. **אינו יכול לחזור בו** - ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקנית בחזקה והמעות על זה מלוה. **חייתא** - שק מלא קשרים. **מכי דייש אמצרי** - מתקן גבולי השדה ומגביהם. **איכא דאמרי אפילו באחריות נמי** - אף על גב דסוף סוף עליה הדר - אין יכול לחזור בו, שהמוכר מעכב

עליו, ולא מצי אמר הוא הואיל וסופך לשלם לי מעותי השתא דבידי אעכבם.
דאמר ליה אחוי טרפך ואשלם לך - כשיעמידוך ויזכו בדין, ויכתוב לך הדיין שטר טורף עלי, שבדין טרפוה ממך בשבילי - בא ואשלם לך, וכל כמה דלא עמדת בדין איני ירא מהם. **שאינה שלו** - שלא היתה של מוכר, שהיתה גזולה בידו, והנגזל בא ומוציא מיד הלוקח. **יש לו** - ללוקח מן המוכר מעות. **ויש לו שבח** - אם זה השביח את הקרקע בזבל או בגדר, קודם שהוציא נגזל מידו - גובה לוקח מן המוכר שבח, ואם תאמר: הנגזל יתן השבח, שהרי השיבו קרקע משובחת, כגון שגזלה משובחת והכסיפה ביד הגזלן. **שבח אין לו** - לקמן מפרש טעמא. **פירש לו את השבח** - כשמכרה לו התנה: אם יטרפוה מידך - אשלם לך את השבח, מהו? כיון דלית ליה קרקע - הואיל ואין קרקע זו שלו, נמצא שאין כאן שום מכר, והמעות מלוה אצלו, וכשמשלם יותר ממה שנטל - מחזי כרבית. **אין ולא** - תחילה אמר אין, וחזר ואמר לאו, רפוי היה הדבר בידו שלא היה יודע טעמו של דבר יפה. **לאכילת פירות כו'** - מפרש להו לקמן. **למזון האשה והבנות** - תנאי כתובה שמקבל עליו: את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי, וכן הבנות: בן נוקבן דיהו ליכי מינאי אינון יהון יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתלקחן לגוברין, אין מוציאין לאחד מכל אלו מנכסים משועבדים. **מפני תיקון העולם** - שאם אתה אומר יטרפו לקוחות על כך - אין לך אדם שלוקח שדה מחבירו, דהא אין לך אדם שאין חוב זה מוטל עליו, ודבר שאין לו קצבה היא, ואכילת פירות ושבח קרקעות נמי דבר שאינו ידוע הוא, ואין הלקוחות יודעין להזהר בכך. **מאי לאו בלוקח שדה מגזלן** - והשביחה, ובא נגזל וטרפה, חוזר לוקח וגובה קרן מן המוכר, אפילו מנכסים משועבדים שמכר זה אחר מכירה זו, דשטרו של זה קודם, שכתב בו אחריות, והשבח מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים, מפני תיקון העולם, שהשבח לא היה קצוב בשעת מכירה כשקיבל עליו אחריות, אלמא: אית ליה ללוקח שבח מגזלן. **לא בבעל חוב** - שטרפה בעל חוב ממנו בשביל חובו, ולא גזולה היתה, דההיא ודאי אית ליה שבחא, דמכירה מעלייתא היא כל זמן שלא טרפה ממנו, שאם פרע המוכר מעותיו לבעל חוב - הרי הוא מסולק מן הלקוחות, הלכך, כי משלם ליה יותר ממה שקיבל - השתא הוא דהדר זבין מיניה קרקע המכורה לו, ולא מחזי כשכר מעותיו. **לאכילת פירות** - סלקא דעתך הא מיירי בשדה שטרפוה מליאה פירות מיד הלוקח, וחוזר לוקח לגבות מן המוכר, ואי בשטרפה בעל חוב - מי אית ליה - לבעל חוב פירות

גמורין המחוברין בקרקע ואינן צריכין לקרקע כלום, שיכול לטורפן? גובה את השבח - וכל הקרקע טורף מיד הלוקח כמו שהיא משובחת על ידי הלוקח. **בגוזל ונגזל** - וכגון שגזלה עם פירותיה, ומכרה, אי נמי, גזלה בלא פירות, ומכרה לאחר ועשה בה פירות, וטוען נגזל ארעאי אשבח, ומיהו, היציאה שהוציא הלוקח - ישלם לו הנגזל, שהרי מתוך כך הושבחה יותר, ואם אין השבח יותר אלא היציאה יתירה - נותן לו יציאה שיעור שבח, ודיו. **הא כדאיתא כו'** - רישא בנגזל וסיפא בבעל חוב, ולקמיה מותיב לה מרישא. **והא לא תני הכי** - בברייתא, עלה דהך מתניתין דאין מוציאין, דתוקמה בבעל חוב. **והרי היא יוצאה מתחת ידו** - שבית דין מוציאין אותה מידו. **כשהוא גובה** - לקמיה מפרש לה. **אילימא כדקתני** - שלא מכרה גזלן, ומידו היא יוצאה בדין. **גזלן ממאן גבי** - ממאן יש לו לגבות, וכי מה נתן בה? והשביחה - והרי היא בדין יוצאה מתחת ידו של לוקח, אלמא: אית ליה שבחא ללוקח מגזלן. **שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביח** - ונעשה פירות גמורין, ונגזל לוקחה עם פירותיה, ואינו נותן אלא יציאה דקאמר ארעאי אשבח, וקתני דלוקח חוזר וגובה מגזלן מן המחוררין. **אמר רבא כו'** - האי כשהוא גובה - לאו בלוקח קאמר, דבשלא מכרה עסקינן, וגובה את הקרן דקאמר - בנגזל, ואם תאמר: קרן אמאי גובה מנכסים משועבדים, הרי קרקע לפניו, כגון שחפר בה בורות, דאפחתה משוייה.

דף טו.א

שנטלו מסיקין - אנסים נכרים נטלוה מן הגזלן, ומחמתו, ותנן בבבא קמא (קטז, ב): הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין, אם מחמת הגזלן - חייב להעמיד לו שדה אחר, והרי היא יוצאה מתחת ידו דקתני, בנטילת מסיקין הוא. **בדינא משמע** - הלכך בהוצאת נגזל קאמר, וגובה את הקרן דקאמר - כשחפר בו בורות. **בעינא משמע** - כמו שהיתה, ולא שחפר בה בורות. **ומכר את השדה** - והרי היא יוצאה מתחת ידו של לוקח בדינא ובעינא. **בין לרבה בין לרבא** - דמוקמי גביית קרן מן הגזלן בנגזל, הא מלוה על פה הוא, ולא טרפא ממשעבדי. **כשעמד בדין** - קודם שמכר נכסיו, וכיון דחייבוהו בית דין - אית ליה קלא, והוה ליה כמלוה בשטר. **מאי פסקא** - בתמיה: פסקא תנא למלתיה דהעומד בדין אינו עומד על הפירות? רב חיינא בר שילת - סופר היה. **אמליך** - כשאתה כותב שטר המלך במוכר, אם יקבל עליו להגבות

ללוקח משפר נכסיו, קרנא ושבחא ופרי - אם יטרפוה ממנו. כגון שיש לו קרקע - לגזלן זה שמגבהו ללוקח קרקע ולא מעות, דהשתא לא מחזי כרבית. אסור ללות סאה בסאה - שמא יוקרו חטין. בהלואה - שייך רבית טפי ממכר. שקנו מידו - על השבח, דהוה ליה מחויב משעת המכר קודם שיש שכר המתנת מעות. תדע - דגובה, ולא מצי לוקח למימר אנא אשבחי. שכך כותב לו מוכר ללוקח - באחריות שטר המכר. ואשפי - אשקיט, ודומה לו על הר נשפה דמתרגם: על טורא שליוא (ישעיהו יג). ואדכי - אטהר מכל ערעור. אינון ועמליהון ושבחיהון - וכיון דעל מוכר הדר גבי שבחא בעל חוב מלוקח וחוזר הלוקח על המוכר. מתנה דלא כתיב ביה הכי - שאין אדם מקבל עליו אחריות מה שהוא נותן. הכי נמי - דאם נותן נכסיו במתנה לא גבי בעל חוב שבחא, הואיל ולא הדר על הנותן. וכי יפה כח מתנה כו' - בתמיה. יפה ויפה - בדבר זה, דכיון דלא הדר גבי ליה - לא מפסיד ליה במידי דלא אפסדיה לבעל חוב, דבשלמא גופה של קרקע אמר לו אמאי (זבנתיה) (מסורת הש"ס: [קבלתיה]), מאין אגבה חובי, אבל שבחא - אמר לו: מאי אפסדתיד? מסייע ליה למר שמואל - דבעל חוב גובה את השבח. כשהוא גובה - כשלוקח חוזר וגובה מן המוכר. במילי אחריני - בדבר אחר. בלוקח מגזלן - דנגזל ודאי טריף שבחא, דאמר ליה: ארעאי אשבח, אבל בעל חוב, כל כמה דלא טרפה לה - לאו דידיה הוא, וברשותא דלוקח אשבח. על הוצאה - שהוציא הלוקח בשבחה. נוטל - הלוקח. את השבח מבעל הקרקע - מה שעודף על היציאה, דאמר ליה: פרעתי את חובך. אין לו - ללוקח, אלא מן היציאה שהוציא בה פורע לו שיעור שבח, והשאר מפסיד. אי בלוקח מגזלן - האי בעל חוב היינו נגזל. קשיא רישא - דקתני נוטל את השבח מבעל הקרקע. קשיא רישא וסיפא - דקתני בעל חוב נותן את היציאה, ולשמואל בעל חוב גובה השבח ואינו נותן כלום.

דף טו.ב

המגיע לכתפים - קרוב ליקצר, אלא שעדיין צריכין לקרקע - הוי להו כפירות גמורין, ואין בעל חוב גובה אותו בלא יציאה. והא מעשים בכל יום - דיני טורפי מקח באין לפני שמואל, ומגבי לבעל חוב כל השבח עם הקרקע ואפילו מגיע לכתפים, כל זמן שצריכין לקרקע. הא - דקתני נוטל יציאה מבעל חוב - דלא מסיק ביה בעל חוב במוכר שיעור ארעא ושבחא, הלכך יהיב בעל חוב

ללוקח שבחיה, ומסליק ליה, והאי דנקט למלתיה בלשון יציאה ולא תנא: נוטל כנגד החוב מבעל הקרקע, והמותר מבעל חוב - לאשמועינן היא גופא אתא, דהיכא דיציאה יתירה על השבח - אין לו אלא יציאה שיעור שבח. **הניחא למאן דאמר כו'** - פלוגתא היא בכתובות (צא, ב). **אי אית ליה זוזי ללוקח** - לפרוע החוב. **לא מצי מסלק ליה לבעל חוב** - מן ארעא, דבעל חוב קדים. **שפיר** - דמצי למימר דהיכא דיש קרקע מותר על החוב עם השבח מסלק ליה ללוקח בזוזי על כרחו דלוקח, ולא מצי אמר לוקח הב לי מן ארעא שיעור שבחי, דאמר: כוליה דידיה, ואת ירדת בה שלא ברשות. **דשוויא נהליה** - ליה לבעל חוב אפותיקי להא ארעא, והכל מודים בזו דאי הוה ליה זוזי ללוקח - לא הוה מצי מסלק ליה. **הכא במאי עסקינן** - האי ברייתא דלעיל. **הכיר בה** - לוקח בקרקע זו. **שאינה שלו** - של מוכר, שגזולה היתה אצלו ולקחה. **מעות יש לו** - מן המוכר, לכשיוציאנה נגזל מידו. **שבח אין לו** - שקרקע זה אינו קנוי לו. **לא מקבל** - לשמור. **מעות חוזרין** - הקדושין חוזרין לו. **בין לרב דאמר כו'** - כלומר: היכי מצינן לומר טעמא דרב משום דגמר ונתן לשום פקדון, וטעמא דשמואל משום דגמר ונתן לשום מתנה, ואי הוה דעתיה לחד מהנדך, היכי הוה נחית להאי ארעא לעובדה ולאכול פירותיה, על כרחיה סבור היה שיהא המכר קיים, ולא היה בקי בדין, וטעמא דפלוגתא דרב ושמואל - טעם אחרינא הוא. **דהוה עביד** - הגזלן. **לרב דאמר פקדון פקדון** - כלומר: אליבא דרב מפרשינן דהאי מימר אמר זוזי נהוו פקדון, ולשמואל מפרשינן דהאי אמר זוזי נהוו מתנה. **הלכתא** - בפלוגתא קמייתא יש לו מעות ויש לו שבח. **ואף על פי דלא פירש** - ולית לן דשמואל, דאמר שבח צריך לימלך. **ואחריות טעות סופר הוא** - ולית לן דשמואל דאמר שעבוד צריך לימלך. **חזר** - גזלן ולקחה מבעלים הראשונים לאחר שמכר ללוקח. **מהו** - להיות במקום בעלים, כאילו לקחה אחר, ויוציאה מיד הלוקח. **אמר ליה** - לא מצי לאפוקה, שכשמכר מכר לו כל זכות שתבא לידו, וכשלקחה לא לקחה אלא כדי שתהא מקוים ביד הלוקח. **דלא ליקרייה גזלנא** - שלא יחרפנו לוקח זה כשיוציאנה נגזל מידו ויקראנו גזלן, לכך חוזר להעמיד ממכרו. **דמית לוקח** - לאחר שלקחה גזלן מן הבעלים, והגזלן בא להוציאה מבניו. **למאן דאמר** - לא חזר להעמיד ממכרו אלא דלא ליקרייה לוקח גזלן.

הא מית - לוקח, ומי יחרפנו עוד, הלכך, לא נתכוון לזה, אלא להעמידה בידו בחייו ולא לאחר מותו, מאן דאמר כו'. **דמית גזלן** - לאחר שלקחה, והבנים באים להוציא מיד הלוקח. **הא מית ליה** - ולא נתכוון להעמיד ממכרו אלא בימי חייו, שלא יחרפוהו. **אף על גב דמית ניחא ליה** - מעיקרא. **דליקו בהימנותיה** - אפילו לאחר מיתה. **סוף סוף קרו לבניה בני גזלנא** - נמצא שאף לאחר מיתה מחרפין אותו. **זבנה אורתה** - אם קודם שלקח מן הבעלים חזר ומכרה לאיש אחר לבד מן הראשון, או הורישה לאחד מבניו, או יהבה במתנה, ואחר כך לקחה - האי ודאי איגלי דעתיה דלאו לאוקמי קמיה לוקח ראשון בעי, ולא ניחא ליה דליקום בהימנותיה, שהרי מכרה לשני. **נפלה ליה** - לגזלן בירושה, שמתחילה גזלה לאחד ממורישיו ומת הנגזל. **ירושה ממילא הויא** - והא ליכא למימר ניחא ליה דליקו בהימנותיה, דהא לא טרח אבתרה, דנימא גלי דעתיה דניחא ליה דליקו, הלכך, הוי כיורש דעלמא, וחוזר ותובעה, ונותן מעות ללוקח. **גבייה בחובו** - לאחר שגזלה ומכר לו, ובא לו אצל נגזל, ואמר לו: הגבה לי בחובי קרקע שגזלתך. **אי אית ליה ארעא אחריתי** - לנגזל, שיכול לגבות חובו ממנה, ואמר ליה: בזו שגזלתי אני חפץ - הא טרח אבתרה, ואמרינן: לאוקמה קמיה לוקח בעי. **יהביה ניהליה במתנה** - נגזל לגזלן. **ועד אימת** - יקחנה מבעלים הראשונים, דאמרינן דמשום דניחא ליה דליקו בהימנותיה לקחה. **עד שעת העמדה בדין** - עד שיטרפוה מן הלוקח ויעמידהו בדין, אבל משעמד ברשעו עד שעת העמדה בדין - גלי אדעתיה דלא מהימן הוא, ואם לקחה אחרי כן - לאו לאוקמיה קמיה לוקח בעי. **עד דמטא אדרכתא לידיה** - עד שיחייבוהו בית דין לפרוע ללוקח מעותיו, ועמד במרדו עד שכתבו פסק דין ונתנו ללוקח על נכסיו של גזלן, שבכל מקום שימצאם יחזיק בהן, והיינו תשעים יום לאחר שעמד בדין, כדאמרינן בהגוזל [בתרא] (בבא קמא קיב, ב). **עד דמתחלן יומא דאכרזתא** - לאחר שמצא זה קרקע משל גזלן, ובא לבית דין והן מכריזין שכל מי שרוצה לקנות קרקע יבא ויקחנה, כדאמרינן בערכין (כא, ב): שום היתומין שלשים יום. **מתקיף לה רמי בר חמא** - אהא מה מכר ראשון לשני כו'. **תהא** - הא דרב. **במאמינו** - שאמר לו: אני סומך עליך שתתננה בידי. **גמר ומקני** - כשלקחה מבעלים הראשונים. **מצודתי** - של חיות ועופות ושל דגים. **דבריו קיימין** - לקמן פריך: מאי שנא רישא כו'? הא גברא והא תיובתא - הרי אדם גדול, וכמוהו תשובתו, דקתני לא אמר כלום, ולכשיירש לא קנה לוקח, כיון דההיא שעתא לאו דידיה הו

נכסי אביו, ולא אמרינן מה מכר לו ראשון לשני - כל זכות שתבא לידו. **לא סמכא דעתיה** - דלוקח, דקאמר: מי יימר שירש מאביו כלום, שמא ימכור אביו נכסיו בחייו. **שלחיה** - להא תיובתא דרב ששת דאותיב אדרב. **אינה צריכה לפנים** - אינה צריכה כדי לתרצה להכניסה לפני בני הישיבה, שאין בהן יודע לפרקה, ותשובת הגאונים פורשין לגנאי: דליכא קושיא, מעליא, אל תעלוה לגיו. **הוה עובדא בפומבדיתא** - שדנו דין כרב, ואותבינן מהא מתניתין, ואמר רב יוסף כו'. **משום כבוד אביו** - כשהיה אביו גוסס, וצריך מעות לקבורתו ולתכריכין, מוזהר לכבוד אביו שלא - לשהותו בבזיון.

דף טזב.

משום כדי חייו - מה שתעלה מצודתי היום תקנו חכמים שיהיו דבריו קיימין, שמא צריך הוא למזונות דבר מועט, אבל מה שתעלה מצודתי כל חדש או כל שנה - אין שם משום כדי חייו. **קנויה לך מעכשיו** - שכשאקחנה לא אוכל לחזור בו. **קנה** - אם יקחנה, ואין יכול לחזור כשלקחה. **בשדה סתם** - שדה שאני לוקח, ולא אמר זו, דסמכא דעתיה דמקבל מתנה לסמוך עליו שיקח שדה ויתננה לו, שהרבה שדות מצויות ליקח, אבל אמר לו שדה זו - לא סמכא דעתיה דמקבל מתנה, ולא האמינו, דנימא ניחא ליה דליקו בהימנותיה, ולא מסתבר כוותיה דרב בהא. **והאלהים** - בשבועה, רב אמרה אפילו בשדה זו, שמכדי רב כמאן אמר לשמעתייה - כרבי מאיר כו'. **והא אשה כשדה זו דמיא** - דיש באלו שאין בידו להביא עצמו לכלל קדושין כאשר אין ביד זה לכופ את בעל השדה למוכרה לו, דעבד ושפחה אין בידם לשחרר עצמם, ואין ביד אשה להמית את בעלה או אחותה, ואמר רבי מאיר: דלכשיבאו לכלל קדושין - מקודשת היא למפרע. **שטר הקנאה** - שקנו ממנו, שאפילו לא ילוה המעות - שיעבד עצמו לשלמם. **כל מעשה בית דין** - קא סלקא דעתך שטר שכתב בו הנפק, שנתקיים בבית דין, אלמא: כיון דליכא למיחש לשמא לא לוח שהרי אין מקיימין את השטר אלא בפני בעל דין, כדאמרינן בהגוזל (בבא קמא קיב, ב) לפרעון לא חיישינן. **בשטרי חלטאתא** - שטר שכתבו בית דין למוציא שטר על חבירו וחייבוהו לשלם ולא שילם, וירדו לנכסיו ושמו לבעל חוב אחד מהם, ונתנו לו שטר שעל פי בית דין באה לו. **אדרכתא** - שלא מצאו לו עכשיו נכסים, וכתבו לו שירדוף לחזור על נכסיו, ואם ימצא - יגבה. **אדרכתא** - לשון רודף ומשיג, כמו: פרסה בחלא ולא אדרכיה (כתובות ס, ב),

ולשון המקרא כתרו את בנימין הרדיפוהו מנוחה הדריכוהו (שופטים כ).
שומא - ששמו בית דין לבעל חוב קרקע הלוח. **הדר** - אם יפרע לו מעות, עד
שנה. **אפסיד אנפשיה** - אם פרע ולא קרע השטר, ואם דחהו לומר אבד - היה
לו לומר כתוב לי שטר מיד שאתה חוזר ומוכרה לי. **דמדינא ארעא לא בעי**
למיהדר - טעם נותן לדבריו שראוי לכתוב שטר מכירה עליה שקנויה לו
לחלוטין, ומדינא לא בעי למיהדר בפדיון, אם לא מדעתו. **מרישא דקא זבין** -
כלומר: אין זה פדיון אלא תחילת קניין כאילו שלו היתה, לפיכך, הכותב שטר
מכירה עליה - אינו טועה, והיה לו לזה לתבוע שטר מכירה, הואיל ודחהו
מלהחזיר לו שטר של בית דין. **אי נמי אפשיטי דספרא זייר ליה** - שעל הלוח
ליתן שכר הסופר, ופעמים שאין לו מעות ללוח בשעת הלואה, והמלוח נותן
לו שכר לכתובת השטר, וכשפרעו - מעכב השטר בידו עד שיפרע השכר. **זייר**
- לשון עוצר, כמו מעצרתא זיירא (עבודה זרה ס, א), ובלשון המקרא ויזר את
הגזה (שופטים ו). **כל מעשה בית דין** - והאי נמי מעשה בית דין הוא. **ירמיה**
ברי - גרסינן. **שהחזק** - לוח זה כפרן פעם אחרת, לפיכך אין נאמן לומר,
פרעתי, ובהיא תנן יחזיר. **ותו לא פרע כלל** - בתמיה, ואי חיישינן לפרעון -
זה שלא נזהר לשמור שטרו יפסיד. **צא תן לו** - שפסקו לו דינו בבית דין,
שציוו עליו לתת לו.

דף יז.א

ואמר - לאחר זמן. **פרעתי** - על פי בית דין. **נאמן** - ובשבועת היסת. **בא מלוח**
- לפנינו, לכתוב לו אדרכתא עליו - אין כותבין ונותנין לו. **אינו נאמן** - לישבע,
אלא שכנגדו נשבע ונוטל, דכיון דתחילתו הוצרך לתובעו לדין - אין דרכו
למהר לפרוע עד שיפסקו דינו פסק גמור. **ואמר פרעתי** - לאחר זמן, על פי
בית דין. **והעדים מעידים אותו שלא פרע** - בפנינו תבעו לפרוע לו על פי בית
דין ולא פרעו, הואיל ובפניהם העיז לעבור על פי בית דין - אינו נאמן שוב
לומר פרעתי שלא בעדים. **הוחזק כפרן לאותו ממון** - שאין נאמן עוד עליו
לומר החזרתי ופרעתי, עד שיפרע בעדים. **לא הוחזק כפרן** - ונשבע שפרעו,
ואף על פי שלא פרעו מיד כשתבעו בפני עדים, ואין זה מעיז בבית דין, דכיון
דלא פסקו לו פסק גמור - נשמט ממנו, סבר כו'. **אצטלא** - לבוש. **הוחזק**
כפרן לאותה אצטלא - עד שיפרע. **הוחזק כפרן לאותה שבועה** - לומר
נשבעתי, עד שישבע בפנינו. **כשנתחייב שבועה בבית דין** - דכיון דתבעו

בעדים לקיים דברי בית דין, ולא אבה - אינו נאמן לומר עוד קיימתי אחרי כן.
אבל חייב עצמו שבועה - שאמר לו אשבע לך, ותבעו בעדים ולא אבה, ואחר
כך אמר נשבעתי - נאמן, ואף על גב דקמי עדים דחייה. **עביד איניש דמקרי**
ואמר - לא אעשה מה שלא חייבונני בית דין, אלא אני בעצמי, ואין זו סרבנות
וחרטה, אלא דחייה בעלמא. **וכתוב בו זמנו בו ביום** - שביום שנמצא נכתב.
שכבר נמחל שעבודו - משפרע מלוה ראשונה, ועל האחרונה לא נכתב, והויא
לה מלוה על פה, וטורף לקוחות שלא כדון, דאין מלוה על פה גובה מן
הלקוחות. **אימת** - דפרעיה אימתי, וחזר ולוה אימתי? אי נימא למחר - ולא
ביום שנכתב. **וליומא חרא** - שתי תיבות הן: וליום אחריו, וקיצור סופרים הוא.
תיפוק ליה - דאפילו נכתב על מלוה זו אחרונה, וכתוב בו יום מוקדם כזה -
הוה ליה השטר מוקדם. **דלא שכיחי [אינשי] דפרעי [ביומיה] קאמינא** -
הלכך לא חיישינן למידי דלא שכית, ואי אתרמי - הוצרכו לומר דאין חוזר
ולוה בו. **רב כהנא אמר** - הא דאמר ר' יוחנן יחזיר לבעלים. **כשחייב מודה** -
שלא פרע. **שמעי בי רבנן** - שנמחל שעבודו. **ומפסדי לי** - למטרף לקוחות,
משום דשטרי חוב המוקדמין פסולין, דכיון דהאי דאוקמא הכי לית ליה עדיו
בחתומיו זכין לו - אף זה מן המוקדמין. **מינח ניתא ליה** - ברמאות, ותלי
נפשיה בספיקא, ואמר: דלמא לא שמעי, ואיכא רווחא. **מאי איכא דטריף**
לקוחות - מה טרפא יש בזה שלא יהא בשטר שיחזור ויכתוב לו, והלא שניהם
ביום אחד, הלכך, בשטר שנמחל שעבודו לא שביק. **הטוען אחר מעשה בית**
דין - דבר שהוא תנאי בית דין, כגון כתובה ומזון האשה והבנות, הטוען ואמר
פרעתי שלא בעדים - לא אמר כלום.

דף יז.ב

במקום שאין כותבין כתובה - אלא סומכין על תנאי בית דין, ותגבה לעולם
עד שיוציא הבעל שובר, דגט שמעיד שגירשה הוא מוכיח שחייב הוא לה
כתובה. **אי לא** - נקיט לה. **לא גביא** - אי משום דחיישינן דלמא הדרא ומפקא
כתובה וגביא זימנא אחריתי, אי נמי: משום דאי בעי אמר פרעתיה. **לאו מלתא**
היא דאמרי - דבמקום שכותבין שטר כתובה יכול לטעון פרעתי דאם כן
אלמנה מן האירוסין, דאף במקום שכותבין אין כותבין מן האירוסין. **במאי**
גביא - כתובה, על כרחך בעדי מיתת בעל. **לטעון** - יורש, ולומר פרעתיה.
בתקנתן - שתקנו כתובה לארוסה, והלא הכל יטענו פרעתי. **גובה את הכל** -

בין כתובה של תנאי בית דין, דהיינו מנה לאלמנה ומאתיים לבתולה, בין תוספת. **שלא כתב לה** - את התוספת. **דיקא נמי** - דבכתב לה מיירי.

דף יח.א

מאי גובה את הכל - מאחר שלא התנה עמה כלום, מהו התוספת? לא אונן - אין אנינות חל עליו, לאיסור אכילת קדשים. **ולא מטמא לה** - אם כהן הוא, דכתיב (ויקרא כא) כי אם לשארו והיינו אשתו, והאי לאו שארו הוא, דלא באו עדיין לידי קירוב בשר. **ולא מטמאה לו** - לאו משום כהונה קאמר, דאין כהנות מוזהרות על הטומאה, דכתיב (שם ויקרא כ"א) בני אהרן, אלא אינה זקוקה לטמא לו, לא כהנת ולא ישראלית, שמצוה להתעסק בשבעה מתי מצוה האמורים בפרשה, דכתיב לה יטמא ותניא: לה יטמא - מצוה, ואם לא רצה - מטמאין אותו על כרחו, ומעשה ביוסף הכהן כו', בתורת כהנים. **מתה אינו יורשה** - דירושת הבעל נפקא לן משארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה וגו' בבבא בתרא (קיא, ב), והא לאו שארו הוא. **אלא אביי** - דאמר לעיל לאו מילתא היא דאמרי, מגופא דמתניתין דהוציאה גט, משום דהיא גופא קשיא ליה הדר ביה. **דאי סלקא דעתך** - דטעמא לאו משום דאין טוענין אחר מעשה בית דין הוא, אלא משום דגט היינו כתובה. **אטו גט מנה מאתים כתיב ביה** - דנימא הוא מוכיח על החוב. **כמו דכתיב ביה דמי** - דהא פסיקא לן מילתא דכתובה מנה מאתים. **אטו כל דמגבי בני דינא מגבי לה** - וכי כל הפורע חוב בא לבית דין, במקום שפרע לה לא היו בית דין שיכתבו לו כן. **הא אמר תנו** - עכשיו. **נותנין** - ואפילו נמצא לזמן מרובה משנפל, ולא חיישינן שמא גט אחר הוא ששמותיהן שוין, ומאדם אחר נפל. **מצאו לאלתר** - התם (גיטין כז, ב) מפרש כדי שתעבור שיירא ותשרה, ובתוך כך ליכא למימר משיירא שעברה שם נפל, שהרי לא שהה שיעור שתחנה. **ואפילו במקום כו'** - לאו רבה קא מסיק, אלא גמרא הוא דקאמר לן, דכי אמר רבה במקום שהשיירות מצויות - לא אמר אלא כשהוחזקו בעיר אחת שנכתב בה הגט שנים ששמותיהן שוין, ושמות נשותיהן שוות. **דאי לא תימא הכי** - דרבה תרתי בעי, קשיא דרבה אדרבה. **בי דינא דרב הונא** - במקום שהוא יושב ודן, ומתוך שהכל רגילין אצלו לדון הוי ליה מקום שהשיירות מצויות שם.

דף יח.ב

חיישינן לשני שוירי - אף על פי שבא אחד לפנינו ואמר ממני נפל, ופלוני היה משלחו לאשתו, ויודעין אנו שאין שם בשוירי שני אנשים ששמותיהן שוין - חיישינן שמא שוירי אחרת יש, ויש בה יוסף בן שמעון אחר. **ואמר ליה רב חסדא לרבה - גרסינן. כל מעשה בית דין הרי זה יחזיר - כל מילתא דאתא לבית דין לקיים דליכא למיחש לנמלך עליהן שלא ליתנן - הרי זה יחזיר, וזה מקוים בבית דין היה, ולכך הובא שם. כשמעתיה - דבעינן תרתין, והכא חדא הוא דהואי, ואכשריה. היכא דמזבני כיתנא - דשיירות מצויות שם לבא ולקנות, ואהדריה משום דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר שנכתב בה, ולא חיישינן לומר יש עיר אחרת ששמה כזו. ואיכא דאמרי היכא דתרו כיתנא - במי המשרה, שם נמצא הגט, ומאי כשמעתיה - שהוחזקו שני יוסף בן שמעון באותה עיר שנכתב בה ואכשריה, דבמקום שנמצא בו לא היו שיירות מצויות. בשלמא רבה - דאמר שינויא ארומיא דמתניתין דגיטין אמתניתין דנזיקין. לא אמר כר' זירא - דרמא מתניתין אברייתא. דמתניתין אלימא ליה לאקשווי - משום דהיא עיקר, ויש תימה כשסותרות זו את זו, וצריך לחזר שיתיישבו, דאילו ברייתא - יש לומר אינה עיקר, רבי לא שנאה רבי חייא מניין לו. ולעולם כדקיימא לן כשנמצא לאלתר - ואם לאו פסול, שמא אינו של זה, אבל ברייתא - ליכא לשנויי הכי, דכיון דתנא בהדיא יחזיר לאשה - הוה ליה לפלוגי בין לאלתר בין לזמן מרובה, דלא דמיא למתניתין דהתם לא יחזיר תנא, ומדוקיא הוה דייק יחזיר היכא דאמר תנו, וכיון דלא תנא יחזיר - לא הוה ליה לפלוגי. דאשתכח אבראי - שאין השיירות מצויות. ר' ירמיה אמר - הא דקתני יחזיר - כגון דאמרי עדים החתומין בו מעולם - לא חתמנו כו'. ודוקא בצד אות פלונית - דהוה ליה סימן מובהק, ואפילו אם תימצי לומר גבי חזרת אבידה בסימנין, דאיבעיא לן לקמן בבא מציעא (כו, א) דאורייתא או דרבנן - אפילו פשטת סימנין דרבנן יש לסמוך על סימן מובהק כזה למשרי אשת איש דאורייתא. מספקא ליה לרב אשי סימנין - שמחזירין בהן אבידה, אי דאורייתא היא, ואפילו באיסור דאורייתא סמכינן אסימן כל דהו. אי דרבנן - ודוקא באבידה, שהפקר בית דין הפקר, אבל במידי דאיסורא - לא סמכינן, ואי קשיא: נימא הכי קסבר סימנין דרבנן, ונפשוט בעיין דלקמן, לאו פירכא היא, דמנלן דפשיטא ליה, אי נמי מספקא ליה אית עליה למיסר מספיקא.**

אירכס ליה גיטא - שהיה שליח להביא, ואירכס ליה, ואשכחוהו. **אמר אי סימנא** - חשיבא לכו, אית לי בגויה סימנא. **ואי טביעות עין** - חשיבא לכו, אית לי בגויה טביעות עינא, מכירו אני בכתב ידי הסופר והעדים, מדת ארכו ורחבו, כאדם המכיר את חבירו בטביעת עין שטבע בו ואין בו סימן. **וקסברי** - רבנן סימנין דאורייתא, שלא אמרתי סימן מובהק, והחזירוהו לי. **ודוקא לצורבא מדרבנן** - דמוחזק לן ביה דלא משני בדיבוריה. **ולא נתן עד תשרי** - וכל זמן שלא נתן היה לו לאכול ולמכור פירי נכסי מלוג שלה, שתקנו חכמים לבעל לאכול פירות של נכסי מלוג אשתו שנפלו לה לירושה. **וזבין פירי** - כמשפטו. **שפיר** - יש לה לטרוף כל מה שמכר משעת כתיבה. **והא פלוגתא במסכת גיטין בפרק שני (יז, ב).** **אימת מטא גיטא לידך** - מיד בעליך. **אימת מטא שטרא לידך** - מיד הלוח מתחלה. **אתי לוקח ותבע** - אי אתיא למיטרף מסיק אדעתיה לתבוע, אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך בזמנא קמא. **מקמי דידי** - מקודם שמכר לי הלוח נכסיו מטא שטר מיד לוח למלוח בראשונה. **הניחא למאן דאמר כו'** - פלוגתא בפרק קמא דגיטין (יב, ב). **זכות הוא לעבד** - טובה היא אצלו שמתירו בקהל, וכיון דזכות הוא - איכא לתרוצי דמשעה שנכתב זוכה בשחרור, דלכי מטא שטר גט לידיה נעשה בן חורין למפרע, משעת חתימה. **חוב הוא לעבד** - חובתו הוא שיוצא מתחת רבו, כלומר: הפסד הוא לו, שאם עבד כהן הוא - פוסלו מן התרומה, ואם של ישראל - אוסרו בשפחה כנענית, דזילא ליה, ושכיחא ליה, ופריצא ליה. **מאי איכא למימר** - דהשתא ליכא למימר עדיו בחתומיו חבין לו, דאין חבין לאדם שלא בפניו. **דא תהא למיקם** - שטר זה יהיה לקום ולהיות בכל הכתוב בו, דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי. **מתנה** - מתנת בריא איזו היא, כל שכתוב בו כו'. **מהיום ולאחר מיתה** - גוף הקרקע קנוי לו מן היום, ואין לו עוד רשות למוכרה וליתנה ולהורישה, והפירות אינו אוכל כל ימי חייו אלא לאחר מיתה. **ואי לא לא קני** - בתמיה: כל שכן דאם יהיב ליה גוף ופירות במעכשיו, דקני טפי, סתם מתנת שכיב מרע לא קניא לו אלא לאחר מיתה, דמחמת מיתה הוא מצווה. **הא אמר תנו נותנין** - אמתניתין פריך, דתלי טעמא בשאני אומר נמלך עליהם שלא לתנן. **אפותיקאות** - שעשה לו שדה אפותיקי למלוח על פה, שהיתה לו עליו מלוח ישנה. **לא יחזיר** - שמא כתבה לזה ולא מסר לו, ולא זכה בקרקע, וחזר וכתב לאחר ומסר לו השטר, וזכה בו, ובא לחזור בו מן

השני, ורוצה לתת לראשון, וחפץ שימסרו לו שטר זה שיוציאנה בבית דין, ונמצא זמן שטר של זה קודם לשטר של שני, ויוציאנה מידו בדין.

דף יט.ב

הא בבריא - שהיה שטר מתנת בריא, דלא כתיב ביה כדקציר ורמי בערסיה כדין שכותבין בשטרי מתנות שכיב מרע. **דבר מהדר הוא** - שיכול לחזור במתנתו אם כתב שני שטרות - השני זוכה שהרי חזר בו מראשון. **אי במתנת בריא יהבה ניהליה** - לההוא בתרא. **לית ליה פסידא** - בהאי שטרא דמהדרא ליה להאי. **בבריא** - כגון שהיה השטר זה הנמצא מתנת בריא, שהוא זכה לשטר המאוחר לו, שאינו יכול לחזור במתנתו. **דאי יהבתיה לאיניש אחרינא לית ליה פסידא** - בשטרא דכתבת השתא, דמאן דקדים שטריה זכה. **ביה** - שעדיין הוא קיים, ואמר תנו לזה. **הא בבריה** - שמת מחליו, וזה בנו אומר החזירהו. **דבר מהדר הוא** - ממתנה זו, אם חזר בו לאחר שיצאו שני שטרות בבית דין - יזכה האחרון. **אי נמי יהבה** - שוב לאיניש אחרינא במתנת בריא. **לית ליה פסידא** - לההוא בתרא בהאי שטרא דמהדרינא ליה להאי. **כתבה איהו** - הבן. **דהוא קדים** - שיהא שטרו קודם, דכיון דמת אביו מחליו זכה משנתנה לו. **ונפלוג בהדיה** - אחלוק עמו בקנוניא זו. **קמא זכה** - מאחר ששני השטרות יצאו משמך, הקודם זכה, שמתנת בריא הם, והשתא דאוקימנא טעמא דלא יחזיר משום דלמא כתבה להאי, ואמליך ולא יהבה ליה, והדר כתבה לאיניש אחרינא - ליכא למרמי אמתנות, ולא תידוק מתניתין גבי מתנות הא אמר תנו נותנין, דכי נמי אמר תנו - שייך למימר טעמא דלא יחזיר, משום שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא לתנן, והדר כתבה לאיניש אחרינא, וגבי דייתקאות, על כרחך אם אמר תנו - נותנין אם הוא קיים, דהא תלה תנא דידן טעמא משום שאני אומר נמלך עליהן שלא לתנן, ואי נמי הכי הוה דנמלך השתא, אם אמר תנו - נותנין דליכא למיחש למידי, והכי קאמר: מצא דייתיקי או מתנה לא יחזיר, שאני אומר כו', והיכא דאמר תנו, [אי] שייך למימר לא יחזיר, משום טעמא דשאני אומר, כגון מתנת בריא או בשכיב מרע ומת ובריה קאמר תנו - שמעינן ממתניתין דלא יחזיר, ולא דייקין האמר תנו נותנין, והיכא דלא שייך למימר שאני אומר, כגון בשכיב מרע שלא מת מחליו - דייקין האמר תנו, דבטל שאני אומר הלכך נותנין. **מצא שובר** - שכתבה אשה לבעלה התקבלתי כתובתי, ועודה תחתיו. **ולא נתנה עד תשרי** - והוא לא

פרע עד תשרי. **ואזלה** - איהי בעודה תחתיו, בין ניסן לתשרי. **וזבנתה לכתובה** - לאחר. **בטובת הנאה** - כלומר, בזול, לפי שנותן מעותיו בספק, שאם תמות היא - יירשנה בעלה, ויפסיד מי שלקחה, ואם ימות בעלה או יגרשנה - יהיה לוקח במקומה, ויגבה כתובתה, ושוב לא היה לבעלה לפרוע לה הכתובה אלא ללוקח, ושוב שנכתב בשמה אינו כלום. **ומפיק לשובר** - שכתוב בניסן ויקדום לשטרו של לוקח ויחזיק הבעל בקרקע המיוחדת לכתובתה שלא כדין.

דף כ.א.

שמע מינה - מדלא חיישינן להכי, דאי נמי הוה הכי - שפיר זכי בעל בשובר שנכתב לשמה. **איתא לדשמואל** - דאמר: המוכר שטר חוב לחבירו, וחזר המוכר הזה ומחלו - מחול הוא אצל הלוח, הלכך, אם מכרה זו כתובתה באייר, דהיינו שטר חוב וחזרה ומחלתה לבעל בתשרי - מחול, ושפיר טריף בעל. **בששטר כתובה יוצא מתחת ידה** - שמביאה לפנינו, דליכא למיחש לשמא מכרה בטובת הנאה, שאילו מכרתה היתה מוסרת הכתובה ביד הלוקח. **לשתי כתובות** - שמא שני שטרי כתובה היו לה, [ויש] לחוש שמא מסרה אחד ללוקח, ובאה לחזור בה ולמחול אצל בעלה, ומוסרת לו שובר המוקדם לשטרו של לוקח, אלא ודאי איתא לדשמואל, ומתוך שבידה למחול שטר כתובה לבעלה עכשיו, לא חיישינן לשמא כתבה ליתן בניסן כו'. **ואביי אמר** - מהכא לא תסייע לשמואל. **חדא דלשתי כתובות לא חיישינן** - הלכך ליכא למיחש לדלמא זבנתה בטובת הנאה. **ועוד** - אי נמי זבנתה בטובת הנאה - לית לן למיחש לשמא כתבה לשובר בניסן ולא קבלה עד תשרי, דאי נמי הכי הוה, כי מטא שובר לידיה בתשרי - זוכה למפרע בו מזמן חתימתו, ולא הוה ממכרה שבנתיים כלום, ושובר בזמן הכתוב בו טורף, ואביי לטעמיה כו'. **משנה. איגרות שום** - ששמו בית דין נכסי לוח למלוח בחובו. **ואיגרות מזון** - שקיבל עליו לזון את בת אשתו. **מיאונין** - קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה, יוצאה ממנו במיאון, ואינה צריכה גט, אלא אומרת בפני שלשה: אי אפשי בפלוני בעלי, וכותבין לה בית דין שטר שמיאנה בפניהם, להיות לה עדות שמותרת לנישא. **שטרי ברורין** - בגמרא מפרש. **הרי זה יחזיר** - דליכא למיחש לשמא נמלך, דהא בית דין לא כתבום אלא בדבר מקויים, ולפרעון נמי ליכא למיחש, דבהני שטרות לא שייך בהו פרעון, כדאמרינן לעיל

בבא מציעא (טז, ב) ואפילו למאן דאמר שומא הדר - איהו דאפסיד אנפשיה.
מצא בחפיסה או בדלוסקמא - שום שטר. **או שמצא תכריך של שטרות** - בכרך או באגודה, ובגמרא מפרש מאי חפיסה ודלוסקמא ותכריך ואגודה.
הרי זה יחזיר - דדבר שיש בו סימן הוא, כדמפרש בגמרא שהכלי סימן, כשיאמרו הבעלים בכלי כך וכך מצאת אותם, וכן תכריך ואגודה הרי זה יחזיר, דדבר שיש בו סימן הוא, כדמפרש בגמרא. **אחד הלוה משלשה** - אם שלשה שטרות של לוח אחד הן, שלוח משלשה בני אדם. **יחזירם** - מוצאם.
ללוח - דודאי פרעם והחזירם לו, ומידו נפלו, שאם מידם נפלו - מי קבצם למקום אחד. **ואם שלשה לויס הם** - שלווי מאדם אחד. **יחזירם** - המוצאם.
למלוח - שהדבר ידוע שממנו נפלו. **מצא שטר בין שטרותיו ואין יודע מה טיבו** - אצלו, אם הלוח הפקידו אצלו או המלוח, או שמא מקצתו פרוע ומסרוהו לו להיות שלישי ביניהם, ושכת. **יהא מונח** - בידו, ולא יחזיר לא לזה ולא לזה. **ואם יש עמהן סמפון** - מילי מילי קתני, המוצא בין שטרותיו שובר שנכתב על אחד משטרותיו. **יעשה מה שבסמפון** - והשטר בחזקת פרוע, ואף על פי שהיה לשובר הזה להיות מונח ביד הלוח, אמרינן: האמינו הלוח, ואומר: מחר תנה לי, ושכת. **גמרא. זה בורר לו אחד** - כשבוררין להן דיינין כותבין להן זה בירר לו את פלוני, וזה בירר לו את פלוני, שלא יוכלו לחזור בהן. **דאשתכח בי דינא** - מקויים בהנפק, והשליח המביאו אומר ממנו נפל.

דף כב.

חיישינן לשני שוירי - אף על פי שבשוירי הידוע לנו אין בה שני יוסף בן שמעון, שמא יש שוירי אחרת שיש שם יוסף בן שמעון, ושם נכתב, ומשליח אחר נפל. **הרי זה יחזיר** - דכיון דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת, לעיר אחרת שאינה ידועה לנו לא חיישינן. **תרדא** - משועמם. **פקע ארזא דבי רב** - נשבר העמוד שבית המדרש נשען עליו. **מר אמר משום לתאי דידי פקע** - בשביל מזלי, שקינא על שגדפתני. **ומר אמר משום לתאי דידי פקע** - שהשבת על דברי לביישני בבית המדרש. **חמת** - של עור, שנותנין בו יין. **טליקא דסבי** - טסקא (ארנק) שהזקנים מצניעים בה כלי תשמישן, שלא יצטרכו לחפש אחריהם. **כרוכין זה בזה** - וזהו סימן שהבעלים נותנים בהם, זה יכריז מציאה: שטרות מצאתי, וזה יאמר: שלי הם, ושלשה הן, כרוכין הן זה בזה. **שמע מינה קשר סימן** - שיש קשרים שאינן דומין זה לזה, ויאמר: כך וכך

הוא עשוי, דאי לא תימא הכי מאי סימנא איכא הכא, ותפשוט מינה בעלמא דקשר סימן, ובעיא בעלמא היא, ומשני: מהכא, לא תפשוט, דתני - רבי חייא: שלשה כרוכין זה בזה הוא אגודה, דכרך הוי סימן, דכולי עלמא כרכי שטרא שטרא לעצמו וקושרין אותן יחד, וזה כרך שלשתן יחד. **דרמו אהדדי** - השכיבן זה על זה, אורכו על אורכו של חברו. **מאי מכריז** - המוצא מאי מכריז. **מנין** - שלשה שטרות, וזה בא ונותן סימן שכרוכין היו יחד. **אפילו תרי נמי** - הואיל ואין צריך לבעלים לתת סימן אלא כריכתן. **כדאמר רבינא** - באלו מציאות (כה, א). **שטרי מכריז** - שטרות מצאתי, וזה צריך שיאמר: כך וכך היו, וכרוכין היו, הלכך דוקא תלתא, אבל תרי - מידע ידיע דמיעוט שטרות שתיים, ואין מנין סימן. **ודלמא לקיומינהו אזלי** - אצל סופר הדיינין, הכותב הנפק לכל השטרות. **דלווין היו** - שפרעום והוחזרו להם. **למכתבנהו אזלי** - ומן הסופר נפל, ומעולם לא לוו. **סמפון** - שובר המבטל שטר, וכל דבר המבטל דבר קרי סמפון, כדאמר גבי קדושי אשה ומכירת עבד שהמום קרוי סמפון, מפני שמבטל את המקח. **היוצא מתחת ידי מלוה** - שהוא מונח בידו, ולא ביד הלוה. **ספרא אתרמי ליה** - וסבר: אם יבא בעל חובי לפרעני, ואני אין שטרי עכשיו בידי, ואם לא יהא שובר מוכן לי - לא יפרע כלום. **אפילו כתוב בכתב ידו** - שיש לומר: אם לא שנפרע למה ליה למהר ולכתוב לפני פרעון, הואיל ויודע לכתוב. **ואם יש עמהן סמפון** - והכא במלוה עסקינן, דקתני: מצא שטר בין שטרותיו כו'. **כדאמר רב ספרא** - לקמן בשמעתין. **שנמצא לו** - השטר שהשובר יוצא עליו. **בין שטרותיו קרועים** - והוא אינו קרוע, לפיכך סומכין על השובר, שמקום השטר מוכיח על השובר שהוא אמת, שאם לא נפרע לא היה נותן השטר אצל השטרות קרועין, כך שמעתין, ולי נראה: שנמצא השובר בין השטרות קרועין, הלכך איכא למימר שנתקבל החוב, והשובר הזה אין צריך למלוה הזה אלא ללוה, והלוה שכח ביד זה, לפיכך נתנו זה עם השטרות שאין צריכין לו, דאי סלקא דעתך מלוה כתבו להיות מוכן לו כשירצה לוח לפרעו - לא נתנו עם שטרות שאין צריכין לו. **נמצא בין שטרותיו** - מתניתין היא בגט פשוט (בבא בתרא קעב, א): שני יוסף בן שמעון בעיר אחת, ונמצא שובר לאדם אחד בין שטרותיו, וכתוב בו: שטרו של יוסף בן שמעון שבידי פרוע הוא, והיה לו שני שטרות על שניהם. **שטרות שניהם פרועין** - שכל אחד יכול לומר: על שלי נכתב שובר, ובבבא בתרא פרכינן: בלא שובר נמי, הא תנן: אין אחד יכול להוציא שטר חוב עליהם,

ומוקמינן ליה במשולשין בשטר, ואין משולשין בשובר, והא הכא דיוצא מתחת יד מלוה הוא. **שנמצא** - השטר בין השטרות פרועין, וכל אחד אמר זהו שטר שלי. **שבועה שלא פקדנו אבא** - משנה היא בשבועות (מה, א): יתומין מן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה, ומהו שבועתן - שבועה שלא פקדנו אבא בצואת מיתה, ושלא אמר לנו קודם לכן, ושלא מצינו שובר בין שטרותיו של אבא על שטר זה שיהא פרוע, הא אם מצאו - סמכינן עליה. **יתקיים בחותמיו** - קא סלקא דעתך אם אמר מלוה לא נפרעתי, ותדע, שהרי לא מסרתי לידך - יתקיים בחותמיו, על פי חותמיו יתקיים, אם החותמיו מעידין שחתמוהו - אין המלוה נאמן, אבל כל כמה דלא מקיים - מהימן, דמאן מפיק ליה - מלוה, ומלוה הא אמר פסול הוא.

דף כא.א

דשיילינן להו - אם ראו הפרעון, ואם לאו - נאמן המלוה לומר שלא נכתב אלא להיות מוכן לכשיפרע. **עדי קיום** - שכתבו הנפק, דבי דינא לא מקיימי ליה אלא אם כן פרע. **סמפון שיש עליו עדים** - בעדי קיום מוקמינן לה. **יתקיים בחותמיו** - ואפילו יוצא מתחת יד מלוה - כשר. **אין עליו עדי קיום** - אבל עדים חתומין עליו. **ויוצא מתחת ידי שלישי** - שאין הלוח מוציאו ולא המלוה, אלא שלישי שביניהם - נאמן. **או שיצא אחר חיתום שטרות** - שיצא לפנינו כשהוא כתוב בשטר חוב אחר החתימה - כשר. **דהא הימניה מלוה לשליש** - דעל כרחך אין כותב שובר אלא מלוה, והוא מסרו ליד השליש. **הדרן עלך שנים אוחזין**. **משנה**. **אלו מציאות**. **מצא פירות מפוזרין** - נתייאשו הבעלים מהן, כדאמר בגמרא, והפקר הן. **מעות מפוזרות** - הואיל ואין להם סימן ניכר - איאוש מיאש, והווי להו הפקר, וזהו טעם כולם. **כריכות** - עומרים קטנים, כמו מאלמים אלומים ומתרגמינן בירושלמי: מכרכן כריכין (בראשית לז). **ברשות הרבים** - שהכל דשין עלייהו, ואם היה סימן נקשר עליהן - הרי הוא נשחת. **של נחתום** - כל ככרות הנחתומין שוין, אבל ככרות של בעל הבית יש בהן סימן. **ממדינתן** - כמות שהן גזוזות כשאר כל גיזת המדינה, לאפוקי הבאות מבית האומן כדקתני סיפא. **אניצי פשתן** - רישט"א בלשון אשכנז, ובמקומינו פופי"ר (חבילות פשתן בלתי מעובד). **ולשון של ארגמן** - צמר סרוק ומשוך כמין לשון, וצבוע ארגמן, ומצויין הן. **מצא עיגול** - של דבילה. **אנפוריא** - בגמרא מפרש. **גמרא**. **וכמה** - חשוב פיזור. **קב** - מפוזר

בארבע אמות, אבל בשלוש אמות - לא הוי פיזור, וטעמא מפרש ואזיל. **אי דרך נפילה** - אם מצאם דרך נפילה, שיש לדעת שלא הונחו שם מדעת, אלא נפלו. **אפילו טובא** - מקב נמי, דכיון דאין בהן סימן - איאוש מיאש. **ואי דרך הינוח וכו'** - עתיד לחזור וליטלן. **במכנשתא דבי דרי** - בשעת אסיפת גרנות, וכאן דשן בעליהן, ונשאו את העיקר ונותרו אלו. **נפיש טרחייהו** - לקבצן. **בציר מהכי** - אם היה פזורן בפחות מכן. **משום דלא חשיבי** - עליה קב פירות לטרוח עליהן טורח קיבוץ של ארבע אמות. **שומשמין** - דקין מאד, ויש טורח בקיבוץ יותר מחטין, אבל דמיהן יקרין. **תמרים ורמונין** - גסים הן, ואין טורח בקבוצן.

דף כא.ב.

יאוש דלא מדעת - דבר שסתמו יאוש, לכשידע שנפל ממנו, וכשמצאו עדיין לא ידעו הבעלים שנפל מהן. **לא הוי יאוש** - לקמיה מפרש פלוגתייהו. **דמיאש לבסוף** - לאחר שמצאו זה, וכללא דיאוש - כגון דאמר: ווי ליה לחסרון כיס, דגלי דעתיה שנואש מהן. **באיסורא אתא לידיה** - דדבר שאינו עשוי להתיאש הוא. **זוטו של ים** - מקומות בשפת הים שדרך הים לחזור לאחוריו עשר פרסאות או חמשה עשר פרסאות פעמיים ביום, ושוטף מה שמוצא שם והולך, זוטו - לשון גודל ושירוע בלשון יווני, כמו שכתבו הזקנים לתלמי המלך ואל אצילי - ואל זאטוטי (מגילה ט, א). **ושלוליתו של נהר** - כשהוא גדל ויוצא חוץ לגדותיו, ושולל שלל ושוטף הנמצא. **רחמנא שרייה** - ואפילו באת ליד המוצא לפני יאוש. **לקמן** - בשמעתין, מנין לאבידה ששטפה נהר כו'. **מהשתא הוי יאוש** - שהרי נפל, וכשיודע שוב אין דעתו עליו. **דאבידה מדעת היא** - שלא נפלו ממנו, ומדעת הניחם הפקר. **עשוי למשמש** - וקודם שמצאו זה נודע לבעלים שנפלו, ונואשו. **דיקירי** - כבד, משא. **סבי דאזולי אתיגרא** - זקנים עניים הולכים על משענתם בנחת, ורואין כל שבולת ושבולת, ולשון נמושות כמו לא ימושו (ישעיהו נט) - שממשמשין והולכים. **לקוטי בתר**, **לקוטי** - לשון נמושות כמו לא ימיש (שמות יג) - שנוטלין ומשין הכל מלפניהם. **ואמאי** - אי יאוש שלא מדעת לאו יאוש הוא. **נהי** - דלגבי עניים דהכא הוי יאוש מדעת, שראו שהלכו בה הנמושות, ונתיאשו, אלא עניים דעיר אחרת עדיין לא ידעי, והיאך מותרין בו, אלא משום כיון דלכי ידעי מיאשי הוי יאוש משעה שהלכו בו, ובהיתר באו ליד זה. **קציעות** - תאנים שקוצצין אותם

באיזמל, ומוהל שלהן זב, ושוטחן בשדה ליבש. ואפילו בצד שדה קציעות - שדה ששוטחים בה קציעות, דידע דמהנהו אתו. מותרות משום גזל - אף על גב דכי נפל לא ידע, כיון דלכי ידע מיאש מהשתא הוי יאוש, כרבא. ופטורות מן המעשר - כדין הפקר, דהפקר פטור מן המעשר. בזיתים ובחרובים אסור - כאביי, בשלמא רישא לאביי מצי לתרוצי, דמעיקרא ידע ואיאש, כדמפרש ואזיל. דקתני בזיתים ובחרובין אסור - וסלקא דעתך משום דלא עבידי דנתרי, וליכא למימר ידע דאיאש, ואף על גב דלכי ידע מיאש - לא הוי יאוש מהשתא. חזונו מוכיח עליו - מראיתו ניכר של מי הוא, הלכך, מריה לכי ידע דנפיל לא מיאש, דמימר אמר כולי עלמא ידעי דדידי נינהו, ולא הפקר הן, ולא שקלי להו. עם נפילתה נמאסת - הלכך: כיון דידיע דנתרא מעיקרא מיאש משום מאיסותא, דמכי נפלה לא חשיבא עליה, ומפקר לה. לא ידע - לא גרסינן, ופירוש היה משובש בספרים.

דף כב.א

ירדן - וכן שאר נהרות, ותנא זה על יד הירדן היה יושב. בלסטים מזוין - ובחזקה נטלה הימנו, ומעיקרא ידע ומייאש. שטף נהר קוריו - של זה, ומצאן אחר. הרי אלו כו' - הכי גרסינן: הרי אלו שלו מפני שנתיאשו הבעלים, דכל שטיפת נהר כקורות עצים ואבנים, הבעלים ידעו בה מיד, דיש לה קול. הא סתמא - הא אם היתה אבידה אחרת, שאין לנו לומר שידעו הבעלים - לא הויא של מוצאה, קשיא לרבא. כשיכול להציל - ודכוותה במציאה אחרת: דבר שיש בו סימן, דיכול ליתן סימן וליטול - מודינא בה דחייב להחזיר. אפילו אין מרדפין נמי - דסמכי אהצלה דלמחר וליומא אוחרא, ולא מייאשי. על ידי הדחק - ואם לא ימהר להציל לא יצילו, הלכך, אין מרדפין - אפקורי אפקרינהו, דהא ידעו ולא הצילו. שלא מדעת - בעלים. וליקט - לצורך בעל הבית. ואם חושש - בעל הבית, ומקפיד על מה שעשה זה. משום גזל - שתרום תרומתו בלא רשותו. כלך אצל יפות - היה לך לילך אצל יפות לתת מהן לכהן. לא הוה ידע - אלמא: כיון דלכי ידע דניחא ליה - אמרינן: מעיקרא נמי ניחא ליה, ולענין יאוש נמי, כיון דלכי ידע מייאש - מעיקרא נמי הוי יאוש. אתם גם אתם - כן תרימו גם אתם, מהכא נפקא לן שלוחו של אדם כמותו לתרומה, שהשליח שתרום תרומתו תרומה, וכיון דשליחות מהכא נפקא לן - על כרחך שלוחכם דומיא דאתם בעינן. אף שלוחכם לדעתכם - שהבעלים

מינוהו שליח. **לבוסתנא** - פרדס. **לא אכל** - דגזל נינהו, שהבעלים לא ידעו. **אם נמצאו יפות כו'** - אלמא: גלי דעתיה דניחא ליה, הכא נמי, גלי דעתיה דניחא ליה במה שנתן לנו. **לא אמרו כלך אצל יפות** - דהוי גלוי דעת, אלא לענין תרומה. **עודהו הטל עליהן** - המעלה פירותיו לגג וירד עליהן הטל. **ושמח** - בטל שירד עליהן. **הרי זה בכי יותן** - והוכשרו לטומאה מעתה ועד עולם. **נגבו** - עד שלא מצאן. **אף על פי ששמח** - עכשיו בטל שירד עליהן.

דף כ.ב.

אינן בכי יותן - ולא אמרינן: כיון דהשתא ניחא - מהני האי דעתא למעיקרא, ותיהוי הכשר, וקשיא לרבא. **כתיב כי יתן** - ולא כתיב כי יותן. **לדעת** - שידע בנתינה, והוכשר בעיניו, ועודהו הטל עליהן עדיין הן בנתינתו. **ממנו** - קרא יתירא הוא לאשמועינן שאינו אבוד אלא הימנו. **ואיסורא דומיא דהיתירא** - כיון דמחד קרא ילפינן מצויה אצל כל אדם שיחזור, ושאינה מצויה יזכה בה - איתקושי אתקוש להדדי, זו לאיסורא וזו להיתירא. **מה היתירא** - שאינה מצויה, לא חילק בין שיש בה סימן לשאין בה סימן. **אף איסורא** - דמצויה אצל כל אדם, לא חילק בין אין סימן דכי ידע מיאש, ליש - סימן דלכי ידע לא מיאש, וכי היכי דיש סימן אסירא - כי אין סימן נמי אסירא היכא דאיכא למימר לא ידע דנפלה קודם שבאת ליד זה. **יע"ל קג"ס** - סימני הלכות הן: יאוש שלא מדעת דהכא, עד זומם למפרע הוא נפסל בסנהדרין (כז, א), לחי העומד מאיליו בעירובין (טו, א), קדושין שלא נמסרו לביאה בקדושין (נא, א), גלוי דעתא בגיטא בגיטין (לד, א), מומר אוכל נבילות להכעיס פסול לענין עדות בסנהדרין (כז, א). **הני תמרי דזיקא** - שהרוח משיר. **היכי אכלינן להו** - הא לא מיאש, והא דנקט למיבעי בעיא מאחר דאיתותב רבא קשיא לי, דבלא איתותב רבא איכא למיבעי, דהא מודה רבא בכל דבר שחזותו מוכיח עליו חוץ מן התאנה מפני שנמאסת על נפילתה, ונראה בעיני: דלא נקט לה אלא להרבות בחומר איסור, כלומר: מאחר דאיתותב אפילו בדבר שאין בו סימן, כל שכן שאלו אסורין שיש בהן סימן. **מעיקרא** - מקודם נפילתו. **יאושי מיאש** - דיודע הוא שהרוח משיר מהן, והשקצים מזומנים לאוכלן. **יתמי** - קטנים, שאין הפקירן הפקר. **באגא בארעא דיתמי לא מחזקינן** - אין עלינו להחזיק כל הבקעה בחזקת הקרקע של יתומין, ולאסור כל התמרים משום ספק קרקע של יתומים, אלא הולכין אחר הרוב. **מוחזק ועומד מאי** - קרקע עצמה

של יתומין מאי? כרכתא מאי - דקלים הכרוכין ומוקפין בגדר של אבנים סביב, שאין שקצים ורמשים נכנסין שם. **העשוי לידרס** - שהמקום שהוא שם רגיל בדריסת בני אדם, והחפץ נמוך ונוח לידרס. **לא הוי סימן** - שאין בעליו סומך לתת בו סימן, מימר אמר: נשחת הסימן בדריסת הרגלים. **ברשות היחיד** - כגון בשדה זרועה, שאין רוב בני אדם דורכין בה, ויש מיעוט שהולכין בה. **הכי גרסינן: אי דלית בהו סימן ברשות היחיד מאי מכריז** - כלומר: כי מכריז זה מצא אבידה מאי מכריז, שיוכל ליתן האובד סימן בה? מכריז מקום - ואינו מכריז שם האבידה אלא שם המקום: מי שאבדה ממנו אבידה במקום פלוני יבא ויאמר מה איבד, וזה בא ואומר: אבדתי שם חפץ פלוני. **והאלומות** - עומרים גדולים. **רבה היכי מתרץ לה** - רבה דאמר טעמא דרשות הרבים משום דנדרס, מאי שנא אלומות? ורבה - דמוקים לכריכות כשאין בו סימן, מאי שנא כריכות ומאי שנא אלומות? רבה מתרץ לטעמיה - דטעמא דרשות הרבים דכריכות משום סימן, ובדבר שיש בה סימן. **במקום** - טעמא דכריכות ברשות הרבים משום מקום, ובדבר שאין בו סימן.

דף כגא

דמדורסא - וסימן העשוי לידרס הוא. **דמינשתפא** - מתגלגל ברגלי אדם ובהמה, ואינה נמצאת במקום שנפלה תחילה. **דיקירי** - כבידות. **הא של בעל הבית חייב להכריז** - ואף על גב דבהדיא תני לה במתניתין, איידי דנקט לאותביה מרישא כריכות ברשות הרבים דאותיב מינה לרבה, נקט נמי לאותוביה לרבה מדוקיא דרישא. **אין מעבירין על האוכלין** - המוצא אוכלין בדרך אין רשאי לעבור עליהם ולהניחם שם, הלכך לא נדרסו, שמי שמצאן ראשון הגביהן. **אין מעבירין על האוכלין** - לאו לשון דריסה הוא, אלא כמו אין מעבירין על המצות (יומא לג, א). **חיישי לכשפים** - סבורים שמחמת כשפים הונחו לשם, כדי להכשיל הדורסים עליהן, ונהי נמי דאין מגביהין אותם, מיהו לא דרסי עליהן, משום כשפים. **לימא כתנאי** - פלוגתא דרבה ורבה. **הבא מאיליו** - הראוי לבא מאיליו, כגון חרס פעמים שנופל בעיגול. **הוי סימן** - דאמרינן: לשם סימן נתנו שם, ולא נפל מאליו, ודבר שיש בו סימן הוא, ואפילו הכי פליגי רבנן ואמרי: הרי אלו שלו, משום דקסברי מעבירין על האוכלין, והוה ליה סימן העשוי לידרס. **ור' יהודה סבר הוי סימן** - ואף על פי שזה עשוי לידרס - נמי הוי סימן. **ומעבירין על האוכלין** - ואפילו הכי ככרות

של בעל הבית חייב להכריז, דסימן העשוי לידרס הוא סימן, ועיגול היינו טעמא - דסימן הבא מאיליו לאו סימן הוא, ור' יהודה סבר הוא סימן. **ורבה אמר לך כו'** - והכא היינו טעמא דר' יהודה משום שאין מעבירין על האוכלין, ותנא קמא הכי נמי אית ליה אין מעבירין, ומשום הכי ככרות של בעל הבית חייב להכריז, וטעמייהו בעיגול - משום דסימן הבא מאיליו הוא, ור' יהודה סבר הוא סימן. **איכא דאמרי סברוה כו'** - וכי אתמר לימא כתנאי - אין מעבירין על האוכלין אתמר. **הלכתא כריכות ברשות הרבים כו'** - כדמוקי לה בשאין בו סימן. **ברשות היחיד אי דרך נפילה הרי אלו שלו** - דליכא למימר מקום הוא סימן, דהא לא ידע היכא נפיל מיניה. **אי דרך הינוח נוטל ומכריז** - מקום, ולא יניחם שם, שמא ימצאם נכרי ויטלם, ושמא שכחום הבעלים. **אבל בדבר שיש בו סימן כו'** - רבא לטעמיה, דאמר: סימן העשוי לידרס הוא סימן.

דף כגב

במנינא דשויין - כבר נהגו הציידין לחרוז כמנין הזה בחרוז אחד. **וגסטרוון של אבר** - שברי חתיכות של אבר. **שיכוין משקלותיו** - שיאמר משקלו, ויכוין האמת. **במתקלא דשויין** - שנהגו הטבחים לעשות החתיכות במשקל הזה. **חתיכה גופה סימן** - יאמר מאבר פלוני היה. **או דדפקא** - צואר, שמעתי, ומשום רבי יצחק בר' מנחם שמעתי דדפקא - פלנק"ן (ירך, צד בהמה), מקום שדופק כשהוא יגע. **חתיכות דג חייב להכריז** - קא סלקא דעתך כשאין בהן סימן, והחתיכה גופה סימן, או מאצל הראש או מן הזנב. **ודג נשוד** - זהו סימן שלו. **הכא במאי עסקינן** - דקתני חתיכות דג חייב להכריז. **בדאיכא סימנא בפסקא** - שלא נחתכה כדרך החותכין. **כי הא דרבה** - כשהיה שולח בשר לאשתו ביד נכרי. **מחתך לה אתלת קרנתא** - עושה החתיכה בת שלש קרנות, כזה במקור יש במקום זה שרטוט של משולש. **דומיא דדג נשוד** - דיש בו סימן. **מתניתין** - דחייב להכריז. **ברשום** - חביותיהם של חרס היו, וגפין אותם במגופת חרס, ושורקין טיט סביב לדבק המגופה שלא יצא ריח היין, ובימי שבט או ניסן שמוכרין בעלי בתים חביות לחנווני כעשר או כחמש עשרה יחד, נוטלין מגופותיהם וטועמין את היין, וחוזר וסותמו וטח בו טיט סביב המגופה, והוא קרוי רושם, ונושאן החנווני לביתו, ומתניתין בחבית רשומה - והיינו סימן, שיש רושמין ויש שנושאין אותה פתוחה למוכרה מיד. **ופרכינן מכלל דברייתא** - דקתני הרי אלו שלו - בפתוחה קתני, בתמיה -

פשיטא, דהא אבידה מדעת היא, שהניחה פתוחה וכל שקצים ורמשים ונחשים שותים הימנה. **במציף** - שהניח מגופה עליה ולא שרקה בטיט, סימן - ליכא, ואבידה מדעת - נמי ליכא. **קודם שנפתחו האוצרות** - שעדיין לא הגיע זמן מוכרי החביות, ויחיד בעלמא הוא דעביד - הוי רושם סימן. **ברקתא דנהרא** - והיין בא לעיר בספינה, והלוקחין מפנין הספינה ומניחו על שפת הנהר, ונושאין אחת אחת, ופעמים ששוכח. **איכא דאמרי כו'** - נפקא מינה דאפילו כוון ואמר מקום מושבה מסוים - לא הוי סימן. **כופרא** - זפת, דבר שאין בו סימן הוה. **מחסם** - לשון, לא תחסום (דברים כה) - מגמגם בדבר ולבו נוקפו. **דקדחו ביה חלפי** - אורטי"א בלעז (סרפד), גדלו עליה, שמע מינה מימים רבים היה שם, וכבר נואשו הבעלים. **שלא שבעתן** - עדיין לא הורגל בראייתן ותשמישן שיהא מכירן יפה, ולשון אנפוריא נוטריקון: אין פה ראייה. **נפקא מינה כו'** - וכגון דזה התובען צורבא מרבנן הוא. **במסכת** - יש בידך מסכת פלוני סדורה בגירסא או לאו, ואף על גב שסדורה היא לו - יאמר לו לאו, ומדת ענוה היא. **בפוריא** - שימשת מטתך, יאמר לאו, מדת צניעות הוא.

דף כדא

באושפיזא - שאלוהו על אושפיזו אם קבלו בסבר פנים יפות, ואמר לאו - מדה טובה היא, כדי שלא יקפצו בו בני אדם שאינן מהוגנין לבא תמיד עליו, ויכלו את ממונו. **אגניב ליה כסא דכספא** - כלי של אושפיזו היה. **בדי מחטין וצינוריות** - לקמיה מפרש: בדי מחטין - שתולין בו מחטין. **וצינוריות** - מזלגות קטנים שטוות בו זהב. **אחת אחת** - בד אחת ומחרוז אחד. **חייב להכריז** - דמנין הוי סימן. **שוכי** - ענפים של אילן. **עלה אחד בבד אחד** - במסכת סוכה (מד, ב), גבי ערבה שנשרו מקצת עליה ונשתיירו בה שלשה עלין לחין, ואיכא דאמרי אפילו עלה אחד בבד אחד - כשירה. **ברדלס** - צבוע, ויש אומרים פוטיא"ש (נמיה, גחן), ודרך להרוג אווזים ותרנגולים. **וכל מקום שהרבים כו'** - ואפילו דבר שיש בו סימן. **פליגי רבנן עליה** - בתרווייהו. **המוצא מעות** - קא סלקא דעתך צבורי מעות דקתני מתניתין חייב להכריז, והכא הואיל ורבים מצויין שם - הרי אלו שלו, שנתיאשו הבעלים. **דאזיל בתר רובא** - כלומר: שהולך בדין מציאה אחר טעם רבים מצויים שם. **ברוב ישראל** - דסתם בתי כנסיות ישראל בהן. **במפוזרים** - ורבנן היא דמודו

במפוזרין, דתנן: מעות מפוזרין הרי אלו שלו. **כנסיות** - אסיפת מקום שמתכנסים שם להתיעץ ולהועד. **זיתבי בהו נכרים** - שהן חוץ לעיר, ומושיבין בה נכרים לשמור. **מצא בה אבידה** - משנה היא בסדר טהרות, בעיר ישראל ונכרים דרים בה, במסכת מכשירין. **ותפשוט מיהא** - מקצת משאלותיך, דמודו רבנן ברוב נכרים ופליגי ברוב ישראל. **בטמון** - דכיון דטמנו לאו אבידה היא, הלכך ברוב ישראל יכריז. **שאינה עשויה לפנות** - רגילים היו בעלים להניחה ימים רבים, ולא לפנותה מיד. **ונמלך עליה לפנותה מיד, ועל כרחו, או יטלנו או יהא הפקר, להכי נקט שאינה עשויה לפנות, דאי עשויה לפנות** - אבידה מדעת היא, שהיה לו לחוש שמא יפנה.

דף כדב.

ואיבעית אימא לעולם רבנן - ובשאינה טמון, ולא תפשוט מינה, דמודו ליה ברוב נכרים. **מי קתני כו' אינו חייב להכריז קתני** - דכיון דרובא נכרים, דלמא דנכרים הוא, ושלו נמי לא הויא, דלא אזלי רבנן בתר רובא בממונא. **מותרת משום מציאה** - דאינו חייב להכריז. **ואסורה בהנאה** - ולקמיה פריך: אם כן מה היתר יש במציאתה? בא ישראל ונתן סימן - יצאת מספק יין נכרים ומותרת בשתיה למוצאה דכיון דרובא נכרים נתייאשו הבעלים. **ושדו בנהר בירן** - ומושלכין בנהר בירן. **דמתקיל** - יש בו מכשולים, אבנים וסתימת גדר שעושין לדגים, ולא מיאש, סבר לא יוכל הנהר להוליכם חוץ למכשולים, ורגילים היו לסוכרו ולנקותו ולכרותו שישטפו מימיו, וסומך שימצאם כשיסכרו אותו וינקום. **סכרו ליה** - שקורין נשנ"ש בלעז (סתוימת נהר כדי להעמיד בו סכר), כמו עושי שכר אגמי נפש (ישעיהו יט). **אימא מישראל נפיל** - לפיכך חייב להכריז, ולא אמרינן יניח, כדאמרינן לעיל ברוב נכרים לרבנן. **לא מיאש** - שהכורה ימצאם. **דבי דיסא** - שמוכרים שם חטים כתושין לדייסא, ורבים מצויין שם. **בתר תריסר ירחי שתא** - מצאם. **דגלדאי** - רצענים. **דיו** - עוף שקורין אוזלטור, והוא לשון דיה. **ושדיה בצנייתא דבי בר מריון** - השליכתו בין דקלים של בר מריון. **אסור** - שמא נתחלף בנבילה. **ורואהו** - משנטלו עד שהשליכו. **כשמצאו באשפה** - שדרך נבילה להשליכה באשפה. **פרגיות** - גוזלות. **אשכח קיבורי דאזלי ביה אזלויי** - מצא פקעיות של טווי למכמורות ורשתות במקום שהציידין מצויין. **אזלוי** - ציידים העושים מכמורות. **משנה. מצא פירות בכלי** - וסתם כלי יש בו סימן. **כמות שהוא** -

ריקון. **כיס** - יש בו סימן לבעלים. **צבורי פירות** - בגמרא מפרש סימנייהו, או מנין או מקום.

דף כהא.

שלשה מטבעות זו על גב זו - בגמרא מפרש סימנייהו. **גמרא. טעמא דמצא כו'** - התם הוא דאמר שהפירות לבעל הכלי. **הא כלי ולפניו פירות** - הרי אלו הפירות של מוצאן, ואף על פי שהכלי לבעל הסימן - את הכלי יחזיר ואת הפירות יעכב לו, ולא אמרינן מהאי מנא נפל. **מקצתן בכלי כו'** - הדבר מוכיח דהנך דעל גבי קרקע דהנך הוא, וחיוב להחזירם למי שיתן סימן בכלי, וכן מעות לבעל הכיס. **הכי גרסינן: מצא דבר שאין בו סימן בצד דבר שיש בו סימן** - כגון מעות לפני כיס. **חיוב להכריז** - על הכל, וינתנו המעות לבעל הכיס. **בא בעל סימן ונטל את שלו** - את הכיס, ואמר אין המעות שלי - זכה הלה במעות. **הא** - דקתני הרי אלו שלו. **בכובא וכיתנא** - גיגית מוטלת ופשתן לפניה, דודאי האי פשתן לאו מכובא נפל, דאי מינה נפל - הוה משתייר בה, והוא הדין לכיס ולפניו מעות מהאי טעמא, והא דקתני חיוב - בצנא ופירי, דעבידי דשרקי ונפלי מיניה כולהו. **הא דקתני חיוב בדאשתייר** - ואיכא למימר הנך דאבראי מיניה נפל. **והא דלא אשתייר** - כיון דסתם צנא יש לו אוגנין כפולים לתוכו, אי מתוכו נפל - הוה משתייר ביה, דאוגנין מעכבי ליה. **הכי גרסינן** - הא והא דלא אשתייר ביה מידי. **הא דאית ליה אוגנין** - לאו מיניה נפל, דאי מיניה נפל - הוה משתייר ביה מידי. **שמע מינה מנין הוי סימן** - דאי לאו הכי - מאי סימן איכא? תני צבור פירות - דאין כאן מנין, מאי סימניה - מקום, דכיון דצבורין הינוח הוה, ויהיב סימנא: במקום פלוני הנחתים. **תני צבורי פירות** - סימני מנין דהוי מדחי ליה: לא הא תפשוט, ולא הא תפשוט. **והוא שעשוין כמגדלין** - לקמיה מפרש ששלשתן רחבין זה מזה, ומניח מלמטה את הרחב, ועליו את הבינוני ועליון הוא הקצר שבכולן, כמגדל זה העשוי היסוד רחב ומקצר ועולה, וכי מנחי הכי - לאו דרך נפילה הוה, אלא דרך הינוח, והיה דעתו לחזור ולטלן ושכח, הלכך נוטל ומכריז, וזה בא ונותן סימן, ואומר: מגדלין היו עשוין. **שלוש מטבעות** - שאין דומות זו לזו ברחבן. **משלחפי שלחופי** - מקצת זו על חבירתה, ומקצת על גבי קרקע. **חיוב להכריז** - אלמא: כי האי גוונא לאו דרך נפילה הוא. **של שלשה מלכים** - קא סלקא דעתך שלא היו צורותיהם שוות, שכל מלך כותב שמו וצורתו על

מטבע שלו. **אי דעשוויין כמגדלין** - שאין שוין ברחבן, ומונחים, כמו שפרישית. **אפילו של מלך אחד** - שצורת שלשתן שוות. **של מלך אחד כעין שלשה מלכים** - כלומר: אפילו הן של מלך אחד שצורת שלשתן שוה, והן כעין שלשה מלכים שחלוקין ברחבן, ודומין לשלוש מטבעות. **הכי גרסינן** - והיכי דמי כגון שעשוויין כמגדלין להכריז. **דכולהו כי הדדי נינהו** - שוין ברחבן. **אף על גב דכי הדדי מנחי** - זה על זה, ולא משלחפי. **אימור [אתרמויין] אתרמי** - דהכי נפל, ואין זה הינוח, וסימן אין לו בהם, ואפילו מקום, דלא ידע היכן נפל. **אפילו של מלך אחד מכריז** - הואיל ומטבעות הוו זו על גב זו - יש כאן סימן, דלא אתרמי דנפול הכי. **ופרכינן מאי מכריז מנין** - כך וכך מטבעות מצאתי, וזה בא ונתן סימן: זו על גב זו מצאתם. **טבעא מכריז** - מטבעות מצאתי, הלכך תרי לאו סימנא הוא, דמיעוט מטבעות שתיים. **כשיר** - מוטלין בעגול כאצעדה. **כשורה** - זו אצל זו. **כחצובה** - כשלושה רגלי קנקן, כל אחד כנגד אויר של שני, כזה במקור יש במקום זה שרטוט. **כסולם** - רוב אמצעי על התחתון, ורוב העליון על האמצעי, כמו מעלות שקורין אשקולינו"ש (השלבים, החווקים שבסולם). **פשוט מהא** - דרב נחמן חדא. **כל שאילו מכניס כו'** - וכי הוו כסולם - ניטלים בבת אחת.

דף כהב.

כאבני בית קוליס - מרקוליס, והיא שם עבודה זרה, ולקמיה מפרש היכי עבדי. **אחת מכאן ואחת מכאן** - והשלישית חציה על זה וחציה על זה. **נירונית היא** - נירון קיסר כתוב עליה. **משנה. מצא אחר הגפה [או אחר הגדר] גוזלות מקושרין** - גפה - סתימת כותל של עץ או של קנים. **גדר** - של אבנים. **לא יגע בהן** - טעמא מפרש בגמרא. **מכוסה לא יגע בו** - דאין זו אבידה שיהא מוזהר עליה בלא תוכל להתעלם - דמשתמר הוא. **גמרא. במדדין** - ממקום למקום. **מעלמא אתו** - ואין זה הינוח, וכיון דאין בהן סימן - נימא הרי אלו שלו. **ואיכא למימר איניש אצנעינהו** - הואיל ומקושרין. **ספק הינוח** - בדבר שאין בו סימן, וכל שכן ודאי הינוח. **לכתחילה לא יטול** - דאי שקלת לה ליכא למרייהו סימנין למיתב בהו, ויפסיד, הלכך לא יטול, והבעלים יזכרו ויבאו ויטלו. **ואם נטל לא יחזיר** - דהא ליכא דיהיב סימנא. **שכן דרך אשפה ליפנות** - ואי לא שקיל ליה האי השתא לכשיפנה יטלנה נכרי או ישראל חשוד, הלכך אבידה היא, ומוזהר עליה. **כובי וכסי** - טמונים מדעת הואי, ולא

יגע בהן. **סכיני והמניק** - שהן כלים קטנים - אבדה הן, שהשליכם שם עם האשפה שהוציאם מן הבית, ולקמן פריך: מאי שכן דרך אשפה לפנות? אבידה מדעת היא - דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שיפנוה. **היינו דקתני שכן דרך אשפה לפנות** - שהבעלים נמלכים לפנות. **לפנות לה כלים קטנים** - מן הבית שלא מדעת. **משנה. מצא בגל** - גל אבנים מחומה שנפלה. **הרי אלו שלו** - בגמרא מפרש. **מחציו ולחוץ** - באחד מחורי כותל הסמוכים לרשות הרבים מצאה, מחצי עוביו של כותל ולחוץ - שלו, דאמרינן אחד מבני רשות הרבים נתנו שם ושכח, דאף על גב דאמרן לעיל ספק הינוח לא יטול, והאי הינוח הוא - הא מוקמינן למתניתין בגמרא דשתיך טפי, דאיכא יאוש בעלים. **ואפילו מצא בתוך הבית כו'** - דלא ידוע דמאן נינהו, ובעליו נואשו. **גמרא. תנא** - גבי גל וכותל ישן. **שיכול לומר לו** - לבעל הגל או לבעל הכותל. **של אמוריים** - שהורישו אבותינו היו. **ישראל לא מצנעי** - ומחציו ולפנים אמאי שלו, הרי בעל הבית זה משתמש בה זה כמה שנים.

דף כו.א

דשתיך טפי - העלו חלודה רבה, דכולי האי לא שביק להו. **סכינא** - הנמצא באחד מחורי הכותל. **בתר קתא** - אזיל, אי קתיה לגיו - בני הבית נתנוהו שם, אי קתא לבר - בני רשות הרבים נתנוהו שם, שהן דרך אחיזתן, וכן כיסא בתר שנציה - אשטדל"א בלעז (רצועות שבהן קשורים כיס, שנצים). **באודרא** - מוכין. **נסכא** - פלט"א של כסף (גוש, חתיכה יצוקה). **ממולא** - מן החפץ, שמחזיק כל רוחב הכותל. **לא צריכא דמשפע** - הכותל לחד גיסא. **מהו דתימא** - בחצי הגובה היה תחילה, ואשתפוכי אשתפוך לצד הנמוך, קמשמע לן. **לפני סוחרי בהמה** - בירושלים. **לעולם** - בין בשעת הרגל בין שלא בשעת הרגל. **מעשר** - שרוב בשר הנאכל בירושלים מעשר, לפי שאין אדם שוהה בירושלים עד שיאכל כל מעשרותיו, ונותן מעות מעשר לעניי העיר או לאוהביו יושבי העיר, ורוב הוצאות מעשר לוקחין בהן בהמות לשלמים, כדגמר שם שם מעשר משלמים, במסכת מנחות (פב, א). **ובהר הבית חולין** - ואפילו בשעת הרגל, ואף על פי שרוב מעות שבעיר מעשר, שעולי רגלים מביאין מעות מעשרותיהן לאכלם - לא שבקינן רובא דשתא ואזלינן בתר רגל, אלא אמרינן: מלפני הרגל נפלו כאן, וחולין הן. **ובירושלים** - בשאר שווקים שבה. **בשאר ימות השנה חולין** - דרוב מעות שבעיר חולין. **ובשעת**

הרגל מעשר - שרוב מעות העיר מעשר. **ואמר רב שמעיה בר זעירא מאי טעם** - בירושלים בשעת הרגל מעשר, ולא אמרינן מלפני הרגל נפלו, כדאמרן בהר הבית. **ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום** - ואם נפלו שם לפני הרגל - כבר מצאום מכבדי השוק, אבל הר הבית אין צריך להתכבד בכל יום, שאין טיט ועפר קולט שם מתוך שהוא משופע, ועוד שאין אדם נכנס שם במנעל ובאבק שעל רגליו. **אלמא** - בדבר שעשוי להתכבד אמרינן קמאי קמאי אזלו, והני אחריני נינהו. **הכא נמי** - סתם שוכר בית כשהוא יוצא מחפש כל זוויותיו, ונוטל את שלו ויוצא, ונימא: האחרונים שכחוהו, שאילו הראשונים שכחוהו - כבר מצאו האחרונים. **לשלשה ישראל** - בבת אחת, וכל שכן אם היו נכרים, ומי שנפל ממנו מיאש, שלא ידע ממאן נבעי. **פונדק** - מקום שעוברים ושבים לנים לילה אחד ושנים. **ואפילו ברוב ישראל** - דעביד דמייאש, ולא סמיך דליהדרו נהליה, דלא מפלגי בין דבר שיש בו סימן לאין בו סימן. **שלשה נכרים** - איידי דנקט שלשה גבי ישראל נקט נמי גבי נכרים, והוא הדין חד ובלבד שיהא אחרון. **אפילו תימא לשלשה ישראל** - ולא תפשוט דהלכה כרבן שמעון בן אלעזר, דכי פליגי רבנן עליה - היכא דנפלה במקום שהרבים מצויין, דלא ידע להו לכולהו, דסבר האובד ומימר אמר ההוא דאשכח לא ידע ממי נפלה, ולכשיגיע הרגל יכריז עליה ואתן סימן ואטול, אבל הכא, דידיע להו לכולהו ותבענהו ולא אודו - איאוש מיאוש, מימר אמר כו'. **אמרי קמייהו** - אמרתי לפניהם. **והשתא ליהדרו** - בתמיה.

דף כו.ב

נקיטנא ליה כו' - משבענא ליה שבועת היסת, ולא נתייאש מיד כשמשמע ולא מצא, ונמצא שבא ליד זה לפני יאוש, והלכה כאביי. **אי נקיטנא וכו'** - ואינו יכול להשביעו בטענת שמא, שאין נשבעין בטענת שמא אלא אותן השנויין במשנה: ואלו נשבעים שלא בטענה כו' (שבועות מה, א), ואם תאמר: הא מקמי יאוש אתי לידיה, ואוקימנא הלכתא כאביי ביע"ל קג"ס, הא אמרן דמעות מידע ידיע מיד, כרבי יצחק, דאמר: אדם עשוי למשמע בכיסו כו' (בבא מציעא כא, א). **אימור שותפי נינהו** - בסלע זו, ונאמנים זה על זה, ואין האחד חושד את חבירו בחלקו, ולכי מישמע בכיסו ולא מצאה - לא אייאש, מימר אמר: אחד מן השותפים מצאה, ולצערני הוא שותק, - ונמצא, כשבאת ליד זה - לפני יאוש באת לידו, והא אוקמיה כאביי, הלכך אף על גב דסלע

דבר שאין בו סימן הוא - חייב להחזיר, אבל כי אין בו שלש פרוטות, מה נפשך, אי שותפין הן בו - אין כאן משום השבת אבידה, ואם של אחד מהם הוא או של השנים - נואשו ואמרו חברנו זה גנב הוא, והרי משמט ואמר לא לקחתיו, אחד מכם לקחו וגנבו מחבירו. **אימור שותפי נינהו** - ומהימני אהדדי, ואין חושדין זה את זה, ונמצאת שבאת ליד זה לפני יאוש. **ראה סלע שנפלה** - ולא גרסינן משנים. **נטלה לפני יאוש** - שלא שהה כדי למשמש זה בכיסו. **עובר משום השב תשיבם** - לא תגזול לא שייך אלא בשעת נטילה, כמו ויגזול את החנית מיד המצרי (שמואל ב' כג) כדאמר בבבא קמא (עט, א), לא תוכל להתעלם אינה אזהרה אלא לכובש את עיניו ונמנע מלהציל, הלכך, הנוטלה על מנת להחזיר ולאחר יאוש נתכוין לגזולה - אין כאן מתעלם, אבל השב תשיבם איכא משנטל עד ששיבנה. **המתין לה כו'** - בשעה שראה אותה, ולא נטלה להחזירה. **עובר בלא תוכל להתעלם** - שהרי העלים עיניו. **בי חלתא** - בין החולות. **ארבלא** - כברה. **משנה. מצא בחנות הרי אלו שלו** - בדבר שאין בו סימן קאי, דההוא דנפל מיניה מיאש, שהכל נכנסים לשם. **בין התיבה** - שהחנוני יושב לפניו ותמיד נוטל ממנה ונותן לפניו ומוכר, ומעות שנותנין לו נותן לתיבה, ולא נפל שום דבר אלא מיד חנוני. **שולחני** - מחליף מעות, ונותן מטבעותיו בשולחן שלפניו, והבאין להחליף אף הן נותנין שם מעותיהן. **הרי אלו שלו** - דאמרינן מן הבאין נפלו, שהרי השולחן מפסיק בין שולחני למעות שנמצאו, ואם מן השולחני נפלו - היה להם להמצא בינו לכסא שהשולחן מונח עליו. **הלוקח פירות מחבירו** - מפרש בגמרא. **ואם היו צרורין** - הוי סימן, או קשר או מנין שבהם. **גמרא. אמר רבי אלעזר אפילו מונחין על גבי שולחן** - נראה בעיני דלא גרסינן צרורין. **לפני** - משמע על גבי קרקע. **לתני על גבי שולחן** - של שולחני, וכל שכן בין הכסא ולשולחני. **אי נמי** - ניתני ברישא מצא בשולחנות, כדקתני רישא מצא בחנות, מדנקט לפני השולחני - אף על השולחן במשמע.

דף כזא

בלוקח מן התגר - שאף הוא לקח תבואה זו מאנשים הרבה, ולא ידיע דמאן נינהו, וכיון דלית בהו סימן - נתייאשו הבעלים. **דשן** - וכי הוא עצמו דש את התבואה הזאת, הלא פועלים הרבה דשו אותה. **איסמייא** - אסיר ברייתא זו מגרסתיה? אמר ליה לא תסמי תתרגם מתניתין - כו'. **משנה. בכלל כל אלו** -

בגמרא מפרש לה. **למה יצאתה** - וכן תעשה לשמלתו, סתם שמלה יש בה סימן, וכל שמלה יש לה בעלים תובעין אותה, שלא נעשית אלא בידי אדם, ולא באת מן ההפקר. **אף כל שיש לו תובעין** - למעוטי מידי דידעין ביה דמיאש. **גמרא. שור וחמור שה ושמלה** - לא תראה את שור אחיך או שיו וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו. **בסימני אוכף** - אם אין לו סימן בחמור, ויש לו סימן באוכף שעליו. **כתב רחמנא חמור** - קרא יתירא לדרשה. **לגיזת זנבו** - שאפילו שער שבסוף הזנב יחזיר. **חמור דבור לרבי יהודה** - דמחייב על נזקי כלים בבור, קשיא לן למאי אתא, דאילו לרבנן - מבעי להו: שור ולא אדם, חמור ולא כלים. **לגללים** - להחזיר את גלליו, דאי כתב שור - הוה אמינא: כי אתא - לגיזת זנבו אתא, אבל גללים - לא חשיבי, ולא ליהדר, כתב רחמנא קרא יתירא לאתויי גללים. **אפקורי מפקר להו** - למי שטרח בו, ולא אתא קרא לרבויינהו, דאין לו תובעין הוא. **לסימנין אתא** - לאשמועינן דליהדריה בסימנין בלא עדים, דקמיבעיא לן לקמן סימנין דאורייתא או דרבנן, ובעינן למפשט ממתניתין דיליף להו משמלה, ודחינן, ואמר: תנא תובעין אצטריכא ליה, סימנין כדי נסבה, נפשוט מקרא יתירא דשה לסימנין אתא, וסימנין דאורייתא. **אמרי מדנקט תנא** - במתניתין למילף סימנין משמלה בהדי תובעין - פשיטא ליה דשה למלתא אחריתי אתא, ואנן הוא דלא ידעינן, משום הכי לא פשיטא ליה לקמן סימנין משה, הלכך קשיא לן למאי אתא. **אשר תאבד** - שתהא קרויה אבידה. **ומצאתה** - שתהא קרויה מציאה. **דאתא לידיה משמע** - ואפילו הכי אחיך ולא נכרי, ולמדך שאבידת נכרים מותרת, ולא תימא כי אמעוט אבידת נכרי - מלטרורח אחריה אמעוט, אבל אי נקטה - חייב לאהדורה. **מי שאבודה ממנו** - ואידי דכתב ממנו כתב אשר תאבד. **ומצאתה** - הוי"ו יתירה, משמע ומצאתה כבר. **שהוזלה** - דבשעת אבידה שוה פרוטה, ובשעת מציאה הוזלה.

דף כזב

לאהדורי גט - שאבד מן השליח המביאו קודם שנתן לה. **תקנתא** - לקמן בשמעתין מפרש מאי היא. **בממונא** - דהפקר בית דין הפקר. **תובעין אצטריכא ליה** - קרא לתובעין אתא, ולמעוטי מידי דאיאוש ואפקריה. **כדי נסבה** - בלא מקרא, אלא אסמכינהו אקרא בעלמא. **תא שמע** - דאוקמינן לעיל חמור לסימני אוכף אתא. **אימא בעדי אוכף** - אם יש עדים המכירין

בטביעות עין לאוכף שהוא שלו - מחזירין לו את החמור. **דרשהו** - והכי משמע עד דרוש אחיך אותו - עד דרשך את אחיך. **בעדים** - שיבא עדים שהוא שלו. **אין מעידין** - על אדם שמת להשיא את אשתו אלא אם כן ראו פרצוף פניו שהוא עם החוטם. **דארוך או גוץ** - שאין זה סימן, שהרבה ארוכין וגוצים יש. **כליו** - בגדיו. **חיישינן** - שמא השאילם לאחר, ואותו אחר ראו שמת. **מסקב** - דורויש"ר בלעז (גורם פצעים ע"י חיתוך). **חירי או סומקי** - אין זה סימן, שהרבה כאלה יש. **מצאו קשור בכיס שלו או בארנקי כו'** - שליח המביא גט ואבד הימנו, לאחר זמן מצאו קשור בכיס שלו או בארנקי כו'. **בין כליו** - כלי תשמישו שבביתו. **אפילו לזמן מרובה** - אף על גב דתנן (גיטין כז, א): המביא גט ואבד הימנו מצאו לזמן מרובה - פסול, הכא כשר. **ניחוש לשאלה** - שמא השאיל כיסו לאחר, והוא קשרו בו. **דמסמני** - מנחשי, ואומר: סימן לאדם שמשאיל כיסו שמוכר לו מזלו. **דמזייף** - שהיה לכל איש חותם ניכר בטבעתו, וכששולח שום דבר סתום מכסהו וחותמו בטבעתו, לפיכך אינו משאיל טבעתו, שמא יעשה זה חותם כנגד חותמו, ויזייף בו את שליחותו. **אין מעידין על השומא** - המעידין על האשה להשיאה, ואמרו: סימן היה בו, שומא באבר פלוני. **שומא** - וורוא"ה בלעז (יבלת, שומא). **סימנין דרבנן** - וגבי אשת איש, דאיסור דאורייתא הוא - לא סמכינן עלייהו. **בבן גילו** - הנולד בשעתו, שנולדו במזל אחד. **בסימנין העשויין כו'** - אם עשויין להשתנות או אינן עשויין להשתנות, אם בחייו היתה שומא שחורה - במותו נעשית לבנה, או איפוך. **מובהק** - ואפילו סימנין דרבנן, יש לסמוך על זה. **היכי מהדרינן** - כלומר: מה תקנה ראו חכמים בדבר ליכנס בספק להחזיר ממון למי שאינו שלו? אלא - לא גרסינן. **וכי אדם עושה** - ובניחותא דמוצא מאי איכפת לן, אם מי שאבדה ממנו לא ניחא ליה. **אלא** - אמר רבא: כל אובדי אבידה ניחא להו שתהא דת זו בישראל למיתב סימנין, וכל הבא ונותנו יטלנה, מאי טעמא - מידע ידע דעדים לית ליה, פעמים שאין לו עדים עליה, ואם יזקיקוהו לעדים - לא תבא לעולם לידו, ומימר אמר: טוב לי שיחזירוה לכל האומר סימניה, דלא שכיחא דנימא סימנין דידה אלא אנא, דכולי עלמא לא ידעי כו'. **אלא הא דתנן כו'** - ואמרו להחזיר לו למלוה בלא עדים בסימן זה שאומר שלשה היו, ומשלשה לויים, ואם מן הלווה נפלו שכבר פרעם - מי ניחא ליה בתקנה זו שיתנם המוצאם לכל הבא ונותן סימניהם, והלא טוב לו שיהו מונחים ביד המוצאם עולמית, דכל זמן שהם בידו ולא יחזירם למלוה

הרי הם כשרופים, ולא ניחא דליהדר להו בסימנין דלמא מיתרמי דידע מלוה בסימניהן. **התם** - בסימנין כי האי לא איכפת לן בניחותא דלוה, דודאי לאו מיניה נפיל, דהנך שטרי אחריני מאי בעו גביה.

דף כח.א

אלא הא דתנן מצא תכריך - דמשום סימנא מהדרין, ואם נתן מלוה סימן - מחזירין לו, ואי נפול מיניה דלוה מי ניחא ליה דתיהוי הך תקנתא דניהדרה בסימן, והא ניחא ליה דנהוו ביד המוצא לעולם. **כדשנין** - בעדים. **אם תימצי לומר סימנים דאורייתא** - רבותא נקט, דאפילו אמרינן דאורייתא אפילו הכי עדים עדיפי, כדמפרש ואזיל: סימנין ועדים - ינתן לבעל עדים. **סימנין וסימנין** - באו שנים ונתנו סימניה. **יניח** - עד שיבא אליהו. **מדת ארכו כו'** - זה אומר מדת ארכו וזה נותן מדת רחבו. **שעורי משער לה** - אם ראה אותה ביד הבעלים שיערה כשהיה בעלה מכוסה בה, אם טלית היא. **מדת ארכו ורחבו ומדת גמיו** - זה אומר: כך ארכו וכך רחבה, וזה אומר: ארכה ורחבה כך וכך אמות בין הכל, אבל אינו יודע כמה באורך וכמה ברוחב. **גמיו** - גאם יוונית, עשויה כמין ד' שלנו, להכי קרי אורך ורוחב יחד גמיו. **הוא אומר סימני הגט** - ואמר: ממני נפל, שנמלכתי שלא ליתן. **והיא אומרת סימני הגט** - וממני נפל, שנתנו לי וגרשתני. **ינתן לה** - שהוא נתנו ויודע סימנין, אבל היא אם לא נתנו לה - מהיכן ידעה. **סימני החוט** - שהגט קשור בו. **בחפיסה** - מצאת אותנו. **משנה**. **שכיניו** - מפרש בגמרא. **כדי שילך** - כל אחד לביתו. **שלשה** - משישמע ההכרזה, וידע אם אבד לו כלום ואם יבין שאבד - יחזור שלשה. **ויכריז יום אחד** - אני אבדתי ואלו סימניה, ובגמרא פריך: דבשלשה ימים אין שהות לחזור לסוף ארץ ישראל. **גמרא**. **שכני מקום שנמצא בו אבידה** - שמא שלהן היא. **כדי שיגיע כו'** - ולא ידביקוהו הגשמים, אלמא: כולי האי בעינן, ומתניתין תני שלשה. **והכתיב וישבו כל ישראל בעריהם** - ואף על גב דפורתא הוו - בכל עריהן היו מפוזרים, ויש רחוקים מירושלים כבתחילה. **הכי גרסינן** - וכיון דהכי הוא איפכא מסתברא. **דמצות עלמא** - צוות יש לו, טובים השנים. **שמע מינה** - מדלא יהבי ליה לרבנן שהות אלא הליכה וחזרה. **גלימא מכריז** - זה שמצאה מכריז שם חפץ: טלית מצאתי, ולכך לא הוצרכו ליתן שהות יום אחד לעיין בכליו מה אבד, שהאדם יודע כמה טליתות יש לו, וכשהוא בביתו - בודק אם ימצאנה, ואין צריך שהות. - דאי סלקא דעתך אבידתא מכריז -

ואינו מזכיר שם החפץ - ליתבו ליה לכל חד וחד אכתי טפי יומא לעיוני במאניה, אם כל כליו בידו, ופלוגתא היא בהא לקמן. **לא הטריחו** - זה שיהא שוהא יותר משבעה ימים. **רגל ראשון** - שהוא מכריז. **אומר** - בהכריזו זהו רגל ראשון שלא להטריח את האובד לחזור, וכשיבא רגל שני יעלה לרגל ויתן סימניה. **שלישי אומר סתם** - אבידה מצאתי, ואינו אומר איזה רגל הוא למציאתה, כדי שלא יסמוך האובד על רגל הבא, ויבין שזהו רגל האחרון.

דף כח.ב

(**אתי לאחלופי בשני** - שמא יש שהוא סבור שאמר רגל שני.) **אודיא דדינרי** - כלי מלא זהובים. **וזהו היא ששנינו** - במסכת תענית (יט, א) בחוני המעגל. **צאו וראו אם נמחת אבן טוען** - אם נכסת בגשמים, שגבהו הגשמים למעלה הימנו - ויש גשמים יותר מדאי, ואתפלל עליהם שילכו. **חיישינן לרמאי** - שמא שמע האובד מתאונן בין שכיניו טליתי נאבדה, וזה יודע את סימניה, וכשישמע את מוצאה מכריז טלית מצאתי - יקום ויתן סימניה, הלכך אבידתא מכריז, ואינו נותן לב לומר טלית זו אבדתי ואלו סימניה. **אין לדבר סוף** - דהשתא נמי מסיק אדעתיה, ואמר: אם טלית היא שמצאת - אלו סימניה. **אי אמרת בשלמא אבידתא מכריז** - ולא מזכיר שם החפץ, אצטריך תנא לאשמועינן דאף על גב דאמר האי טלית אבדתי - צריך ליתן סימנין. **אמרו ליה אין** - כסבורין שאמר להן ידעיתון ביה דלאו רמאי הוא, שכך היה לו לשואלן. **מסתברא** - שזה היה דעתן מתחילה, ואין כאן משום מגיד וחוזר ומגיד. **לא מייתי איניש חובה לנפשיה** - וכשהביאן לבית דין - בטוח היה שלא יעידו חובתו. **משנה. כל דבר שעושה ואוכל** - אם אבידה זו דבר שיכולין להאכילו את שר מעשיו, כגון שור וחמור - יעשה ויאכל ולא ימכור אותו המוצא אם שהו בעליו מלדרשו, שכל אדם נוח לו בבהמתו, שהכירה בו כבר ולימדה לרצונו. **ראה היאך תשיבנו לו** - שלא תאכילנו חצי דמיו, שאם כן אין זו השבה. **לפיכך** - מפרש בגמרא. **גמרא. ולעולם** - וכי עד עולם זקוק זה לטפל בטורח שמירה. **שם דמיהן** - מוכרן, ומניח הדמים אצלו. **עגלים וסייחין** - דקין, שאין עושין מלאכה. **תרנגולין** - זכרים, שאין מטילין בצים. **כבהמה גסה** - שעושה ואוכלת, ומטפל בה שנים עשר חדש, דיכול להאכילה דמי בצים. **מטפל** - אנשמיטר"א בלעז (מטפל, מתעסק). **הא דרעיא הא דפטומא** - הא דקתני שלשה [חדשים] - בארץ מרעה, ובזמן הדשאים, שאין

טיפולו מרובה, והא דקתני שלשים [יום] - בזמן שאין מרעה, וצריך לפטמה על אבוסה ממה שבבית, שדמיה יקרים. **רברבי** - אוכלין הרבה, הלכך שלשה ימים, דהא אוקימנא בזכרים. **שלא יאכיל עגל לעגלים** - מן העגלים שנמצא לא יאכיל לו דמי עגל. **עד כאן לא פליגי** - לעניין להתחייב באבידתו.

דף כט.א

אלא - משום שכר שימוש מעות, אבל שכר שמירת מצוה, דנימא מגו דלא בעי למיתב ריפתא לעניא, דהעוסק במצוה פטור מן המצוה - לא מחייבין ליה. **כשנשתמש** - לאו דוקא, אלא משום שכר שימוש קאמר, מפני שמותר להשתמש בהן. **כשומר חנם** - ואינו חייב אלא בפשיעה. **כשומר שכר** - וחייב בגניבה ואבידה, דשומר שכר מצוה הוא, דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. **כולי עלמא לא פליגי דמחייב** - כדין שומר שכר. **מאי לפיכך דר' עקיבא** - כיון דאמר לא ישתמש מהיכא תיסק אדעתין לחיוביה, דאיצטריך למימר אינו חייב?

דף כט.ב

כדרבה - בפרק הזהב (בבא מציעא נח, א) גבי בני העיר ששלחו את שקליהן. **בדמי אבידה** - שמכרה לאחר שנטפל בה כמו שאמרו חכמים. **אבל מעות אבידה** - כגון שמצא מעות בכיס או שלש מטבעות עשויין כמגדלן. **משנה**. **אחת לשלשים יום** - שמתעפשין כששוהים מלפותחן, וכל ספרים שלהן היו עשויין בגליון. **גוללן** - מתחילתן לסופן, שיכנס בהן האויר. **בתחלה** - מה שלא למד, מפני שצריך להשהותו לפניו. **ולא יקרא אחר עמו** - לפי שזה מושך אצלו וזה מושך אצלו, ונקרע. **שוטחה לצרכה** - לשלוט בה אויר, שלא תכלה ולא תאכלנה עש. **לצרכן** - שמתעפשים בקרקע, שצריך לתתן בקרקע, כדאמרינן לקמן שזו היא שמירתן, ולפיכך משתמש בהם לפרקים. **אבל לא לשחקן** - לא ישתמש בהן זמן ארוך שישחקן, אוזי"ר בלעז (להשתמש, לשחוק דברים אגב שימושם). **לא יגע בהן** - זהב אינו מתעפש בארץ, וזכוכית שמא ישבר. **שאין דרכו ליטול** - דבר שגנאי הוא לו, שאדם חשוב הוא ואין דרכו ליטול קופה שלו להכניסה מן החוץ לבית שמור - לא יטול, ופטור מהשבת אבידה, דילפינן מוהתעלמת. **גמרא**. **בי בר חבו** - בבית פלוני העושה תפילין מצויין לימכר, ויחזור ויקנה מן הדמים. **גוללו** - בכל שנים עשר חדש

פעם אחת. **אם בשבילו פתחו** - כולה מפרש לקמיה. **מאי אריא ספר** - שהוא נוח להתקלקל בטשטוש וקריעה. **כאן שנה רבי** - במסכת גיטין (כט, א) תנן: השולח גט בארץ ישראל, הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול חפץ פלוני הימנה - לא ישלחנו ביד אחר, שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר, ואמר ריש לקיש עלה: **כאן שנה רבי**, במשנה זו למדנו רבי, שסתם המשניות אין השואל כו', דבכולהו שיך למימר אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר. **מאי עבידתיה גביה** - קא סלקא דעתך לצורכו קאמר, ולא לצורך ספר תורה, דהא לצורך ספר תורה תנא ליה גוללו כל שנים עשר חדש, להכי פרכינן: **מאי עבידתיה דהאי גבי ספר תורה לקרות בו לצורך עצמו?** אם כשהוא גוללו - להנאת ספר תורה פתחו וקרא בו - מותר. **בחדש שלשים יום** - החדש ממחר להתעפש מן הישן. **אימא אחד זה ואחד זה שלשים יום** - ומתניתין נמי דקתני קורא בהן אחת לשלשים יום, ולא מפליג בין ישן לחדש - ר' אליעזר בן יעקב היא. **בענין אחד** - בפרשה אחת אין קורין. **בשני ענינים** - זה בדף זה וזה בדף זה קורין, דלא אתי לשמוטי מהדדי. **מי שיש לו גרדי אומן בביתו** - שיארוג לו טליתות חדשות תמיד. **ינער כסותו בכל יום** - ולמדנו דרך ארץ דניעור קשה לה. **בחז** - באדם אחד אין נייעורו קורעה. **שנים** - האוחזין בשני ראשיה ומנערין - ממתחין אותה יותר מדאי וקשה לה. **דעמרא** - קשה לה, שנמתחת ונקרעת. **כסא דחרשין** - נוח לשתות כוס של מכשפות מכוס של מים פושרין, ואידי דאיירי במילי דרבי יוחנן בהלכות דרך ארץ נקט הני שמעתא. **צויץ** - רותח. **ציביא** - כל דבר שנותנין לתוך המשקה, או עשבים או תבלין או עקרי בשמים, קרי ציביא. **ורוצה לאבדן** - ללמדנו בא שלא ירגיל אדם בכך, שהעושה אלה מאבד מהר הון רב. **כתנא רומיתא** - דמיהם יקרין וממהרין לכלות. **תרגמה** - להך שכירות דפועלים. **בתורי** - בפועלים המנהיגים בשוורי בעל הבית.

דף ל.א

דנפיש פסידייהו - שרוב עבודת קרקעות שלהן בשוורים היתה, אף חרישת הכרמים ובצירתם מנהיגים כלי המחרישה בעגלה בין שורות הכרם עם הבוצרים, ונותנין שם הענבים, לפיכך אם אין הבעלים עליהם - יש הפסד גדול, שאין דרך הפועלים לחוס על הכרם ועל השוורים, ומנהיגים אותן על הגפנים ועל הנטיעות, והם מתקלקלין, והשוורין נסחבין ונשברים. **מגוד** -

קביל"א בלעז (יתד, קולב) . **נזדמנו לו אורחים** - קא סלקא דעתך טעמא משום דמתכבד בהם, ואיכא לצורכה ולצרכו. **שאני התם דקא קלי לה** - בשטיחה זו הוא שורפה, ומה הוא שריפתה. **אי משום עינא** - שתשלוט בה עין רע של אורחין. **אי משום גנבי** - פן יגנבוה האורחים. **הכניסה לרבקה** - בעגלה ערופה קאי. **רבקה** - קופל"ה בלעז (זוג, צמד בהמות) , שמדבקים שלש בהמות או ארבעה בצואריהן, זו אצל זו, ודשים הדישה. **כשירה** - הואיל ולא נתכוון שתדוש. **ואם בשביל שתינק ותידוש** - שהיתה אמה דשה, והכניס את הבת לשם שתינק, ואף נתכוין שתדוש - פסולה. **הא לא דמיא** - תירוצא היא. **שכן עליה עוף** - בפרה אדומה קאי. **עלה עליה זכר פסולה** - שנאמר אשר לא עלה עליה עול, ותניא: עול אין לי אלא עול כו', במסכת סוטה (מו, א) והאי הכניסה לרבקה ודשה דלא ניחא ליה בה, דמיא לשכן עליה עוף. **משתמש בהן בחמין** - וכל שכן בצונן. **אבל לא על ידי האור** - לא יתן הכלי על האור. **מגריפות** - וודיל"ש (מגרפות לגרוף מן האש) , עשויין לגרוף הכירות או להפריש תאנים המדובקים. **שמפחיתן** - פוגמן. **מאי עבידתיה גביה** - מה לו להשתמש בו, יבא בעליו וישתמש בו. **והתעלמת מהם** - וללמדך בא שמותר להתעלם. **ופעמים שאי אתה מתעלם** - דכתיב לא תוכל להתעלם. **והיא בבית הקברות** - האבידה בבית הקברות. **ואינה לפי כבודו** - ששיבנה. **או שהיה בטל ממלאכה שלו** - שיבטל בהשבתה מרובה על דמי האבידה. **האי עשה** - השב תשיבם, ואף על גב דלא תעשה נמי איכא, אין לא תעשה מועיל לדחות לא תעשה, אלא עשה הוא דקא דחי ליה, כדאמרין ביבמות (כא, א). **לא תעשה ועשה** - לנפש לא יטמא קדושים יהיו.

דף לב.

לא יהיה בך אביון - לא תביא עצמך לידי עניות. **הכישה** - זה שאינו לפי כבודו, אם הכישה הכאה אחת להשיבה - נתחייב בה לאהדורה, הואיל והתחיל. **קלא** - מרט"א בלעז (גוש, רגב עפר). **זרכו להחזיר בשדה** - שאין שם רואים כל כך, ואינו בוש. **ואין זרכו בעיר** - שהוא בוש משכיניו, והוא מצא בשדה. **מהו** - שיתחייב להשיבה. **לא מיחייב** - להתחיל בהשבתה בשדה. **וכיון דאיחייב** - שהזיזה ממקומה, חייב אף בעיר. **פורק וטוען** - פורק משא מן החמור וטוען עליו, דכתיב עזוב תעזוב, הקם תקים. **פתכא דאופי** - משאוי של עצים. **וקא מיתפח** - עומד לפוש. **דלי לי** - הטעינני. **הדר זכה בהו** - חזר

האיש ההוא והחזיק בהן מן ההפקר. **הפקר לעניים הוא הפקר** - אף על גב שלא הפקירו אלא לעניים הוא הפקר, למפטר מן המעשר. **זה בית חיהם** - ללמוד להם אומנות להתפרנס בו, חוקות ותורות כתיבי ברישיה דקרא. **דיני דמגיזתא לידינו** - בתמיה. **דמגיזתא** - גוזאי הדנין ביסורים ובחזקה, וחבירו בבבא קמא (קיד, א): דדייני בגזתיא. **משנה. איזו היא אבידה** - בגמרא מפרש. **איזו זו אבידה** - ואינו חייב להחזיר, שמדעת הניחוח שם. **רצה** - בין הכרמים - דמסתקבא. **לא יאמר לו תן לי סלע** - שבטלתי ממלאכתי, שיאמר לו: אם עשית מלאכתך - היית מרבה טורח, עכשיו לפי מה שטרחת - טול. **כפועל** - בגמרא מפרש. **אם יש שם בית דין** - אם נוח לו לטרוח יותר כדי להרבות שכר, ואינו חפץ ליבטל ממלאכתו מה יעשה, אם יש שם שלשה בני אדם - יתנה בפניהם ויאמר: ראו שאני משתכר כך וכך, ואי איפשי ליבטל ליטול שכר מועט, אני אשיב אם תאמרו שאטול שכר משלם. **גמרא. כלל** - סתם אבידה שמוכחת שהיא שם שלא מדעת בעלים. **ולעולם** - בתמיה: וכי אף אם ימצאנה שם לעולם - נאמר מדעת היא, וכי דרך שלא להכניס? בקדמותא - לפני עלות השחר. **חשכתא** - שחשכה ערבית.

דף לא.א

אסרטיא - דרך כבושה לרבים. **שוטפין ובאין** - לשדה חבירו. **אמר רבא לכל אבידה כו'** - מילתא באפיה נפשיה היא, דאמרה רבא בבי מדרשא. **מאי למימרא** - ותיפוק ליה משום עומרין שישנן בכלל אבידה, דדמו לפרטא דשה ושלמה, ולמה לי לכל לרבוניהו? רועה בדרך - איכא תרתי למעליותא, חדא דרועה, ועוד, דאפילו רצה לא מסתקבא, רצה בין הכרמים איכא תרתי לגריעותא, חדא - דרצה, ועוד, דכרמים מסקבי לה, רצה בדרך איכא חדא לגריעותא, דרצה ומתקלקלת בריצתה, אי נמי תלך למרחקים, רועה בין הכרמים - חדא לגריעותא, דזימנין דמסתקבא. **והא באבידת גופה כו'** - מפרש ואזיל לה. **באבידת קרקע** - וחייב להוציאה משום הפסד כרמים. **לגינתו ולחורבתו מנין** - דהויא השבה, ופטור. **דעת בעלים** - לומר לו: שמור פרתך שהחזרתה לגינתך, שמצאתיה אובדת. **הכל צריך דעת בעלים** - גנב, גזלן, וארבעה שומרים שהשיבו - צריכין להודיעו, ואם לא הודיעו ומתה או נגנבה - חייבים באחריותן, דכיון דידע שאבדה ולא ידע שהושבה - לא נזהר בה, ולא מאכילה. **שלח** - לגבי שלוח הקן. **תרתי זמני** - ואנן תנן: שלחה

וחזרה, שלחה וחזרה, אפילו ארבע וחמש פעמים - חייב. **לדבר הרשות** - שאין צריך לצפור אלא לאוכלה. **לדבר מצוה מנין** - היה צריך לטהר בו את המצורע, מנין שאסור באם על הבנים - תלמוד לומר תשלח. **עזב תעזוב** - פריקה. **הקם תקים** - טעינה. **חסרון כיס** - שהבהמה מתקלקלת. **משום דבשכר** - שנותנין לו שכר, דאיכא למאן דאמר לקמן בבא מציעא (לב, ב): טעינה בשכר פריקה בחנם. **לא מסיימי קראי** - הי משמע טעינה והי משמע פריקה, ואי כתב חדא - הוה אמינא לפריקה אתא, אבל טעינה לא, כתב רחמנא אידך לטעינה. **למה לי למכתב אבידה** - השבת אבידה, לכתוב או הא או הא, וליגמר מניה, דהא כולו אזהרות ממון ישראל הוא. **צערא דמרה** - הוא העומד שם, ואין יכול לטעון לבדו וכן לפרוק. **דליתא למרה בהדה** - שיטרח בהשבתה

דף לא.ב.

דאיתיה למרה - דכתיב עמו, אימא: יחזור אחר בני אדם וישכור. **שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו** - והיינו סייף, כגון שהיה בספינה ובורח, ואתה יכול לזרוק בו חץ או לטובעו. **הכה תכה** - בעיר הנדחת. **אין לי אלא שמשכנו ברשות בית דין** - דצעק עליו בדין, ושלחו שלוחם לתפוס מטלטליו, דקרא דהשבת העבוט עליה כתיב, דכתיב לעיל מיניה בחוץ תעמוד והאיש, ואמרינן לקמן בפרק המקבל (ק"ג, א) בשליח בית דין הכתוב מדבר. **שלא ברשות בית דין מנין** - דצריך השבה, סתם חבלה על פי בית דין היא, דלא שכיח דחציף איניש ליכנס בבית וליטול מטלטלי שלא ברשות. **חד לכסות יום וחד לכסות לילה** - בפרק המקבל (בבא מציעא ק"ד, ב) מפרש לקרא הכי. **מתנה מועטת מנין** - אם אי אפשר לך ליתן מתנה מרובה. **אין לי אלא שנתברך הבית בגללו** - דהכי כתיב קרא, אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו, דר' אלעזר בן עזריה בקדושין (יז, ב). **שאיין לו** - ממה שיתפרנס. **ואינו רוצה להתפרנס** - משלך במתנה, ואמר רחמנא, העבט - דרך הלואה. **יש לו ואינו רוצה להתפרנס** - משלו, אלא משלך, מנין שאתה חייב להעביטו, וליפרע ממנו אחר מיתה - תלמוד לומר תעביטנו, והכי מפרש בכתובות פרק מציאת האשה (סז, ב). **מאי כפועל בטל** - והלא אינו בטל, שהרי טורח בהשבתה, ומתניתין תני נותנין לו כשיעור שירצה פועל ליטול להתרפות ממלאכה ולישב בטל. **כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה** - כמה אדם רוצה ליטול

ולפחות משכרו ליבטל ממלאכה זו כבדה, שהוא עוסק בה, ולעסוק במלאכה קלה כזו, הכל לפי כובד המלאכה וריבוי שכר, יש מלאכה שטורחה קל ושכרה רב, או חילוף. **פלג** - בסחורה, ולא היו מעות, אלא דבר הצריך שומא.

דף לב.א

תרי מגו תלתא - שנים מן השלשה יבואו ויעידו לומר שלשה היינו. **אם יש שם בית דין** - וסתם בית דין שלשה, אלמא: אין כח להפקיר ממון זה אצל זה בפחות משלשה. **גילוי מילתא** - שידעו שחלקתי בשוה. **אלמנה** - הניזונת מנכסי יתומים מוכרת למזונות. **שלא בבית דין** - ובלבד שיראו שנים שלא תמכור בזול. **משנה. מצאה ברפת** - בגמרא מפרש מאי אצטריך. **היתה בבית הקברות** - והוא כהן. **או שאמר לו אל תחזיר** - והוא במקום שהוא מותר לילך שם. **הלך וישב לו** - הבעלים. **אבל לא לטעון** - בגמרא מפרש. **גמרא. רפת שאמרו** - ששנינו במשנתנו, עסקינן כשאינה מתעה את הבהמה שבתוכה להיות בורחת ויוצאת. **ואינה משתמרת** - שאינה נעולה, ואם באת לצאת - יוצאה. **מעייל לגואי** - כדאמרינן לעיל בבא מציעא (לא, א): לגינתו ולחורבתו מנין. **ברישא גרסינן** - והוא שעומדת בתוך לתחום, בסיפא גרסינן: והוא שעומדת חוץ לתחום. **אני ה'** - אף על פי שאמרתי לך ירא את אביך - אני אדון לשניכם, ואם אמר לך אביך עבור על דברי לחלל שבת - אל תשמע לו. **הוה אמינא צייתא ליה** - דאתי עשה דכיבוד ודחי לא תעשה דלא תוכל להתעלם. **אבידה עשה ולא תעשה היא** - השב תשיבם לא תוכל להתעלם. **הוקש כבודם** - בגזירה שוה כבוד את אביך כבוד את ה' מהונך. **דלית ביה חסרון כיס** - אם לא יטעון. **פריקה אית בה חסרון כיס** - שהבהמה נשברת תחת משאה. **לומר לך פריקה בחנם** - אבל טעינה לא נצטוית אלא בשכר, הלכך, אי לא כתב פריקה ואתיא מקל וחומר מטעינה - הוה אמינא: דיו לבא מן הדין להיות כנדון, מה טעינה בשכר - אף פריקה בשכר. **לא מסיימי קראי** - למשמעות טעינה, הלכך, אי כתיב חד - הוה אמינא: לפריקה אתא. **רובץ תחת משאו** - משמע שצריך לפרוק. **דרמו אינהו וטעונייהו באורחא** - אף המשא מוטל על הקרקע שצריך לטעון.

דף לב.ב

מדברי שניהם - מדקאמרי תרווייהו פריקה עדיפא. **ואפילו ר' שמעון לא**

קאמר - דאצטריך למכתב פריקה. **אלא משום דלא מסיימי קראי** - לטעינה. **לאו משום צער בעלי חיים** - והכי יליף: מה טעינה דליכא צער בעלי חיים - חייב, פריקה דאיכא צער בעלי חיים - לא כל שכן. **מי לא עסקינן** - וכי אין המקרא מדבר אף בהולך לסחורה, דאדהכי בטיל משוקיה. **תדע** - דלרבנן דפליגי עליה דר' שמעון, ולר' שמעון - צער בעלי חיים דאורייתא. **מכלל דתנא קמא** - דרבי יוסי הגלילי, רבנן ור' שמעון. **זקוק לו** - ואמאי זקוק לו, אי משום מצות עזב תעזב - הא כתיב משאו הראוי לו, אלא משום צער בעלי חיים. **לא דרשינן משאו** - למשא הראוי לו, דמשאו - כל משא שעליו משמע. **ותדע** - דהכי הוא כדדחינא לך, דצער בעלי חיים לאו דאורייתא. **עביד גביה** - משום צער בעלי חיים, ועל כורחו יטול שכר. **לימא מסייע ליה** - לרבא, דאמר לעיל: צער בעלי חיים דאורייתא. **מטפל בה** - לפרוק משאה. **אי אמרת לאו דאורייתא** - וטעמא משום איבה הוא - משום הכי אין זקוק לה, שיכול להשמט, ולומר: דבר איסור הוא לנו. **הכי קאמר ולהטעינה** - ולעולם דאורייתא, ורישא תנא מטפל בה בין בפריקה בין בטעינה, פריקה - משום צער בעלי חיים, וטעינה - משום איבה, ולהטעינה יין אסור, דלאו צערא איכא ולא איבה איכא - אין זקוק לה. **התם בטעינה** - לקמיה פריך: הא בפריקה כתיב. **משום צערא דישראל** - שצריך להשהות שם. **בחמר נכרי** - ואין בעל המשא שם, ועל הנכרי לטעון. **מאי פסקת** - וכי פסקת הדבר כן דכל בהמת נכרי הוי חמר נכרי, וכל בהמת ישראל הוי חמר ישראל? שונא שאמרו - קא סלקא דעתך שונא שאמרו אשונא דקרא קאי, דמשתעי בפריקה כי תראה חמור שונאך רובץ וגומר. **אשונא דמתניתין קאי** - אהך מתניתא דלעיל, דשונא לטעון הוא.

דף לגא

רובץ - מקרה הוא לו שרובץ תחת משאו בפעם הזאת. **ולא רבצן** - הרגיל בכך. **ולא מפורק** - והוא צריך טעינה, ולקמן פריך: הכתיב הקם תקים. **יכול מרחוק** - והטיל עליו שילך שם. **מדדה עמו** - לאחר שהטעינו, שמא יחזור ויפול. **גמרא. מנא הני מילי** - דשלו קודם. **לא יהיה בך אביון** - הזהר מן עניות. **כל המקיים בעצמו כך** - אף על פי שלא הטילו עליו הכתוב, יש לאדם ליכנס לפניו משורת הדין ולא לדקדק שלי קודם, אם לא בהפסד מוכיח, ואם תמיד מדקדק - פורק מעליו עול גמילות חסדים וצדקה, וסוף שיצטרך

לבריות. **שלמדו חכמה** - סברת טעמי המשנה ולהבין שלא יהו סותרות זו את זו, וטעמי איסור והיתר והחיוב והפטור, והוא נקרא גמרא. **מקרא** - תורה נביאים וכתובים. **משנה** - כמו שהן שנויות, ואין טעמן מפורש בהן. **כל שרוב חכמתו הימנו** - אם מקרא אם משנה אם גמרא. **האיר עיניו** - שהודיעו טעם משנה אחת שלא יכול להבין. **דאסברן זוהמא ליסטרוון** - בסדר טהרות (כלים, פרק יג משנה ב, ופרק כה משנה ג) היא שנויה, ולא הייתי יודע מה כלי הוא, ולמדני שהוא כף גדולה שמסלקין בו זוהם הקדירה והקלחת לצדדין. **קרע מאניה** - קרע שאין מתאחה, כדין תלמיד על הרב. **אחד יורד לאמת השחי** - משנה היא במסכת תמיד (פרק ג משנה ו), אצל הנכנסים שחרית לפתוח דלתות ההיכל: מי שזכה בדישון מזבח הפנימי כו', ושני מפתחות בידו, אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון, אחד מן המפתחות הללו פותח פשפש הצפוני שאצל פתח ההיכל בקרן מזרחית צפונית של אולם והיכל, כדתנן התם: שני פשפשים היה לו לשער הגדול, אחד לצפון ההיכל והאולם ואחד לדרומו, ואותו שבדרום לא נכנס בו אדם מעולם, כדמפרש התם, ואותו - פשפש שבצפון, והוא לפתח שבזוית האולם, שאצל חמש אמות של כותל ההיכל שבצפון פתח ההיכל, ודלת סובבת בו, ואותו מפתח של אותו הפתח יורד לאמת השחי, פשפשים - פתחים קטנים כמין כיפות קטנות, ארכו כעובי רוחב הכותל ודלת סובבת בו, פושטי"ר בלעז (שער קטן), אחד יורד לאמת השחי - הבא לפתוח בו שחרית [פשפש שבזוית האולם] עומד מבחוץ בתוך האולם, ומכניס ידו בחור שבכותל עד בית שחיו, ופותח. **ואחד פותח כיון** - לאחר שנכנס בזה ובא לו לתא אשר על פני אחת עשרה אמה של אולם וקצת מן ההיכל, ופותח במפתח שני דלת אחד שמן התא להיכל מהר בלא טורח כשאר פתחים, ונכנס להיכל לפתוח דלתות ההיכל. **כיון** - כמו (פסחים לז, א) יעשנה בדפוס ויקבענה כיון - מהר בלא טורח, והאי שער הגדול הוא פתח ההיכל שבין אולם להיכל. **עומדין זה מפני זה** - כדין תלמיד לרב, לפי שהיו יושבין תמיד בבית המדרש יחד ומקשין ומפרקין, וכולם למדים זה מזה. **לרבו מובהק** - שרוב חכמתו ממנו, כר' יהודה. **וצריך לו רבו** - ששמע שמועות שיש בידו מפי אחרים. **מאי** - כלומר: קודם לאביו לענין אבדה. **ותנן רבו שלמדו חכמה** - סתמא כר' מאיר. **רוב חכמתו** - אם מקרא - מקרא, אם משנה - משנה. **מדה** - היא קצת. **ואינה מדה** - שהמשנה ותלמוד יפים ממנה, מפני שתלוין בגירסא ומשתכחים, שבימיהם לא היה גמרא בכתב, וגם לא

היה ניתן לכתוב, אלא לפי שנתמעטו הלבבות התחילו דורות [אחרונים] לכתבו. **תלמוד** - כבר פירשתי למעלה שהוא לתת לב להבין סתימות טעמי המשנה מה הם, וכששתים סותרות זו את זו יבין לתרץ שיהיו שתיהן קיימות, או לדעת דברי התנאים החלוקים בדבר, ונימא: הא מני - פלוני חכם הוא.

דף לגב.

בימי רבי נשנית משנה זו - הא דקתני תלמוד אין לך מדה גדולה מזו - לפי שמשרבו תלמידי שמאי והלל שהיו לפניו שלשה דורות רבו מחלוקות בתורה ונעשית כשתי תורות, מתוך עול שעבוד מלכיות וגזירות שהיו גוזרין עליהן, ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לברר דברי החולקים עד ימיו של רבי, שנתן הקדוש ברוך הוא לו חן בעיני אנטונינוס מלך רומי, כדאמרינן בעבודה זרה (י, ב), ונחו מצרה, ושלח וקבץ כל תלמידי ארץ ישראל, ועד ימיו לא היו מסכתות סדורות, אלא כל תלמיד ששמע דבר מפי גדול הימנו גרסה, ונתן סימנים: הלכה פלונית ופלונית שמעתי משם פלוני, וכשנתקבצו אמר כל אחד מה ששמע, ונתנו לב לברר טעמי המחלוקת דברי מי ראויין לקיים, וסידרו המסכתות, דברי נזיקין לבדם, ודברי יבמות לבדם, ודברי קדשים לבדם, וסתם נמי במשנה דברי יחידים שראה רבי את דבריהם ושנאן סתם, כדי לקבוע הלכה כמותם, לפיכך אמרו בגמרא: אין לך מדה גדולה מזו, שיתנו לב לטעמי המשנה. **שבקו כולי עלמא מתניתין** - מלחזור על גרסת משנתם. **ואזלו בתר תלמודא** - לחשוב בסברא. **הדר דרש להו הוי רץ למשנה** - לפי שירא פן ישתכחו המשניות, ויחליפו שמות החכמים, ובמקום חיוב יאמרו פטור, ובמקום אסור יאמרו מותר. **מאי דרוש** - מתחילה, כשדרש שתלמוד גדול. **לעמי פשעם** - עמי דהיינו תלמידי חכמים, את חטאתם אני קורא פשע, שהיה להם לתת לב בטעמי משנתם שיבררו להם על העיקר, ולא יורו הלכה מתוך משנה שאינה עיקר. **ולבית יעקב** - שאר העם. **חטאתם** - אפילו פשע שלהם אני קורא חטאת. **הוי זהיר בתלמוד** - בגמרא, שהוא תירוץ [טעמי] המשניות, או אם תשמע דבר משנה מרבך - הזהר לשאול טעמיו ומי שנאה. **ששגגת תלמוד** - אם שגית בהוראה בשגגת תלמודך, שלא ידעת טעם המשנה ונתת בה טעם אחר, ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שבא לידך ולמדת הימנה שלא כדת, שאין הטעם כמו שהיית סבור, שאילו ידעת טעם המשנה - לא דמית לה מעשה הבא לידך. **עולה זדון** - ענוש אתה עליה כמזיד, שזדון הוא

בידך, שלא שאלת טעם מרבך. **אלו תלמידי חכמים** - ששימשו חכמים הרבה
ללמד טעמי משנתם, זה בזו וזה בזו, שאין הכל בקיאתן בשוין. **שנאיכם אלו**
בעלי משנה - ששונאין בעלי תלמוד, לפי שבעלי תלמוד אומרים על בעלי
משנה שהן מבלי עולם, כדאמרינן במסכת סוטה (כב, א): התנאים מבלי
עולם, שמורים הלכה מתוך משנתם. **מנדיכם אלו עמי הארץ** - שתלמידי
חכמים שנואין ומתועבין להן כנדה. **שמה תאמר אבד סברם** - של אלו -
שהרי כתיב למען שמי יכבד ה' דמשמע שהם אומרים, אבל אין הדבר כן.
תלמוד לומר ונראה בשמחתכם - ולא נאמר ואראה בשמחתכם, כך אמר
הנביא: אני ואחיכם שונאיכם ומנדיכם - כולנו נראה בשמחתכם. **והם יבושו** -
אותם שהם נכרים, שאינם ממנו ואינן נקראין על שם ישראל - יבושו וישראל
ישמחו. **הדרך עלך אלו מציאות. משנה. המפקיד. ולא רצה ליטבע** - שבועת
שומרים, שלא פשע בה ושלא שלח בה יד - שהיה יכול ליפטר בשבועה זו,
שהרי אמרו כו'. **למי שהפקדון אצלו** - דכיון דשילם קנה כל תשלומיה,
ובגמרא מפרש טעמא. **גמרא. דמקני ליה כפילא** - הבעלים מקנין לשומר
כפל העתיד להשתלם, כדאמר לקמן שבשעה שמסרה לו לשמור על מנת כן
מסרה, שאם תגנב וירצה וישלם - יהא כפל שלו. **אימר לא מקנה ליה כפילא**
- לא מסרה לו מתחילה על מנת כן. **דלא נפיש כפלייהו** - שאין באין לידי
ארבעה וחמשה, שאינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד. **מתקיף לה רמי כו'** -
אמתניתין קא מתמה. **והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם** - והיאך
הקנו לו בעלים כפל זה, שעדיין לא נתחייב בו גנב? ואפילו לר' מאיר דאמר -
בפרק שלישי דקדושין (סג, א): הרי את מקודשת לי על מנת שאתגייר - איכא
למיגמר מינה מוכר פירות דקל לחבירו עד שלא באו לעולם, דאפליגו בה רב
הונא ורב נחמן לקמן באיזהו נשך (סו, ב). **דעבידי דאתו** - גרסינן.

דף לד.א

מי יימר דמגנבא - שעתיד להיגנב, דליקני ליה כפל בשעת מסירה, דעל כרחך
משעת מסירה בעי לאקנויה, שמשכה ממנו על מנת כן. **נעשה כאומר לו** -
בשעה שמסרה לו, דקים להו לרבנן דניחא להו לבעלים שיהא בטוח בקרן,
על מנת שיהא ספק כפל העתיד לבא של שומר, והרי היא כמסרה לו על מנת
כן שאם תיגנב וישלם לו קרן שתהא פרה קנויה לו משעה שמסרה, נמצא,
למפרע כשגנב הגנב - של שומר היתה, דפרה כבר היא בעולם. **אי הכי** -

דנמצא שהיתה שלו משעה ראשונה - יזכה אף בגיזות וולדות שהיו לה משבאה לביתו, דכיון דנגנב ורצה ושילם - נמצאת שלו למפרע. **פסקא** - פסקת הדבר בכל אדם שדעתו להקנות כפל אם יבא לכך, ואין דעתו להקנות הולדות. **נעשה כאומר לו** - בשעה שמסרה לו. **לכשתגנב ותרצה ותשלמני** - אם תשלם לי הקרן. **סמוך לגניבתה קנויה לך** - שעה אחת לפני גניבתה תהא הפרה קנויה לך, והיא כבר היתה בעולם. **קושיא דר' זירא** - ללישנא בתרא ליכא לאקשווי גיזות וולדות, דהא סמוך לגניבתה הוא דאקנייה. **אי נמי דהוה קיימא באגם** - כשגנבה גנב, ללישנא בתרא לא קני כפילא, דהא סמוך לגניבתה לא היתה בחצירו שתהא חצירו קונה לו, ומשיכה ההוא שעתה לא הואי, ובמאי נקני, ואם תאמר: תקני לו משיכה ראשונה שמשכה לו על מנת לקנותה שעה הסמוכה לגניבתה, הא אמרינן בכתובות בהאשה שנפלו לה נכסים (פב, א): האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תיקני לך אלא לאחר שלשים - לא קנה. **השוכר פרה ונגנבה כו'** - אף על פי שהשוכר חייב בגניבה ואבידה, מכל מקום אם רוצה לשקר ולישבע שנאנסה - היה נפטר בשבועה, הלכך, כי אמר נגנבה, וחייב עצמו בקרן - נקנה לו הכפל. **מקנה ליה כפילא** - נקנה לו הכפל, כל חיובי ופטורי דארבעה שומרינן ילפינן מקראי לקמן בפרק השואל (צד, ב): שומר חנם ישבע על הכל, אם לא פשע, והשואל משלם את הכל, נושא שכר והשוכר פטורין מן האונסין, וחייבין בגניבה ואבידה, שואל פטור במתה מחמת מלאכה הראויה לה, דאמר ליה להכי אושלת לי, ולא לאוקמה בכילתא. **וכל הנאה שלו** - שהיה עושה בה מלאכתו בלא שום שכר. **בדיבורא** - דהריני משלם. **לא מקני ליה** - הבעלים כפל, שאין זו שום טובה, מוטל היה עליו להניח דעתו, שהשאלה לו חנם. **ללישנא קמא דרב פפא** - ודאי לא הוי תיובתא דנימא כיון דטעמא דרב פפא משום דלא הוה למפטר נפשיה דהא מתה מחמת מלאכה לא שכיחא, אפילו קדם ושילם נמי אית ליה לרב פפא דלא קני ליה כפילא, ותיקשי ליה, הא ודאי ליכא לאותובי, דמצי אמר לך: אנא אף על פי שאמר הריני משלם אמרי, ולא אמרי אף על פי ששילם. **נימא תיהוי תיובתא** - מי נימא דשילם דוקא קאמר תנא דברייתא. **והא מדקתני** - תנא דברייתא גבי שוכר ואמר, כדאמרינן לעיל תניא כוותיה דר' יוחנן וגבי שואל ושילם, בהך דתניא כוותיה דרב זביד. **שיילינהו** - בני הישיבה. **לתנאי** - שהיו שונין תוספתא דרבי חייא ותוספתא דרבי אושעיא, שהם עיקר, כדאמרינן בעלמא (חולין קמא, א): כל מתניתא דלא מיתניא בי

רבי אושעיא ורבי חייא - לא תותבוה בי מדרשא.

דף לד.ב.

ואמרו בניס אין אנו משלמין - לא הספיק לשלם עד שמת. **שלמו בניס** - והאב לא הספיק לומר הריני משלם עד שמת. **דעבד לי נייח נפשאי** - פעמים רבות עשה לי קורת רוח. **שילם לבנים** - מתו הבעלים ונגנבה, ואמר השומר לבנים: הריני משלם, או שילם, מהו? שלמו בניס לבנים מהו - דליכא שום צד נייחא נפשא באלו שהם קיימים, שלא הם ולא אביהם עשו קורת רוח לאלו, ולא אביהם של אלו קיבל קורת רוח מבני השומר. **או דלמא** - כיון ששניהם הראשונים הוה להו נייחא נפשא בהדדי קנו כפילא אף בניס מן הבנים. **שילם מחצה** - מתחילתו אמר: הריני משלם מחצה ולא יותר. **מהו** - לקנות חצי הכפל. **שאל שתי פרות** - אם תימצי לומר לא קני מחצה, שאל שתי פרות ונגנבו, ואמר הריני משלם אחת, ולא אמר מתה מחמת מלאכה. **מהו** - לקנות כפל שלה, מי אמרינן: כיון דפרה שלימה שילם - קנה, או דלמא: כיון דתרווייהו חד פקדון הו, ואינו משלם את שתיהם - לא אקני ליה כפילא, שהרי הוא נפסד על ידו. **ושילם לאחד מהם** - חלקו, חצי דמיה שעליו, מהו לקנות חלקו המגיעו, מי אמרינן: כל הקרן שלו שילם, או דלמא בעינן עד שישלם כל הפרה. **ושילם אחד מהם** - חצי דמיו שעליו. **מהו** - שיקנה חצי הכפל, מי אמרינן: הרי שילם כל המוטל עליו. **שאל מן האשה** - פרה של נכסי מלוג, שהקרן שלה והפירות לבעל. **ושילם** - הפרה לבעל. **מהו** - לקנות הכפל, מי אמרינן: כיון דקרן לאו דבעל הוא - לאו תשלומין מעליא נינהו, ולא קני כפילא, או דלמא: כיון דאפוטרופוס הוא על הנכסים, ואוכל הפירות - בעלים הוי עלייהו, ותשלומין הן. **אשה ששאלה** - לצורך קרקע מלוג שלה. **משביעין אותו** - אמתניתין קאי, אף על פי שהוא משלם, כדקתני שילם ולא רצה ליטבע - משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו. **שקל** - חצי סלע. **פטור** - הלוח מן השבועה, שאין כאן הודאה במקצת. **חייב** - ליטבע שכך היה שוה, ומשלם לו דינר שהודה לו. **ושתים היה שוה** - והלוח תובע את המלוח את יתר דמיו, וקא סבר האי תנא: המלוח על המשכון - שומר שכר הוא. **פטור** - מן השבועה, שאין כאן הודאה שחייב לו כלום. **ויוציא הלה כו'** - ויפסלנו. **אהייא** - קאי מי נשבע דקתני בה? אילימא אסיפא - אחיוב דסיפא. **תיפוק ליה כו'** - ולמה ליה למתלי טעמא בשמא יוציא הפקדון ויפסלנו לעדות

ולשבועה? מאי ארישא - הא רישא פטור קתני. **אסיפא דרישא** - אחיוב דקתני ברישא קאי. **לשתבע מלוה** - שלא היתה שוה אלא שקל, ויטול שקל, דכיון דאיכא שבועה על הלוה מן התורה - אי אתה יכול לפוטרו בולא כלום, - ומשום תיקון עולם שלא יפסל ישראל שקלוה לשבועה מיניה ושדיוה אמלוה. **ואם**

דף לה.א

איתא לדרב הונא - שהשומר המשלם דמים נשבע שאינה ברשותו, אמאי חיישינן לשמא יוציא, הא אשתבע. **שיש עדים שנשרפה** - דהשתא לא אשבעינהו, שהרי הביא עדים. **טרח ומייתי לה** - מחזר ושואל אחר הנכנסים בביתו, וימצא הגנב. **וזה נשבע** - הלוה שהשבועה עליו, נשבע כמה שוה. **מלוה נשבע תחילה** - שאינה ברשותו. **רישא דסיפא** - הויא תיובתא לרב הונא, רישא תביעת מלוה, סיפא תביעת לוח, רישא דסיפא - דקתני: פטור בתביעת לוח. **אגילגול שבועה** - דטענה שאין בה שבועה עם טענה שיש בה שבועה - מגלגלין עליו שבועה ליטענה על שתיהן, וגילגול שבועה דאורייתא היא, בקדושין (כז, ב). **תהא במאמינו** - הא דקתני פטור - במאמינו לוח למלוה שאינה ברשותו. **לא קים ליה בגויה** - מימר אמר לוח לא קים למלוה בגויה דמשכון, דלא נתן דעתו עליו לדעת דמיו. **מאי שנא כו'** - דנקט תנא למלתיה בהכי, שזה נאמן על זה וזה אינו נאמן על זה. **לוח מקיים במלוה** - מקרא זה תומת ישרים תנחם, אם לא שאדם נאמן וישר הוא - לא היו מעשרין אותו מן השמים, שנאמר תומת ישרים תנחם. **כיפי** - נזמים. **ואייקור** - יתר על הדמים שפרע לבעלים. **הוה יתיבנא** - כשדן דין זה. **ופרקין המפקיד הוה** - ובפרק זה היינו עוסקין. **ואמרי ליה שילם ולא רצה ליטענה** - קתני מתניתין דקני כפילא, והאי נמי שילם, וליקני רווחא דאייקור. **דשומא הדר** - נכסי לוח ששמו בית דין לבעל חוב חוזרין אליו אם נותן מעות לבעל חוב, כי הכא דהדר אפדנא למרה. **דשומא בטעות הוה** - דסבור היה שאבדו הנזמים, והרי לא אבדו. **דהא הוה כיפי מעיקרא** - שהרי בתחילת השומא היו הנזמים בידו, ולא היה יודע, דאילו היה יודע שכן - לא שמו לו הטרקלין, אבל שומא שבית דין שמין על שאין לו מעות והוא חייב לו - הרי הוא כמכר גמור, ואינה חוזרת. **אמרינן** - לבעל חוב שני. **לא עדיפת** - מבעל חוב ראשון שבאת מכחו, כשם שהוא מחזירה ויטול מעותיו משום ועשית הישר והטוב - אף אתה קבל מעותיך

מבעלים הראשונים משום ועשית הישר והטוב. **זבנה אורתה כו'** - בעל חוב ששמו לו קרקע, ומכרה או שנתנה או הוריש. **הני** - אחרונים, או לוקח או יורש או מקבל מתנה. **אדעתא דארעא נחות** - שיהא קרקע שלהם, ולא שיקבלו מעות, דאילו בעל חוב אית ביה משום ועשית הישר והטוב, דאמרינן: לא היה לך עליו אלא מעות, והרי הן לך, אבל אלו - קרקע קנו. **ואנסיבא** - אפילו לא שמאתן לבעלה בכתובתה להיות נכסי צאן ברזל, שהן קנויין לבעל, אלא עיכבתן לעצמה להיות נכסי מלוג, הקרן שלה והבעל אוכל פירות. **בעל** - בנכסי מלוג של אשתו. **לוקח הוי** - דין לוקח נתנו בו חכמים - הלכך לא מיהדר היכא דשמו לה ואינסיבא ומתה וירשה בעלה - כדאמרינן: זבנה אדעתא דארעא נחות. **ולא מהדרין ליה** - היכא דשמו מינה ואינסיבא ומתה וירשה בעלה ובא להחזיר החוב וליטול הקרקע - לא מצי למימר יורשה אני, דכלוקח שוייה רבנן ולא כיוורש. **האשה שמכרה בנכסי מלוג** - להיות הבעל אוכל פירות בחייה, וגוף הקרקע יהיה ללוקח לכשתמות, ומתה. **בעל מוציא** - גוף הקרקע מיד הלקוחות, והכי מוקי לה בפרק האשה בכתובות (עח, ב), תקנת אושא בגופה של קרקע לאחר מיתה, אלמא כלוקח שויהו רבנן, ואומר לו: אני לקחתי ראשון, דאי כשאר יורש שויהו רבנן - יורש שמכר אביו נכסיו בחייו אין לו ירושה בהן. **באושא התקיננו** - כשהיתה סנהדרין באושא, שגלתה וישבה שם סנהדרי גדולה, כדאמרינן בראש השנה (לא, א) גבי עשרה מסעות.

דף להב.

אגביה איהו בחובו - לעיל מיהדר גבי שומא, כלומר: אם לא שמוה בית דין למלוה על כרחו של לוח, וקם ליה מעצמו, ולא הטריחו לדין, ואמר לו: טול קרקע זה בחובך. **מאימתי אוכל פירות** - מי ששמו לו בית דין קרקע בחובו, מאימת היא קנויה לו לאכול פירות? אדרכתא - לאחר תשעים יום שנפסק הדין, דאמרינן בפרק קמא בבא מציעא (טו) דבית דין כותבין אדרכתא - שטר פסק דין אנכסי לוח, שבכל מקום שימצאם משלו יקחם, ומוסרין לו השטר. **עדין בחתומיו** - מיום שנחתם שטר האדרכתא בבית דין, אף על פי שלא בא לידו. **מכי שלמו ימי אכרזתא** - אף על פי שבאה אדרכתא לידו ולא מצא נכסים ללוח עד לאחר זמן, וכשמצא הוזקק לבא לבית דין, ומכריזין שיש כאן קרקע למכור, כדאמרינן בערכין (כא, ב), ואם בא זה וקיבלה ביותר ממה ששמוה אחרים - מוסרין אותה בידו לאחר שכלו ימי הכרזה, ובמסכת

ערכין מפרש כמה ימים מכריזין, בפרק שום היתומים (שם ערכין כ"א), ועד דשלמו הנך יומי - הוי פירי דלוה. **משנה. השוכר פרה מחבירו** - ועמד שוכר והשאילה לאחר לעשות בה ימי שכירותו. **ישבע השוכר** - למשכיר. **שמתה כדרכה** - ופטור, שהשוכר אינו חייב באונסין. **והשואל** - שהוא חייב באונסין משלם לשוכר. **גמרא. בשבועה** - שהוא נשבע למשכיר. **להפיס דעתו** - שלא יאמר פשעת בה. **פעמים שהבעלים** - המשכירין הראשונים. **משלמין** - לשוכר זה כמה פרות על פרה זו לפי דברי משנתנו, יש שיהו כולם שלו, ויש שיעשה בהם ימי שכירותו ויחזירם. **כיצד אגרה מיניה מאה יומי והדר שיילה מינה תשעין יומי וכו'** - ראובן ששכר פרה משמעון שיעשה בה מלאכה מאה יום, וחזר שמעון ואמר לו: עשה עמי טובה והשאילני אותה תשעים יום מן המאה ששכרת, ולאחר תשעים אחזירנה לך לעשות אצלך עשרה ימים להשלים המאה, וכן עשה, יש כאן דין משנתנו, דתנן: השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר בתוך ימי שכירותה, דמה לי בעלים ומה לי אחר, אם מתה אצל שואל הרי שוכר פטור בשבועה, והשואל משלם לשוכר, חזר ראובן ובא אצלו ואמר לו: השכירנה לי מתשעים יום שהיא שאולה בידך ממני, ואשתעבד בה שמונים יום, וטול שכרך, וכן עשה - הרי היא בחזקת שאילתו על שמעון כאילו השכירה לאחר, שהרי נוטל שכרו וכל הנאה שלו, ואם היתה מתה אצל ראובן - היה ראובן פטור בשבועה, ושמעון משלם לו פרה אחת ששאל ממנו והוא חייב באונסים, ופרה אחרת לעשות אצלו עשרה ימים להשלים המאה, חזר שמעון ושאלה ממנו שבעים יום מן השמונים ששכרה ממנו, על מנת שיחזירנה לו, ויעשה בה עשרה ימים להשלים השמונים של שכירות השני, ואם היתה מתה בתוך שבעים יום הללו - הרי יש כאן דין השני כדין הראשון, וישבע ראובן שמתה כדרכה, ושמעון השואל משלם לו ארבע פרות, שתיים נחלטות לו בשביל שתי פרות שאולות שהשאילו ראובן, ובפעם זה כאילו מתו שתיהן, שהרי אין פרתו בעין שהשאילו בראשון דנימא הרי החזיר לו פרתו, וזו שהוא משלם לו עכשיו - בתורת תשלומין באה לידו, והרי יש לו עליו שתי תביעות על שתי שאילות, ושתי תביעות על שתי שכירות לעשות אצלו עשרים יום. **מכדי חדא פרה הואי כו'** - ולענין תשלומין נמי, לשלם ליה פרה אחת, ותעמוד במקום הראשונה תחת שתי השאילות ותהא שלו, ואחת ימסור לו לעשות בה עשרים יום. **מי איתא לפרה בעינא דנימא הכי** - אילו היתה קיימת - היה פטור לגמרי, אלא שיעשה בה עשרים יום,

עכשיו שמתה - בא עליו בתורת תשלומין שואל לשוכר על שתי תביעות, מר בר רב אשי סבירא ליה כאתקפתא דרב אחא מדפתי. **שום שאלה אחת היא** - דכיון דחדא פרה הואי, אלא שמחמת שוכר שהשאיל הוא בא עליו - שני שאילות פרה אחת אינן אלא אחת. **פעמים ששניהם בחטאת** - אמתניתין קאי: השוכר והשואל נשבעו לשקר ולא כפרו ממון, והרי הן בשבועות ביטוי, וקרבן שלו חטאת כדכתיב בויקרא או נפש כי תשבע וגו'.

דף לו.א

שניהם באשם - אם נשבעו לשקר, והיו נשכרים בשבועתם להקל פרעון מעליהם - כפירת ממון היא זו, וקרבן שבועה שלהם אשם איל בן שתי שנים, דכתיב (ויקרא ה) והביא את אשמו איל תמים בערך כסף (שני) שקלים והוא אשם גזילות. **נאנסה** - על ידי לסטים, ונשבעו שכך, אף על פי שהשואל משלם אונסין משביעין אותו כדרב הונא שבועה שאינה ברשותו, דחיישינן שמא נתן עיניו בה, ונשבע שנאנסה ואינה ברשותו. **שוכר דבין כך ובין כך מיפטר** - מתשלומין, קאי בחטאת. **בין כך ובין כך** - בין שנשבע באמת שמתה כדרכה, בין שנשבע לשקר שנאנסה - פטר עצמו מלשלם, הלכך אין בשקר זה כפירת ממון, דהא אם הודה על האמת היה פטור - שבועת ביטוי היא, ובחטאת. **שואל דבין כך ובין כך חייב לשלם** - נמצא שלא כפר ממון בשיקור שבועתו, ושבועת ביטוי קאי בחטאת. **כגון שנגנבה** - והשוכר חייב לשלם לבעלים, והשואל ישלם לשוכר. **ואמרו מתה מחמת מלאכה** - ופטר שואל עצמו בשקר מלשלם לשוכר, והשוכר מלשלם לבעלים. **שמתה כדרכה** - ואם הודו על האמת - שוכר פטור ושואל חייב. **שנגנבה** - ושניהם חייבין. **ואמרו מתה כדרכה** - השוכר פטור עצמו בשקר, אבל השואל לא נפטר בכך מלשלם. **חיובי מיחייב** - לשלם, קאי על שבועתו בחטאת. **מאי קא משמע לן** - רבי ירמיה, משניות שלימות הן בשבועות: המשנה מחובה לחובה ומפטור לפטור ומפטור לחובה - פטור מאשם גזילות, מחובה לפטור - חייב. **רב אמר פטור** - מכל מה שהיה נפטר, אם שמרה הוא עצמו. **חייב** - אפילו באונסין. **ולא מיבעיא כו'** - דפטור מן האונסין, ואין לך לומר פשיעה היא זו שמסרה לאחר. **מרייהו** - פושויי"ר בלעז (מעדר). **מאן דחזא** - אחד מן התלמידים ששמע מפיו דפטריה, סבר שומר שמסר לשומר כו'. **הוּוּ מפקדי לה** - דלא מצו אמרי ליה אין רצוננו שיהא בידה. **להא שמעתא** - דר' יוחנן רביה. **אי הכי**

לבעלים בעי לשלומי - שואל שהם השאילוה לו. **דאמרי ליה** - בעלים לשוכר. **לדעתך** - כרצונך, אם תרצה להשאילה לו ימי שכירותך - אין אנו מקפידין, הלכך הוא השאילה, והבעלים אין יכולין לומר אין רצוננו. **מסרן לבנו כו'** - או שמסרן לבנו ולבתו הקטנים. **בפניהם** - בפני אותם הקטנים, שלא יצאו לחוץ ויאבדו המעות.

דף לו.ב

על דעת אשתו ובניו - על דעת שהנפקד מוסרו לאשתו ובניו הגדולים, ואין יכולין לומר אין רצוננו כו'. **דיקא נמי** - דהאי דגדולים פטורין דוקא בניו נקט, ולא אחרים. **דאם כן** - דלאחרים נמי גדולים פטור, ליתני: אי שמסרן לקטנים סתמא. **בשבועה** - שלא פשע בה. **האיך לא מהימן לי** - ואני אומר שישנה בידו, או אכלה, או פשע בה. **פשע בה** - שלא נעל בפניה כראוי. **ויצאת לאגם** - מקום שאינה משתמרת שם אצל זאבים ולא אצל גנבים, ומיהו, לא אכלה לא זאבים ולא גנבים. **ומתה** - דהוי תחילתו בפשיעה, שמא יטרפוה זאבים, וסופו לא אבדה באותה פשיעה אלא בדבר שהוא אונס. **לא מיבעיא למאן דאמר** - לקמן בפרקין (בבא מציעא מב, א) גבי ההוא דאותיב זוזי דפקדון בצריפא דאורבני, דהויא פשיעותא לגבי נורא, ונטירותא לענין גנבי, ואיגנוב, וגניבה לגבי שומר חנם אונס הוא. **אלא אפילו למאן דאמר פטור הכא חייב** - דהתם ליכא פשיעותא אלא לענין נורא, אבל הכא - איכא למימר בפשיעה מתה, שאם היתה בבית לא מתה, ויציאתה לאגם היא פשיעת מיתתה, דשמא הבל המצוי באגם קטלה. **מה לי הכא כו'** - אבל התם גבי זוזי, אם שמרם כהלכתם, דקיימא - לן (שם בבא מציעא מ"ב) כספים אין להם שמירה אלא בקרקע - לא נגנבו, ואף על גב דקיימא לן בצריפא דאורבני אין דרך גנבים לבקש שם מעות, ואונס הוא - מיהו על ידי שלא שמר כדין שמירתם אבדו, אבל פרה זו, אם היתה בבית - נמי היתה מתה. **דאיגנבה גנב מאגם** - שזהו דבר שהוא פשיעה אצל יציאתה לאגם, אף על פי שסופה מתה בי גנב - חייב, ולא אמר אי הוה בבית שומר נמי הוה מתה. **מאי טעמא** - משעת גניבה היא אבודה מן הבעלים, דאי נמי שבקה מלאך המות - בי גנב הוה קיימא, הלכך החיוב בא לו על שעת הגניבה. **הא דאותביה ר' אבא** - לעיל, מהשוכר פרה והשאילה לאחר, לימא אין רצוני כו'. **ושני ליה בשנתנו לו הבעלים רשות** - מאי דוחקיה לשנויי הכי נימא ליה: אם אירע בה אונס אחר, דמצינו למימר

אם היתה בבית לא נאנסה - היה חייב, אבל זו מתה כדרכה - מלאך המות נמי בבית שוכר קטיל לה, ומדלא שני ליה הכי - שמעינן למאן דאמר תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, לא שנא אונס מלאך המות משאר אונסין. **לדידכו** - דאמריתו טעמא דשומר שמסר לשומר חייב משום אין רצוני - איכא לאותובה לההיא, ומאי דניחא ליה לרבי אמי שני ליה, אנא לא סבירא לי לא אתקפתא ולא שינויא, דלדידי דאמרי לעיל טעמא משום דלא מהימן ליה בשבועה - ליכא לאותובה כלל, שהרי שוכר עצמו נשבע לו, כדתנן: ישבע השוכר שמתה כדרכה. **העלה לראשי צוקין** - שומר שהעלה לראשי הרים חדים ומשופעים, ונפלה. **אין זה אונס** - אלא פשיעה, דדרכה ליפול. **הא מתה כדרכה** - בראש הצוק. **פטור** - דהוי סופו באונס. **אורא** - צינה. **אובצנא** - עייפות, טורח המעלה. **למרעה שמן טוב** - דדרך הרועים להעלות שם בהמות לרעות. **לתוקפה** - להחזיק בה, שכן דרך הרועים. **עלתה** - מאליה. **שתקפתו** - על כרחו ועלתה, ולא יכול להחזיק בה, שחזקה היתה ממנו.

דף לזא

אף בראשונה - בשילם ולא רצה לישבע, כיצד זה נותן לתוך כיסו כפילו של זה, אלא יחזיר הכפל לבעלים. **שכבר שילם** - קודם שנמצא הגנב, וקנה כפל - כדאמר מעיקרא: אדעתא דהכי אתאי לידיה. **משנה**. **שהודה מפי עצמו** - הואיל והודה מפי עצמו, ובגמרא מפרש טעמא מה הוא. **זה אומר מאתים שלי** - לאחר זמן, כשבאו ליטול פקדונן. **מה הפסיד הרמאי** - אם כן לא יודה לעולם על האמת. **מתוך הגדול** - ישברנו. **גמרא**. **מספיקא מפקינן ממונא** - דקתני: נותן לזה מנה ולזה מנה. **ולא אמרינן** - כשזה תובע וזה אומר איני יודע אם לך אם לחברך - אוקי ממונא בחזקת נתבע זה, שלא נפסידנו ממונו ויהא מונח עד שיבא אליהו. **רישא** - דחד גברא הפקיד אצלו, והוה ליה כשנים שהפקידו אצלו בשני כריכות, כלומר: זה שלא בפני זה, דהוה ליה למידק מי הפקיד אצלו מנה, ומי מאתים. **סיפא** - שהפקידו לו שניהם זה בפני זה - הוה ליה כמי שנאמנים זה על זה להפקיד שני פקדונותם בצרור אחד, דלית ליה למידק מה יש לזה בתוכו ומה יש לחבירו, ואף על גב דלא כרך אחד הוה, מיהו כיון שהפקידו זה בפני זה - גילו דעתן שלא חשדו זה את זה, לומר שמא חבירו יתבע המאתים. **ומתניתין דהכא ממאי דר' טרפון היא** - דתקשי לך, דלמא ר' עקיבא היא, דפליג נמי בההיא, ואומר: לא זו הדרך מוציאתו מידי

עבירה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד. **דקתני עלה דההיא כו'** - אלמא: מודה ר' טרפון בהא, ומה שנא? ומשנינן: התם דקתבעי ליה - והוא אין חפץ ליתן אלא מן הדין, ומספיקא לית לן לחיוביה לכל חד וחד. **הכא בבא לצאת ידי שמים** - מאליו בא לימלך מה יעשה ולא יענש, דהשתא ודאי אמרינן ידי שמים לא יצאת עד שתתן לשניהם, שאם תהא מונחת עד שיבא אליהו - נמצא הנגזל מפסיד על ידך. **דיקא נמי** - דטעמא דמתניתין בבא לצאת ידי שמים, מן העונש, ולא מן הדין, מדתלי טעמא בהודה מפי עצמו, שלא היה אדם תובעו כלום משמע שהוא בא לימלך. **הלה מה טוען** - לכל אחד, דקתני: מניח גזילה ביניהם ומסתלק.

דף לז.ב

צוח - אמר לכל אחד: איני מכירך. **ושקלי ליה כולהו ואזלי** - נמצא זה מוציא מידו - כדי להפסיד הנגזל עולמית. **והאמר ר' אבא בר זבדא ספק הינוח** - מצא דבר שאין בו סימן בצד מקום שמשתמר קצת, דלא שכיחי אינשי דאזלי, ויש לספוקי שמא מדעת הונח שם לגניזה. **לכתחלה לא יטלנו** - המוצאו, שכשיבא בעליו לא ימצאנו, וסימן אין בו שיכריז, לפיכך יניחנו זה, ובעליו יבא ויטלנו, וכל שכן לודאי הינוח, כדתנן (בבא מציעא כה, ב): מצא כלי באשפה, מכוסה - לא יגע בו. **ואם נטל לא יחזיר** - ואם בא אחר ואמר שלי הוא, וסימן אינו נותן בו - לא יחזירנו, שמא אינו שלו, וסוף הבעלים לבוא, ויביא עדים שהניחו שם, לפיכך יהא מונח ביד זה עד שיבא אליהו, דהאי לא יחזיר - לא שיהא שלו קאמר, דהא מעיקרא באיסורא אתא לידיה, אם הינוח הוא, אלמא: מידי דמספקא לן דמאן נינהו - צריך להניחו ביד מי שהוא, עד שיתברר הדבר. **אמר רב ספרא ויניח** - הא דקתני מסתלק - לאו דלישקלו אינהו וליזלו, ולא שיוציאנה מידו, אלא תהא מונחת בידו עד שיתברר הדבר, והאי מסתלק - סילוק הדין הוא, ויניח גזילה בפניהם בבית דין, ויאמר: ברו של מי הוא, ויטול, ומסתלק מן הדין, והגזילה יניח בידו עד שיבא אליהו. **לא זו הדרך** - סיפא דגזל אחד מחמשה הוא ביבמות (קית, ב). **נפל הבית עליו ועל אמו** - ואין ידוע איזה מת ראשון, והיו לאמו נכסים מבית אביה. **יורשי האם** - משפחת בית אביה אומרים לקרובי הבן ממשפחת אביו, הבאים לירש את הבן. **הבן מת ראשון** - ולא ירש את אמו להוריש אתכם נכסים, אלא הבן מת ראשון, ואחר כך מתה אמו ואנו יורשים אותה (נכסיה). **ויורשי הבן**

אומרים האם מתה ראשונה - וירשה בנה, ואחריה מת הבן, ואנו יורשין אותו. **אלו ואלו** - בית שמאי ובית הלל שנחלקו בנפילות אחרות בפרק מי שמת, שבית שמאי אומרים: יחלוקו, ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן, כאן מודים שיחלוקו. **אמר ר' עקיבא מודה אני בזה** - אף על פי שאני משל בית שמאי, ואומר בשאר הנפילות יחלוקו - בזו אני מודה לבית הלל שהנכסים בחזקתן, ופליגי אמוראי בחזקת מי, והתם מפרש טעמא. **שמא ושמא** - שניהם מכח שמא באים, הלכך נכסים בחזקתן. **הכא ברי ושמא** - כל אחד ואחד אומר אותי גזל, היינו טענת ודאי, וזה אומר איני יודע, וברי עדיף משמא. **עלה דההיא** - דגזל אחד מחמשה. **חדא דלא קתני** - מתניתין תובעין אותו, דלא קתני אותי גזל. **הכי גרסינן: ועוד הא תני ר' חייא זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע** - ולא גרסינן: יחלוקו, והכי פירושו: ועוד, הא תני רבי חייא להך מתניתא דגזלתי את אחד מכם בתוספתא דיליה, ותני לה הכי: אמר לשנים גזלתי אחד מכם ואיני יודע איזהו, זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע - נותן לזה מנה כו', כדקתני במתניתין, אלמא: בשמא ושמא עסקינן. **הכל מודים בשנים שהפקידו כו'** - גבי פלוגתא דר' טרפון ור' עקיבא איתמר, במסכת בכורות (יח, ב): שנים שהפקידו זה טלה אחד וזה שנים, זה אומר: שנים שלי, וזה אומר: שנים שלי, והתם שתי כריכות נינהו, ואפילו הפקידו זה בפני זה - דבר הנראה הוא מי מביא אחד ומי מביא שנים, דבשלמא גבי כריכות מעות, הואיל דאלו ואלו צרורין - הוא שוכח מי הפקיד אצלו צרור גדול ומי צרור קטן, הואיל והפקידו אצלו יחד, אבל גבי טלאים - מילתא מוכחת טפי. **פסידא דגדול** - של כלי גדול ששברוהו, וכשיבא אליהו ויאמר של מי הוא - נמצא מפסיד בשבירתו. **בהא קאמר ר' יוסי** - משום פסידא דגדול.

דף לחא.

והא טעמא דרבי יוסי משום הפסד הרמאי הוא - וכיון דטעמא בהכי, מה לי כלי מה לי מעות, והיכי תיסק אדעתין למימר דבמעות מודה להו לרבנן, ואמאי אצטריך למתנייה? לרבנן איצטריך - לאשמועינן מילתא דרבנן תננהו לתרווייהו, ואי תנא כלים ברישא - הכי נמי דלא אצטריך תו למתני מעות, אבל השתא דתני מעות ברישא - תני כלים, למימר: לא זו בלבד דליכא פסידא דשבירת כלי, אלא אף זו, דאיכא פסידא דגדול - אמרינן הכי. **משנה. אבודין**

- על ידי עכברים, או ריקבון. **לא יגע בהן** - למוכרן, וטעמא מפרש בגמרא. **גמרא. קב שלו** - חביבה עליו על ידי שעמל בהן, וקב שישאר לו מהם הוא רוצה מתשעה קבין של אחרים, שיקח בדמיהן אם ימכרם. **חיישינן כו'** - ואסור להאכילו לזרים. **לפיכך** - הואיל ואסור למוכרן משום דרוצה אדם בקב שלו - הרי הן בחזקת קיימים, ומותר בעל הבית לעשותן תרומה ומעשר על פירות שיש לו בביתו. **מאי לפיכך** - איסור מכירה משום הא הוא, והיכי תלי תנא עשייתו באיסור מכירה. **השתא דאמור רבנן לא תזבין דחיישינן** - שמא עשאן המפקיד תרומה, הרי הן בחזקת שלא נמכרו, ועושה אותן בעל הבית כו'. **מחלוקת** - דמתניתין. **בכדי חסרונו** - כדרך שאר תבואות, כמו שמפורש במשנתנו (בבא מציעא מ, א): לחיטין ולאורז תשעה חצאי קבין לכור. **אבל אם אבודין יותר מכדי חסרונו** - אפילו רבנן מודו דימכרם בבית דין. **ודאי פליגא** - הא דרבי יוחנן דאי איכא למיחש לשמא עשאן בעליהן תרומה אפילו ביותר מכדי חסרונו נמי אסור למזבניהו. **מי לימא פליגא** - דוקא אמר רב כהנא שאם תשעה קבין הן נוח לו שיאבדו עד קב ואל ימכרם, דהוה ליה יותר מכדי חסרונו, ופליגא הא דרבי יוחנן עליה או לאו דוקא תשעה קבין נקט, אלא נוח לו שיהא נפסד קצת ולעולם כדי חסרונו ותו לא. **גוזמא** - שפת יתר. **מיתיבי** - לרבי יוחנן. **וקאכיל** - בעל הבית טבלים, שאין פירותיו מתוקנין שאין אלו קיימין שהוא סומך עליהן. **לא שכיחי** - ואין לחוש בכך, ופרכינן: ואי משתכחי מי מזבנינן להו - בתמיה. **ליחוש שמא עשאן כו'** - ונמצא המוכר מאכיל תרומה לזרים. **בדמי תרומה** - בזול, שאין עליה קופצין לקנותה, שאינה נאכלת אלא לכהנים, וצריכה שימור בטהרה. **לקמיה הוא דהויא יתר מכדי חסרונו** - לזמן מרובה יש באבודן יתר מכדי חסרונו. **מקמי דניהוי כו'** - שאין אדם משהא טבלים כל כך זמן מרובה כזה מלתקנן. **והדביש** - יצא טעם דובשנו, והחמיץ, אשמלי"ר בלעז (התקלקל (דבש) (כדאתמר) (מסורת הש"ס: [כמו]) (איוב לא) ובכל תבואתי תשרש - תעקר שרשיה, וכמו עד לא ירתק חבל הכסף (קהלת יב) - יפתחו רתוקות עבותיה. **עושה להם תקנה** - לקמיה מפרש מאי תקנה יש עוד, הלא כל - קילקול העתיד לבא כבר בא הוא. **ואין מוכרן לעצמו** - שלא יחשדוהו שמא לקחן בזול. **פורטין** - מחליפין פרוטות נחושת בסלעי כסף, מפני שהפרוטות מתעפשות ונפסלות. **תמחוי** - מאכל שגובין מבעלי בתים לחלק לעניים בכל יום. **מאי לאו אפילו יתר מכדי חסרונו** - ואיכא למאן דאמר לא יגע, ואת

אמרת דברי הכל מוכרן. **כיון דקס קס** - מאחר שעמדו בקלקולם - הרי כבר עמדו, ולא יתקלקלו מעתה יותר, אבל שאר פירות - הולכין ומרקיבין תמיד.

דף לח.ב.

למאי חזו - דקתני מוכרן. **לגלדאי** - לסוך עורות. **לכתישא דגמלא** - לכתישא שעל הגמל, שגבו כתוש ומסוקב מחמת משאוי, איישר"א בלעז (פצע שבא מחמת חיכוך בגב בהמה). **לקנקניו** - הכלי שהיה בתוכו יתקלקל, אם ישהא בתוכו. **במאי קמיפלגי** - ר' מאיר ורבנן, מאחר שמודה ר' מאיר ביתר מכדי חסרונו. **להפסד מרובה** - כגון יתר מכדי חסרונו. **הפסד מועט** - כגון בכדי חסרון דריקבון פירות, וקילקול הקנקן דיין והחמיץ. **ערב** - בגט פשוט (בבא בתרא קעג ב). **ציזן** - דמסכת גיטין (עד, א). **ראייה** - בדיני ממונות, השני (סנהדרין לא, א), שנחלקו בשני מחלוקות, במביא שטר ראייה לסתור את הדין, בראשונה הלכה כמותו, ובאחרונה אין הלכה כמותו. **אמוראי נינהו** - רבה אמר בכללא אמר ר' יוחנן, ור' אבא אמר לאו בכללא אמר רבי יוחנן, אלא יש מהן שהלכה כמותו. **מדרבן שמעון נשמע דמורידין קרוב** - הראוי לירש. **בנכסי שבוי** - לקרקעות שבוי לעובדן ולשומרן, עד שיבאו הבעלים, ולקמן פליגי בא אמוראי. **עד כאן לא קאמר רבן שמעון הכא** - דמוכרן. **אלא משום דקא כליא קרנא** - אם יניחם שם, אבל גבי קרקעות וכרמים, אף על פי שמתקלקלות קצת - לא כליא קרנא. **אי כרב כהנא** - אם יניחם דאמר לעיל רוצה אדם בקב שלו. **אי כרב נחמן בר יצחק** - דאמר שמא עשאן תרומה ומעשר. **דתרי טעמי נינהו** - מתניתין ונכסי שבוי, ואיכא דאית ליה מוכרין פירות האבודין, ולית ליה מורידין. **קרוב** - הראוי ליורשו, ואין קרוב ממנו. **בששמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי דמורידין** - דאם יבאו הבעלים קודם שיאכל זה הפירות - יטול זה כשאר אריסין, ויחזיר השאר, ואם יבאו עדים שמת - ירש הכל. **מפסיד להו** - ולא יזבל הקרעות, ויזרעם תמיד ויכחישם. **כיון דאמר מר** - לקמן וכולם שמין להם כאריס, אם יבאו הבעלים שמין לזה חלקו בכל שנה שעבד בה כמנהג אריסי העיר - אם מחצה אם שליש אם רביע. **אלא מלמד שנשיהם מבקשות לינשא כו'** - שילכו בשבי, ולא ידעו בניהם אם חיים אם מתים, ויהיו נשיהם אלמנות לעולם, שאין בית דין מניחין אותן לינשא, ובניהם כיתומים, שלא ירשו נכסיהם, ושתי קללות הן, אחת של חרב ואחת של שבי, שמע מינה: אין מורידין. **הוה עובדא בנהרדעא** - בשבוי

שירד יורשו לנכסיו. **ופשטה רב ששת מהא מתניתא** - דאין מורידין. **אמר ליה רב עמרם דלמא לירד ולמכור תנן** - [קתני] תנא דאין מניחין, אבל לעשות ולאכול וליטול כאריס - שפיר דמי. **דמעילין פילא כו'** - ומשני שנוייה דחיקא, כמבקש להכניס פיל שהוא חיה גדולה, בנקב מחט. **ותלש** - פירות שנה זו. **הרי זה זריז** - מהיר לזכות בשלו בטרם יפסיד, ונשכר בזריזותו. **ואלו הן נכסי שבויין** - דאמר אין מוציאין אותם מידו. **שהנטושים כשבויין** - ואין מוציאין מידו. **נכסי נטושיין** - שהנכסים נטושיין. **נכסי רטושיין** - שהנכסים רטושים, ולקמן מפרש להו רטושיין משמע שעזבום בעלים מדעתם והלכו להם, דכיון דהיה לו לצוות: הורידו יורשיי לנכסי, ולא צוה - שמע מינה לא ניחא ליה, ונטושים - שנטשום בעליהם בעל כרחן, כגון שנשבו, והיינו תנאי, דרבן שמעון סבר: מורידין, ורבנן סברי: אין מורידין.

דף לטא.

הכי גרסינן: נטושים על כרחן דכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה - היינו על כרחו. **אפקעתא דמלכא** - מצות המלך. **רטושים מדעתן דכתיב אם בניס רוטשה** - היינו מדעתנו, ולא שביה, דכתיב רישיה דקרא וקם שאון בעמך, היו יראים שלא יבאו אויבים עליהם וכל מבצריך יושד - יגלו בגולה מאיליהן, וישארו העיירות שדודין מאין איש כשוד שלמן בית ארבאל ביום מלחמה - כשודדין הבאין למלחמה על ידי מארב על עם היושב שלום, שלא נזהרו בהם לברוח מפניהם, ושודדים את הכל, וכמוהו (ירמיהו יג) הגלת יהודה כולה הגלת שלומים - מתוך ישיבת שלום באין מחריד הגלם נבוכדנצר בית ארבאל תרגם יהונתן בית מארב, אל"ף למ"ד יתרים בו, כמו (הושע ב) יענו את יזרעאל שהוא לשון זריעה, ולא לשון עיר, ומדקא אמר יושד כשוד שלמן בית ארבאל - מכלל דההוא יומא לאו בית ארבאל ביום מלחמה הוה, אלא מורך בא בלבם, והמה עוזבים אם על בניס והולכים להם מדאגת האויב, שמא יבא עליהם. **רוטשה** - נעזבה. **וכולן** - מפרש לקמיה אהייה קאי, וכללא לאתויי מאי. **שמין להם כאריס** - אם יבאו הבעלים - יטלו אלו בשבח קרקעות ופירות כמנהג אריסי המקום. **השתא זריז ונשכר הוי** - ויטול הכל. **דאילו התם זריז ונשכר** - דכיון ששמעו בו שמת, כי נחת לה - אדעתא דכולהו פירי נחת, אבל הכא, דלא שמעו שמת - לאו אדעתא דכולה נחית, אלא ליטול כאריס בכל שנה, ושאר פירות יהא מונחין. **נכסי אשתו** - נכסי מלוג, שהוא

אוכל פירות, והקרן שלה. **הוציא הרבה ואכל פירות קימעא** - קודם שמת או שגירשה. **הא לא דמיא** - תרוצא הוא: הא דנכסי שבויין להא דאשתו קטנה דמי. **קטנה** - שהיא יתומה, שהשיאוה אמה ואחיה, ואין קידושין תופסין בה מן התורה אלא מדברי סופרים, לפיכך יוצאה במיאון בעל כרחו אם תמאן. **כמוציא על נכסי אחר דמי** - ואם הוציא ולא אכל כדי הוצאתו - שמין לו כאריס. **דלא סמכא דעתיה** - שיהא מוחזק בידו, דדואג שמא תמאן בו. **תקיננו ליה רבנן** - ליטול כאריס. **כי היכי דלא ניפסדינהו** - שלא יקלקל הקרקעות לזורען תמיד, ולא יעבוד ולא יעדור כרמים. **לאיתויי הא דרב נחמן** - בורח מחמת מרדין. **יצא לדעת אין מורידין** - דכיון שהיה שפוי בדעתו, ולא צוהו בלכתו לירד לנכסיו - שמע מינה לא ניחא ליה. **בורח הרי הוא כשבוי** - שאין דעתו מיושבת עליו, מחמת שהוא בהול. **מחמת כרגא** - שאין לו ממה לפרוע כסף גולגלתו למלך, ובורח לפני בוא הזמן. **היינו יוצא לדעת** - שאין כאן בהלה. **מחמת מרדין** - שהרג את הנפש, ופרסאי הורגין על שפיכות דמים, כדאמרינן בבבא קמא (ק"ז, א), מרדין היא רציחה בלשון פרסי, וכן מפורש בשערים דרב האי גאון (שער מ). **מעמידין אפוטרופוס** - להכניס דבר המוכן, ויהא שמור לבעלים, ואחר כך מורידין קרוב להשביח וליטול כאריס. **ולוקים אפוטרופוס לעולם** - שלא יטול כלום. **אפוטרופא לדיקנני לא מוקמינן** - אין בית דין טורחין לבקש אפוטרופוס לאנשים גדולים שנתמלא זקנם, לפי שלא ימצאוהו, דבשלמא ליתמי - איכא דשמע להו והוי אפוטרופוס לדבר מצוה, אבל לדיקנני לא שמעי להו. **אין מורידין קטן לנכסי שבוי** - ואפילו הוא ראוי ליורשו, דקא מפסיד להו, ומוטב שיורידו להם איש נכרי. **ולא קרוב** - הראוי לירש בנכסי קטן לעשות ולאכול, כדמסיים טעמיה, דכיון דקטן לא ידע למחויי - אתא האי קרוב לאחזוקי בהן, ולומר לחלק ירושתו בא, וטוב להם להוריד איש נכרי, דלא מצי למטען בהו ירושה. **ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן** - כגון קטן שיש לו אח מאב, ואותו אח מאב יש לו אח מאם, דאיש נכרי הוא אצל קטן - אין מורידין אותו אח מאם לנכסי קטן, מחמת קורבת אחיו של זה שהוא אח של קטן, דאתי לאחזוקי בהו לצורך אחיו, ויאמר: נכסים הללו של אחי מאמי הם, שנפלו לו מאביו, ואלו לחלקו באו. **באחי מאימא** - כדפרישית שזה אח מן האם לאחיו של קטן מן האב. **שמע מינה מרב הונא** - דאמר אין מורידין קרוב לנכסי קטן שמא יחזיק בהם מחמת ירושה, אבל אחר שאין לו טענת ירושה - מורידין, ולא חיישינן שמא יטעון אביו של קטן

מכרם לי, ואכלתים שני חזקה, שמע מינה: אין מחזיקין בנכסי קטן, אם לא אכל בפני האב שלש שנים - אין שלש שנים שאכלן בפני הקטן חזקה.

דף לט.ב.

ואפילו הגדיל - הקטן משירד לתוכו, ואכלו שלוש שנים בפניו משהגדיל - לא הויא חזקה, דהואיל ותחילת ירידתו לתוכו הוה קטן - לא ידע כשהגדיל שהן של אביו, ולפיכך לא מיחה, דאי סבירא ליה לרב הונא דמחזיקין בהן משהגדיל - היכי מחתינן נכרי לנכסי קטן, שמא יהא בידו משיגדיל, ויטעון: אתה מכרת לי משגדלת, ואכלתים שני חזקה. **ולא אמרן** - דאין מורידין קרוב לנכסי קטן. **אלא באחי דאבא** - אחיו מאביו, שיטעון בהן צד ירושה. **ארעתא** - שדות. **אבל בבתי לית לן בה** - שהשכנים מעידין עליהם שבאו לחלקו של קטן. **עיטדא** - שטר חלוקה, כשחלקו מתחילה, (מלכים ב, יב) רק הבמות לא סרו מתרגמינן במתא לא עטדו - לא הפליגו מהם. **לא שנא אחי דאמא** - פן יאמר של אמי היו נכסי מלוג, ואביו של קטן בעל אמי היה מוחזק בהן, מחמת שהוא אוכל פירות, והוא מת קודם לאמי ולא ירשה, ואני יורש חציין מחמת אמי. **היכי ליעבד** - בנכסי דסבתא, שאין אנו יודעין אם קיימת אם מתה. **בידא דאחתא** - דהילכתא כרבן שמעון בן גמליאל, דקם ליה שמואל כוותיה. **דלמא שכיבא סבתא** - ויש לקטן חלק בהן שהם שלו מחמת אמו, או שמא חציין שלו, שמא מתו שתי השבויות. **לוקמינהו לפלגא דנכסי בידא דינוקא** - איכא למיחש דלמא לא שכיבא סבתא ואין לו חלק בהן, ואין מורידין קטן לנכסי שבוי. **פלגא יהבינן לאחתא** - ממה נפשך, אם מתו שתי השבויות - הרי זו יורשת חציין, ואם לאו - מורידין קרוב לנכסי שבוי. **מוקמינן אפוטרופוס** - ולא מחתינן קטן לגוייהו, דלמא לא שכיבא, ואין מורידין קטן לנכסי שבוי. **שמעו דשכיבא סבתא** - לסוף שמעו שמתה הזקנה, ועל הבת שנשבית לא שמעו. **תילתא יהבינן כו'** - דהא ודאי שליש הנכסים לזו, ושליש לקטן. **דנקא** - שתות, חצי השליש. **יהבינן לאחתא** - ממה נפשך, אם מתה האחות - הרי חצי חלקה לזו, ואם לאו - מורידין קרוב לנכסי שבוי. **ואידך דנקא** - לא יהבינן לה, שמא של קטן הם, ואין מורידין קרוב לנכסי קטן. **אתא ליה אחא מבי חוזאי** - שהלך אביו לבי חוזאי ונשא שם אשה, וילדה לו את זה, וחזר מרי לכאן וירד לנכסי אביו, ובא זה אחריו לזמן מרובה, ותבע חלקו. **שפיר קאמר לך** - שאינו מכירך, ואין זה רמאות, שכשיצא

מאצלך לא היה לך חתימת זקן ועכשיו באת בחתימת זקן. **ויכר יוסף את אחיו** - שכשיצא מהם היו כולם חתומי זקן, והם לא הכירוהו שיצא מאצלם בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן. **דלאו אחוך הוא** - אותם עדים שיש לו לזה, שבאו משם ומכירין בו מי הוא, הביאם אתה ויעידו שאינו בן אביך, או בקש עדים אחרים. **אמר ליה** - מרי לרב חסדא: אי מינאי דחלי מה תועלת. **סוף סוף אתו סהדי ולא** - מסהדי - אלא כמותי, ולא כמותך. **תרתי לא עבדי** - מיראתך יעשו אחת שישתקו, אבל שתים לא יעשו, לא דיין שישתקו ולא יעידו האמת אלא גם שיעידו שקר. **אמר ליה** - ההוא אחא לרב חסדא. **לפלוג לי מפרדיסי** - כרמים. **ובוסתני** - ביתן של אילנות. **דשתל** - איהו, והשביחן, ויתן לי חציין כמו שהן משובחין.

דף מ.א.

וכן אמר רבה השביחו לאמצע - לא גרסינן, שאין זה לשון גמרא להביא דברי האמוראים סיוע למשנה, ועוד: רבה תלמידיה דרב חסדא הוה, והיכי אמר רב חסדא שמעתא משמיה ואי גרס ליה - וכן אמר רב גרסינן, שהיה רבו של רב חסדא, משום דאיכא למאן דאמר בבבא בתרא (קמג, ב) לא שנו אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים, אבל שבחו מחמת עצמן של אחים - השביחו לעצמן, אמרה רב חסדא להא דרב הכא, למימר דלית לן ההיא שמעתא, אלא אפילו השביחו מחמת טורחן של משביחין, כי הכא דשתל פרדס - השביחו לאמצע. **ידעו** - אלו שיטלו חלקם. **מי ידע** - שיש לו אחים. **גדולה מזו** - קרוב היורד לנכסי שבוי, שאם יבאו הבעלים יטלו שלהם. **אמרו שמין להם כאריס הכא דידיה לא יהבינן ליה** - בתמיה, זה שעשה והשביחן לדעת עצמו לא יהבינן ליה כאריס בחלק השני? ברשות בית דין נחתי - דמורידין קרוב לנכסי שבוי. **הכא לא ברשות נחית** - כשירד זה לתוכו לא נמלך בבית דין. **ועוד** - אם בא לימלך לא היו מורידין אותו, דהא אחיו קטן הוה, ואין מורידין קרוב לנכסי קטן. **משנה. הרי זה יוציא לו חסרונות** - כשיחזירם לו יפחות כמה הם רגילים לחסור, ובגמרא מוקי לה בשעירבן עם פירותיו. **אורז** - מי"ל (דוחן). **דוחן** - פטי"ל (צ"ל: פני"ל) מין דוחן, ודומה לאורז. **הכל לפי המדה** - וכן לכל כור וכור. **הכל לפי הזמן** - שהניחן בידו לכל שנה ושנה יניח לו כך. **ר' יוחנן בן נורי אמר** - אהכל לפי המדה פליג. **אם היתה מדה מרובה** - שהפקיד אצלו הרבה, ובגמרא מפרש עשרה כורים לא יוציא לו חסרונות -

מפני שהם מותירות, שבימות הגורן כשמפקיד, החיטין יבשין, ובימות הגשמים כשמחזיר נופחות, ובאכילת עכברים אינן נחסרים כל כך לכל כור וכור, דכולי האי לא אכלי עכברים מעשרה כורין, הלכך, נפיחתו משלמת חסרון המגיע לשני כורים או שלשה שהעכברים אוכלין. **גמרא. זרע פשתן בגבעולין** - חסר כל כך, לפי שהגבעולין מתייבשין ונופלים והרוח מנשבתן, אבל זרע פשתן נקי אינו חסר כל כך. **לכל כור וכור** - פירוש דמתניתין הוא. **ליחזי דידיה כמה הוּו כו'** - ויראה כמה חסרו, ויטול על של חברו כפי חשבון. **מדת הגורן** - היתה יתירה על של בתים. **בשופטני** - שוטים. **בכילא** - במדה. **בימות הגורן** - סמוך ליובשן, שנתיבשו בחמה. **והחזיר לו בימות הגשמים** - חזרו ונתפחו מלחלוחית הגשם והקור. **אם כן** - שדרכו לתפוח. **לפקע כדא** - כשממלאין כד חיטין או שעורין בימות הגורן, וגפין את הכד - יפקע בימות הגשמים מחמת תפיחת התבואה. **איצא** - דוחק, מתוך שהם במקום צר נדחקו יחד ואין תפוחין. **משנה. לין** - אם הפקיד אצלו יין ועירבו עם יינו, הקנקנים בולעין שתות. **אף המוכר כו'** - כשם שאמרו במפקיד כן אמרו במוכר, שהמוכר שמן לחבירו ונותן לו מתוך חביותיו, כשהוא מסתפק תמיד והוא מזוקק - הרי הלוקח מקבל עליו לפחות לו לוג ומחצה מחמת שמרים. **למאה** - למאה לוג. **גמרא. חפו בקירא** - טחו החביות מבפנים בשעוה, כדרך שעושין אנו בזפת. **כופרא** - זפת. **גרגשתא** - קרקע שעושין ממנה החביות, ארדלי"א בלעז (מין אדמה ששמשה לחתום בה דברים). **הא** - באתריה דר' יהודה מייץ טפי מההיא דאתריה דתנא קמא. **באתריה דרב יהודה** - מילתא באפי נפשיה היא, ולא אמתניתין קאי. **רמו ארבעין ותמניא כוזי בדנא** - מדה קטנה היתה במקומו, שארבעים ושמונה ממלאין את החבית. **אזיל דנא בשיתא** - בששה זוזים היתה נמכרת ביחד בימות הבציר. **פריס ליה רב יהודה שיתא שיתא בזוזא** - נעשה רב יהודה חנווני, והיה מוכרן שש כוזי בזוז.

דף מ.ב.

דל תלתין ושיתא - כוזי, בשיתא זוזי שקנאה, פשו תריסר. **דל תמניא שתותי** - של ארבעים ושמונה, שדרך הוא לחסר בבליעת הקנקן, כדתנן יוציא לו שתות לין, פשו לו לשכרו ארבע. **והאמר שמואל המשתכר** - בדברים שיש בהם חיי נפש. **אל ישתכר יותר על השתות** - הא שתות - ישתכר, ולמה לא ישתכר רב

יהודה עד שתות? איכא גולפי ושמריא - משתכר הוא הקנקן והשמרים, שלקח הכל בששה זוז. **דמי ברזנייתא** - שנותן דמים לחנווני למוכרן, ומוציאן ומכריז עליו בחוצות. **כרזנייתא** - לשון כרזא, לשון אחר אומנות יש בנקיבת ברזא בחבית של חרס, וצריך ליתן שכר. **במזופפין** - דכיון דישנים הם ונתבלעו בלעותם, תו לא בלעי. **כיון דטעון טעון** - תו לא בלע. **כשתמצא לומר** - כשתדקדק ותדע מיצוי הדברים. **מותר לערב שמרים** - המוכר שמן לחבירו סתם, בעת שהוא מזוקק ששקעו ושקטו שמריו - מותר לו לערב ולבלבל שמרים המשוקעות שיחזרו ויתערבו, ויצאו עם השמן בתוך המדה. **אסור לערב שמרים** - שבחזקת מזוקק לוקחו ממנו, וזה מקלקלו. **והיינו טעמא דמקבל עליו** - לוקח לוג ומחצה שמרים בשלא ערבו ונתנו לו מזוקק. **דאמר ליה** - מוכר אי בעי לערובי כו'. **הוה מזדבן** - כשהייתי מוכרו בחנות היה נמכר שמרים עם השמן. **בבעל הבית עסקינן** - שהלוקח בעל הבית הוא, ולקחו למאכל ביתו. **צמד** - העול שהוא מוטל על שני השוורים ומצמידם. **הדבר ידוע** - שאין צמד נמכר במאתים זוז, אלא כמות שהוא עם הבקר מכרו לו. **וחכמים אומרים אין הדמים ראה** - אף על גב דלא שוה כולי האי - אחולי אחליה לוקח זה יתר הדמים, ור' יהודה לית ליה שיהא מוחל מן הסתם, אלא אם כן פירש. **קבולי נמי לא מקבלת** - עלך חסרון השמרים, אם כן מה משתכר, הרי השכר כולו בשמרים. **זבון וזבין תגרא איקרי** - בתמיה, משל הוא לאמר לשוטה: לקח בדמים וחזור ומכרו בלא שכר, ותיקרי תגר. **אחד הלוקח ואחד המפקיד לפקטים** - לוקח ומפקיד אחד הן לענין פקטים, תורה אחת לשניהם. **פקטים** - פסולת הגרעינים הצפין על פני השמן. **לוקח מקבל פקטים** - אם מכר לו שמן סתם - יקבל ממנו שמן עם פקטים. **לא אמרו שמן עכור אלא למוכר** - לא אמרו הפסד עכירת השמן אלא למוכר. **שהרי הלוקח מקבל עליו** - לפחות ממאה לוגין לוג ומחצה מחמת שמרים, לפיכך צריך ליתן לו שמן מזוקק בלא פקטים. **כי מדה דתשרי** - כשער הדמים של תשרי שהוא בזול, וסתם שמנים עכורים, וקיבל עליו פקטים. **הא דשקל מיניה בניסן בשער של ניסן** - ביוקר, דדרך כל השמנים להיות מזוקקין בניסן, והלוקח סתם והמוכר סתם אין מוכר אלא מזוקק. **משנה. לא יחזו לו הבעלים מקום** - בבית שומר, לאמר לו זווית זו השאילני. **לצורכו** - להשתמש בה. **לצורכה** - שהיתה במקום התורפה וקרובה להשתבר. **אם משהניחה** - שכילה תשמישו, הושיבה במקום משתמר, בין שטלטלה מתחתה לצורכה,

בין שטלטלה לצורכו - פטור, ובגמרא פריך: מאי שנא לא יחדו מיחדו. **גמרא**.
מני - הא דקתני רישא דאם משהניחה נשברה, אף על פי שלצורכו נטלה מתחלה פטור, דאמר משהחזירה הרי היא ברשות הבעלים כבתחלה ואינו עליה אלא כשומר חנם, ופטור על אונסיה ואף על פי שלא הודיע לבעלים לומר נטלתיה והחזרתיה - הויא השבה, רבי ישמעאל היא כו'.

דף מא.א

צריך דעת בעלים - ואם לא הודיעם חייב באחריותם אם מת או נגנב, דמדשקליה קם ליה ברשותיה, והשבה בלא ידיעה לאו השבה היא. **דמקומה היא** - וכיון דבאותו מקום החזירה - חזרה גמורה היא. **אתאן לר' עקיבא** - תירוצא הוא. **תרגמה רבי יעקב** - דתיקו כולה כחד תנא ובתרי טעמי, רישא שהחזירה למקומה, דכל מקום שהחזירה מקומה היא, דהא לא יחדו לה מקום, וסיפא - שהחזירה למקום שאינה מקומה, כדמסיים במסקנא, דהא דמסקינן בסיומא וסיפא שהניחה במקום שאינה מקומה - אתרצתא דכולהו קאי, אדר' יעקב ואדר' נתן ואדרב ששת, ומשום דהניחה חוץ למקומה לא הויא חזרה, וכגון שנטלו מתחלה על מנת לגוזלה - והיינו לצרכו דמתניתין, דאילו לשאלה בעלמא ולתשמיש, כיון דלאו גזילה הוא - סגי לה בהשבה כל דהו, וכל מקום שהניחה פטור באונסין, אבל משום דגזולה הוא, ובגזילה כתיב והשיב, וזה שהניחה למקום שלא יחדו לה בעלים - לא הויא השבה. **ור' נתן תרגמה** - דאפילו לא נטלה על מנת לגוזלה כו' אלא על מנת לשלוח בה יד וליטול מקצתה, ולא נטל - אפילו הכי קמה ליה ברשותיה כולה, והויא לה גזילה, ובעיא השבה, ובמקום שאינו מקומה לאו השבה היא, ורב ששת לא שביק דליסיימו לתירוצייהו, ואתקיף: מידי נטלה קתני כו', ומיהו, סיומא דמילתא דמסקנא וסיפא שהניחה במקום שאינו מקומה - אכולהו קאי. **שליחות יד** - שחייבו הכתוב עליו אפילו נאנסה, כדכתיב (שמות כב) ומת או נשבר או נשבה [וגו'] שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו וגו', דמשמע הא שלח - נתחייב שוב במיתתה ובשבייתה. **צריכה חסרון** - לא הוי שליחות יד להעמידה ברשותו אלא אם כן חסרה. **מידי נטלה קתני** - דמשמע שנטלה לעצמו. **טלטלה קתני** - לתשמיש בעלמא, משמע לצרכו דמתניתין. **אלא כגון שטלטלה להביא עליה גוזלות** - לעלות עליה כדרך סולם ליטול גוזלות מקן גבוה, ואפילו הכי הויא גזילה למיקם ברשותיה עד דעביד השבה, דקסבר:

שואל שלא מדעת בעלים גזלן הוא. וכולה ר' ישמעאל היא - אשינוויא דכולהו קאי, אדר' יעקב ואדר' נתן ואדרב ששת. וסיפא שהניחה במקום שאינה מקומה - אבל רישא, כל מקום שהניחה מקומה היא. ור' יוחנן - דאמר לעיל מאן דמתרגם לי כו'. הניחה במקומה משמע - הלכך לא מיתוקמא כרבי ישמעאל. שליחות יד - שחייבו הכתוב עליו ואפילו נאנסה, כדכתיב או נשבר או נשבה וגו' שבועת ה' תהיה אם לא שלח, דמשמע הא אם שלח - נתחייב שוב במיתתה ובשבייתה. צריכה חסרון - וכל זמן שלא חסרה לא קמה ברשותיה להתחייב באונסיה. זאב - טורף, - נושא הטרף לחורו. ארי - אינו טורפה אלא דורסה במקומה ואוכלה. פטור - דאונסין נינהו, ואי משום דהניח עדרו, ופשיעה היא - מוקמינן לה דעל בעידנא דעיילי אינשי, כדאמרין בהשוכר את הפועלים (בבא מציעא צג, ב), אי נמי: דשמע קול אריה ועל. הא שקלינהו - ואי נמי שליחות יד חשיבא, הא הדר אהדרה כשנטלו הימנו, ואנן מוקמינן לעיל סתם מתניתין כרבי ישמעאל, דאין צריך דעת בעלים. הא לא משכה - בשליחות יד כדי לקנותה, ומטלטלין אינן נקנין אלא במשיכה, לא במקח ולא לענין גזל ולא לענין שליחות יד, כדתנן במתניתין (בבא מציעא מג, ב): הטה את החבית ונטל ממנה רביעית יין - אין משלם אלא רביעית, אלמא בעינן דליקנייה כו'. ואמר רב שמואל - גרסינן. שהכישה במקל - כשנתנו עליה ורצתה - זו היא משיכה, משעקרה יד ורגל על ידו. והא לא חסרה - לאו פירכא היא, אלא מסקנא וסיומא הוא למילתיה, דאמר: תסתיים דרב הוא דאמר אין צריכה חסרון, מדשני רב למתניתין משום דהכישה ורצתה לפניו, ואי קשיא דלמא הא דהניח מקלו ותרמילו חיוביה לאו משום שליחות יד הוא דליבעי חסרון, אלא משום שואל שלא מדעת הוא, כי ההוא דלעיל דחבית - לא היא, דכי אמרינן בשומרין שאלה שלא מדעת - בדבר שאינו כיחש וחסר מחמת מלאכה, אבל בעלי חיים המכחישים מחמת מלאכה - תחלתו שליחות יד היא. שהכחישה - בהכאתו, דהיינו חסרון. דיקא נמי - דהכחישה קאמר רב, מדנקט הכשת מקל, דמכה חזקה היא. ומדרב סבר צריכה חסרון - דהא דייקנן מדנקט מקל. לוי - בר פלוגתיה, סבר: אין צריכה חסרון. משונה שליחות יד כו' - כלומר: אינה דומה לזו, שזו נאמרה לצורך, ולא משתמע אלא בחסרון, אבל של שומר שכר נאמרה שלא לצורך משמעות שבה, אלא לדרשה, וללמד שאינה צריכה חסרון.

ואני אומר - ר' יוחנן פליג אדרבי יוסי בן נהוראי רביה, ואמר: אף היא לצורך נאמרה, ולוי סבירא ליה כרבי יוסי בן נהוראי, למידרש מיניה דאין צריכה חסרון, דאי מקרא קמא - לא תיסק אדעתין לחיוביה עד דמחסר ליה, בשומר חנם נאמר ונקרב בעל הבית וגו' בשומר שכר כתיב שבועת ה' תהיה וגו' ואמרינן בהשואל (בבא מציעא צד, ב): פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם, שניה בשומר שכר, וכתוב בתרווייהו אם לא שלח, הא אם שלח - נתחייב בדברים שהוא פטור עליהם, כגון שומר חנם בין בגנבה בין באונסין, דמדשלח בה יד - קנאה, וקמה ברשותו, ושומר שכר פטור במת או נשבר או נשבה דהיינו אונסין. **שומר חנם שפטור** - כל זמן שלא שלח בה יד, כדכתיב אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית דנשבע שלא שלח בה יד, ולא פשע בשמירתו, ופטור, כדאמרינן לקמן בשמעתין, דהאי ונקרב שבועה הוא. **שומר שכר שחייב בגנבה ואבדה** - דפרשה שניה בו נאמרה, וכתוב בה אם גנב יגנב כו'. **לא כל שכן** - שאם שלח בה יד חייב באונסין. **דא ודא אחת היא** - כמשמעה של זו כך משמעה של זו, לפי ששתיהן הוצרכו, ואין כאן מקרא יתר. **מאי דא ודא אחת היא** - למה שתיהן שוות, הלא לא הוצרכה השניה. **שומר חנם שפוטר עצמו בטענת גנב** - כלומר: גנב גנבה ממני, ובאו עדים שהיא אצלו - משלם תשלומי כפל, דכתיב אם לא ימצא הגנב וגו' ודרשינן בבבא קמא (סג, ב): אם לא ימצא כמה שאמר, אלא שהוא עצמו גנבו, מה כתיב אחריו אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים, אבל שומר שכר אינו משלם כפל, שאם טען נגנבה - משלם קרן, שהרי הוא חייב בגניבה, וטענה אחרת אינה מביאה אותו לידי כפל. **קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה** - חמור שומר שכר שחייב בקרן עד שלא נשבע לשקר, במקום ששומר חנם פטור, דהיינו גניבה ואבדה, משומר חנם שמשלם כפל, ומדה זו אינה אלא לאחר שנשבע לשקר שנגנבה, ובאו עדים שהוא גנבה, דכי אתרבי כפל בטוען טענת גנב - לאחר שבועה אתרבי, כדלקמן בשמעתין. **רבא אמר** - אפילו לרבי אלעזר נמי אתיא, דלא תימא כו'. **ותיתי משואל** - שחייבו הכתוב באונסין בשביל שכל הנאה שלו, ושולח יד נמי כל הנאה שלו. **(ומה שואל) שלדעת בעלים** - שלח בה יד לעשות מלאכתו חייב באונסין. **שומר חנם ושומר שכר** - השולחין יד שעושין מלאכתן שלא לדעת בעלים - לא כל שכן דחייב שוב באונסיה. **למה נאמרה** - בשתיהן. **חדא לומר לך שליחות יד אינה צריכה**

חסרון, ואידך - האמורה בשומר שכר. שלא תאמר דיו לבא כו' - אם לא נאמרה בשאר שומרין, ולמדה משואל, הייתי אומר: דיו לשליחות יד דשומרין שבא מדין שואל להיות כנדון. מה שואל - אם בעליו עמו כתיב לא ישלם אונסין, אף שומרין ששלחו יד אם בעליו עמו יפטר, כתב קרא יתירא לחייבו אפילו בבעלים, וגלי רחמנא בחדא, והא הדין בכולהו. לשבועה - והכי קאמר: אם לא ימצא כמה שאמר שנגנבה, אלא הוא גנבה, והוא כבר נקרב אל הדיינין לשבועה ונשבע לשקר, ואחר כך באו עדים, אשר ירשיעון הדיינין, ישלם כפל. אתה אומר - קריבה לשבועה, או אינו אלא קריבה לדין, שמשעה שטען בבית דין נגנבה, אף על פי שלא נשבע ישלם כפל אם באו עדים. נאמר שליחות יד למטה - אצל שומר שכר שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח. ונאמר שליחות יד למעלה - ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח. אף כאן לשבועה - למדנו שאין משלמין כפל על ידי טענת גנב אלא לאחר שבועה, וגם למדנו שנפטר מגנבה ואבדה בשבועה.

דף מב.א

משנה. צרון - בסודרו, והפשילן לאחוריו. גמרא. מאי הוה ליה למיעבד - הרי צרון. מצוי ביזו - לא יפקידנו לאחרים במקום אחר, שאם תזדמן לו סחורה לשכר יהא מזומן לו. תחת ידו - להיות מזומן לו לצורך ריוח הבא פתאום. אין הברכה - שמתברך ורבה מאליו, פויישו"ן בלעז (ריבוי, שפע). באסמיק - דריש ליה לשון דבר הסמוי מן העין. שאין העין שולטת בו - שנאמר באסמיק לשון גנזים. אין להם שמירה כו' - דאם לא שמרן ונגנבו - פשיעה היא. ואם צורבא מרבנן הוא - המפקיד, שהוא חרד על מצות הבדלה על הכוס אמר השומר דלמא מיבעי ליה זוזי לאבדלתא להכי לא קברינהו ופטור. גשושאי - מגששין בקרקע בשפודין של ברזל להכיר מקום שתחתיו חלל. בשמי קורה - בגג מתחתיו. פרומאי - שוברי התקרה. ביני אורבי - בין שורות הבנין בכותל. טפוחאי - מטפחים בכותל לידע אם יש שם חלל. או בטפח הסמוך כו' - וכולן בכותל. הרי הוא כמבוער - ואין צריך לבערו דאין כאן עוד בל יראה. הכא מאי - לענין שמירת כספים. משום ריחא - שהכלב מריח וחופש אחריו, והרי הוא מוציאון, ונראה. מסיכרא - שם מקום. צריפא דאורבני - בית קטן עגול כמין כובע שעושין צידי עופות לארוב. דאורבני - של ערבה היה. אף על גב דלענין גנבי נטירותא היא - אפילו בלא קבורה,

שאינן גנבים הולכין שם לגנוב שאין ממון מצוי שם. **תחלתו בפשיעה** - שמא תפול שם דליקה, ונמצא פשע שלא קברן. **וסופו באונס** - שהרי נגנבו - וגניבה לשומר חנם אונס הוא. **אשלמינהו** - מסרן לאמו. **קרטליתא** - ארגז, אשקר"א בלעז (תיבה, קופסה). **נימא ליה לדידיה [זיל] שלים** - דשומר שמסר לשומר חייב.

דף מב.ב

כל המפקיד כו' - על דעת שלא יהא שומר נמנע מלמוסרן לאנשי ביתו הגדולים ונאמנים לו הוא דמפקיד. **נימא לה לאימיה** - שתשלם בשביל שלא קברתו. **לבקרא מסרתיה** - היה לו להודיעני שאינו אוכל. **איבעי ליה לעיוני** - אם אוכל אם לאו. **אי איכא פסידא ליתמי כו'** - תירוצא הוא. **דאשכחיה למריה דתורא** - המוכר. **ושקול דמייהו** - דאמרי ליה: מקח טעות הוא. **אלא מאן טעין** - מי תובע כלום דקאמר (רבא) (מסורת הש"ס: [רמי בר חמא]) היכי נידיינו. **מריה דתורא טעין** - ושואל שמתה בהמתו אצלך, ותובע את האפוטרופוס. **ספסירא** - קונה ומוכר בהמות בשוק, ביום שקנה מוכר. **משתבע ספסירא** - דלא הוה ידע. **ומשלם בקרא דמי בשר בזול** - ותמיה אני: מנין לרמי בר חמא דין זה, מה לו לספסירא עם הרועה, לא שומר שלו הוא, ונראה לי דממתניתין (בבא מציעא לה, ב) דהשוכר הפרה לחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה דקאמר ר' יוסי יחזיר פרה לבעלים, ואוקימנא הלכה כר' יוסי, אלמא: אף על פי שאין הבעלים בעלי דברים של שואל, והשוכר שהוא לו בעל דברים אינו חסר כלום, שהרי פטור באונסין, אפילו הכי, הואיל ויש לו דין על השואל לגבות - יעמדו הבעלים הראשונים במקומן, וגובין מן השואל, הכי נמי, הואיל ויש ליתומים לגבות מן הרועה, שהוא שומר שכר שלהם - יעמדו בעלים במקום היתומים וגובין, ומיהו, אי הוה מפסדי יתומים - לא היה עושה פשרה בממון יתומים לשלם בזול, דיתמי לאו בני מחילה נינהו, אבל עכשיו, שהוא מגבה לבעלים, וכאן אין פשיעה כל כך דאמר בהדי תוראי אוקימתיה כו', הטיל פשרה ביניהם, ולא ישלם כל דמי השור כמות שהוא חי, אלא העור יחזיר לבעלים והבשר שמין וישלם שני שלישים, דהיכא דאמרין בגמרא משלם בזול כל זוזא שהוא שש מעה כסף חשבינן בארבעה דנקי, בפרק מי שמת (בבא בתרא קמו, ב). **כשותא** - הומלו"ן (כשות) שמטילין לתוך השכר. **כריא** - כרי. **אמר ליה** - בעל הבית. **לסרסיה** - לאשר על ביתו,

העושה שכר שלו. **מהא רמי** - הראהו הכרי שלו, ואמר לו: מזה תטיל לשכר. **מאיידך** - של פקדון. **ואי דשהא שיעור כו'** - גמרא פריך: אם היה כרי שלו קרוב, ושל פקדון רחוק, ושהא השליח שיעור מהלך דרך הקרוב, ולא אייתי. **גלי דעתיה** - דבעל הבית דניחא ליה, שהרי ידע שמשל פקדון הוי, ולא מיחה בידו. **והא קמשתרשי ליה** - והלא הוא נשכר הכשות של פקדון שהטילו בשכר, ושלו עומד, וישלם משלו. **חלא** - החמיץ. **בכיסוי** - שהיתה כישות גרועה, וקוצים מעורבין בה, דלא השביח השכר כרצונו וקשה בעיניו שהטילוהו בתוכו.

דף מג.א

ומשלם לו דמי כסי - דמי כשות של קוצים, לפי מה שהשביח. **גמרא. משום דצוררין לא ישתמש בהן** - בתמיה, ומה גילוי דעת יש כאן שאין חפץ שישתמש בהם, מאחר שאם הן מותרין קאמרת ישתמש בהן, דהמפקיד אצלו יודע שהוא צריך תדיר למעות - צוררין נמי ישתמש, דדרך כל אדם לצור מעותיו. **ואפילו נאנסו** - קאמר מתניתין דחייב באחריותו, ואפילו לא נשתמש בהן, דמהשתא הוי שואל עלייהו. **נאנסו לא** - כל זמן שלא נשתמש לא הוי שואל, אלא אבדו דוקא חייב, כשומר שכר. **ואי שואל לא הוי שומר שכר נמי לא הוי** - מה שכר נטל על שמירתם, אלא על שסמך עליהם להחליפן ולהשתכר אם יבא לידו אתה מחייבו, ושאלה היא זו, שהרי כל הנאה שלו. **בההיא מודינא** - אף על גב דאמינא לא הוי שואל מהשתא עד שישתמש, מודינא דשומר שכר הוי. **דהואיל ונהנה מהנה** - לבעלים. **המפקיד מעות** - גזבר שהפקיד מעות הקדש, כסבור שהן שלו. **לא מעל גזבר** - שהרי לא ברשות הוציאן, ואינו שלוחו. **מותרין** - דהוה ליה כנותן רשות, והוה ליה שלוחו. **לפיכך אם הוציא** - שולחני, מעל גזבר. **ואי אמרת אפילו נאנסו** - תנא מתניתין דחייב שולחני באחריותו, נמצא משעה שהפקידו אצלו יצאו מרשות הקדש ובאו לרשות שולחני, ונעשה כמו שלוחו לו, ואין הוצאה גדולה מזו, מאי איריא הוציא? איידי דתנא רישא הוציא - לאשמועינן רבותא, דאפילו הוציא לא מעל, תנא סיפא הוציא. **משנה. ילקה בחסר וביתר** - אם חסרו דמיה, שהוזלה בשוק - ישלם דמיה כמו שהיתה שוה בשעה ששלח בה יד, שהיא שעת הגזילה, וכן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה, וכגון שהוציאה, שאינה בעין, אבל אם ישנה בעין כמות שגזלה, אומר לו: הרי שלך לפניך, כדאמרין

גבי מטבע ונפסל, תרומה ונטמאת, בפרק הגוזל [קמא] (בבא קמא צו, ב).
וביתר - אם שהתה בידו מששלח בה יד ונתייקרה, ואחר כך הוציאה - לוקה
ביתר דמיה, לשלם - כשעת הוצאה. **ובית הלל אומרים כו'** - בגמרא מפרש
מאי קאמר. **כשעת התביעה** - כשעת שיתבעו לדין, ובגמרא מפרש טעמא.
גמרא מעיקרא - כשגזלה. **ולבסוף** - כשיצתה מן העולם. **תברה** - בידיים. **או**
שתייה - אחר שהוקרה. **דאי איתה** - כאן, בשעת התביעה - הוה מהדרנא
בעינא, דכי אמרינן משלם כשעת הגזילה - היכא דליתה בעין, אבל ישנה
בעין, בין שהוקרה בין שהוזלה - חוזרת כמות שהיא, הלכך, הואיל ואם תבעה
בעודה קיימת לאחר שהוקרה היתה חוזרת בעין, אשתכח דההיא שעתא דקא
שתי לה הוא דגזיל לה. **ובמאי** - אהייא פליגי בית הלל. **אי בחסר** - כשהוזלה,
דקאמרי בית שמאי ילקה לשלם כדמים שהיתה בשעת הגזילה, וקאמרי בית
הלל כשעת הוצאה. **ומי איכא למאן דאמר** - היכא דליתיה בעין, דכל הגזלנין
לאו כשעת הגזילה משלמין.

דף מג.ב

אלא פשיטא כשעת הוצאה מבית בעלים - כשעת הגזילה, וביתר פליגי,
דקאמרי בית שמאי: אם הוקרה - ילקה לשלם כשעת הוצאה מן העולם, ובית
הלל אמרי: כשעת הוצאה מבית הבעלים. **כי פליגי בחסר** - וקאמרי בית הלל
כשעת הוצאה מן העולם, ודקא קשיא לך כל הגזלנין משלמים כשעת הגזילה,
אי בגזילה ממש דגזלה מעיקרא - הכי נמי, אבל הכא, דבהיתרא אתא לידיה,
ומשום שליחות יד קמחייבת ליה - בהא פליגי. **בית שמאי סברי שליחות יד**
אינה צריכה חסרון - ומששלח בה יד, אף על פי שלא חסרה - הויה גזילה,
וקמה ברשותיה, וכשהוזלה - ברשותו הוזלה, ואם היתה בעין - אומר לו: הרי
שלך לפניך, עכשיו שהוציאה - משלם כשעת שליחות יד. **אלא הא דאמר רבא**
- לעיל בשמעתין בבא מציעא (מא, ב). **שליחות יד אינה צריכה חסרון** -
דקאמר שלא תאמר שליחות יד כו'. **הא דאמר רבא** - בהמוכר את הספינה
(בבא בתרא פח, א). **שואל שלא מדעת לרבנן גזלן הוא** - גבי שולח את בנו
אצל חנוני, דפליגי רבנן ור' יהודה, ואוקי רבא פלוגתייהו בשואל שלא מדעת,
ואמר דלרבנן גזלן הוי, ומדאוקי רבא לרבנן בהכי - סבירא ליה לדידיה גזלן
הוי, ואהדר לאוקמי מילתיה כרבנן, דהלכתא כרבנן. **לימא כבית שמאי** -
אמרה. **אלא הכא בשבח גזילה פליגי** - והאי חסר ויתר דמתניתין - לאו

ביוקרא וזולא, אלא במאי דחסרה, דהיינו גיזות, ובמאי שהותירה כגון אם נתעברה אצלו, דבית שמאי סברי: הכל ישלם, כר' מאיר דברייתא, ובית הלל כרבי יהודה, כשעת הוצאה מבית הבעלים. **דיקא נמי** - דבגיזות וולדות פליגי, דקתני לשון חסר ויתר, ולא קתני לשון זול ויוקר. **ומודה ר' עקיבא במקום שיש עדים** - כמה היתה שוה ביום שגזלה, וראו שגזלה הימנו, דמשלם כשעת הגזילה. **מאי טעמא דרבי עקיבא** - דאמר כשעת התביעה. **דאמר קרא ביום אשמתו** - בדמים של אותו יום שהוא מתחייב לו, והיכא דתבעו והודה, דעל פיו הוא מתחייב - העמדתו בדין והודאתו הוא יום אשמתו, אבל אם יש עדים - משעה שראוהו שגזלה הוא אשם לו. **להתם** - לארץ ישראל. **אקיף** - הרבה את הדרך, וסבב דרך ארוכה על דבר זה ללכת, דרך מעלת של הר צור מקום שר' יעקב שם, ובעי מינה מה שמע מר' יוחנן רבו על כך, כל מהלך דרך ארוכה במקום שיש קצרה מקיף הוא. **אי נמי דהדרה לדוכתה** - להכי אשמועינן לעולם, לומר שאם החזירה למקומה לאחר ששלח בה יד, ונשברה באונס - אף בזו הלכה כר' עקיבא, דאמר לעיל גבי גנב טלה מן העדר - צריך דעת בעלים. **ורבא אמר הלכה כבית הלל** - כשעת גזילה ואנן כרבא עבדינן, דהוה ליה בתראה. **משנה. החושב לשלוח יד** - אמר בפני עדים: אטול פקדונו של פלוני לעצמי. **חייב** - באונסים מהיום והלאה, אם נאנס - חייב באחריות. **הטה את החבית** - מלתא באנפי נפשה היא. **ונשברה** - לאחר זמן. **אינו משלם אלא רביעית** - דשליחות יד אינו מתחייב באונסין עד שיסמוך או יגביה, דהוי קנייה. **הגביהה ונטל** - דהוי קנייה בהגבהתה, וחסרון מנטילת רביעית, חייב באונסיה.

דף מד.א.

גמרא. **אמר לעבדו** - שישלח יד, וכן עשה. **מנין** - שהוא חייב. **לא שנו** - דהיכא דנטל ולא הגביה כל החבית - פטור. **אלא נשברה** - דאונס הוא, והרי לא קנאה שיתחייב באונסין. **אבל החמיצה** - פשיעה היא, ומזיק בידים הוא, דבשביל שחיסרה החמיצה, שכן דרך יין להחמיץ בכלי חסר. **גירי דידיה אהנו לה** - חצים שלו גרמו לה להחמיץ. **דניחא ליה דתיהוי כולה חבית בסיס להאי רביעית** - שתשמר אותה רביעית ולא תחמיץ, ולעולם שליחות יד בדבר אחר צריכה חסרון, והנוטל פקדון ומגביהו על מנת לשלוח בו יד, כל זמן שלא חסרו - אינו מתחייב בהגבתו, הואיל ולא נטלו על מנת לגזול את כולו,

אלא לשלוח בו יד, ושליחות יד בלא חסרון ליתיה, אבל יין שאינו משתמר אלא בכלי מלא - הוה ליה כמי שנטל והניחו עם השאר להשתמר, ונעשה שואל על כל שאר החבית. **הגביה ארנקי ליטול דינר** - ולא נטל, לשמואל מהו? אבל זוזא מינטר - לבדו, ולא ניחא ליה דלהוי אינך בסיס להאי, ולא הוי כנוטל ומניח. **שאני נטירותא דארנקי** - כיס מלא נראה ומשתמר, ואין נוח להיות נאבד כדינר יחידי. **הדרן עלך המפקיד. משנה. הזהב קונה את הכסף** - הלוקח דינרי זהב טבועים בדינרי כסף, ונתן לו דינרי זהב - משיכת הזהב קונה את הכסף לבעל הזהב, ונתחייב לו זה משקיבל דינרי זהב לתת לו דינרי הכסף, ואינו יכול לחזור בו, אבל הכסף אינו קונה את הזהב, שאם נתן לו דינרי הכסף תחילה - לא קנה, ויכולין שניהם לחזור, דמטבע כסף הוי מעות משום דחריפי לינתן בהוצאה, ודינר זהב אינו אלא כשאר מטלטלין, ופירות ומעות אינן קונות עד שימשוך המטלטלין, אבל משיכת המטלטלין - קונה, ואין אחד מהם יכול לחזור בו, ובגמרא מפרש טעמא, איכא דיליף משיכה מן התורה, ואיכא דמוקי לה בתקנתא דרבנן. **הנחושת** - פרוטות של נחושת. **קונה את הכסף** - דינרי של כסף או כל מטבע של כסף, כולן טעם אחד להם: מי שטבעו חשוב לטבוע - הוי מעות ואינו קונה, ומי שאין טבעו חשוב וחרף - הוי כפירות, ומשיכתן הוא קיום דבר. **מעות הרעות** - שנפסלו. **אסימון** - שאין עליו צורה, פלדו"ן בלעז (עגול מתכת שעדיין לא נטבע עליו דבר), זוזים עגולין ומוכנים לצור עליהם את הצורה בחותם שקורין קוי"ץ (מטבעה, חותם שבו טובעים מטבעות). **כל המטלטלין קונין זה את זה** - בין בתורת חליפין, שהחליף אלו באלו, כיון שמשך האחד - קנה חבירו את שלו, בין בתורת דמים: בכמה תתן לי את שלך, - בכך וכך, וזה חוזר ואומר לו: בכמה תתן לי שלך, בכך וכך ונתרצו, ומשך האחד - נתקיימו הדברים, והאי כל - לאתויי אפילו כיס מלא מעות בכיס מלא מעות, כדריש לקיש בגמרא. **יכול לחזור בו** - זה וזה. **כל שהכסף בידו כו'** - פליג אדרבנן, דאמרי: נתן לו מעות יכול לחזור בו אפילו לוקח, ואתא ר' שמעון למימר: מוכר שהכל בידו - הוא דיכול לחזור בו, אבל לוקח - אין יכול לחזור בו, ובגמרא מפרש טעמא.

דף מד.ב

גמרא. **דחריף** - יוצא בהוצאה ועובר לסוחר. **כילדותיה מסתברא** - דודאי כן קיבלה מרבו ר' מאיר, שסתם משנה שלו, מדאתנייה בהדה הנחשת קונה את

הכסף. **אי אמרת בשלמא** - הכסף קונה את הזהב אתנייה. **היינו דאצטריך למתנייה הכסף אינו קונה את הנחשת** - דאף על גב דלגבי דהבא הוי פירא, לגבי נחשת דלא חשיב - הוי טבעא. **אלא אי אמרת כו'** - והזהב קונה את הכסף אתנייה, למה לי לאתנויי תו הנחשת קונה את הכסף? אוזיף דינרי - לזה זהובים. **אתא לקמיה דר' חייא** - חושש היה משום רבית. **אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי** - ואין היוקר והזול תלוי בהן, אלא הזול תלוי במעות, דמעות הכסף הם שהזול להנתן הרבה בדינר, וזה - מטבע הלוח, ומטבע יקבל. **הוה ליה סאה בסאה** - שהיוקר והזול תלוי בפירות. **ואסור** - דתנן לקמן בבא מציעא (עה, א): לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטין ואני נותן לך בגורן - שמא יוקרו ויבא לידי רבית. **דינרי הוו ליה** - כשלוה את אלו, וגבי סאה בסאה תנן: אבל אומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח שאלו שבידו נקנין למלוה, וברשותו הוקרו, דרבית סאה בסאה דרבנן, ובכי האי גונא לא גזור. **לקדושי אשה** - שאמרו חכמים בפרוטה, הודיעך כמה היא פרוטה. **למקח וממכר** - מכר לו דינר ביותר מעשרים וארבע איסרין, כל מה שהעלה יתר על כן - נתאנה לוקח, ואם יש אונאה שתות - יחזיר אונאה. **לפדיון הבן** - שהוא חמשה שקלים, ושקל דאורייתא הוא סלע, והסלע ארבעה דינרי כסף שהם עשרים דינר, ואם נתן לו אבי הבן דינר זהב - מחזיר לו הכהן חמשה דינרי כסף. **אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי** - ואין היוקר והזול תלוי בו. **משער תנא במידי דקיץ** - שיער תנא פדיון הבן במטבע הקצוב, שאפילו בזמן שאינו נמכר יותר מעשרים דינרי כסף - יחזיר לו הכהן חמשה דינרים, שהזהב תמיד דמיו קצובין עשרים וחמשה דינרים, שהוא המטבע, והכסף הוי פירא לגביה, והמעות הן שהוקרו, ואם נמכר בשלשים - לא יחזיר לו הכהן אלא חמישית שבדמיו, שדמיו לעולם קצובין, וארבעה חומשי דמיו הן פדיון הבן. **תנן התם** - במסכת מעשר שני. **לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב** - מי שיש לו סלעין כסף מעשר שני לא יחליפם בדינר זהב להקל המשוי מעליו. **טבער אפירא לא מחללינן** - דרחמנא אמר וצרת הכסף. **אבל פירות** - ראשונים של מעשר שני. **דברי הכל מחללינן** - על דינרי זהב, דאפילו לבית שמאי דאמרי פירא הוא לגבי כספא - מודו דלגבי פירא טבעא הוא. **מידי דהוה אכסף לבית הלל** - זהב לבית שמאי אנו למדין מכסף לבית הלל, כדמפרש ואזיל. **לגבי פירא טבעא הוי** - כדקתני סלעין, אלמא: תחילת הפירות נתחללו על הכסף, ומודו בית הלל דקדשו במעשר. **אף בפירות על**

דינרין מחלוקת - שמאי והלל, דלבית שמאי פירא הוא, ואין מחללין. **לפלגו בפירות על דינרין** - ולימרו בית שמאי אין מחללין, ואנא ידענא דכל שכן סלעין על דינרין וכו', דכיון דדהבא לגבי פירא פירא הוא - כל שכן לגבי כספא. **הוה אמינא** - דלא איפלוג בית הלל עליהו אלא בפירות, אבל בסלעין - אימא - מודי להו דאין מחללין על דינרים. **תסתיים דרבי יוחנן [הוא] דאמר** - לבית שמאי אין מחללין אפילו פירות על דינרין, דשמעינן לרבי יוחנן דאיכא למאן דאמר דהבא פירא הוי, ואפילו לגבי נפשיה.

דף מה.א.

אסור ללות דינר בדינר - שמא יוקירו ויבא לידי רבית, ובדינר זהב קאמר, כדמפרש ואזיל. **לעולם אימא לך ר' יוחנן הוא דאמר דברי הכל מחללינן** - דלגבי פירא טבעא הוי. **כיון דלענין מקח וממכר שויהו רבנן כי פירא** - כדתנן (בבא מציעא מד, א): הזהב קונה את הכסף. **הכי נמי מסתברא** - דרבי יוחנן הוא דאמר מחללינן. **הפורט סלע ממעות מעשר שני** - מי שיש לו מעות נחשת של מעשר שני, ובא לפורטן בסלע כסף להעלות לירושלים מפני משאוי הדרך. **בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות** - אם בא לפורטן יפרוט כולן, ויתן מעות בשביל כל הסלע. **ובית הלל אומרים לא יפרוט** - אלא חציין, שהפרוטות יוצאות בירושלים, וכשיבא שם יהא צריך לפרוטות מיד לקנות צרכי סעודה, ואם ירוצו הכל אצל שולחני לפרוט - יוקירו הפרוטות, ונמצא מעשר שני נפסד, לפיכך ישאו פרוטות עמהן להוציא במקצת, לכשיכלו יפרוט הכסף שבידו מעט מעט. **השתא לבית שמאי כו'** - דמדקתני ממעות מעשר שני - שמע מינה: חילל פירות על הפרוטות. **לגבי דהבא מיבעיא** - דמחללין פירות, ותיובתא דמאן דאמר אף בפירות על דינרין מחלוקת. **הכסף** - וצרת הכסף והלכת (דברים יד). **כסף ראשון** - שחללת הפירות עליהם אתה צריך לצור בידך ולהוליק, ולא שתחלל אותו כסף על כסף אחר. **הכסף כסף ריבה** - כסף יתירא כתיב בפרשה. **אף בפירות על דינרין מחלוקת** - וטעמא דבית שמאי משום דדהבא פירא הוא, ולא מתחלל עליה מעשר. **ולמאן דאמר בסלעין על דינרין** - דוקא פליגי, וטעמא דבית שמאי משום כסף שני הוי, ולא משום דדהבא פירא הוא. **אדמיפלגי בסלעין על דינרין** - שיש לטעות ולומר טעמא משום דדהבא חשיב ליה פירא הוא - ניפלגו בסלעין על סלעין, ששניהם של כסף. **הוה אמינא** - בסלעין על סלעין הוא דפליג בית הלל

עלייהו, דלית להו כסף ראשון ולא כסף שני. **אבל בסלעין על דינרין אימא מודו להו** - דלא מיתחלי, משום דדהבא פירא הוא, קא משמע לן. **הכי גרסינן: הפורט סלע של מעשר שני בירושלים** - שהיה מחליף סלעים שבידו ונוטל פרוטות להוציאם לצרכי סעודות מעשר. **בית שמאי אומרים** - אם בא להחליף כל הסלעין שבידו במעות - יחליף. **ובית הלל אומרים לא יחליף אלא חציין** - שמא לא ישהה בעיר עד שיוציא את כולן, ויפקיד בעיר עד רגל אחר, והפרוטות מתעפשות, ואם יחזור ויחליפם בסלעין - נמצא שולחני נפסד. **תא שמע** - מההיא קמייתא, דלא מיירי בירושלים, דמחליף פרוטות ונוטל סלע.

דף מהב.

שמא ישהה עליותו - עד שיספיק להיות לו סלעים מעשר עד שיגיעו לדמי דינר זהב בשנה שניה, שימכור מעשרות שנה הבאה. **אסוקי מסיק להו** - שאין משאו כבד, שמעט הן. **אפילו בפירות על דינרין מחלוקת** - דפירי נמי אתי לשהויי. **היינו דקתני לא יעשה** - ולא קתני לשון חלול, דקסבר יש חלול, אבל חכמים החמירו עליו. **ואין מחללין מבעי ליה** - הכי איבעי ליה למיתני: בית שמאי אומרים אין סלעים מעשר שני מתחללין על דינרי זהב, אי משום כסף שני אי משום דדהבא פירא הוא, דהוי איסור דאורייתא, ולא מיתפשי בקדושת מעשר. **מטבע נעשה חליפין** - הבא להחליף מטבע בדבר אחר, שלא בתורת מקח וממכר אלא בתורת קנין, כדרך שקונין בסודר, שהקונה נותן סודר למקנה והוא מקנה לו הקרקע או המטלטלין במשיכה שהוא מושך הסודר כדכתיב (רות ד) שלף איש נעלו ונתן לרעהו, אף מטבע, שאף על פי ששנינו נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו - הני מילי כשנתנו בתורת דמים, כדרך מקח וממכר, אבל אם נתן בתורת חליפין, כיון שמשך זה את המעות - נקנה לו החפץ שלו בכל מקום שהוא. **אין מטבע נעשה חליפין** - כדמפרש רב פפא. **מאי טעמא דמאן דאמר כו'** - הא ליכא למימר דאית ליה דרב נחמן, דאמר לקמן בבא מציעא (מז, א) אין קונין אלא בכלי, דנעלו כתיב, דאם כן - אדמפלגי במטבע, ליפלגו בכל דבר שאינו כלי, אלא על כרחך סבירא ליה דכל המטלטלים נעשין חליפין לקנות את שכנגדו, ובמטבע לחודיה פליגי. **משום דדעתיה אצורתא** - דעתו של מקנה את החפץ ונוטל המטבע בחליפין אינו סומך אלא על הצורה שבו, שאין המטבע חשוב אלא על ידי צורה שבו, וצורתא עבידא דבטלה - שהמלך פוסלה וגוזר לצור צורה

אחרת, הלכך הוה ליה כדבר שאינו מסוים ושלם, ולקמן (שם בבא מציעא דף מ"ז) ממעטים דבר שאינו מסוים מדכתיב נעל. **הזהב** - דינרי זהב, דהוי ליה מטבע. **הזהב קונה** - משמע מעכשיו הכסף קנוי לו בכל מקום שהוא שם, ואין לשון הזהב נופל אלא בדבר שהוא בעין, והחליף זה בזה, ואי בתורת דמים, שמושך הימנו דינר זהב בעשרים וחמשה דינר כסף - אין כאן כסף קנוי, אלא המושך הזהב נתחייב לו מעות במשיכה זו, והכי איבעי ליה למיתני: הזהב מחייב את הכסף, וגורם למושך לחייבו כסף. **הכי נמי מסתברא** - דבתורת דמים ולא בתורת חליפין, דתשמע מינה מטבע נעשה חליפין. **וטבעא פירא לא קני** - אי משום דמשיכת ממכר מפורשת מן התורה כדלקמן בבא מציעא (מז, ב) אי משום דתיקנוה רבנן, שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה. **תרוייהו לקנו** - דכיון דמטבע נעשה חליפין, מה לי של כסף מה לי של זהב. **ועוד תניא כו'** - דשמעינן מינה דלאו בחליפין עסקינן. **אלא אי אמרת** - קונה ואינו קונה דקאמר בחליפין קאמר. **ליקני** - דהא תנא רישא הזהב קונה את הכסף, דאשמועינן בה מטבע נעשה חליפין. **כמות שהיא** - כמו שהתנה עמו. **מארנקי חדשה** - של מטבע, סלעין חדשים. **לישנן בעינא** - צריך אני להניחן זמן מרובה, וחדשים נוחים לי שלא ישחירו יותר מדאי. **אפילו למאן דאמר אין מטבע נעשה חליפין** - לקנות את שכנגדו. **אקנויי מיקנו בחליפין** - קנין סודר או מטלטליו, שכנגדו קונה אותו בחליפין, מכיון שמשך בעל המטבע החליפין משכנגדו - נקנה המטבע לבעל הסודר. **מידי דהוה אפירות** - לרב נחמן כל דבר שאינו כלי קרוי פירא לגבי חליפין, ופליגי רב ששת ורב נחמן לקמן בבא מציעא (מז, א) בשמעתין, דאמר רב נחמן, נעל דוקא כתיב, שיהא כלי ולא שום דבר שאינו כלי עושה חליפין, ומודה הוא שכל דבר שכנגד הכלי נקנה בחליפי הכלי, דכתיב (רות ד) לקיים כל דבר, אלמא אף על גב דפירי לא עבדי חליפין לקנות שכנגדו - נקנה הוא בחליפין של כלי, מכיון שמשך בעל הפירות את הכלי, נקנו פירות לבעל הכלי. **ואין בידו מעות** - ורוצה לחלל מעשר שלו והערים בפדיונו לחלל על ידי מקח וממכר שמוכרו לאיש אחר, כדי שלא יתחייב חומש, דכתיב (ויקרא כז) אם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף ממעשרו ולא הלוקח מעשר שני של אחרים. **אומר לחבירו** - שהוא אוהבו, וידע בו שאינו עושה אלא להיפטר מן החומש. **הרי פירות הללו** - של מעשר שני. **נתונים לך במתנה** - ומכיון שקנאן זה במתנה, נעשה הראשון נכרי אצלם, ויוכל לפדותם בלא חומש.

דף מו.א

וחוזר ואמר - הרי פירות של מעשר שני שלך יהיו מחוללין על מעות שיש לי בבית, ויקנה המעשר הזה את המעות, ויצא לחולין. **טעמא דאין בידו מעות** - דמדקתני ואין בידו מעות, שמע מינה דאם היה בידו מעות שם בגורן - לא היה אומר לו התנא לעשות כן, אלא המעות הללו היה מוסר לחבירו, ומקנה אותם לו במשיכה. **ופריק** - וחבירו זה פודה את המעשר. **דהכי עדיף** - שאינה נראית ערמה כל כך להיפטר מן החומש. **דהוה ליה** - חבירו נוכראה לגבי מעשר, וקרינן ביה: ממעשרו פרט של אחרים. **נקנינהו נהליה אגב קרקע** - יתן לו זה בעל מעשר קרקע בחזקה, ועמהן המעות, ומשיחזיק זה בקרקע - יהיו המעות קנויות לו בכל מקום שהן, דתנן (קדושין כו, א): נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה, וחבירו זה יאמר: הרי פירות הללו מחוללין על מעות שיש לי בביתך, דהכי עדיף, דהוה ליה נוכראה, והך קושיא לרב פפא לא מקשינן, אלא אתמוהי קא מתמה אמתניתין. **איכפל תנא כו'** - נתעסק התנא וטרח להורות לנו הלכה בדבר שאינו מצוי, שיהיה אדם עומד בגורן ערום, אלא לאו שמע מינה בגורן שאינו שלו, אבל סודר יש לו, ואפילו הכי - הפירות צריך ליתן לו במתנה, שאין המעות נקנין בחליפין. **ואף רב פפא הדר ביה** - ממאי דאמר מטבע נקנית בחליפין. **ואקנינהו לרב שמואל** - שהיה הולך לשם, כדי שיביאם לו, שאילו לא הקנה לו - לא היה נותנם לו מי שהפקדון אצלו, שאם יאבדו בדרך - יחזור רב פפא ויתבעם לו. **אגב אסיפא דביתיה** - מפתן ביתו, אלמא: מדאצטריך ליה לקנויינהו אגב קרקע - שמע מינה אין מטבע נקנה בחליפין. **עד תווך** - שם מקום. **וכן אמר עולא** - האי וכן - לעיל קאי אפלוגתא דרב ולוי. **תובעין אותו** - מעות שכרם ומזונותיהם. **תן לי בדינר מעות** - תן לי פרוטות בשוה דינר, והדינר אין עתה בידי, אבל אני אעלה לך עד יום פלוני יפה דינר וטריסית, קא סלקא דעתך דינר יפה היוצא בהוצאה קאמר, וטריסית מעה קטנה. **ואפרנסם** - אעשה צרכיהם, כלומר: אסלקם מעלי, כל צורך סיפוק קרי פרנסה, קונדרי"ר בלעז (לספק צרכים של). **אם יש לו בביתו** - אותן מעות שהוא אומר. **מותר** - קא סלקא דעתך דכיון דיש לו הוה להו חליפין דהחליף אלו באלו אותן שבביתו באלו, ומחמת דוחקו אוזיל גביה לתת לו טריסית יותר, ואין כאן משום רבית, שהרי אין כאן שכר המתנה,

שהרי אין ממתין לו כלום, שהרי הוא פורעו מיד, דמשמשך את מעות השולחני נקנה לו הדינר שבביתו בכל מקום שהוא. **ואם לאו אסור** - דכיון דאין לו הדינר בביתו - אין כאן חליפין, אלא כשאר מכר בעלמא שהוא מתחייב לו הדינר לאותו זמן, וטריסית מוסיף לו בשכר מעותיו שהמתין. **ואי אמרת אין מטבע נקנה בחליפין** - ואין מטבע נעשה חליפין, אפילו יש לו נמי אין קנוין לו במקום שהם שם, ואין זו אלא הלואה, ואף על גב דדרך מקח וממכר הוא - קיימא לן לקמן: כללא דרביתא, כל אגר נטר ליה - אסור, אלא לאו שמע מינה מטבע נעשה חליפין, ונקנה בחליפין, דהא הכא תרוייהו מטבע נינהו, של שולחני נעשה חליפין, ושל בעל הבית נקנה בחליפין. **אמר ליה** - רבי אבא לעולא. **דלמא** - מצית לתרוצינהו דאידי ואידי בין דשולחני בין דבעל הבית. **בפרוטטות** - מעות של נחושת, שהם עדיין בלא צורה, כעין אסימון של כסף. **אמר ליה** - עולא: אין, שפיר תרצת לה, ודיקא נמי, מדקאמר יפה דינר וטריסית - דמשמע: אעלה לך מפרוטטות שבבית שוה דינר וטריסית. **ולא קתני דינר יפה** - דלישתמע דינר של כסף טוב וטבוע. **רב אשי אמר לעולם בפרוטטות** - היא, כדקאמרת, מדקתני יפה דינר, ומיהו, טעמא לאו משום דנקנה בחליפין, שאפילו התנה עמו בתורת דמים - אין כאן רבית דאגר נטר ליה, שאפילו הלואה אם יש לו בביתו - מותר לתת לו עודף, דהוה ליה הלויני עד שיבא בני. **כל הנעשה דמים באחר** - משנה היא בקדושין (כת, א), וקא סלקא דעתך דהכי קאמר: כל הרגיל להיות ניתן דמים באחר, דהיינו מטבע. **כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין** - אם נתנה בעלים בתורת חליפין, בחליפי שור ופרה, כיון שמשך בעל הפרה את המטבע - נתחייב בעל המטבע בכל אונסין שיולדו בחליפין מעתה, אם מת השור - מת לו אף על פי שלא משך כו', אלמא: קנה בחליפין של מטבע.

דף מו.ב

כל הנישום דמים באחר - כל שרגילים לשום אותו כשנותנין אותו דמים באחר, דהיינו כל המטלטלים, אם בא אדם לתתם דמים בחפץ אחר דרכן לשומן בכמה ינתנו לו. **כיון שזכה זה כו'** - אם נתנם בתורת חליפין, כיון שמשכן זה - כו', ואשמועינן דמטלטלי ופרי נעשין חליפין, ולא בעינן כלי, דשלף איש נעלו (רות ד) לאו דוקא, דלקיים כל דבר דרשינן: לקיים בכל דבר, כדלקמן בבא מציעא (מוז, א). **הכי נמי מסתברא** - דלאו במטבע עסקינן,

דקתני סיפא: כיצד, החליף שור בפרה כו'. **הכי קאמר ופירי נמי** - כל מטלטלין, אף על פי שאינו כלי עבדי חליפין, כיצד כו', והכי מפרשינן לה: כל העושה דמים באחר, דהיינו מטבע, אם נתנו בתורת חליפין, כיון שזכה זה - נתחייב זה בחליפין, כיצד חליפין, ומהו חליפין, כגון המחליף שור בפרה, ואשמועינן אגב אורחיה בסיפא דפירי עושים חליפים, החליף שור בפרה גרסינן, ולא גרסינן בשר שור. **הניחא לרב ששת כו'** - בין למאי דסליק אדעתין מעיקרא בין למאי דשני רב יהודה, סיפא דמתניתין אשמעינן דפירי עבדי חליפין, ולא בעינן כלי, והא פלוגתא דרב נחמן ורב ששת היא לקמן בשמעתין בבא מציעא (מז, א) **הניחא לרב ששת כו'**. **הכי קאמר: יש דמים שהן כחליפין** - רישא וסיפא חדא היא, ואשמעינן דיש תורת דמים, שהמעות קונות בלא משיכה כחליפין של סודר. **כיצד החליף דמי שור בפרה** - מכר לו שור בכך וכך מעות, ומשך את השור, ונתחייב לו המעות, אמר לו הלוקח: פרה יש לי שאני נותן לך בדמי השור, וניאותו יחד, וקבל עליו - נתחייב בעל הפרה לתת לו את הפרה, ואין אחד מהם יכול לחזור, והכי קאמר: כל הנישום דמים באחר, כל המטלטלין שאדם שם לחבירו ונותן לו שומת דמיהן בשביל חפץ אחר שהיה לו ללוקח, כיון שזכה זה - לוקח ראשון במטלטלין הראשונים שמשכן, ואפילו בתורת דמים, על מנת להקנות לו חפץ שלו בדמים, נתחייב זה - לוקח שני - בכל אונסי החליפין, לפי שקנו לו מעותיו כל אונסי החליפין. **כיצד החליף דמי שור בפרה** - שם לו השור בדמים על מנת שיתן לו זה פרה באותן מעות - קנה. **מאי טעמא דרב נחמן** - דאמר דמים כי האי גוונא קנו, ואנן תנן: מעות אינן קונות. **סבר לה כר' יוחנן** - דאמר לקמן בבא מציעא (מז, ב): דבר תורה מעות קונות, כדאשכחן גבי קונה מן ההקדש, שאמרה תורה ונתן הכסף וקם לו. **ומפני מה אמרו משיכה קונה** - ולא מעות. **גזרה שמא** - יניחם לוקח בבית מוכר זמן מרובה, ותפול דליקה בשכונת המוכר, ולא יחוש לטרוח ולהציל, לפיכך העמידום ברשותו לחזור בו אם ירצה, דכיון שאם יתייקרו - ברשותו יתייקרו, ויחזור בו מן המכר ויהא השכר שלו - כי דידיה חשיב להו, וטרח ומציל, וכיון דתקנתא דרבנן בעלמא הוא, במכר דשכיח - עבוד רבנן תקנתא, במכר דלא שכיח, כגון האי שיהיו שמין דמי מטלטלין במטלטלין - לא עבוד רבנן תקנתא במשיכה. **ולריש לקיש דאמר** - לקמן בפרקין בבא מציעא (מז, ב). **משיכה מפורשת מן התורה** - וכיון דמדאורייתא מעות לא קנו - לא שנא מכר דשכיח ולא שנא מכר דלא שכיח, מעות לא קנו,

הניחא אי סבר לה כרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין - מתרץ לה למתניתין כרב ששת, וכדשני רב יהודה: כל הנישום דמים באחר, כגון מטלטלין ופירי שאדם רגיל לשומן כשנותנן דמים באחר, היכא דעשאם חליפין - כיון שזכה זה כו'. **אלא אי סבר לה כרב נחמן דאמר - כלי בעינן. ומטבע - בתורת דמים נמי לריש לקיש לא קני, דנישני כרב נחמן דאמר יש דמים שהם כחליפין, דהא לריש לקיש מדאורייתא יליף דמעוהו אינן קונוהו, ואפילו דמכר דלא שכיח נמי. היכי מתרץ להאי - החליף שור בפרה דמתניתין, לא בחליפין ולא בדמים. ואפילו כיס מלא מעות - ועל כרחך בחליפין קאמר, דאי בתורת דמים - מעות לא קנו, שמע מינה: מטבע נעשה חליפין, ונקנה חליפין. תרגמא רב אחא - בששתיהן מעות פסולות, דהוה ליה כשאר מטלטלין, מחליף כיס מלא דינרי אניקון בכיס מלא של דינרים אניגרא. אחד מהם פסלתו מלכות ואחד מהם פסלתו מדינה - המלך גזר שלא יוציאו ובני מדינה לוקחין אותו בהצנע, ואחד מהם פסלתו מדינה - בני מדינה שנאוהו, אבל המלך לא צוה, ומוציאין אותם בשאר מדינות המלך. דלא סגי כלל - לשון הילוך הוא. מכור לי באלו - אחז בידו מעות, ואמר לחבירו: מכור לי חפץ שלך באלו שבידי, ולא הקפיד לשאול כמה הם, וקיבלם מיד הלוקח. קנה - לוקח החפץ במעות הללו, ואין אחד מהם יכול לחזור.**

דף מז.א

ויש לו לחבירו עליו דין אונאה - אם אין במעות כדי דמי החפץ, שפחתו שתות. כחליפין דמי - ולקמיה פריך: והא אין מטבע נעשה חליפין. דמכור לי קאמר - לשון ממכר, ולא לשון חליפין. פשיטא לן דמים ואין מקפיד עליהן - נתן לו מעות או חפץ בשביל חפץ אחר בתורת דמים, ולא הקפיד עליהן לראות אם ישנן כדי שויין. הא אמר - דקני בלא משיכה. חליפין ומקפיד עליהן - נתן לו חפץ בחפץ בתורת חליפין, לקנות כדין קנין שקונין בסודר, וזה מקפיד לראות שיהא הסודר שוה כל כך. מהו - מי קנו תרוייהו במשיכה דחד מינייהו, או דלמא: הואיל והקפיד עליהם - הרי הן כדמים, והוי להו מעות ואין קונוהו עד שימשוך גם השני. פרתך למה - הבאת בשוק. אמר רבא אטו חליפין - דקרא. בשופטני עסקינן - דלא קפדי לדעת שיהו שוות קצת דמים, שייטב בעיניו לתת לו את שלו כנגדו, ואפילו הכי קאמר קרא דקנה? לימא קסבר רב הונא כו' - דהא יהב טעמא למלתיה משום דכחליפין דמו.

סבר לה כרבי יוחנן - כלומר: אין מטבע נעשה חליפין, והני לאו חליפין נינהו אלא דמים, דהא מכור לי קאמר, ודמים כי האי גוונא קנו בלא משיכה כחליפין דקנין סודר, משום דזביני דלא שכיח נינהו, וכרבי יוחנן כו'. **אתון הכי מתניתו לה** - לדרב הונא, דמספקא לכו אי סבר ליה מטבע נעשה חליפין ואם לאו, ודחיתו דחוי בעלמא. **אנן** - בהדיא מתנינן רב הונא בהדי הנך רבנן דלעיל בבא מציעא (מו, א), וכן אמר רב הונא כו', ולא מספקא לן הכא מידי, דודאי טעמיה משום דסבירא ליה כרבי יוחנן הוא. **במה קונין** - קנין חליפין דכתיב בקרא שלף איש נעלו, מי שלף ונתן? דליהוי מקנה קונה - את הכלי. **קא קני ארעא אגב גלימא** - הנותן קרקע לחבירו בקנין סודר, והמקבל מתנה מושך הסודר מיד הנותן, ונקנה לו הקרקע עם הסודר במשיכת הסודר שנקנה במשיכה. **אם כן הוו להו קרקעות נקנין עם מטלטלין** - במשיכה, בדבר שהוא קנין למטלטלין ואינו קנין לקרקע. **נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות** - בדבר שהוא קנין לקרקע ואינו קנין למטלטלין, כדקתני: בכסף ובשטר ובחזקה. **מפיק לאפך פולסא דנורא** - ניצוצות של אור, אשטנצל"ש (ניצוצות), שהן עגולות כפולסא, דאמרינן לקמן אסימון פולסא, ולשון שמתא קאמר ליה, שחשדתו בזו. **מי סברת** - דאמר ליה אגב שעל ידי משיכת הכלי שנקנה לו במשיכה יקנה לו הקרקע עם הכלי אין אלו אלא כחליפין, כאילו זה מוסר לו חפץ אחר תחת קרקע, ומהו מסירתו - הנאת קבלתו ממנו מתנת הכלי, שחשבו לקבל ממנו מתנה - נוח לו כאילו נותן לו זה הקונה מתנה רבה, וגמר נותן ומקנה לו הקרקע. **גאולה זו מכירה** - שמכר לו מכירה גמורה בדמים, ולא קיבל מעות, ובאין לקיים דברי מכירתו על ידי קנין. **זו חליפין** - שמחליף כלי זה בחפץ שכנגדו. **לא שנו** - דקונין קנין אלא בכלי. **אבל בפירי** - כל דבר שאינו כלי. **לא** - ואפילו שוה הרבה. **לקיים כל דבר** - לקיים בכל דבר. **ההוא לקיים כל דבר** - גאולה ותמורה במנעל. **המסויים** - שלם.

דף מז.ב

מרוקא - כלי העשוי מגללי בקר. **למקניא** - משמע לקנות בו, ולא משמע להקנות בו, אלמא: כליו של קונה קאמר. **ביה** - משמע מיעוט, בו ולא בדבר אחר. **לא אצטריך** - למימר דלא קני. **הניתנות בסימן** - הבלן מקבל סימנין מיד הנמנין לרחוץ בבית המרחץ, לדעת כמה הם, ולפיהם יחס המים ויכין

אלונטיאות, ונותנין לו מעות פחותות ורעות בסימן. **פולסא** - מחוסר צורה, וקורין לו פלדון (עגול מתכת שלא נטבעה עליו צורה). **ואזדא רבי יוחנן לטעמיה** - מדאוקי לרבי ישמעאל דפליג על כל דבר שאין עליה צורה להתיר חילול עליו, דאמר כר' דוסא, אשמועינן רבי יוחנן דאסימון דר' דוסא דבר שאין עליו צורה הוא. **למעוטי קרקע מאונאה** - דאישתעי ביה קרא אתי, דכיון דאינה נקחת מיד ליד - אין בו אונאה. **נכתוב כי תמכרו ממכר מיד עמיתך אל תונו** - מאי או קנה, להכי כתביה - למסמך קנין למיד, לומר שאין נקנה עד שיצא מיד זה ליד זה. **תרתני גמר מיניה** - אונאת מוכר מאו קנה אל תונו, ומשיכה מדסמך מיד ללשון קנין, ולא סמכיה לממכר. **כל שהכסף ביזו** - פליג אדרבנן דאמרי נתן לו מעות יכול לחזור בו זה וזה, ופליג ר' שמעון ואמר: לא יחזור אלא מוכר. **אי אמרת בשלמא דבר תורה מעות קונות** - ומשיכה תקנתא דרבנן היא - אתא ר' שמעון למימר דיינו אם אמרינן חזרה במוכר, דמכי מוקמת להו ברשותיה לחזור בו אם הוקרו מסר נפשיה לאצולינהו, מימר אמר: עדיין שכרי תלוי בהם, שאם יתייקרו - אחזור בי, ולוקח לא מצי הדר ביה, דמעות קונות, אלא אי אמרת מן התורה מעות אינן קונות - לוקח נמי יחזור. **אליבא דר' שמעון ודאי לא קאמינא** - דר' שמעון סבירא ליה משיכה תקנתא דרבנן היא. **כי קאמינא אליבא דרבנן** - דאמרי לוקח נמי חוזר, משום דמעות אינן קונות כלל. **בשלמא לריש לקיש** - דאמר לרבנן משיכה דאורייתא היא. **היינו דאיכא בין ר' שמעון לרבנן** - כלומר: בהא פליגי, והאי טעם יהבו למלתייהו, דרבנן סברי משיכה דאורייתא, והלכך לא שנא מוכר ולא שנה לוקח מצי הדרי, ור' שמעון סבר משיכה תקנתא דרבנן היא, משום דנטרח בהו, הלכך למוכר הוא דעבוד רבנן תקנתא דליהדר, ולא לוקח. **אלא לרבי יוחנן** - דאמר לרבנן נמי משיכה תקנתא דרבנן היא. **מאי איכא בין ר' שמעון לרבנן** - כלומר: במאי קמיפלגי, ומה טעם נותנים לדבריהם? כדרך שתקנו משיכה למוכרין - לחזור בו המוכר כל זמן שלא משך הלוקח. **כך תקנו חכמים משיכה ללוקח** - לחזור בו בשביל אותה תקנה עצמה דנשרפו חטיך, דכל שכן כי מוקמת לחזרה נמי ברשות לוקח מסר נפשיה המוכר וטרח ומציל, שאם יראה הלוקח דליקה באה יאמר: חזורני בי, ולקמן בבא מציעא (מט, ב) אמרה רב חסדא גבי ההוא דיהב זוזי אחמרא, שמע דבעו למינסביה דבי פרזוק רופילא והדר ביה.

ואין דינר זהב קונה טלית - דלגבי פירות הוי דהבא טבעא. **מכל מקום** - כלומר, אף לפי פורענות העתידה לבוא על החוזר. **כן הלכה** - שאין בית דין יכולין לעכב בידו. **אין רוח חכמים נוחה הימנו** - אין נחת רוח לחכמי ישראל במעשיו של זה, אין דעתם נוחה עליהם, הימנו - על ידו. **אנו אין לנו** - קללה אחרת, אלא אינו הגון בעיני חכמים. **קאי באבל** - משום דברים שבאו על כך לכלל מעשה, אבל מעות לא קנו מדאורייתא, ונפקא מינה לענין איסורא, כגון אם קידש בו את האשה, לרבי יוחנן הוו קדושין, דמדאורייתא קנייה, ודידיה הוא, לריש לקיש לא הוו קדושין. **מסייע לריש לקיש** - דמדאורייתא נמי לא קנו מעות להדיוט. **תשומת יד** - הלואה, ואמר רב חסדא כגון שיחד לו הלואה כלי עליה, דהוי דומיא דפקדון, דאילו כפר בהלואה גרידתא - לא מיחייב קרבן שבועה, הואיל וניתנה להוצאה. **עשק** - שכר שכיר. **שיחד לו כלי לעשקו** - ואי לא - לא מיחייב אכפירת שכר שכיר קרבן שבועה, דלא מייחד ליה באפי נפשיה כפקדון וגזל ואבידה. **וכי** - אהדריה קרא - להישבון לאחר שהודה כי יחטא ואשם. **לאו משום דמחוסר משיכה** - אותו כלי, ולא קנאו מלוה. **מעושק דאהדריה קרא** - מכיון דאהדריה קרא לעושק, דמחוסר נמי משיכה - לא אצטריך לאהדורי לתשומת יד, דמעושק נילף ליה. **הכא במאי עסקינן** - עושק דאהדריה קרא משתעי בשנטלו שכיר לכלי ממנו, וחזר והפקידו אצלו. **אי הכי** - דמאי דאהדר קרא מוקמת בדלא מחוסר משיכה, נהי נמי דמשיכה בעינן, ליהדריה קרא נמי לתשומת יד, ונוקמה בהכי. **אי אהדריה קרא לא הוה גמרינן לא תיובתא ולא סייעתא** - דר' יוחנן לוקמה בדלא משך, וריש לקיש לוקמיה בשמשך. **השתא דלא אהדריה מסייע ליה** - דמדאהדריה לעושק ופקדון וגזל ואבידה, ולא אהדריה לתשומת יד - איכא למילף תשומת יד במחוסר משיכה, ועשק כשמשך. **בהדיא מיהא לא אהדריה קרא** - שיהא חייב להשיבו ולהביא קרבן, וכי הדר רבייה קרא - דומיא דפקדון רבייה, בשנטלו הימנו וחזר והפקידו אצלו. **נתנה** - לפרוטה של הקדש בשוגג. **לבלן** - בשכר שירחצנו בבית המרחץ. **מעל** - ואף על פי שעדיין לא רחץ. **ואמר רב** - גרסינן. **זוקא בלן** - קתני דמעל הנותן, משום דשכירות גמורה היא בנתינת הפרוטה, ואין יכול לחזור בו - שאין כאן למשוך, אבל אם נתנה על דבר שיש בה מה למשוך - לא מעל עד דמשך. **הא בעי למשוך** - האי שוכר התספורת, דבכל מידי דאית ביה מה למשוך - לא קני עד דמשך.

נכרי - לא שייד ביה דין משיכה, דמיד עמיתך כתיב (ויקרא כה). **קשיין אהדדי** - ספר אספר. **וכן אמר רב נחמן** - כר' יוחנן. **ובדקה לוי במתניתיה** - הגיחה והוסיפה בתוספתא שסידר ושנה בה. **נתנה לסיטון מעל** - סיטון - חנוני גדול, ומוכר פירות הרבה לחנונים עניים, ונותנין לו המעות על יד על יד כשהם מוכרים, ובתחלת הקנייה נותנין לו ערבון דמים מועטין על הכל. **מעל** - אף על גב דלא משך כל הפירות, שהרי הרבה פוסק עמו בבת אחת.

דף מחב.

אלא קשיא - הך מתניתין דלוי לריש לקיש. **ר' שמעון היא** - דאמר במתניתין לוקח לא מצי הדר ביה, דקסבר מעות קונות. **מודעינן ליה** - דע שאם תחזור - סופך להפרע ממך. **בעושה מעשה עמך** - בעמך דרשינן הכי, והאי לאו עושה מעשה עמך הוא, דכתיב (צפניה ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב. **אייקר מלחא** - ורצה לחזור. **בר אודועי הוא** - בתמיה, וכי היה צריך להודיעו שהוא נפרע מן השקרנים, והלא תלמיד חכם היה. **ערבון** - מקצת המעות נתן לו על פיסוק מרובה. **הוא סבר כנגדו הוא קונה** - אי מכירת קרקע הוא שנקנית בכסף - קונה קנין גמור, ואי מכירת מטלטלין הוא - קונה כנגדו להתחייב במי שפרע. **ור' יוחנן אמר כו'** - בקרקע לקנין גמור, ובמטלטלין לקבל מי שפרע. **הנותן ערבון** - לא דמי לההיא דלעיל, דזה אינו פריעת מקצת מעות שקורין אייר"ש (מקדמה, תשלום מוקדם של חלק מן החוב), אלא ערבון ומשכון לקנוס את החוזר בו פרמנינ"ן בלעז (ערבון, משכון). **רבי יוסי לטעמיה דאמר** - בבבא בתרא בפרק גט פשוט (קסח, א). **אסמכתא קניא** - הבטחת גוזמא שאדם מבטיח את חבירו לסמוך עליו, שאם לא יקיים תנאו - יתן כך וכך. **דין שיקנה כו'** - לא זה ימחול ולא זה יכפול, אלא לא זה ולא זה יכולין לחזור מלקיים מן המכירה כנגד הערבון, וחוזרים על השאר. **במה דברים אמורים** - שאינו קונה אלא כנגד ערבוננו. **בזמן שאמר לו ערבוני יקון** - יקנה, שלא נתנה לו בתורת תחילת פירעון והשאר עליו מלוח, אלא בתורת שערבון זה יקנה את הכל, והא לאו מלתא היא. **אבל מוכר לו כו'** - ונותן לו מהן חמש מאות זוז לשם פירעון, או סתם - קנה כו', וההיא דאיפלגו בה רב ור' יוחנן - כי האי גונא הוא, שזה הערבון תחילת הדמים הפירעון של פיסוק כי יהב ליה סתם. **מאי לאו** - כי היכי דאמר רבן שמעון בן גמליאל בקרקע הקנוי בכסף לגמרי, דמכי יהיב ליה מקצת מעות סתם - קנה

לגמרי, והוא הדין למטלטלי הקנוים בכסף לענין מי שפרע בסתמא קני ליה ערבון לכוליה לחייבו במי שפרע. **לא קני ליה כוליה** - לקבל מי שפרע אם נתן לו כנגד ערבונו. **ומאי שנא** - מטלטלין לענין מי שפרע מקרקע לענין קנין גמור, ומשנינן: קרקע דיפה כח הכסף בקניינה לקנות לגמרי קנין גמור מלחזור - יפה נמי כח מקצת פריעתו לקנות הכל, אבל מטלטלין, שהורע הכסף בהן, דאי פרע הכל לא קני אלא לקבל מי שפרע - בסתמא נמי לא קני פרעון מקצת לכולו, לקבל מי שפרע על השאר, אלא כנגד הערבון. **המלוה על המשכון אין שביעית משמטת** - דלא קרינא ביה, לא יגוש שהרי אינו תובעו כלום. **אלא פלג** - חצי החוב. **אינו משמט** - לקמן מפרש לה. **אילימא** - דאינו משמט כנגד חצי החוב שהוא תופס משכון עליו אינו משמט, אבל משמט הוא השאר. **מכלל דר' יהודה הנשיא** - אתא למימר דכיון דאינו משכוננו כנגד הלוואתו משמט כל החוב, בתמיה.

דף מט.א

אלא משכון דתפס - למאי תפס אם לא להיות משכון תחת שוויו, ובההיא מיהא לא קרינא ביה לא יגוש. **אינו משמט בכולו** - כלומר: אינו משמט כלל. **מכלל דר' יהודה כו'** - קושיא הוא. **במאי דנקיטת זוזי הב להו** - ואי לא - מקבלת מי שפרע. **ואידך** - המותר. **דברים נינהו** - בלא מעות, רב לטעמיה דאמר כנגדו הוא קונה. **הין בכלל איפה** - שההין שנים עשר לוגין, ואיפה שלשה סאין שהן שבעים ושנים לוגין. **אלא שיהא הן שלך כו'** - כלומר: כשאתה מדבר הן או לאו - קיים דבריך והצדק אותם. **שלא ידבר אחד בפה כו'** - בשעה שהוא אומר הדבור לא יהא בדעתו לשנות, אבל אם נשתנה השער לאחר זמן והוא חוזר בו לפי שינוי השער - אין כאן חסרון אמנה. **אבל אמרו חכמים כו'** - סיפא קתני החוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו, אלמא יש בהן משום מחוסרי אמנה. **תנאי היא** - דאשכחן רבי יוחנן בן מתיא דפליג. **מעשה בר' יוחנן כו'** - משנה היא בהשוכר את הפועלים שצוה את בנו לחזור בתנאו עד שלא יתחילו המלאכה, ולפסוק להם מזונות קלים. **לא סמכא דעתייהו** - על דברי הבן. **מימר אמר קמיה** - כבר הודיעו מה פסק לנו, ונתרצה. **מי אמר רבי יוחנן הכי** - דיש בדברים משום חסרון אמנה. **יכול לחזור בו** - וקשיא לן: יכול - פשיטא, דהא לא משך ואין כח בבית דין לכופו. **אלא** - ודאי על כרחך מותר לחזור בו קאמר, ואשמעינן דאפילו חסרון אמנה ליכא. **מודה ר' יוחנן**

במתנה מועטת - שאין מותר לחזור, משום דסמכא דעתיה דמקבל אדיבוריה, וכי אמר מותר לחזור בו - במתנה מרובה קאמר, דלא סמכא דעתיה דמקבל דלקיימיה לדיבוריה. **לבן לוי** - כל לוי קרוי בן לוי. **כור מעשר יש לך בידי** - שעישרתי מפירותי, ואתננו לך. **תרומת מעשר** - שהלוי מפריש מעשר לכהן מעשר מן המעשר. **משום הכי רשאי** - שיש לו לסמוך על מה שכתוב (צפניה ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא יתננו ללוי אחר, והא מתנה מועטת היא, שאין לישראל במעשר זה אלא טובת הנאה, שהיה בידו מתחילה לתת לכל בן לוי שירצה. **אין לו עליו** - אין לו לבן לוי ראשון על ישראל זה. **אלא תרעומת** - שהבטיחו בתוחלת נכזבה. **אלא שמע מינה בדלא נטלו** - ויש בדברים משום חסרון אמנה. **אפילו שומר חנם נמי לא הוי** - ואפילו פשעו בשמירתן פטורין. **והא בעי לקבולי כו'** - ודלמא לא הוי מקבל, ואישתכח דזוזי דידיה הוה. **הכי נמי** - או משלם השומשמן, או יקבל מי שפרע. **בדידי הוה עובדא** - אותו מעשה דשומשמן על ידי היה, ולא כן היה, שאילו קיבלתים לתת את השומשמן - לא הייתי חוזר בי בכל חללו של עולם, ולא על כן באנו לדין, אלא כך היה.

דף מט.ב

אמרי ליה והא אמרו ליה רבנן לרבא - רבינא אמר להא מילתא, אמרתי לו לההוא מרבנן: היכי אמרת דלאו חזרת מקח וממכר הוא, והא אמרו ליה לרבנן לרבא איבעי ליה לקבל מי שפרע. **אימתי** - יש חזרה בדבר. **בזמן שהכסף ביד המוכר** - דיכול מוכר לחזור בו, דאוקמינהו רבנן ברשותיה לחזרה, כי היכי דליטרח ולציל. **מפני שכספו בידו** - משמע שהלוקח קיבל כבר כספו. **פשיטא** - הרי משיכה יש, ואפילו רבנן מודו. **מושכרת ביד מוכר** - והיו הפירות מונחין ביד הלוקח, ולא שתקנה לו חצירו בנתינת המעות, דכיון דקיבל השכר נקנה המקום למוכר כל ימי השכירות, וחצירו של מוכר הוא, אלא ר' שמעון אית ליה מעות קונות דבר תורה כדאמרינן (בבא מציעא מז, ב), ומשיכה תקנתא דרבנן היא, והכא לא איצטריך תקנתא, דטעמא מאי תקון רבנן כו'. **אי נמי שמא תפול כו'** - לא גרס ליה, אלא לישנא אחרינא הוא, והיא היא. **פרזק** - שם השר. **רופילא** - משנה למלך. **כדרך שתקנו משיכה** - לחזור בו המוכר כל זמן שלא משך הלוקח. **כך תיקנו משיכה** - לחזור בהן הלקוחות. **משנה. אונאה ארבעה כסף** - מעות כסף, שהם שש בדינר.

מעשרים וארבעה כסף לסלע - אם היה המקח בדמי הסלע, שהוא עשרים וארבע מעות דהשתא הויא אונאה שתות למקח - חייב להשיב לו כל אונאתו, ארבעה כסף. **עד מתי מותר להחזיר** - מי שנתאנה, והא דנקט לשון מותר, לאשמועינן דליכא אפילו מי שפרע להחזיר המקח, או שיתן לו אונאתו. **עד כדי שיראה המקח לתגר או לאחד מקרוביו** - ואם שהא יותר - מחל על אונאתו. **ושמחו תגרי לוד** - שהיו בקיאיין בסחורה, ומוכרין ביוקר. **גמרא**.

שתות מקח שנינו - דוקא קתני מתניתין שתות למקח, שאם האונאה שתות לשויו של מקח הויא אונאה, אבל אם פחות או יותר היא, אף על פי שישנה שתות אצל מעות שנתן זה - אין זה קרוי שתות להיות בו דין אונאה, וזהו דין אונאה שתות - להיות המקח קיים, ואין אחד יכול לחזור אלא מחזיר אונאה, אבל אם פחות משתות - מחילה היא, ואין מחזיר לו כלום, ואם יותר על שתות - שניהם חוזרין, אפילו רצה להחזיר לו האונאה - הרשות ביד שניהם לחזור, הכי מוקמינן לה לקמן בבא מציעא (נ, ב). **ושמואל אמר שתות מעות נמי שנינו** - מתניתין דקתני שתות למקח - לאו אשויו של מקח דוקא קאי, אלא כל התנאי קרוי מקח, בין מעות שניתנו בו בין דמי החפץ, וכל צד שאתה מוצא שם שתות אונאה, בין לצד מעות ובין לצד שויו של חפץ - יש שם אונאה, ואין כאן לא מחילה ולא ביטול מקח, והשתא מפרש פלוגתייהו. **שוי שיתא בחמשא** - ונתאנה מוכר, או שוי שיתא בשבעה ונתאנה לוקח. **כולי עלמא** - בין לרב בין לשמואל אונאה הוא, דהא שתות היא לצד מקח, ושמואל שתות מעות נמי קאמר, וכל שכן שתות מקח. **כי פליגי שוי** - חמשא בשיתא - ונתאנה לוקח בזוז שהוא חומש למקח, ויותר משתות הוא זה, אבל אצל מעות שנתן - שתות הוא, אי נמי, שוי שבעה בשיתא, ונתאנה מוכר בזוז לגבי מקח - אין כאן שתות אלא שביעית, ופחות משתות היא, ולגבי מעות הוי שתות. **אידי ואידי** - בין שוי שבעה בשיתא, בין שוי חמשא בשיתא. **משני צדדין** - באחד משני צדדין. **מאי לאו דזבין שוי עשרים בעשרים וארבע** - ונתאנה לוקח, דהוה ליה חומש לגבי מקח, ארבעה הוי חומש של עשרים, וקרי ליה אונאה, ולא קרי ליה ביטול מקח. **לא דזבין שוי עשרים וארבע בעשרים** - דהוה ליה שתות למקח. **ופרכינן** - מי נתאנה מוכר, בתמיה. **לא שנו** - דבכדי שיראה ותו לא - אלא לוקח. **אבל אם נתאנה מוכר לעולם מוכר חוזר** - ולקמן מפרש טעמא. **אלא דזבין כו'** - דהוה ליה שתות למקח, ונתאנה לוקח. **תניא כוותיה דשמואל** - דבין שתות מקח בין שתות מעות. **מי שהוטל**

עליו - מי שהאונאה עליו, מי שנתאנה.

דף נא

שוה **ש**ש **ב**חמש - שתות מקח, שוה חמש בשש - שתות מעות. **ל**אלתר **ה**ויא **מ**חילה - אפילו יחזור לאלתר. **ו**אם **ת**מצא **ל**ומר **ב**כדי **ש**יראה **ל**תגר **א**ו **ל**קרובו **מ**אי **א**יכא **כ**ו' - ואם באת לומר דודאי פשיטא דלאלתר הויא מחילה, דאי בכדי שיראה - מאי איכא בין שתות כו'. **א**יכא **ד**אילו **ש**תות - קתני מתניתין מי שהוטל עליו ידו על העליונה, רצה חוזר בו. **ו**אילו **פ**חות **מ**שתות - אם חזר בתוך כדי שיראה לתגר או לקרובו - קנה, ומחזיר לו אונאה. **ח**זרו **ל**דברי **ח**כמים - גבי תגרי לוד במתניתין. **ס**ברוה - רבנן דבי מדרשא דבעו למיפשט מינה בעיין. **פ**חות **מ**שליש **ל**רבי **ט**רפון - לאו אונאה היא, אלא כפחות משתות לרבנן. **א**י **א**מרת **ב**שלמא - מחילה דרבנן בכדי שיראה הוא, כי אמר להו ר' טרפון במחילה דידיה כל היום - דהיינו מפרוטה ועד שליש. **מ**שום **ה**כי **ח**זרו - מעיקרא שמחו, דשתות ויתר על שתות עד שליש לרבנן הויא חזרה בתוך כדי שיראה, ואם רצה לחזור מן המקח - חוזר, וחשיב ליה איהו מחילה וקנה ומחזיר אונאה, וכי אמר להו כל היום - מפסיד להו טובא, דפחות משתות או שתות דלרבנן בכדי שיראה משוי ליה איהו כל היום, וצריכין להחזיר אונאה, ואי משום דלרבנן הויא שתות ויתר על שתות חזרה, ולדידיה קנה ומחזיר אונאה - נוח להם שתהא חזרה בתוך כדי שיראה, ואם לא בא בכדי שיראה - הויא מחילה, מקנה ומחזיר אונאה והיה לו שהות כל היום.

דף נב

ולרבי **ט**רפון **נ**מי **ל**אלתר **ה**וי **מ**חילה - פחות משליש. **א**מאי **ח**זרו - הא כל היום דר' טרפון בשליש הוא דקאמר להו, ויזהרו מאונאת שליש, ויהא הכל מחילה לאלתר. **מ**שתות **ו**עד **ש**ליש **ל**רבי **ט**רפון - הויא אונאה כשתות עצמה לרבנן, ואינו חולק על חכמים אלא דבטול מקח דידיהו משוי להו אונאה, וידו על העליונה, ואליבא דרבנן שניהם חוזרין. **א**י **ה**כי - דר' טרפון אבטול מקח לחודיה פליג. **ב**מאי **ש**מחו - מעיקרא. **ת**פשוט - דמדשמחו. **ב**יטול **מ**קח **ל**רבנן - דמיבעיא לן לקמן, אי לעולם חוזר או בכדי שיראה - תפשוט דמדשמחו דלרבנן לעולם חוזר, וכי אמר להו ר' טרפון אונאה, והם היו

סבורין דבכדי שיראה סבירא ליה באונאה - שמחו. **כי אמר להו כל היום חזרו** - חדא דבין לעולם חוזר ובין שהות כל היום הנאה פורתא היא לדידהו, דשהות הרבה יש לימלך כל היום, ועוד: אונאה יתר על שתות לא שכיחא, וקמפסיד להו בשתות עצמה, לרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום. **דאי סלקא דעתך בטול מקח לרבנן** - כאונאה בכדי שיראה, ואין בין אונאה לבטול מקח אלא דבאונאה ידו על העליונה, ובבטול מקח שניהם חוזרין כי משוי רבי טרפון לבטול מקח אונאה - אין זו טובה להם. **שמחו בשתות עצמה כו'** - דהא דאמרן משתות ועד שליש לר' טרפון כשתות לרבנן, משתות ומעלה אמרו, ולא שתות עצמה. **אם תמצא לומר כו'** - כלומר: אם באת לומר פשיטא דלעולם חוזר, דאי בכדי שיראה מאי איכא כו'. **איכא דאילו שתות כו'** - כי נמי אמרינן תרוייהו בכדי שיראה - עדיין יש חילוק זה ביניהם. **משום הכי חזרו** - מעיקרא כי שוי להו ר' טרפון יתר על שתות אונאה, דלרבנן בטול מקח ולא הרחיב זמן החזרה - שמחו בשתות עצמה דמחילה לאלתר, כדאמרן, וכי הדר אמר להו כל היום - חזרו, דהחמיר להם ביתר על שתות ופגם להם יותר ממה שהשביחם בשתות עצמה, כדפרישית. **אלא אי אמרת לעולם חוזר** - נהי נמי דשתות עצמה משוי להו אונאה כרבנן, דהאי דאמר לעיל שמחו בשתות עצמה - שינויא דחיקא הוה, משום שמחה דמעיקרא דקשיא לן במאי שמחו, והשתא אמרת לי דשמחה מעיקרא משום בטול מקח היא דהואי, דלרבנן לעולם ולר' טרפון היו סבורין בכדי שיראה כדין אונאה דרבנן, כי הדר אמר להו כל היום, אכתי שמחה איכא, דלרבנן לעולם ולר' טרפון כל היום, ותו לא, ואי משום שתות עצמה, דלרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום - הרבה הוא שבח שמשביח רבי טרפון ביתר על השתות, מפגם שפוגם בשתות עצמה - שהרי יכולין לזיהר בשתות עצמה, יפחתו לו מעט ותהא מחילה, נמצאו משתכרין בשל רבי טרפון כל אונאה שיתר על שתות. **בטול מקח לא שכיח** - ואין שבח זה חשוב להם במידי דלא שכיח, וכי מיקרי והוי נמי - הרי נתן לו שהות כל היום לחזור, ורוב הנמלכים נמלכים בו ביום, הלכך פגם דשתות עצמה עדיף להו. **הלכתא פחות משתות נקנה מקח** - לאלתר. **יתר על שתות בטל מקח** - ושניהם חוזרין. **שתות קנה** - ואין אחד מהן יכול לחזור. **ומחזיר אונאה** - ולית ליה לרבי ידו על העליונה דמתניתין, דסבירא ליה כר' נתן דברייתא, דקיימא לן ר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא, בפרק הבית והעלייה (בבא מציעא קז, ב, ובבא קמא נב, א). **זה וזה** - אונאה ובטול מקח.

יד מוכר על העליונה - אם נתאנה מוכר, והוא הדין אם נתאנה לוקח - יד לוקח על העליונה, והכי מוקמינן לה לקמן בבא מציעא (נא): מאי דשייר במתניתין תני בברייתא. **זה וזה** - אונאה ובטול מקח. **לא שנו** - בכדי שיראה. **אלא לוקח** - שמקחו בידו, ויכול להראותו. **מוכר** - שאין בידו מה להראות ולימלך אינו מכיר באונאתו עד שיראה טלית אחרת כדמותה נמכרת בדמים יקרים, הלכך לעולם חוזר, אם לא נתייקרו טליתות בינתים.

דף נא.א

משום הכי חזרו - שהם היו מוכרין, ואינן נהנין בהרחבת זמן החזרה דר' טרפון, שהרי אפילו לרבנן לעולם חוזרים. **אמאי חזרו** - לדידהו נמי מהני הרחבת זמן החזרה, דאי טעו אינהו - נהדרו בהו. **ורשכי** - קשורי משי שקורין בינדיל"ש (חגורות, רצועות לקשור בהן). **קרי שיתא** - שואל בדמיהם ששה זוזים. **מבעל הבית** - תכשיטין וכלי תשמיש שלו חביבין עליו, ואינו מוכרן אלא ביוקר, והוה ליה כמפרש יודע אני שיש בו אונאה, דאמרינן לקמן אין לו עליו אונאה, כך מצאתי בשאילתות דרב אחאי (פרשת בהר סימן קיג). **כיפי** - נזמים. **הוי מחילה** - לאלתר, דהוה ליה פחות משתות. **ואתבעיה בדינא** - בכדי שיראה לתגר. **בצדרייתא** - בגדי קנבוס העומדים לימכר. **משנה**. ר' יהודה **אומר אין אונאה לתגר** - לקמיה מפרש לה. **מי שהוטל עליו** - מי שנתאנה. **תן לי מעותי** - אם נתאנה לוקח. **גמרא**. **דאי כתב רחמנא מוכר** - שהוא מוזהר בבל תונו. **דקים ליה בזבינתיה** - כמה נתן בה, ובמזיד הוא עושה. **זבנת קנית** - אם לקחת חפץ המתקיים - שכר הוא אצלך, שלא הוצאת המעות ביציאה, והרי הוא מתקיים לך. **זבין אוביז** - מכרת חפץ שלך - הרי אתה נפסד, שיכלו המעות ביציאה. **ספסר** - קונה ומוכר מיד תמיד. **מידע ידע זבינתיה כמה שויא** - הרי לא שהה בין קנייתה למכירתה. **שאפילו פחות מכדי אונאה חוזר** - אם נתאנה, דחיינו תלויין בכך, ותקנו לו שיחזור. **תניא כוותיה דרב נחמן** - דאפילו בכדי אונאה אינו חוזר בו, ואין מחזירין לו אונאה, מדתלי טעמא מפני שהוא בקי, כגון ספסר. **קתני רצה** - דידו על העליונה. **ברייתא** - בדרכי נתן. **לא קתני רצה** - אלא על כרחו קנה, ומחזיר לו אונאה. **מתניתין קתני לוקח** - היכא דנתאנה לוקח - קתני דידו על העליונה, כדקתני תן לי מעותי. **ברייתא** - בר' יהודה הנשיא. **קתני מוכר** - דהיכא דנתאנה מוכר - הוא דידו על העליונה, אבל אם נתאנה לוקח - לא. **אונאה זו** - משנתנינו זו.

ותני נמי בברייתא - בר' נתן רצה, ובלוקח ומוכר הוא דפליגי. **דיקא נמי** - דמתניתין במוכר נמי סבירא ליה הכי, ומפרש ללוקח ולא פירש למוכר. **לימא רב דאמר כר' מאיר** - דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, אפילו בדבר שבממון. ר' יהודה **אומר בדבר שבממון** - כגון שאר וכסות - ניתן למחילה, והרי מחלה, אבל עונה, שהיא צער הגוף - לא ניתן למחילה.

דף נא.ב.

מי ידע - דאיכא אונאה, הוא סבור דאין בו אונאה. **זודאי עקר** - בשעת התנאי עוקר דברי תורה, שהטילה עליו שאר כסות ועונה, וזה עוקר החובה מעליו, ואפילו הוא נותן לאחר זמן - מתנה בעלמא הוא. **אבל הכא מי יימר דעקר** - שמא לא יהא בו אונאה. **אין לו עליו אונאה** - כדפרישית, דמי יימר דעקר? שאין בו אונאה - אם אמר לו בלשון זה - אין זה לשון מחילת אונאה אלא לשון תביעת אונאה, דעל מנת שאין בו אונאה אמר - והרי יש בו, ומקח טעות נמי הוי, ואם רצה לחזור - חוזר לגמרי. **הנושא ונותן באמנה** - מכור במה שתוכל, ותן לי המעות לזמן פלוני, והנני סומך עליך, ונותן לו שכר טרחו כדלקמן. **אין לו עליו אונאה** - לומר יותר היה שוה, ואם מכר זה בדמים רבים - אין זה יכול לומר לא אתן אלא דמיו. **מחוורתא כו'** - ורב מוקי לה כרבי יהודה, דאפילו היכא דלא ידע ומחיל נמי אמר. **סתם** - על מנת שאין לך עלי אונאה, דלא ידע דניחול. **מפרש** - שפירש לו: יודע אני שיש אונאה, ואני מוכרו לך על מנת שאין לך עלי אונאה, דבהא אמר רבי יהודה דמתנה ותנאו קיים, דדמי לשאר וכסות. **במה דברים אמורים** - דיש אונאה לזה על זה. **בסתם** - מכר. **אבל במפרש** - כגון מוכר כו'. **הנושא ונותן באמנה כו'** - כדפרישית. **הרי זה לא יחשוב לו את הרע באמנה ואת היפה בשוה** - להיות לו המתנת מעות היפה בשכר טרחו, כגון היה לו שני יינות, יפה שיש לו עליו קופצים ללקחו בבת אחת, והרע שאינו נמכר אלא בחנות, לא יאמר לו - הרי לך יפה בשוויו, על מנת שתמכור לי הרע בחנות כמה שתוכל, ולכשימכר תן לי מעות שניהם, ופוטר עצמו בהמתנת מעות של דמי היפה מלתת שכר טרחו על הרע, והוי כרבית. **אלא או זה וזה באמנה** - ויתן לו כדרך הנותן באמנה, ששכר קצוב היה להם כדמפרש לקמן, ארבעה למאה. **או זה וזה בשוה** - והשכר יהא של מקבל. **ונותן לו שכר כתף שכר גמל** - אם נתן באמנה, כשיבואו לחשבון ינכה לו שכר כתף המוליכו מביתו לחנות, ואם הוצרך לגמלים - נותן לו שכר גמל. -

בצדדוויי - מוכרי בגדי קנבוס, ששכר קצוב להם ליתן ארבעה למאה למי שטורח במכירתן. **משנה. כמה תהא הסלע חסירה** - מטבע היוצא, ותמיד הוא שוחק וחסר כמה תחסר, ואם הוציאה לא תהא אונאה. **ארבע איסרין** - לסלע. **איסר לדינר** - והוא אחד מעשרים וארבעה בו, דשש מעה כסף - דינר, מעה - שני פונדיונים, פונדיון - שני איסרין, ובגמרא מפרש מאי שנא דגבי שאר סחורה אמרינן שתות, וכאן יש אומרים כך ויש אומרים כך. **ארבעה פונדיונים** - אחד משנים עשר.

דף נב.א

שמונה פונדיונות - שתות, כשאר אונאה. **בכרכים** - שיש שם שולחני - עד כדי שיראה לשולחני. **בכפרים** - שאין שם שולחני. **עד ערבי שבתות** - שבא להוציאה בערב שבת לסעודת שבת, אז ידע אם יוכל להוציאה, ויקבלוה ממנו. **ואם היה** - הנותן מכירה. **אפילו לאחר שנים עשר חודש כו'** - בגמרא פריך: הא אמרת עד ערבי שבתות. **ואין לו עליו אלא תרעומת** - מפרש בגמרא. **ונותנה** - בחילול מעשר שני, ובגמרא מפרש אם בשויה, אם בסלע יפה, לפי שאינה מדה זו של פוסלי מטבע בשביל חסרון מעט אלא נפש רעה. **גמרא. ורמינהי כמה תהא סלע חסירה ויהא בה אונאה** - אלמא: בהני שיעורי הויא אונאה, ומתניתין קתני ולא יהא, אלמא בהני שיעורי לאו אונאה היא עד דאיכא טפי. **אמר רב פפא** - לעולם אימא לך בהני שיעורי הויא אונאה, ולא יהא דמתניתין - לאו אשיעורא קאי, אלא אפחות מכשיעור קאי. **מלמטה למעלה קחשיב** - והכי קאמר: סלע הפוחתת והולכת, עד כמה יוכל להוציאה - עד שתפחת שיעור כך וכך, ומכיון שהגיעה לשיעור הזה - יהא בה אונאה. **ותנא ברא** - דנקט ויש בה. **מלמעלה למטה חשיב** - סלע שפחתה, כמה פחתה להיות בה אונאה, מפרש כל פחיתה גדולה שבה, כגון שבע איסרות או שש או חמש - הויא אונאה עד ארבע והיא בכלל, אבל לתנא דידן אין ארבעה בכלל לא יהא, ועל כרחך לא מיתוקמא אלא בהכי. **ומאי שנא בטלית** - סתם סחורה, דתנן בהו לעיל בבא מציעא (מט, ב) שתות למקח. **ר' שמעון היא** - דגבי סלע אית ליה שתות. **עשיק לגביך** - הצריך לכסות גופך וגביך - קנה ביוקר. **ושוי לכריסך** - למאכלך לא תקנה אלא בשוין. **עשיק** - לשון יוקר הוא, וחבירו באיזהו נשך (בבא מציעא עד, א): באתרא דאמימר עשיק עפרא. **כיון דלא סגי ליה** - שאינו יוצא בהוצאה. **יתר על כן מוכרה בשויה** - לקמיה

מפרש לה: יתירה על כן - שלא פחתה כדי אונאה. **מוכרה בשויה** - בסלע יפה. **בסלע עד שקל** - סלע הטבוע ופוחת והולך עד שקל - מותר לקיימו, שאין עשוי לרמות בו בני אדם למוכרו בסלע יפה, לפי שפחת שלו ניכר, אבל משפחת משקל - לא יקיימנו, לפי שבא לרמות ולמוכרו בתורת שקל, שאין פחת שלו ניכר לגבי שקל, מתוך שהוא רחב שבתחילה היה סלע אינו נראה חסר משקל, שקל הוא מטבע של חצי סלע, ודינר מטבע קטן, שנים מהם יש בשקל. **בדינר עד רובע** - ואם היה דינר נפחת עד שעמד על רובע - מותר לקיימו, קא סלקא דעתך רובע דינר קאמר, ולקמיה פריך: מאי שנא סלע - דלא מצי לשהויי אלא עד חציו, ודינר עד רובע, משחסר ועמד על פחות מרובע - לא יקיימנו, דאתי לאפוקיה ברובע. **פחות מכאן איסור אסור** - לקמיה מפרש. **לא ימכרנה** - זו שאמרו אסור לקיימה - לא התירו לו שימכרנה בדמיה, לא לתגר. **ולא לחרם** - אדם אנס. **ולא להרג** - רוצח. **שמרמין בה את אחרים** - ומיראה יקבלוה מידם ביפה. **רובע שקל** - מטבע קטן של חצי דינר, והוא הקרוי בגמרא סלע מדינה. **למה ליה למתלייה לדינר בשקל** - לימא בדינר עד חצי זוז. **דאתי משקל** - אם פחת השקל עד חציו ונעשה דינר. **מותר לקיימו** - ולהוציאו בדינר. **דינר הבא מסלע אסור לקיימו** - אפילו להוציאו בדינר, דמתוך שהוא בא ממטבע עבה ורחבה - טועין בו לאמדו בשקל, ואתי לקבולי בתורת שקל. **מאי קאמר** - הא ליכא למימר פחות מיכן, דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסור לקיימו, דמאי איריא איסור, אפילו משהו נמי, דהא אמר בסלע עד שקל, ותו לא. **יתר מכדי אונאתה** - לר' מאיר כדאית ליה, לרבי יהודה כדאית ליה. **אסור להוציאה** - ביפה. **מטמאה** - מקבלת טומאה מעתה, שהרי עשאה כלי. **יקוץ** - יחתכנה לשנים, דאתי לאפוקיה בשקל. **יתר על כן יקיים** - דלגבי סלע מנכרא פחיתתה, ולא מחליפה בסלע.

דף נבב

יתר על כן מוכרה בשויה - לעיל קתני לה גבי סלע שפחתה - מוכרה בשויה, לפי דמיה ולא ביפה, אלמא: מותר לקיימה. **יתר על כן** - על כדי אונאה, דלא פחתה כדי אונאה, לכל חד וחד כדאית ליה. **מוכרה בשויה** - ביפה. **מאי לאו דפחתא פורתא פורתא** - וקאמר: מותר לקיימה עד שקל, אלמא: לא מיחלפא בסלע, ותיובתא דרב הונא. **גרוטותיו** - שברי כלי כסף. **הכי גרסינן: או יקוץ או**

יתוך - לשון התכה, ולא גרסינן יחתוך. **באמצע** - יקבנה, דמשנקבה לא סגיא. **מן הצד לא יקבנה** - לפי שהרמאי שימצאנה יקוץ אותה סביב עד שיוציא את הנקב, ומרמה בה את האחרים, ויוציאנה בשקל. **דמפליג** - בין כפרים לכרכים. **ומאי שנא טלית דלא מפליג** - דקתני בכדי שיראה לתגר או לקרובו, לא שנא כרך לא שנא כפר. **דסלקין לשוקא** - לקנות צורך סעודת שבת. **מדת חסידות** - והכי קאמר: אם חסיד הוא - מקבלה. **למאן** - מי המתרעם. - אם לחסיד - קאמר דיש לו תרעומת על המחזיר, מי כופהו לקבל שיתרעם, טוב לו שלא יקבלנה משיקבלנה ויוציא דיבה על חבירו. **ואחר שאינו חסיד** - ולא רצה לקבלה - אין לזה עליו אלא תרעומת, דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה שלא החזירו בזמנו. **דמוקי אזוזא** - מעמיד עצמו מלקבלם, כשמוצא בהם פגם. **מסייע ליה** - מתניתין דקתני נותנה למעשר שני. **בא לפורטה** - בא להחליף סלע חסירה בפרוטות. **פורטה בשויה** - לפי חסרונה, ולא ירמה את חבירו לפורטה ביפה. **בא לחללה** - לחלל מעשר שני עליה. **מחלל עליה** - מעשר בדמי סלע יפה. **ביפה** - כאילו היא יפה. **מאי קאמר** - בא לפורטה פורטה בשויה - מתניתין אתא לאשמועינן, דכיון דפיחתה כדי אונאה אסור להוציאה ביפה. **הכי קאמר** - אף על פי שכשבא לפורטה בירושלים בפרוטות, ליקח סעודת מעשר - על כרחו יפרטנה בשויה ולא ביפה, אפילו הכי - סלע שמה, שאינה אלא נפש רעה, וכשחילל מעשר עליה מחלל ביפה, ואשמועינן חזקיה דמתניתין דקתני נותנה למעשר שני - כאילו היא יפה קאמר. **דמזולנין** - לצמצם דמי פדיונו. **שאין בו שוה פרוטה** - ואין בו כח לתפוס פדיונו שיתן פרוטה ויחללנה, כדאמר לקמן: ממעשרו ולא כל מעשר כו'. **אומר הוא וחומשו** - שאני צריך להוסיף עליו. **יהא מחולל על מעות הראשונות** - שחיללתי עליה מעשר שני ועודן בידי, יהא אף זה מחולל על אותו מעשר. **שאי אפשר לאדם לצמצם מעותיו** - לחלל בשווין בצמצום, שמתוך שהוא ירא מלפחות ונמצא אוכלו בלא חילוף - הוא מוסיף על דמיו, הילכך, פחות משה פרוטה זה מחלל על אותו עודף, אלמא: לא פרקינן בצמצום, וכל שכן בפחות. **בתורת יפה** - בשויה, והכי קאמר: כשם שכשבא לפורטה בירושלים לא יקבלוה הימנו להדיא אלא בשויה, ויש מזולנין בדמיה יותר מכדי פחתה - כך כשבא לחללה מחללה בשויה, דמים פחותים. **בתורת יפה** - משחלל עליה כפי דמים ודאין שלה, כך לא יחלל על זו אלא בדמים ודאין שלה. **דתרי זילי לא מזולנין ביה** - דאף על גב דתנן נותן למעשר שני - חד זילותא אשמועינן

דמתחלל על סלע חסירה, ולא אמרינן הרי הוא כאסימון או כמעות הניתנות באסימון, אבל תרי זילי, לחלל עליה מעשר בדמי סלע יפה - לא. **ביכורים** - הוקשו לתרומה, דקרינהו רחמנא תרומה, דאמר מר (מכות יז, א): ותרומת ידך אלו ביכורים. **חייבין עליהן מיתה** - זר או כהן טמא האוכלו במזיד. **וחומש** - זר האוכלן בשוגג, דכתיב (ויקרא כב) ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו'.

דף נג.א

ואסורים לזרים - בלא יאכל, ואצטריך למתנייה, משום דבעי למתנייה מה שאין כאן במעשר, דאפילו איסור ליכא. **והן נכסי כהן** - לקדש בהן את האשה, מה שאין כן במעשר, סתם משנה כרבי מאיר, דאמר: מעשר ממון גבוה הוא, והמקדש בו - לא קידש. **טעונים רחיצת ידים** - לפירות, שהידים טמאות שניות גזרו בהן רבנן, ושני עושה שלישי בתרומה, מה שאין כן במעשר, שאין טעון רחיצת ידים לפירות, דאמר מר: הנוטל ידיו לפירות - הרי זה מגסי הרוח, והכי מוקמינן לה בחגיגה בפרק שני (יח, ב). **והערב שמש** - לטומאה דאורייתא. **מה שאין כן במעשר, דאמר מר: טבל ועלה** - אוכל במעשר, ומקרא ילפינן לה ביבמות בפרק הערל (עד, ב). **ועולין באחד ומאה** - צריכין אחד ומאה לבטל, ואין בטלין ברוב, מה שאין כן במעשר, דבטיל ברוב ולא בעי אחד ומאה, ועל כרחך במעשר שאין לו תקנתא לא בפדייה ולא להעלותו לירושלים קאמר, דאי אית ליה תקנתא - אמור רבנן דבר שיש לו מתירין לא בטיל, והכא כגון שנטמא דלית ליה תקנתא באכילה, ואין בו שוה פרוטה דלאו בר פדייה הוא, אם איתא לדחזקיה כו'. **דלגבי תרומה** - משנה זו במסכת בכורים (פרק ב' משנה א') שנויה, הלכך חשיבותא דידה קא מני ואזיל ולא קולי דידה, שתהא היא עולה ומעשר אינו עולה. **לא סלקא דעתך** - דלא בטיל כלל, אלא ודאי בטיל ברוב קאמר. **ושנכנס לירושלים ויצא** - לקמן מפרש דלית ליה תקנתא, לא באכילה ולא בחילול. **דלא פריק** - לא פדה מעשר עד הנה, שיהו מעות מעשר בידו. **וניתי מעשר** - שוה חצי פרוטה. **ונצרף** - יביאנו אצל המעורב, ויאמר: המעורב וזה מחוללים על פרוטה זו, ואשתכח דיש לו מתירין. **דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי** - לתפוס פרוטה זו בקדושת מעשר, שהמעורב מן התורה בטל ברוב, דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דאמרו היכא דיש לו מתירין לא ליבטול, הלכך אין איסור מעשר בזה אלא מדרבנן, הילכך אין מצטרף עם זה לתפוס פדיונו,

נמצא שוה חצי פרוטה שהביא נאכל בלא חילול, אבל דחזקיה - מעות הראשונות כבר נתפסו. **וניתי** - חצי שוה פרוטה דמעשר שני של דמאי הלקוח מעם הארץ, דאיסורו ופדיונו דרבנן, דמדאורייתא כל אדם נאמן על המעשרות. **דלמא אתי לאתויי ודאי** - ואז נמצא שוה חצי פרוטה שאינו מעורב נאכל בלא חילול. **וניתי שתי פרוטות** - נחושת. **ויחלל עליהן מעשר שוה פרוטה ומחצה** - ונחלליה להאי מעורב על היאך חצי פרוטה יתירא, דהויא ליה כדחזקיה. **מי סברת שוה פרוטה ומחצה** - מעשר. **תפסה שתי פרוטות** - בקדושה, דנמצי היאך לאיצטרופי בהדייהו שכבר נתפסו. **פרוטה תפסה שוה פרוטה** - מן המעשר. **חצי פרוטה** - הנותר במעשר. **לא תפסה** - לפרוטה שניה, ואם תאמר: המעורב בו יצטרף להשלים, הדר הוה ליה דאורייתא ודרבנן, ואם באת לומר: דחזקיה נמי היכי משכחת שיש עודף, על ידי - מי נתפס, משכחת ליה במחלל מעשר בסלע שלם או בשקל או באיסר, שאפילו לא היה המעשר שווה אלא שלש פרוטות - נתפס כל האיסר. **וניתי איסר שלם** - ויחלל עליו מעשר בפחות מדמיו. **גזירה דלמא אתי לאתויי שתי פרוטות** - ומעשר בפרוטה ומחצה, ונמצא שוה חצי פרוטה נאכל בלא חלול, הלכך טוב לו שיבטל ברוב. **וליעייליה** - עם תערובתו, ויאכלנו בירושלים. **וניפרקיה** - קא סלקא דעתך ביש בו שוה פרוטה נמי קאמר.

דף נגב.

ואפילו בירושלים - שאין מעשר טהור נפדה שם, דכתיב (דברים יד) כי ירחק ממך [וגו'] ונתת בכסף ולא כשהיה בירושלים. **בלקוח** - מעשר זה, ולא הוא עצמו היה מעשר, אלא צרכי סעודה שלקח בירושלים בכסף מעשר. **יקבר** - דקא סבר: לא אלים למיתפס פדיונו. **אלא לעולם בטהור** - בין מעשר בין לקוח, ודקאמר נעיייליה וניכליה. **מאי יצא** - נמי דקאמר - דנפול מחיצות חומת ירושלים, ושוב אין מעשר נאכל שם עד שיעמדו מחיצות, דבעינן לפני ה' תאכלנו (שם דברים יב), ובפדייה נמי לא דקלטהו מחיצות מלפדותו עוד משנכנס לתוכו. **והאמר רבא** - במסכת מכות (כ, א). **מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן** - מחיצה שנאמרה בתורה לא הזכרה אלא לאכול בתוכה, ושאמרו במשנה מחיצות קולטות אותם מלפדות עוד אם יצא - דרבנן היא. **וכי גזור רבנן כו'** - לאו רבא קאמר לה אלא המקשה קאמר, מדאמר רבא קליטת מחיצות מדרבנן בעלמא היא, והשתא דנפול מחיצות

ליתא לההיא גזירה, דכי גזור רבנן - היכא דאיתנהו, וזה הוציא את המעשר לחוץ, אבל כי ליתנהו - לא גזור, הלכך ניפרקיה, ואמאי בטלי? ומשני לא פלוג רבנן - בין יוצא מתוכן לנפלו, דקליטת מחיצות גזרו בסתם, בין איתנהו בין ליתנהו. **רב הונא ברבי יהודה אמר** - הא דאותבת לחזקיה מרישא דקתני באיזה מעשר אמרו שאין בו שוה פרוטה, וקשיא לך ליעבד כדחזקיה - לא קשיא. **חדא קתני אין בו שוה פרוטה שנכנס לירושלים ויצא** - דקליטת מחיצות מעכבת מלחללו עוד על מעות הראשונות. **וניהדר ונעייליה וניכליה** - בירושלים עם תערובתו. **דנפול מחיצות** - והיינו יצא דקתני. **אפילו יש בו שוה פרוטה** - נמי לאו בר אכילה ולא בר חילול הוא, ואמאי תני באיזה מעשר אמרו - בשאין בו שוה פרוטה כו'. **לא מבעיא יש בו** - דכיון דבר פדייה הוא - חיילא עליו קליטת מחיצות דרבנן, ולא מיפרוק תו, אבל אין בו, אימא בכהאי גוונא לא לגזור רבנן קליטת מחיצות דרבנן לפדייה, דמילתא דלא שכיח היא לחללו על מעות הראשונות, וניעבד ליה כדחזקיה - קא משמע לן. **פרט לשאין בו שוה פרוטה** - שאינו בכלל גאולה, ולימדך שאינה תופסת פרוטה. **רב אמי אמר אין בו שוה פרוטה** - שנינו, אבל אם יש בו שוה פרוטה - בר גאולה הוא, ותופס פדיונו. **ורב אסי אמר אין בחומשו שוה פרוטה** - שנינו, דלאו בר גאולה הוא עד שיהא בו שוה ארבע פרוטות, כדי שיהא ראוי לתוספת חומש דכתיב בהאי קרא. **דיו שיאמר כו'** - כדחזקיה, ולא אמרינן ימתין עד שיעלנו לירושלים או ימתין עד שיצרפנו עם אחר, דכיון דבחומשיה ליכא [פרוטה] - לא קחשיב ודיו בכך. **אלא למאן דאמר אין בו מאי דיו** - מאי רבותיה דאצטריך למתני דיו, ליתני אומר הוא וחומשו כו'. **חומשא מלגיו** - על שוה עשרים זוז מוסיף ארבע, שהן חומשו של קרן. **או חומשא מלבר** - על ארבעה רבעים מוסיף החמישית מן החוץ, דהווי להו לעשרים זוז חמשה זוזי. **הבעלים אומרים בעשרים** - גבי מקדיש ופודה הקדשו תנן לה במסכת ערכין (כז, א). **מפני שמוסיפין חומש** - ועשרים שלהן הוו עשרים וחמשה, דאילו שאר כל אדם לא יוסיף חומש.

דף נד.א

הבעלים נותנין - על כרחן עשרים ושש, שאי אפשר לתת לזה באחד ועשרים, שנמצא הקדש נפסד בחמשה סלעים, ולבעלים נמי לא פחתין מן הקרן ששמאה איש אחר, הלכך נותנין עשרים ואחד לקרן וחמשה לתוספת חומש,

ועל עילוויו של זה שהעלה בדמיו סלע אין מוסיף חומש, אלא על קרן ששמאה הוא. **עשרים וחמש הבעלים נותנין שלשים** - והתם (ערכין כז, ב) פריך: ונימא לגיזבר אתא גברא בחריקאי הרי בא אחר תחתינו, שחפץ ליתן כמה שעולה קרן וחומש שאמרת, ואין הקדש נפסד ולמה נכוף את זה לתת שלשים, וסיום המשנה: אמר אחד הרי הוא שלי בעשרים ושש - אומר: הגעתך. **שמע מינה חומשא מלבר** - מדקתני חומש על עשרים סלעים חמש סלעים - הרי חומש מן החוץ. **הוא וחומשו חמשה** - היינו חומש מלבר, שהוא רביע של קרן. **חומש מעכב** - אכילה חוץ לחומה, עד שיתן החומש. **אכנפשיה** - מאיליו, אינו בכלל הפדיון, שארבעה הזוזים פדו מעשר שהוא כנגדם. **או דלמא ארבעה בחמשה פריק** - כך הוא גזירת הכתוב שהחומש מן הפדיון הוא, ואין שוה ארבעה נפדין בפחות מחמשה. **הדמאי** - מעשר שני של דמאי שחייבו חכמים להפריש הלוקח מעם הארץ. **אין לו חומש** - אם פודהו בעליו. **ואין לו ביעור** - בשנה שלישית, שנצטוו ישראל לבער כל מעשרותיהם מן הבית, ולתת למי שהם רוצים כדכתיב (דברים יד) מקצה שלש שנים וגו'. **הא קרן יש לו** - דכל זמן שלא פדאו אסור לאוכלו חוץ לחומה. **מאי טעמא** - אין לו חומש ויש לו קרן. **דמעכב מדאורייתא** - במעשר דאורייתא. **איתיה בדרבנן** - במעשר דמאי דרבנן. **בשבת** - מפני כבוד שבת לא יעכב מלאכול בשביל חומש. **מדקאמר רבי נראין דברי ר' אליעזר בשבת** - אבל בחול אינו רואה את דבריו. **מכלל דאיהו אפילו בחול** - אמר יאכל, ובמעשר ודאי קאמר. **דכולי עלמא חומש לא מעכב** - שיהא האוכלו לוקה עליו משום לא תוכל לאכול בשעריך (שם דברים יב). **והכא בחוששין לפשיעותא** - הא דקאמר רבי יהושע לא יאכל - מדרבנן קאמר, שמא יפשע ויתיאש, ולא יתן חומש עוד. **הואיל וגזברין תובעין אותו** - את החומש, וליכא למיחש לפשיעותא. **נראין דברי רבי אליעזר בהקדש** - הואיל וגזברין תובעין אותו. **הרי אמרו** - במסכת בכורות בפרק בתרא (נא, א). **ונתן הכסף** - ואם המקדיש יגאל וגו' ,,, ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו. **תרומה** - זר האוכלה בשוגג. **אינה משתלמת** - מעות, אלא פירות חולין, שהתשלומין נעשין תרומה כדכתיב בו את הקודש - מה שהוא נותן לו נעשה קודש, אלמא מידי דחזי להכי בעינן. **שלא מן החולין** - מעות או בגדים שוה כסף. **עליו** - בכולהו חומשין כתיב יוסף עליו. **ולא אכלה** - דהיא חוזרת בעין. **משלם את הכפל** - של קנס גניבה במעות. **דמי תרומה** - כמה שהיא שוה לימכר בשוק, ודמיה פחותין מדמי חולין, שאינה ראויה אלא לכהנים, ואינה

ראויה בימי טומאתו, ואם מטמאה אסורה באכילה - לפיכך דמיה מועטים, והיינו דקאמר דמי תרומה. **אכלה** - בשוגג, דלא ידע שהיא תרומה. **שני קרנין** - אחד לקרן ואחד לכפל, וחומש בשביל אכילתה. **מן החולין** - פירות מתוקנין. **והקרן** - השני, שהוא בא מחמת כפל של קנס גניבה - משלם נמי דמי תרומה, כלומר: מעות כמו שנמכרת תרומה בשוק.

דף נדב.

שמע מינה חומשו כמותו - דמשתלם פירות ולא מעות. **גבי גזל כתיב** - גבי אשם גזילות כתיב, אם גזל וכפר ונשבע לשקר חמישיתיו - חמישיות הרבה. **ותנן** - נמי זימנין דאיכא טובא. **נתן לו את הקרן** - לאחר שנשבע והודה ונתחייב קרן וחומש, ונשבע לו על החומש, שחזר וכפר את החומש ואמר נתתיו לך, ונשבע והודה - הרי זה מוסיף חומש על חומש שכפר, וכן אם חזר ונתן לו חומש ראשון שנשבע עליו, וחזר וכפר ונשבע על חומש שני והודה - מוסיף חומש על חומש שני, וכן לעולם. **עד שיתמעט הקרן** - חומש שהוא מחוייב כבר וחוזר וכופרו קרוי קרן, עד שתהא כפירת שבועתו בפחות משה פרוטה. **גבי תרומה** - אוכל תרומה בשוגג. **כתיב חמישיתו** - דלא משמע אלא חד חומש, ואפילו הכי תנן בה חומשא דחומשא, כגון אם נתן קרן וחומש מן החולין כמשפטו, ונעשו התשלומין תרומה, וחזר ואכל אותו חומש - משלם אותו וחומשו. **ואחד הסך** - שמן של תרומה, דסיכה כשתייה, ושתייה כאכילה, דאמרינן בפרק בתרא [דיומא] (עו, א): שתייה כאכילה מואכלת לפני ה' וגו' וכתוב ביה תירושך, וסיכה כשתייה, דכתיב ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו, אבל אם ביערה על ידי דבר אחר - אינו משלם חומש, דאיש כי יאכל קדש כתיב, פרט למזיק את התרומה על ידי דבר שאינה אכילה. **גבי מעשר** - גבי פדיון מעשר שני, דכתיב ביה נמי וחמישיתו יוסף עליו. **לא מכתב כתיב ביה** - משמעות דחמישיות הרבה. **ולא מיתנא תנא ביה** - חומשא דחומשא, כגון אם חזר וחילל את החומש הראשון. **ולא איבעויי מיבעיא לן** - אם מוסיף חומש על חומש אם לא, דפשיטא לן דלא מוסיף, דלא אשכחן ביה רמז בקרא כדאשכחן בתרומה רמז פורתא, כדבעינן למימר קמן, דבתרומה כתיב ויוסף חמישיתו ולא כתיב יסף כדגבי מעשר, ולשון ויוסף - משמע שתי תוספות, יוסף וחוזר ויוסף, אבל יסף - חדא משמע. **גבי הקדש** - הפודה את הקדשו כתיב ואם המקדיש יגאל ויוסף חמישית כסף ערכך. **הכי גרסינן: ותנן**

הפודה את הקדשו מוסיף חומש - ובמתניתין דפירקין הוא, ולא גרסינן הנהנה מן ההקדש שוה פרוטה כו' - דההיא במעילה קא מיירי, וגבי מעילה לא כתיב ויסף אלא יסף, ולא כתיב חמישית אלא חמישיתו ואת אשר חטא מן הקדש ישלם וגו'. **מאי** - אם חזר וחילל את החומש, מהו שיוסיף חומש, מי אמרינן: האי דגבי תרומה, אף על גב דלא כתיב חמישיתו - תנן בה חומשא דחומשא, משום דכתיב ויסף דמשמע שתי תוספות, אי טעמא משום משמעותא הוא - הכא נמי כתיב ויסף וחייב להוסיף. **או דלמא** - טעמא דתרומה לאו משום משמעותא הוא, אלא משום דקיימא לן גורעין ומוסיפין ודורשין, הלכך, ויסף דגבי תרומה, כי שקלת לה וא"ו דויסף ותיקרי ביה יסף חמישיתו, ושדית ליה בסוף חמישיתו - אתקרי חמישיתו בשני ווין, ונשתמע חמישיות הרבה, אבל הכא, גבי הקדש דלא כתיב אלא חמישית, אף על גב דשקלת כו', ואם תאמר: נישדייה באמצע תיבה ונקרי חמישיות כסף ערכך, לא אשכחן גורעין ומוסיפין להפסיק את התיבה, אלא או בראשה או בסופה, כדאמרינן בסדר יומא (מח, א): ולקח מדם הפר - דם מהפר יקבלנו. **תיפוק ליה כו'** - מאי קמבעיא ליה לרבא, תיפוק ליה דאם חזר וחילל את החומש הראשון אין מוסיף חומש, דהוה ליה הקדש שני, אפילו חזר וחילל קרן עצמו שהתפיס תחת הראשון - אין מוסיף חומש. **ואמר ר' יהושע בן לוי כו'** - ויליף לה מקרא בשמעתא. **חומש כתחלת הקדש דמי** - שהרי מאיליו ניתוסף, ולא נתפס תחת הראשון, הלכך, בעיין מטעם דהקדש שני לא תיפשוט ליה, משום הכי מספקא ליה. **המתפיס** - זה תחת הראשון, שהשני נתפס בקדושה של אחר ולא מחמת עצמה באה לו. **ואם בבהמה הטמאה** - הוה ליה למכתב ואם בהמה טמאה כו', ואם בבהמה מאי היא, אלא הכי קאמר: בהקדשות שהן כבהמה טמאה קאמר לך קרא ויסף חמישיתו. **מה בהמה טמאה תחלתה הקדש** - ולקמיה פריך: מי לא משכחת לה נמי שתהא הקדש שני, שיתפיסנה לבדק הבית תחת בדק הבית אחר? וכולה לשמים - שאין לבעלים בה כלום, דסתם הקדש בהמה טמאה לבדק הבית היא. **ומועלין בה** - השתא קא סלקא דעתך דמעילה ממש קאמר, ולא אפשר ליה לאוקומא הכי, חדא: דקרא לא במעילה משתעי, ועוד: דאפילו לית גבה כל הני - שייכא מעילה לענין הקדש. **דלמא לענין חומש קאמרת** - הך מעילה לאו מעילה ממש קאמר, ולא בנהנה מן ההקדש אלא בחומש קאמר, ובבא לפדות הקדש קאמר, וקרי לחומש - מעילה - משום דבמעילה נמי שייך חומש, ולמעוטי

הקדש שני אתא, וכדרבי יהושע בן לוי.

דף נה.א

באמצע הקדש ליתא - נהי דבסוף הקדש לא משכחת לה - משום דלאו למזבח חזיא, ולא לשקעה בבנין, מיהו, בהקדש שני משכחת לה, שמתפיסה תחת אחר, וחוזר ופודה אותה. **לפי שאינה בסוף הקדש** - ומשום הכי אימעיט אמצע הקדש מינה, כדמפרש ואזיל, (סוף הקדש אמצע הקדש) מדמינן לסוף הקדש. **מה סוף הקדש** - נפקא לן מינה דממעט מחומש. **אף אמצע הקדש כו'** - וסוף הקדש ודאי בלא מיעוטא דקרא נמי לא שייך ביה חומש, דהא לא פריק ליה, מיהו, אהני מיעוטא דקרא לדמויי ליה אמצע הקדש, דבלאו מיעוטא לא מצית למיגמר אמצע הקדש מסוף הקדש, דהתם משום דלא שייכא ביה חומש הוא. **כדאמר רבא כו'** - כלומר, בהדיא אימעיט אמצע הקדש מינה, כדאמר רבא בסדר יומא (לד, א). **העולה** - דכתיב גבי סדר המערכה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העולה, ה' יתירה דריש שתהא היא ראשונה, שלא יהא הקטר קודם לתמיד של שחר. **הקדשו פדוי** - אף על פי שלא שם דמים קצובין, דקיימא לן הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה - מחולל, ושרי לאיתהנויי מיניה, ומיהו, יד הקדש על העליונה, שאם דמים הללו יתירים על דמי ההקדש - קנה הקדש, ואם הקדש יתר עליהם - ישלים על כרחו. **טלית זו בחמש סלעים כו' הקדשו פדוי** - אף על פי שאינו שוה, ולא תימא הואיל ושם לה דמים, ואינה שוה כמה שאמר אין דבריו כלום, אלא הקדש פדוי, והוא ישלים. **על הקדש שני** - אם חזר ופדה את זה. **משנה. האונאה ארבעה כסף** - למקח סלע, וכדאמרן דהוה ליה שתות. **והטענה שתי כסף** - שאין שבועת דיינין על הטענה פחותה משתי מעות כסף, שיטענו שוה שתי כסף יש לי בידך, וזה יודה לו מהם שוה פרוטה, ויכפור השאר, או יודה הכל ויכפור פרוטה. **וההודאה שוה פרוטה** - כדפרשינן, להיות הודאה במקצת, ויתחייב שבועה. **המוצא שוה פרוטה כו'** - אבל בציר מהכי לא כדאמרן (בבא מציעא כז, א) מאשר תאבד ממנו - פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה. **ויוליכנו אחריו** - אם הודה שנשבע לשקר, דלא הויא ליה כפרה עד שיחזירנו לידו ממש ולא לשלוחו, כדכתיב (במדבר ה) ונתן לאשר אשם לו. **גמרא. וניתני נמי האונאה פרוטה** - כגון אם היה המקח בשש פרוטות. **אין אונאה לפרוטות** - בפחות מאיסר, שהוא מטבע של

כסף. וגזל בפרוטה - לחייבו קרבן שבועה אם נשבע לשקר, ולהוליכו אחריו. וישיבת הדיינין בפרוטה - למי שיש לו עדים, או שחייב מודה ודוחהו מלשלם, ישבו הדיינין ויכופו אותו. **תנא גזל** - מכיון דתנא גזל בפרוטה - שמע מינה ממונא הוא, וכפינן. **הנך אצטריך ליה גזל** - לאשמועינן דיולכיכו אחריו. **אף על גב דזל** - בין מציאה להכרזה. **ליתני מעשר בפרוטה** - דבציר מהכי לא תפיס פדיונו.

דף נהב.

לרבות פחות כו' - ואת דריש, דכל אתין וגמין ריבויין. **אם הוזקו בית דין לשוה פרוטה** - בין תובע לנתבע. **גומרין אפילו בפחות** - אם חזר השני ותבעו פחות משוה פרוטה קודם שעמדו בית דין משם - נזקקין לו. **משנה. האוכל תרומה** - בשוגג, תרומה גדולה. **ותרומת מעשר** - מעשר מן המעשר. **ותרומת מעשר של דמאי** - שהלוקח מעם הארץ צריך להפריש מספק, אבל תרומה גדולה של דמאי - ליכא, דלא חייבוהו חכמים להפריש, כדאמרינן בסוטה (מח, א), לפי ששלח בכל גבול ארץ ישראל וראה שלא היו מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד, אלמא זהירין היו בה. **מוסיף חומש** - דכל הני איקרו תרומה, בתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) והרמותם ממנו תרומת ה', בחלה כתיב חלה תרימו תרומה, בבכורים כתיב (דברים יב) ותרומת ידך ואמר מר: אלו בכורים (מכות יז, א), וכל הני חד ניהו, דמשם אחד הן באין. **נטע רבעי** - מוסיף חומש בפדיונו, דפדיון נטע רבעי קדש קדש גמר ממעשר, בפרק שני דקדושין (נד, ב): גבי נטע רבעי כתיב קדש הלולים וגבי מעשר כתיב כל מעשר הארץ מזרע הארץ וגו', והני תרי נמי חד חשיב להו, דמחד קרא נפקי, דחומש בנטע רבעי לא כתיב, אלא ממעשר יליף. **שלו** - דוקא נקט, שאם חילל של אחרים - אין מוסיף חומש, איש ממעשרו כתיב (ויקרא כז). **הקדשו** - ולא של אחרים, המקדיש כתיב. **הנהנה** - בשוגג, דחייב קרבן מעילה וחומש. **גמרא. קשיא ליה לר' אלעזר** - משנתנינו היתה קשה לר' אלעזר בן פדת. **עשו חכמים חיזוק** - להוסיף על תרומת מעשר של דמאי חומש, שאין הפרשתו אלא מדבריהם. **המביא גט ממדינת הים** - לאשה, שעשאו בעלה שליח להוליכו לגרש, הצריכוהו לומר בפני נכתב ונחתם, והתם מפרש לפי שאין בקיאתן לשמה, ואין עדים מצויין לקיימו. **יוציא** - מי שנשאה על ידי גט זה. **מחללין אותו** - גבי מעשר שני של דמאי קתני לה. **נחושת על הפירות** - ואפילו חוץ

לירושלים. **ויחזור ויפדה את הפירות** - ויעלה הכסף לירושלים, דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף. **וחכמים אומרים יעלו פירות ויאכלו בירושלים** - ולא הזקיקוהו לכך לחזור ולחלל, ואם רוצה - מעלה הפירות עצמן, דהקילו בו. **ומי מחללין כו'** - מסקנא דתיובתא דאותיב רב ששת היא, והכי קאמר: שמענו לר' מאיר דמיקל בפדיון דמאי לחללו כסף על כסף, כסף על נחושת, ובמעשר ודאי מי מחללין כי האי גוונא, אפילו כסף על נחושת דדמי לפדיון, והתנן כו'. **שנתערבו** - ורוצה ליהנות בשל חולין. **מביא בסלע מעות** - נחושת מביא בדמי סלע, ואומר: כל מקום כו', נמצאו שתיהן חולין והמעות מעשר. **וברר את היפה שבהן** - ומחלל עליה המעות הללו, ותהא היא מעשר, והמעות והסלע השני חולין כבראשונה.

דף נו.א

מפני שאמרו - כלומר: לפיכך הזקיקוהו לכל אלה לחללו תחילה במעות, וחוזר ומחלל המעות, ולא אמרו שיטול היפה שבהן ויאמר אם זו של מעשר - הרי טוב, ואם זו של חולין - הרי של מעשר מחוללת על זו, מפני שאמרו: מחללין כסף על נחושת מדוחק, אבל כסף על כסף - לאו דרך חילול הוא, ואפילו מדוחק נמי לא, וכיון דאף כסף על נחושת לא התירו אלא בדוחק, הלכך לא שיקיים כן, שבזיון מעשר הוא, ועוד שהפרוטות מחלידות. **קתני מיהת** - גבי מעשר ודאי, מדוחק - אין, שלא מדוחק - לא, וכיון דאמר כסף על נחושת מדוחק אין שלא מדוחק לא, וגבי דמאי תנא מחללין - אלמא לרבי מאיר לא עשו בו חיזוק. **מתמיר הוא באכילתו** - של מעשר שני של דמאי, ומתניתין באכילה קאי. **לא התירו למכור דמאי** - לא התירו לחבר הלוקח דמאי שימכרנו לאחרים עד שיעשר. **אלא לסיטון בלבד** - סיטון חבר לא הצריכוהו לעשר, אלא מוכרו כשהוא דמאי, והלוקחו ממנו יפריש מעשרותיו, שהכל יודעין שהסיטון מכמה עמי הארץ לוקח, שהסיטון מן המשפיעין למכור במדה גסה הוא, דרכו לקנות פירות מרובין ומוכרן לחנוונים. **ובעל הבית** - הלוקח מעם הארץ. **בין כך ובין כך** - בין שבא לחזור ולמכור במדה גסה לחנוונים כסיטון, בין שבא לחזור ולמכור במדה דקה כחנוונים בחנות פרוטה פרוטה - צריך לעשר קודם שימכור, לפי שהלוקח ממנו סבור שהן מפירות ארצו, וכיון שהוא חבר - מחזיקין אותו בחזקת שעישר, ואין מפרישין. **וחכמים אומרים אחד סיטון ואחד בעל הבית** - שבא למכור במדה

גסה כדרך המשפיעין וכדרך הסיטונות - מוכר ושולח לחבירו, שחזקה כל המוכרים ונותנין במדה גסה בחזקת שלא עישרו דמאי הם, והלוקח מהם מעשר ואוכל, במסכת דמאי (פרק ב' משנה ה') מפרש איזו מדה גסה: ביבש - שלשה קבין, בלח - שוה דינר. **מן הנחתום** - עם הארץ. **מעשר דמאי מן החמה כו'** - ואפילו מן דפוסין הרבה אין הכרות דומות זו לזו, ויש לומר שנחתום הזה לקח ככרות של דפוס זה מאיש אחד, וככרות של דפוס זה מאיש אחר, ועמי הארץ יש מהם שמעשרין ויש מהן שאין מעשרין, ושמא זה לא עישר וזה עישר, והמפריש מזה על זה מפריש מן החיוב על הפטור, ואין שם מעשר חל עליו, ונתן טבל לכהן, או מן הפטור על החיוב, ואין שם מעשר חל עליו, ונמצא שאין שכנגדו מתוקן, לא חיישינן בדמאי להכי, ותלינן למימר מחד גברא זבין, ואי עשו חיזוק כשל תורה, בשלמא מן הצוננת על החמה - אף על פי שהחמה יפה מן הצוננת לא חיישינן, כדרבי אילעאי, אלא מן דפוסים הרבה ניחוש דלמא מפריש מן הפטור כו', קשיא לא גרסינן, דאביי תרוצי קא מתרץ. **אמר אביי ר' אלעזר דקשיא ליה** - וכי עשו חיזוק כו' - שפיר קשיא ליה. **ושמואל דשני** - הא מני ר' מאיר היא, ואייתי ראייה מן המביא גט. **לא שפיר שני ליה** - כדמפרש ואזיל. **דקשיא ליה לרבי אלעזר** - וכי עשו חיזוק בתרומת מעשר של דמאי שהיא קלה, שאפילו תרומה ודאית אינה אלא במיתה בידי שמים זר האוכלה. **ומשני ליה שמואל** - שעשו חיזוק לדבריהם באשת איש, שאיסור תורה שבה מיתה בידי אדם, והיא חמורה. **ורב ששת** - דאותביה לשמואל מחילול, שלא עשו בו חיזוק בחילול של דמאי. **לאו שפיר אותביה** - דהא חילול כי לא עביד ליה שפיר - לאו בעלמא הוא דלא תוכל לאכול וגו'. **ולמאי דאותיב רב ששת רב יוסף שפיר שני ליה** - דאף על פי שמיקל ר' מאיר בפדיונו כו'. **פלטור** - הוא לענין ככרות כסיטון לענין תבואה, לוקח ככרות הרבה ומוכר לחנוונים ולנחתומים. **מעשר מכל דפוס ודפוס** - אלמא חייש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור. **אלא מאי אית לך למימר** - מאי שנא דחייש על הפלטור - משום דמתרי תלתא זבין. **נחתום נמי** - דלא חייש ליה ר' מאיר לא תקשי לך, דקסבר: נחתום, מתוך שאינו לוקח הרבה ביחד - תלינן למימר מחד גברא זבין, ויש אדם אחד עושה ככרות בדפוסין חלוקין. **משנה. אלו דברים שאין להם אונאה** - בגמרא מפרש טעמא. **השטרות** - המוכר שטרות לגבות חוב שבתוכו, ויטלנו לעצמו. **וההקדשות** - גזבר המוכר הקדש, או המוכר עולתו שנפל בו מום. **ולא**

תשלומי ארבעה וחמשה - אם טבח או מכר, ומשום הקדשות אצטריך למיתנייה, דאילו עבדים ושטרות וקרקות לא שייך למימר, דאילו תשלומי ארבעה וחמשה אינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד. **אינו נשבע** - שלא פשע, שלא הזקיקתו תורה לישבע עליהן. **אינו משלם** - אם נגנבו ממנו.

דף נו.ב

קדשים שחייב באחריותן - אמר: הרי עלי עולה, והפרישה והוממה ומכרה. **יש להן אונאה** - דכיון דאם מתה או נגנבה חייב באחריותה דידיה היא, ואל תונו איש את אחיו קרינא ביה. **ושאינו חייב באחריותן** - כגון דאמר הרי זו. **אף המוכר ספר תורה כו'** - מפרש טעמא בגמרא בברייתא. **גמרא. דבר הנקנה מיד ליד** - הזהיר עליו בבל תונו. **שהוקשו לקרקעות** - [דכתיב] והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה) - הוקשו לאחוזה. **מכאן אמרו** - מדלא אמעוט שטרות אלא משום דאין גופן קנוי ומכור. **המוכר שטרותיו לבשם** - לצור בהם אבקת סממנין, נמצא ממכרן של אלו לצורך תשמיש גופן הוא. **יש להן אונאה** - דגופן קנוי ומכור. **פשיטא** - מאי שנא מכל מטלטלי דעלמא? לפרוטות - סתם מוכר שטרות לבשם אין שם המקח של איסר ביחד, אלא של פרוטות. **ידו ממש הוא** - דקדייקת לעיל מיד - עמיתך מטלטלים דוקא, הנקחין מיד אל יד. **הכא נמי מרשות** - עמיתך קאמר, ואפילו קרקעות נמי במשמע. **אין לי** - שיתחייב כפל. **אלא** - בזמן שלקחה בידו. **גגו חצירו [קרפיפו] מנין** - שאם נכנסה שם ונעל בפניה לגנבה, מנין שקנתה לו חצירו ומתחייב כפל. **תלמוד לומר ונתן מכל מקום** - מדלא כתיב ובידה יתננו. **ושאני התם** - ויקח את כל ארצו. **יש להם אונאה** - אם מכרן. **בטלינהו אגב ארעא** - ואין אונאה לקרקעות, ובשלא השרישו קאי. **שדאי** - זרעתי בה שש סאין. **חוזר** - דמקח טעות הוא, דהא בהדיא פירש בחזקת כן, ואינו כן, וכיון שהמקח טעות הוא, אפילו בטיל להו אגב ארעא - חוזר, דנהי דאימעייט קרקעות מדין אונאה - מדין מקח טעות לא אימעייט, שהרי אין זה מכר, דאדעתא דהכי לא זבן. **כדבעי לה** - כמה שצריך לקרקע, דמידי דאומדנא דשכיח דטעו הוי כדין אונאה. **נשבעין עליהן** - אם הודה במקצת, כגון טענו: פסקת עמי לזרוע שש שמסרתני לך, וזרעת חמש, והוא אומר: זרעתי חמש ומחצה. **עומר מתירן** - קא סלקא דעתך אגידולין דידהו קמיבעיא ליה, ולהכי קמהדר: אי דאשרוש קודם לעומר. **תנינא** - דעומר מתיר את גידוליהן,

במסכת מנחות (עא, א), והתם מפרש טעמא. **ואי דלא אשרוש** - בשעת הבאת עומר. **תנינא** - דאין עומר מתירן. **דחצדינהו** - מן החדש, והיו צריכין שיתירם עומר לאכילה. **וזרעינהו קודם לעומר** - וחלף ליה עומר עליהו בדלא אשרוש.

דף נז.א

מהן למינקט מינייהו ומיכל - כלומר, אגידולין דידהו לא מבעיא לן, שהרי אפילו התיר עומר של אשתקד את הזרעים קודם שנזרעו וזרעם קודם העומר ולא השרישו - הוו הגידולין אסורין עד שיבא עומר הבא, כי קא מיבעי ליה - לנקוטי מן הזרעים שבקרקע ומיכל לאחר העומר. **ושרינהו עומר** - שהעומר מתיר את התלושין חדשים של שנה זו, ואת גידולין המחוברין שהשרישו. **או דלמא בטלינהו אגב ארעא** - וכקרקע בעלמא דמו, ולא שייך עומר גבייהו למשרינהו. **בעי ר' אמי אונאה** - הא תנן לה במתניתין דאין להו לכל הנך דמתניתין. **ביטול מקח** - יותר משתות. **יש להן או אין להם** - מי אמרינן מאל תונו (ויקרא כה) הוא דאימעוט - והא לאו בכלל אונאה הוא, אלא מקח טעות הוא, או דלמא: כיון דלאו דבר שבמדה הוא, ולא אטעייה בדיבוריה - כשאר דין אונאה הוא. **ר' יונה ור' ירמיה** - מילתא באפי נפשייהו אמרי, ולא אדרבי אמי קיימי, אלא רבי [ירמיה] אקרקעות, ורבי [יונה] אהקדשות אמרי משמיה דר' יוחנן: אונאה אין להם, ביטול מקח יש להן. **מאן דאמר אהקדשות** - אמרה ר' יוחנן. **כל שכן** - דאקרקעות נמי אמר, דכיון דאשמועינן דביטול מקח לאו בכלל אונאה הוא, מהיכא אימעיט, אי דהקדשות קחשיב ליה מקח טעות, אף על גב דליכא טעות כלפי שמיא - ואפילו הכי אמרינן ביטול מקח - כל שכן דלגבי חבריה, דאיכא למימר טעה ואדעתא דהכי לא אקנייה, כל שכן דהדר. **מאן דאמר אקרקעות** - אמרה. **אבל אהקדשות לא** - דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה, ואדעתא דהכי לא אקני, אבל אהקדש, ליכא למימר הכי, וכיון דליתנהו בדין אונאה - טעות נמי לא אמרינן בהו, כדשמואל. **מחולל** - כדאמרן דאימעוט מאונאה, וטעות נמי ליכא בהו, דמאן טעה. **תנן התם** - במסכת תמורה (כו, ב). **אם היה קודש בעל מום** - רישא דמתניתין הכי: האומר הרי זו תחת זו, זו תמורת זו, זו חלופי זו - הרי זו תמורה, זו מחוללת על זו - לא אמר כלום, שאין קרבן תמים מתחלל, ואם היה קודש בעל מום - יצא לחולין, וצריך לעשות לו דמים, אם אין זו של חולין יפה כשל הקדש מוסיף עליה מעותיו עד כדי דמי הקדש. **יצא לחולין דבר תורה** - ואפילו אין

זו יפה כמותה, כדאמר דאמעייט באונאה. **אף צריך לעשות לו דמים דבר תורה** - דגבי הקדשות ערכך כתיבא בכולהו, וקסבר: ערכך - שוויו משמע, ור' יוחנן סבר: ערכך - כל דמים שיערכוהו משמע ליה, אם זול אם יוקר. **והאמר ר' יונה אהקדשות כו'** - לר' יונה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן. **ואיפוך** - אליבא דר' יונה, אבל אליבא דרבי ירמיה לא תיפוך, דהא לר' ירמיה אליבא דרבי יוחנן הקדשות אין להם בטול מקח, דמאן דאמר אקרקות - אבל אהקדשות לא, כדשמואל, והכי נמי איתא בתמורה לרבי יונה איפוך, וקמיפלגי ריש לקיש ור' יוחנן, מאן דאמר אין להן ביטול מקח - אית ליה דשמואל, דכיון דאימעייט מאונאה - לא שנא שתות לא שנא יתר משתות, דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה אבל בהקדש ליכא למימר טעות. **ומר לית ליה דשמואל** - קסבר: כיון דאיכא יתר משתות - לאו דרך מקח הוא, וכיון דלגבי מקח לאו מידי הוא - גבי חילול נמי לאו מידי עבד. **שחיללו אין** - דהא אימעייט מאונאה, לא שנא גדולה ולא שנא קטנה. **לכתחילה לא** - ודבר תורה, דערכך - שוויו משמע. **ומר סבר אפילו לכתחילה** - ערכך כל דהו משמע, הלכך לאפקועי איסוריה ואפילו מדרבנן - שרי, ומיהו לאחר זמן ישלם. **לעולם בכדי אונאה** - וקאמר דבר תורה, ואפילו בכדי אונאה צריך לעשות דמים דבר תורה. **ולא תיפוך** - דאי מפכת לה - קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דאילו לדידיה לא מצי לתרוצי אין להן אונאה, דמתניתין כרב חסדא דפחות מכדי אונאה חוזר, מדאמר ר' יוחנן: אונאה - אין להן, ביטול מקח - יש להן, מכלל דאונאה אין להן דקאמר - אין מחזירין להן אונאה הוא, אבל ריש לקיש, כי מותבת ליה ממתניתא - מוקי לה כרב חסדא. **מאי אין להן אונאה** - דגבי הקדשות

דף נז.ב

דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר. **ואין רבית ואונאה להקדש** - אין איסור אונאה ואיסור רבית נוהג בהקדש, ולקמיה מפרש היכי דמי רבית דהקדש. **דין אונאה להדיוט** - שתות. **ואין דין אונאה להקדש** - דאפילו פחות מכדי אונאה - חוזר. **היינו דקתני כו'** - בתמיה, והא חומרא דהקדש הוא, ומשני: כי קתני חומר דהדיוט ארבית קאי. **אאונאה** - ומשום אונאה ליתני נמי זה חומש בהקדש. **אלא הקדש זה חומר ותו לא** - בתמיה. **דאוזיף** - שהלוח להדיוט. **והלא מעל** - שהוציא מעות הקדש לחולין ולא הכניס תחתיהן להקדש כלום,

ושוגג הוא אצלו, כסבור שמותר משום שכר הקדש. **והו ליה דהדיוט - של** גזבר, שהרי עליו לשלם להקדש קרן וחומש. **הכא במאי עסקינן -** האי דקתני אין רבית להקדש - לאו בהלואה קאי, אלא בהדיוט שקיבל מעות מן הלשכה מן הגזבר לספק סלתות כל השנה למנחות של צבור ארבע סאין בסלע, והוקרו ועמדו משלש סאין בסלע, דאילו הדיוט אסור לפסוק על פירות עד שיצא השער, וכאן אפילו לא יצא השער עדיין לארבע - פוסקינן. **רב פפא אמר -** לעולם בהלואה, דאוזיף מאה במאה ועשרין, ודקשיא לך הלא מעל. **באבני בנין -** עסקינן, שהלוח הגזבר מהן להדיוט, דאין בהן מעילה, ואין על הגזבר לשלם, אלא שליח בעלמא הוא. **דאמר שמואל בונין בחול -** כשהן בונין בניי הקדש לא היו קונין האבנים והטיט ממעות הקדש, כדי שלא יבואו האומנין והעם לידי מעילה אם ישבו עליהם, או אם יהנו מהם, אלא לוקחין בהקפה, והרי הן חול עד שיבנו בחומה, ומשהן בנויות בחומה נותנין מעות הקדש, ולוקחין אותן, והוא הקדשן, או אם התנדב אדם אבנים - נותנין לבנאי ואינו קורא שם הקדש עליהן עד שיתנו בבנין, הלכך לא מעל הגזבר. **על כל דבר פשע -** סיפיה דקרא משתעי בטוען טענת גנב, או בגנב עצמו. **ולא תשלומי שלשה וארבעה -** שלשה לשה וארבעה לשור, דכיון דאימעית מכפל בצר להו חדא, שהכפל בטובח ומוכר בכלל תשלומי ארבעה וחמשה. **וכי יתן וגו' -** לקמן בהשואל בבא מציעא (צד, ב) אמרינן: פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם, שניה בשומר שכר, וכתוב בפרשה ראשונה ונקרב בעל הבית וגו' ואוקימנא לשבועה בהמפקיד (בבא מציעא מא, א). **שקליהן -** שקלים של אדר לקרבנות צבור. **ונגנבו -** מן השלוחין. **אם משנתרמה התרומה -** אם כשבאו לדין כבר נתרמה התרומה, שהיו תורמין הלשכה בשלש קופות.

דף נח.א

נשבעים לגזברים - שלא פשעו בהן, שהן בעלי הדין, דמכיון שתרמו את הלשכה - אין אחריות אבידה על הבעלים אלא על ההקדש, כדאמרינן לקמן: תורמין על האבוד, שיהא חלק בקופות הללו למי ששלח שקלו ואבד, ואינו יודע עכשיו שאבד. **ואם לאו -** שנודע להם מקודם לכן שוב אין תורמין עליהם אלא על מנת שישלחו להם אחרים תחתיהם, לפיכך בני העיר הן בעלי הדין של שלוחים. **נמצאו -** קאי אאבדו. **שהחזירו -** קאי אנגנבו. **אלו ואלו שקלים הם -** דכיון דקדוש - קדוש. **הכא בנושא שכר עסקינן -** כלומר:

שבועה זו לא ליפטר מתשלומין היא, דלאו שומר חנם נשבע על הפשיעה ולא נושא שכר משלם בגניבה ואבידה, כי מתניתין, ושבועה זו - כדי ליטול שכרן נשבעין שאינן ברשותן, וגובין שכרן מן בני העיר, ולקמיה פריך: והא כיון דשומר שכר - יש עליו לשומרו מגניבה ואבידה ולא שמר - לא השלים עבודתו, אין לו ליטול שכר. **נשבעים לגזברים** - בתמיה, והלא אין שכרן אלא על בני העיר. **נשבעים לבני העיר** - ליטול שכרן, ובמעמד הגזברים - מפני שההפסד על ההקדש. **והכא נמי נהי דשלומי לא משלמי** - דאימעיט הקדשות מתשלומי שומרים. **אגרייהו מיהא לפסיד** - שהרי נשתעבדו לשומרן מגניבה ואבידה, ועל מנת כן היו נוטלין שכר, והרי לא השלימו מלאכתן. **בלסטים מזוין** - דאונס הוי, ולשמירה זו לא קבלו עליהם. **הא מני ר' שמעון היא** - במסכת שבועות (מב, ב). **יש להן אונאה** - בכדי גרס לה, ומאן דגריס לה - לא ידע שאמר ר' שמעון בהדיא לגבי שבועה, והוצרך ללמדה ממשנתנו. **שחייב באחריות** - שהמפקיד חייב באחריות, הלכך, כדידיה דמי לר' שמעון, והכא נמי חייבין כל בני העיר לשקול אחרים תחתיהן. **תורמין על האבוד** - כשהיו ממלאים שלש קופות מכסף הלשכה והיא תרומה ליקח מכסף הקופות כל קרבנות צבור, ותורמין אותן על מנת שיהו שלש קופות ראש, ותרומה לשיריים, שיהו אותן שהביאו שקלים הנשארים בלשכה זוכים בתרומת הקופה להיות הקרבנות גם עליהם, ותורמין אותן אף על פי ששלח שקלו ואבד לו ואין ידוע לו. **ועל הגבוי** - ועודנו בדרך. **ועל העתיד לגבות** - מי שנאנס ולא שלח שקלו באדר היה משלחו כל השנה כולה, ונותנין בשופר שכתוב עליו תקלין חדתין, והלשכה היתה נתרמה שלש פעמים בשנה, בפרוס הפסח, ובפרוס עצרת, ובפרוס החג, וכשמגיע זמן לתרום נותנין מעות השופר בלשכה, ותורמין, וכשתורמין תרומה ראשונה מתנין אף על העתיד לגבות, וגם בשניה ובשלישית, והמביא אחר שנתרמה השלישית נותנו לשופר ששמו תיקלין עתיקין, ונופל לשירי הלשכה ומהן באין חומת העיר ומגדלותיה. **אלא אמר ר' אלעזר** - לעולם שבועה זו ליפטר מן התשלומין היא, ובשומר חנם, ודקשיא לך מתניתין דאורייתא פטור לגמרי ורבנן הוא דתקון לה שלא יזלזלו בהקדשות בשמירתן. **השוכר את הפועלים** - גזבר של הקדש ששכר פועלים משל הקדש. **לשמור את הפרה** - אדומה, שלקחיה ושומרין אותה שלא תיפסל בעליית עול, או במום. **לשמור את התינוקות** - שלא יטמאו, שהיו מגדלין אותן לפרה בחצירות הבנויות בסלעים, ותחתיהן

חלל, כדאמרינן בסוכה בהישן תחת המטה (כא, א), לפי שעשו מעלה בכהן השורף את הפרה שתהא פרישתו בטהרה, ואין אחיו הכהנים נוגעין בו כל שבעה, כדאמרינן בסדר יומא (ח, ב), והתינוקות הללו שלא נטמאו מעולם ממלאים מים למקדשין, ומזין עליו כל שבעה. **ולשמור הזרעים** - שדה המבכרת וזרועה לעומר קודם לפסח שבעים יום, כדאמרינן במנחות (פה, א), אי נמי בשביעית, ספיחים לעומר ושתי הלחם. **אין נותנין לו שכר שבת** - אם שכיר יום הוא. - לפיכך אין אחריות שבת עליו - אם אירע בהן קלקול בשבת - אין חייב לשלם. **שכיר שבת** - שבוע. **שכיר שבוע** - שמיטה שלימה. **נותנין לו שכר שבת** - שנבלע בשכר שאר הימים, ואינו מפורש לשבת. **בשקנו מידו** - שאם יקלקל שמירתו - ישלם, הא ודאי ישלם, שהרי הוריד עצמו לכך ושיעבד נכסיו. **תני תנא** - לענין שבועת הפקדון אשם גזילות. **קדשים שהבעלים חייבין באחריותן** - כגון דאמר הרי עלי והפרישן והפקידן לזה, וכפר ונשבע והודה - חייב קרבן שבועה. **שאני קורא בהן בה' וכחש** - קא סלקא דעתך טעם דחיובא משום דהן של גבוה קרינן בהו ומעלה מעל בה' וכחש. **ושאינן חייבין הבעלים באחריותן פטור** - הנשבע, שאני קורא בהן בעמיתו וכחש מפני שהם קרוין של עמיתו, ודעמיתו פטור, דבעינן בה'. **כלפי לייא** - כלפי היכן הדבר נוטה, לייא - היכא, כגון (ברכות נח, א): חצבי לנהרא כגני לייא.

דף נח.ב

איפכא מסתברא - כל הדברים נראין הפך, דשאינו חייב באחריותן דה' נינהו טפי משחייב באחריותן, ואם באת לחייבו בשל גבוה ולפוטרן בשל הדיוט - כן היה לו לומר: קדשים שחייב באחריותן פטור, שאני קורא בהן בעמיתו וכחש, שאינו חייב באחריותן חייב שאני קורא בהן בה' וכחש, ועוד: דהדיוט הוה ליה לחיובי טפי, דהא שומרי הקדשות פטורין מן השבועה ומכל הבא על ידה. **איסמיה** - אסיר משנה זו מגירסתני. **הכי קאמר כו'** - האי שאני קורא בהן בה' וכחש, לא משמע בה' וכחש ולא בעמיתו, ולחיוביה משום שהן של הקדש, אלא הכי קאמר: קדשים שחייב באחריותן - חייב קרבן שבועה, לפי שהן של עמיתו, ואם באת לפוטרו לפי שהן של הקדש - להכי אתא בה' וכחש לרבווינהו, אף אם יש בהן צד גבוה. **ושאין חייב באחריותן פטור** - לפי שאני קורא בהן למעטן בעמיתו וכחש והכא ליכא עמיתו, ואימעט מבעמיתו וכחש. **לזוגן** - מי שיש לו שור יפה לחרישה מחזר על אחר שכמותו לצמדו עמו

בעול, שהמצמיד שור חלש עם הבריא מקלקל את הבריא, וכן מרגלית נאה (עם חבירתה) למלאות עם חבירתה בזהב מן היחידית. **חשיבי ליה** - וחביב לו זיווגן. **ועד כמה** - לא הוי אונאה. **כדי דמיהם** - כפליים. **חטיטום** - מגן. **במלחמה** - בתוך המלחמה. **שהרי דבר המסור ללב** - ולפיכך נאמר בו ויראת מאלהיך, האי שהרי - ליתן טעם למה נאמר בו יראה נקט ליה, והכי קאמר: שהרי כל הדברים הללו אין טובתן ורעתן מסורה להכיר אלא ללבו של עושה, הוא יודע אם לעקל אם לעקלקלות, ויכול הוא לומר לא עשיתי כי אם לטובה, הייתי סבור שיש לך תבואה למכור או הייתי חפץ לקנות מקח זה. **וכל דבר המסור ללב** - של אדם, נאמר בו הוי ירא מן היודע מחשבות, אם לטובה אם לאונאה. **הכל סלקא דעתך** - וכי הכל יורדין. **הכי גרסינן** - כל היורדין לגיהנם עולין. **דדש ביה** - כבר הורגל בכך שמכנים אותו כן, ואין פניו מתלבנות, ומכל מקום - זה להכלימו מתכוין.

דף נט.א

ובצלעי - בשביל אשתי זו, שמתחילה חטאתי בה, כמו (בראשית ב) ויבן את הצלע, שמחו ונאספו. **קרעו ולא דמו** - אם קרעוני לא מצאו דם. **כדדרש רבא** - דטובה מעשה של דוד ובת שבע משלהם, וספק אשת איש היא, שהיוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו על מנת שאם ימות שתהא מגורשת מעכשיו, ולא תיזקק ליבם, וכל אותן הימים היא ספק מגורשת, אם מת - מגורשת מתחילה, ואם לא מת - לא נתגרשה. **היא מוצאת והיא שלחה** - אף על פי שהיו מוציאין אותה לשריפה לא אמרה להם ליהודה נבעלתני, אלא שלחה לו: למי שאלה לו אנכי הרה, ואם יודה הוא מעצמו - יודה. **עמיתו** - עם אתו. **באונאת אשתו** - באונאת דברים, לצערה. **אונאתה** - קרובה לבא, פורענות אונאתה ממהר לבא. **שמעה תפלתי** - אין לשנותו מלשון בקשה, שמבקש מאת הקדוש ברוך הוא שישמע תפלתו, אבל אל תחרש יש לשנותו מלשון בקשה, ולומר: בזו אני בוטח שאין דרכך לשתוק ולא להחריש, אל תחרש: אל תעשה, אל תתן, משמשין לשון בקשה ומשמשין לשון עתיד, כגון (תהלים קכא) אל יתן למוט - הרי לשון בקשה, ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה (בראשית ל) - הוא לשון עתיד. **רק לא היה כאחאב** - סיפיה דקרא אשר הסתה אותו איזבל אשתו. **[אתתך גוצא** - , אשתך קטנה - כפוף עצמך ושמע דבריה]. **כל השערים** - של תפלה ננעלו. **חוץ משערי אונאה** - הצועק על

אונאת דברים - אין השער ננעל בפניו. **הכל על ידי שליח** - נפרעים על כל עבירות על ידי שליח. **ובידו** - לא מסרה לשליח. **פרגוד** - מחיצה שבין שכינה לצבא מרום. **אינו ננעל** - להפסיד ראייתן מן המקום, אלא תמיד רואה אותם עד שיפרע. **ובידו אנך** - משמע שהיא תמיד אצלו ומשמש בה. **על פני** - לפני, ואין מחיצה בינו לבין העבירה. **אימתי גבולך שלום** - כשחלב חטים ישביעך הקדוש ברוך הוא. **מכדא** - כד שנותנים בו שעורים. **נקיש ואתי תגרא** - התגר מקשקש ובא, ואני שמעת: הכד מקשקש, כדרך כלי ריקם שנשמע בו קול הברה כשמקשקשין עליו. **וידל ישראל** - לעיל מיניה כתיב ויחנו עליהם וישחיתו את יבול הארץ. **אוקירו נשייכו** - כבדו נשותיכם. **מחוזא** - עיר שהיה רבא דר בתוכה כך שמה. **חתכו חוליות** - תנור העשוי חוליות מצרפו בכבשן כדרך כלי חרס, ואחר כך צירף החוליות, ונתן חול בין חוליא לחוליא. ר' אליעזר **מטהר** - שאין זה כלי חרס אלא בנין, כעין כלי גללים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה. **וחכמים מטמאין** - דאזלי בתר חוליות, שאר תנורים שלהם היו עשויים כעין קדירות גדולות ופיו למעלה, וצורף בכבשן כשאר קדירות ומטלטלים, אלא שהיה מושיבו על הארץ או על הדף, ומדביק את טפילות הטיט סביב על כולו לעשותו עב, שיקלוט ויחזיק את חומו.

דף נט.ב

עכנאי - נחש, דרכו לעשות בעגולה להכניס זנבו אצל פיו. **כל טהרות שטיהר ר' אליעזר** - על ידי מעשה שאירע נשאלה הלכה זו בבית המדרש, שנפלה טומאה לאויר תנור זה, וחזרו ועשאו על גביו טהרות, וטיהרם ר' אליעזר, והביאום ושרפום לפניו. **לבש שחורים** - ענין צער ואבל. **אף הוא קרע בגדיו** - שהמנודה חייב בקריעה. **חלץ מנעליו** - שהמנודה אסור בנעילת הסנדל, במועד קטן (טו, ב). **ונשמט** - מן הכסא. **טפח** - נתקלקל. **אך גדול** - מכה גדולה. **רבן גמליאל** - נשיא היה, ועל פיו נעשה. **שלא ירבו מחלוקות** - שלא ירגיל היחיד לחלוק על המרובין. **אימא שלום** - כך שמה. **בין מלא לחסר** - סבורה היתה שיהא החדש חסר וקבוע ביום שלשים, ולא יפול ביום החדש על פניו, והיה מלא, ולא נקבע עד יום שלשים ואחד, ולא נזהרה בו ביום שלשים ונפל על פניו. **מבית אבי אבא** - מבית אבי המשפחה, שבת נשיאים היתה, והם מבית דוד. **חוץ משערי אונאה** - לפי שצער הלב היא, וקרוב להוריד דמעות. **המאנה את הגר** - אונאת דברים. **הלוחצו** - דוחקו. **לא תהיה**

לו כנושה - לחץ הוא, שדוחקו לתבוע חובו. הכי גרסינן: מאי שנא מאנה דכתיב ביה תלתא: וגר לא תונה, ולא תונו אותו, ולא תונו איש את עמיתו - וגר בכלל עמיתו הוא. לוחצו נמי תלתא כתיב ביה - וגר לא תלחץ, ולא תלחצנו ולא תהיה לו כנושה. מוס שבך אל תאמר לחברך - כיון דגרים הייתם - גנאי הוא לכם להזכיר שם גירות. מאן דאית ליה זקיפא בדיותקיה לא נימא לחבריה זקיף ביניתא - מיש שיש לו תלוי במשפחתו לא יאמר לעבדו או בן ביתו תלה לי דג זה, שכל שם תלייה גנאי הוא לו. משנה. אין מערבין פירות בפירות - בעל הבית שאומר פירות שדה פלוני אני מוכר לך כך וכך סאין, לא יערבנו בפירות שדה אחרת.

דף ס.א

ואין צריך לומר חדשים בישנים - פסק למכור לו ישנים לא יערב בהן חדשים, שהישנים יבישים ועושין קמח יותר מן החדשים. מפני שמשביחו - קשה משביח את הרך, לפיכך, פסק עמו רך - מערב בו קשה, ודוקא קתני קשה ברך ולא רך בקשה, פסק עמו קשה - לא יערב בו את הרך, וכן אין צריך לומר חדשים בישנים - דוקא, אבל ישנים בחדשים - שפיר דמי. אין מערבין שמרי יין ביין - בגמרא מפרש לה. ימכרנו בחנות - פרוטה פרוטה. אלא אם כן הודיעו - לכל אחד ואחד מהן שמים מעורבין בו. ולא לתגר - ימכרנו ביחד, ואף על פי שמודיעו. לפי שאינו לוקחו אלא לרמות - ולמכרו בחנות. מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו - דכיון שנהגו - אין כאן טעות, שכל היינות בחזקת כן. התגר נוטל מחמש גרנות וכו' - שהכל יודעין בו שלא גדלו בשדותיו, ומבני אדם הרבה לוקח, ובחזקת כן לוקחין. מגורה - אוצר שאוצרין בו תבואה, גורן - הוא שדשין וזורין בו את התבואה, ודרך התגר לקנות מבעלי בתים בשעת הגורן, ולהכניס למגורה שלו. שלא יתכוין לערב - ולהוציא קול לקנות הרוב ממקום משובת, לערב בו ממקום אחר, ושכיניו סבורין שכל הפירות מאותו מקום. גמרא. תנו רבנן אין צריך לומר חדשות מארבע - סאין בסלע. וישנות משלש - סאין בסלע. דאין מערבין - חדשות בישנות, דהואיל ובחזקת ישנות מוכרן - נמצא מאנהו, ומוכר לו זולות בתורת יקרות. אלא אפילו חדשות משלש וישנות מארבע אין מערבין - ואף על פי שהחדשות יקרות מהן. מפני שאדם רוצה לישנן - מפני שעילוי דמיהן של חדשות אינן מפני שהן טובות כישנות, אלא שאדם רוצה לישנן, וזה שפסק

עמו על הישנות - אינו רוצה לישן, לפיכך אסור לערב בהו חדשות, ואפילו מעולות בדמים. **עדא אמרה** - זאת אומרת, כל עדא כמו הדא. **באמת הלכה** - מדיהב טעם למילתיה מפני שמשביחו, ואין לגמגם בדבר, ונקט בה למתניתין באמת - שמע מינה כל היכא דתני באמת הלכה, ואין לחסם ולגמגם בדבר. **ובין הגיתות שנו** - דמשביחו, שתוססין זה עם זה ונעשים טעם אחד, אבל לאחר הגיתות, שכבר קלט כל אחד ריחו וטעמו - אין משביחו אלא פוגמו. **דידעי** - הכל יודעים שהוחזקו לערב. **בדבר הנטעם** - שאדם טועם קודם שלקחו, ויכול להבחין שנתערב בו. **והא מדקתני סיפא** - ומפליג בין הודיעו ללא הודיעו - מכלל דרישא דקתני אבל נותן לו את שמריו - אף על גב דלא אודעיה. **של אמש** - מיין ששפה אמש, ונשארו השמרים - אין מערבין אותו ביין ששפה היום, ששמרי יין זה מקלקלין יין אחר. **אבל נותן הוא לו את שמריו** - של יין עצמו, ויום ואמש לאו דוקא, והוא הדין ליום ויום משתי חביות, אלא אורחא דמילתא נקט, דסתם יום ואמש משתי חביות. **השופה יין** - כל דבר הצלול הנזרק בנחת מכלי אל כלי שלא יתערבו בו שמרים קרו לה שפייה. **מזגיה** - נתן בו מים שכן דרכו. **בסיס** - מבוסס וטוב. **והא אנן תנן ולא לתגר שאינו אלא לרמות כו'** - וחנווני היינו תגר, ויחזור חנווני זה וימכרנו בחזקת יין בחנות, והרי המים - מעורבין בו ואתה מכרת לו ואיכא לפני עור (ויקרא ט). **מזיגא דידי מידע ידיע** - שאני נותן בו מים הרבה. **וכי תימא מייתי חמרא חייא ומערב ביה** - עד שלא יהא ניכר טעם המים. **אם כן** - דלכולי האי חיישינן. **אין לדבר סוף** - שאף המים לבדם אסור למכור לחנווני, שמא יערבם ביין, ולא חשו אלא בזמן שאני מוכר לו דבר העשוי לרמות בו כמות שהוא עכשיו. **למחצה לשליש ולרביע** - הכל כמנהג המדינה יטיל מים, אם מחצה - מחצה, אם שלישי - שלישי. **משנה**. **ולא יפחות את השער** - למכור בזול, מפני שמרגיל לבא אצלו ומקפח מזונות חבירו. **זכור לטוב** - שמתוך כך אוצרי פירות מוכרין בזול. **גריסין** - פולין גרוסות בריחים אחת לשתיים. **לא יבור את הפסולת** - לפי שמתוך שנראות יפות הוא מעלה על דמיהם הרבה מדמי הפסולת שנטל מהם. **וחכמים מתירין** - טעמא מפרש בגמרא. **ומודים שלא יבור מעל פי המגורה** - למעלה, להראות יפות, ואת הפסולת שבתוכו לא בירר. **לפי שאינו אלא כגונב את העין** - בברירה זו. **ואין מפרכסין** - מפרש בגמרא. **לא את האדם** - עבד כנעני העומד לימכר. **גמרא**. **שיסקי** - פרוני"ש (שזיפים). **מאי טעמא** - נקט זכור לטוב, לשון ברכה.

משום דמרווח תרעא - ואוצרי פירות יראו שהוזלו וימכרו בזול. **מתיר בדבר הנראה** - הלא יכול הלוקח לראות ולהבין מה דמי הפסולת הנברר מאלו, שישנו באחרים, וטוב לו להעלות בדמיהן של אלו יתר על כן מפני הטורח. **משרבטין** - לשון שרביט, כדמפרש לקמיה, שזוקף שער הבהמה כשרביט, שתראה שמינה. **ואין נופחין בקרביים** - בני מעיים הנמכרים בבית הטבח, שיראו רחבים וגדולים. **ואין שורין בשר במים** - שמלבין, והכחוש נראה שמו. **מיא דחיזרא** - משקין אותה מי סובין, והם נופחין מעיה ושערה נזקף. **מזקפתא** - קירצוף, אשטלי"ר בלעז (לסרק, לקרצף עור בהמה). **למימרא תומי לסרבלא** - פרנזי"ש (גדילים שבקצה הבגד), לייפותו עושין לו תלאי מחוטי משי סביב. **לכסכוסי** - אנפרייש"ר בלעז (לרחוץ, לכבס), במי סובין. **קרמי** - בגדים המצויירים, אוברי"ץ בלעז (בדים רקומים ומקושטים). **למידק צרזי** - להדק בגדי קנבוס במקבות עץ, שיראה חוטן דק. **לצלומי גירי** - לצייר חיצים. **דיקולי** - סלים. **בחדתי** - מותר - שאינו אלא ליפות, והרוצה להוסיף על דמיהם בשביל יופיים - מוחל הוא. **בעתיקי** - אסור, שגונב את העין שנראים כחדשים. **צבעיה** - שהיה זקנו לבן וצבעו שחור, ונראה כבחור. **זיבנן** - קנה אותי לעבד, ונכרי היה, דעבד עברי אסור לאחר חורבן, שאין היובל נוהג. **ויהיו עניים בני ביתך** - משנה היא (אבות פרק א' משנה ה'), טוב לי לפרנס עניי ישראל וישמשוני. **דיקניה** - זקנו. **צדיק מצרה נחלץ** - זה רבא. **הדרן עלך הזהב. משנה. איזהו נשך** - שהוא נושך, דשקל מיניה מאי דלא יהיב ליה. **המרבה בפירות** - המרבה שכר לעצמו בפירות, ובגמרא מפרש דבהלוואת כסף או פירות נמי הוי תרביית, שהרי מתרבה ממונו, והכא ריבית דרבנן קמפרש, דרך מקח וממכר. **דינר זהב** - עשרים וחמשה דינר כסף. **וכן השער** - כך היו נמכרין בעיר, והותר לו לתת מעות עכשיו, על מנת ליתן לו זה חטין כל ימות השנה בדמים הללו, כשיעור מעותיו, ואף על פי שעכשיו אין לו חטין, דתנן בפירקין בבא מציעא (עב, ב): יצא השער - פוסקין, ואף על פי שאין לזה יש לזה, ויכול המוכר הלז לקנותם עתה במעות הללו. **עמדו חטין** - לאחר זמן, בשלשים דינרין. **אמר לו תן לי חטיי** - וזו מותרת היא, אם נתן לו חטין, אבל פסוק היין, שפוסק לו לתת בהן - אסור, הואיל ואין לו, שמא יוקיר היין, ואף על פי שפוסק עמו כשער היין של עכשיו, וכבר יצא השער,

ובגמרא מפרש טעמא. **גמרא. לרבית דאורייתא** - דרך הלואה משמע, כדכתיב (משלי כח): מרבה הונו בנשך ובתרבית. **והכתיב: נשך כסף ורבית אוכל** - את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך, ומדחלקו לשני לאוין - תרתי נינהו. **מי איכא נשך** - שנושך את חברו, ואין ממונו מתרבה. **ומי איכא תרבית** - שיהא מלוה נשכר, ולא יהא ליה נשך. **נשך בלא תרבית** - היכי מדמינן ליה. **כגון דאוזיף** - הלווהו. **מאה פרוטות** - במאה ועשרים. **מעיקרא** - כשמלווהו. **ולבסוף** - כשמשלם. **בדנקא** - במעה כסף, שהוא שתות לדינר. **נכית** - נושך ומחסרו. **אי בתר מעיקרא אזלת** - אי חשבת להני פרוטות השתא כדמעיקרא - הרי נשך והרי תרבית, שהוא יכול ליקח בהם מעה במאה, ונשכר עשרים. **לא נשך איכא** - שהלוה יכול לקנותם במעה, וזה - שיהא מעה הלווהו. **בחומשא** - יכול ליקח בהן כסף חומש דינר, שהוא יותר על שתות. **אין לי** - שיהא עובר, אלא על לאו של נשך - בכסף, ועל לאו של רבית - באוכל, מנין שהוא עובר על הלוואת פירות אף משום לאו דנשך? תלמוד לומר - לא תשיך לאחיד נשך אוכל, ומקרא זה בלוח נאמר, מדלא כתיב לא תשוך לאחיד, והראשון נאמר במלוה, דכתיב לעיל מיניה אל תקח מאתו וגו', ומיהו שמעת מינה מיהא, דשייך לשון נשך באוכל.

דף סא.א

רבית בכסף מנין - שעובר אף בלאו שני של רבית. **תלמוד לומר** - בלוח נשך כסף אם אינו ענין לגופו, לחייבו על לאו של נשך - שהרי כבר נאמר בראש המקרא לא תשיך ובסופו נאמר כל דבר אשר ישך - תנהו ענין לרבית כסף, והשתא דשמעינן מלא תשיך בין כסף ובין אוכל, אייתרו תרוייהו נשך כסף ונשך אוכל לחייב את הלוה על לאו של רבית על שניהן. **אין לי** - שעובר על שני לאוין בין בכסף ובין באוכל אלא לוח. **רבינא אמר לא נשך באוכל ולא רבית בכסף צריכי קרא** - למיגמר במלוה מן הלוה, דבגופו כתיבי, כדמפרש ואזיל. **כדקאמרת** - נשך קאי אכסף, ומרבית אוכל. **והא תנא נאמר נאמר קאמר** - ומגזרה שוה נפקא ליה, והיכי פליג אמורא אתנא ואמר דמגופיה יליף? הכי קאמר תנא אילו לא נאמר קרא - בדרך הנשמע לשניהם, אף על פי כן הייתי לומדו בגזירה שוה, והשתא גזירה שוה לא צריך להכי. **למה לי לאו רבית לאו בגזל כו'** - ילמדו זה מזה, שבכולן חסרון ממון, שמחסר את חברו. **דאפילו בלוח אסר רחמנא** - וגזר עליו שלא יתננו, ואיכא למימר

חידוש הוא שחידשה תורה בזו, ולא שאסר לחסר את חבירו בדרך אחרת, דהא אזהרת לוח לאו משום דמחסר הוא. **מה להנך דלא מדעתיה** - אונאה לא ידעי ביה, גזל על כרחיה שקל. **תאמר ברבית דמדעתו** - נותן לו. **שכן אין דרך מקח וממכר** - תאמר באונאה שהיא דרך מקח וממכר, ויש בני אדם שצריכין לחפץ, וקונין ביותר משווי. **לא לכתוב בגזל ותיתי מהנך** - דכי פרכת מה לרבית שכן חדוש - תאמר בגזל, אונאה תוכיח, מה לאונאה שכן לא ידע דמחיל - תאמר בגזל דידיע, ואיכא למימר דמייאש ומחיל, רבית תוכיח, וחזר הדין, הצד השווה שבהן: שמחסרו ממון, אף אני אביא גזל. **לכובש שכר שכיר** - דלא מטא לידיה ולא מחסר ליה.

דף סא.ב

ובעניינא דשכירות כתיב - לאו דגזל לא תעשוק ולא תגזול וכל עושק כבישת שכר שכיר הוא. **לא תגנובו דכתב רחמנא למה לי** - לילף מרבית ואונאה, שהרי מחסרו ממון, לא תגנובו דעשרת הדברות לא קמיבעיא ליה, דאזהרה לגונב נפשות הוא, כדאמרינן בסנהדרין (פו, א). **למיקט** - לצער. **על מנת לשלם תשלומי כפל** - שרוצה לההנותו, ויודע בו שלא יקבל. **לאו דמשקלות** - לא תעשה עול וגו' (ויקרא יט). **לטומן משקלותיו** - המנה או הפרס טומן במלח להכבידו, וכשהוא לוקח במשקל - לוקח באלו. **משעת עשייה** - משעת הטמנה, ואפילו לא שקל בהן. **לא ימדוד לאחד בימות החמה כו'** - אחין הבאין לחלוק את השדה לא ימדוד המודד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים באותו החבל, מפני שהחבל לח בימות הגשמים ומתפשט כל צרכו, ובימות החמה מתוך יובשו הוא נגמד וכויץ. **משורה** - מדת הלח היא. **ירתיח** - אשקומ"א בלעז (קצף), שממלא את המדה כשמוציא את היין, ולאחר זמן נמצאת חסרה. **יציאת מצרים גבי רבית** - בפרשת בהר סיני. **גבי משקלות** - בקדושים תהיו. **שהבחנתי במצרים** - הרי שבאו עשרה רווקים על מצרית אחת, ונתעברה מהן בעשר עבורין, עשר בכורות שהן בכורות של אביהן - כולן מתו. **תולה מעותיו בנכרי** - מלוה מעותיו לישראל ברבית, ואומר של נכרי הם. **קלא אילן** - צבע הדומה לתכלת, ורחמנא אמר (במדבר טו) פתיל תכלת, ותכלת דמיו יקרים, שצבוע בדם חלזון שאינו עולה מן הים אלא אחת לשבעים שנה. **סורא דפרת** - סורא היושבת על נהר פרת, ואין זו סורא סתם. **גבי שרצים** - בויהי ביום השמיני, כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים. **אלא**

בשביל דבר זה - כדמפרש לקמיה שהן מעולים ונאים, ואינן נמאסים בשקצים הללו, להכי כתב לשון עילוי, שמעלה גדולה היא אצלם. **עד השתא** - המלוה סלע בחמשה דינר. **של תורה** - דרך הלואה. **עד כאן יכין רשע וילבש צדיק** - שאם מת והניח לבניו מעות של רבית - אין חייבין להחזיר, ועל זה נאמר יכין רשע וילבש צדיק, והכי תניא לה בתוספתא. **עד כאן ותו לא** - בתמיה, כל שכן דרבית דרבנן אין הבן חייב להחזיר. **אפילו עד כאן** - דרבית דאורייתא הוא. **יכין** - האב שהוא רשע וימות, ולא יהנה, והבן שהוא צדיק - אינו חייב להחזיר. **עד כאן רבית קצוצה** - וכופין אותו בית דין להחזיר אם תובעו בחייו. **וחי לא יחיה** - סיפיה דקרא מות יומת דמיו בו יהיה. **מגופיה דקרא** - דבנשך נתן דיחזקאל נפקא ליה בהדיא, מדכתיב דמיו בו יהיה - הוקשו לשופך דם, כלומר: דמים ששפך שהעני את חברו ומת ברעב - עליו ישובו.

דף סבא.

וחי אחיך עמך - רישיה דקרא ברבית קאי אל תקח מאתו וגו'. **אם ישתו שניהם ימותו** - בצמא, שאין מספיק לשניהם. **ואם ישתה האחד מגיע לישוב** - וימצא מים. **עמך** - חייד קודמין. **אינהו הוא דאין חייבין להחזיר** - כדתרצה רבה בהגוזל בתרא (בבא קמא קיב, א) **וחי אחיך עמך** - לדידיה הוא דאזהריה רחמנא: אהדר ליה דניחי בהדך, דסיפיה דקרא ארישיה קאי אל תקח ואם לקחת - החזר, אבל לבריה - לא אזהר. **בדין הוא כו'** - כרבי יוחנן, דהאי וחי אחיך לכדרבי עקיבא. **המסוים** - שניכר שהוא גזל, ואביהם נזכר בה לקלון. **דרבי פנחס** - בסוף חומר בקודש (חגיגה כו, א). **גזלנין קרית להו** - בתמיה. **פוטרין את המלוה ואת הערב** - מן לא תעשה ומלקות. **מפני שיש בהן** - קום עשה - והוה ליה לאו הניתק לעשה. **קומו אהדורו** - מה שגביתם, וזהו נתקו לעשה, כדאמרינן אל תקח, ואם לקחת - החזר, וחי אחיך. **לאו בני אהדורי נינהו** - וחי אחיך - לכדרבי עקיבא. **לא** - לעולם אימא לך אם גבה - דברי הכל אינו מתוקן בחזרה מן המלקות, דאין כאן ניתק לעשה, והאי דתני פטורין - בשלא גבו, דהתם לא הואי אלא שומא בעלמא, ששמו עליו נשך על ידי תנאי, ואתו רבי נחמיה ורבי אלעזר למימר דלא תשימון עליו נשך דקאמר רחמנא - לאו אשומא גרידתא קפיד, אלא אשומא הבא לידי גיבוי, וכל כמה שלא גבו - איכא קום עשה לקרועי שטרא, והשתא קפריך ואזיל לפרושי

שינויא מאי קסבר כו'. **כגבוי דמי** - שהרי שיעבד לו קרקעותיו על הקרן ועל הרבית. **עבדו לאיסורייהו** - וקריעתו הויה השבתו, ואם גבו - נמי הוו מיחייבי ליה לאהדורי. **לא עבד כלום** - ומאן פליג עלייהו. **לעולם לאו כגבוי דמי** - ואשומא גרידתא מחייב ליה תנא קמא. **דתנן כו'** - ואי אמרת לא מחייבי עד דגבו, בשלמא כולהו עבדי מעשה בגבייתו, מלוה גובה מן הערב, והערב מן הלוח, הלוח נתן ביד המלוה ועבר בלא תשיך (דברים כג), אלא עדים מאי עבוד? אלא לאו משום שומא - הלכך, מלוה וערב נמי מתחילתן חייבין משום שומא. **בדיניהם** - של אומות, שלא נאסר להם רבית. **מוציאין מן הלוח למלוה** - אם אין לו משכון, על ידי תנאי שביניהם, כגון רבית קצוצה. **בדינינו** - אם גבה מחזירין לו כר' אלעזר - ולקמיה פריך ליה מאבק רבית, דבדיניהם מוציאין, ובדינינו אין מחזירין. **כל שבדיניהם אין מוציאין** - מפרש לקמן. **ובדינינו אין מחזירין** - את העודף ביוקר שהוקירו החטים בשעת תשלומין, דהא אבק רבית הוא. **אינהו בתורת פקדון אתו לידיה** - אינהו כי מגבו סאה בסאה מן הלוח למלוה - לאו בתורת רבית קא מגבו ליה, אלא בתורת פקדון הוא בעיניהם, דהא סאה מסר לו בידו, וכי אמר רב ספרא למילתיה - הכי אמרה: **כל שבדיניהם מוציאין בתורת רבית** - בדינינו מחזירין. **משכנתא בלא נכיתא** - מלוה מעות על הכרם, ואוכל את הפירות, ואינו פוסק לנכות לו מן החוב כלום בשביל אכילתו, ואוכל בתורת רבית. **דבדיניהם מוציאין** - אם אכל הלוח הפירות משמשכנה.

דף סבב

ובדינינו אין מחזירין - דאבק רבית הוא, כיון דזימנן שאין עושים פירות, שהכרמים לוקין - אין זו רבית קצוצה. **אינהו נמי כי אפקי ליה** - סברי דבתורת זביני אתו הנך פירות לידיה דלוקח, דכל זמן שלא פרע לו מעותיו - הכרם מכור לו, עד זמן שפסקו ביניהם שיכול לפדותה, והוא הדין דמצי לאתוביה נמי מאבק רבית, דהמרבה בפירות דמתניתין, אלא הא שינויא נמי אית ליה לשנויי: בתורת זביני אתו לידיה. **מאי אתא לאשמועינן** - הי נינהו דבדיניהם אין מוציאין, והוא רבית, ובדינינו אין מחזירין? רבית מוקדמת ורבית מאוחרת - בשלהי מתניתין בבא מציעא (עה, ב) קתני לה, והא בתורת רבית יהיב ליה, ובדיניהם אם לא נתן - אין מוציאין, שהרי לא פסק עמו. **וכי אין לו יין מאי הוי** - אחר שיצא השער ליון, והוא חייב לו החטין או המעות -

הרי הוא כפוסק עמו עכשיו על היין. **אין פוסקין על הפירות** - ליתן לו מעות בכור חטין, ולומר לו תנהו לי לסוף זמן גדול, ואפילו יש שנותנין אותו עכשיו בכך בתחילת הקציר - אין זה שער, עד שיצא שער מפורסם וקבוע בשוקי העיר בכך. **אף על פי שאין לזה** - המוכר. **יש לזה** - לאיש אחר, ויכול לקנותו עכשיו בדמים שקיבל. **מתניתין בבא לחוב בדמיהן עסקינן** - שלא נתן לו זה המוכר ללוקח דמי החטין שחייב לו שיחזור ויקבלם הימנו בשביל היין, אלא בא לעשות עליו דמי החטין חוב, ולפסוק על החוב יין, וכך אמר לו: אני מקבל עלי חיטך בשלשים דינר כמו שאתה יכול למוכרו, והרי לך אצלי בהן יין כשער של עכשיו, דאי הוה ליה יין - הוה קנוי לו מעכשיו, ואי אייקר - ברשותיה אייקר, אבל אין לו, והוא לא קיבל עכשיו מעות, שנוכל לומר יכול הוא לקנותו בדמים שקיבל - נמצא שאינם אצלו, אלא בהלוואה בעלמא. **דתניא** - שיש הפרש בין נותן מעות לבא עליו בחובו. **ואני אעלה לך** - החטים כל שנים עשר חדש, אף אם יתעלו דמיהן אקבל עלי העילוי, ואתנם לך בדמים הללו. **דלא כאיסרו הבא לידו דמי** - שאין זה דומה לנותן איסר בשעה שפוסק, דאיכא למימר יקנה לו עכשיו בשוק במעות שקיבל. **אפילו יש לו יין נמי** - דהאי תנא בעומד על גורנו קאמר, דיש לו חטין, ואפילו הכי אסר. **כדתני רב ספרא** - ולא בפוסק עמו בתחילה על החטין. **שאני נותן לך** - כשער של עכשיו, ונתנם לו. **וחזר ולקחן ממנו בעשרים וארבעה סלעים** - דאוזיל גביה סלע, שהמנה עשרים וחמשה סלעים, והוא היה דחוק למעות ולא יכול להמתין ליום השוק. **מותר** - שהרי לא העלה לו דמי החטים יותר מדמיהן בשכר המתנת המעות, והאי הוא דאוזיל גביה. **וחזר ולקחן ממנו בדינר זהב** - מתניתין כי קאמר לקח הימנו חטים במלוה קאי, וכבא לתובעו אמר לו: תן לי מעותי שאני לוקח בהן היין, אמר לו: הרי מעותיך עשויות עלי בדמי שלשים דינרין יין, ויין אין לו. **ואי הוה ליה חמרא** - זוזי יהיב ליה מעיקרא, ופירי שקיל מיניה, ולא דמי לרבית, אבל משקל מיניה זוזי - אסור, דדינר זהב יהיב ליה, וקא שקיל מיניה תלתין. **הא בדינר זהב הכור וכן השער קתני** - ואם כדבריך, כשלקחן בדינר זהב היה השער שלשים, והאי דאוזיל גביה דאי השער בדינר זהב וזה העלם עליו שלשים דינר - מעיקרא אוקמינהו ברבית בשביל המתנתו. **כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לוותי** - כשאמות, ר' אושעיא יצא לקראתי.

דמתרצנא מתניתין כוותיה - שאני רגיל לתרץ משניות שסתם רבי כברייתא שסתם הוא, ודכוותיה אמר רבא בהגוזל בתרא (בבא קמא קיא, ב). **הגיע זמן חטין למכור** - שנתייקרו, ודרך אוצרותיהן למוכרן מעתה. **יש לו מותר** - ולא אמרינן דלאו כאיסרו הבא לידו היכא דיש לו, דזכי בהו האי מהשתא, ואף על גב דלא משיך - כי מוקרי ברשותיה מוקרי, ולא הוי רבית, הואיל ואם בא לחזור - קאי עלייהו במי שפרע, ומיהו, היכא דאין לו - לאו כאיסרו הבא לידו הוא, דהיכא דיהיב ליה זוזי פוסק, ואף על גב שאין לו, דיכול זה לקנותו במעות שקיבל, דחטין מצויין לו הואיל ויצא השער, אבל זה אין בידו במה יקנה, ודמי לרבית. **ומאי לקח דקתני במתניתין** - לקח בהלואתו, שהיה נושה בו דינר זהב, ולי נראה דלא גרסינן ליה, ופירוש משובש הוא שנתלה בספר, לפי שראה ברבי אושעיא נושה בחבירו מנה, דשמעינן מינה דאי הוה יהיב ליה השתא זוזי, אפילו אין לו נמי שרי, שבש מתניתין ופירשה בלוקח בהלואתו, ולא היא, לא מבעי לשבושי מתניתין בהכי, דר' אושעיא משום חטין קמאי נקיט ליה, ולמימר דיש לו מותר, אף על גב דלאו כאיסרו הבא לידו, וכי אין לו - אסור, הואיל ולא בא איסרו לידו, אבל מתניתין, כי תנא אין לו - גבי יין תנא, שמחמת הלואה בא עליו, שהיו כבר דמי החטין מלוה עליו, אבל גבי חטין לא תנא איסורא, ואפילו אין לו - שרי, דאיסרו בא לידו, ושפיר תני בה לקח. **מעמידין מלוה** - שיש לו על חבירו. **על גבי פירות** - לפסוק עליהם פירות כשער של עכשיו כל ימות השנה. **ולא אמרינן לא כאיסרו הבא לידו** - כדתני רבי חייא, דאמר לעיל: אפילו יש לו - אסור. **ושמע מינה והוא שיש לו** - אבל אין לו - אין מעמידין מלוה, אבל פוסקין על ידי נתינת מעות, כדקתני מתניתין (בבא מציעא עב, ב): יצא השער - פוסקין, ואוקימנא מתניתין כדתני רבי אושעיא. **ושמע מינה** - מדקתני הגיע זמן חטין למכור שם לו החטין בדמים בשער של עכשיו ביוקר, ופוסק יין כשער של עכשיו בזול - שמע מינה איתא לרבי ינאי, דאמר: פסק על הפירות והגיע זמנו למכור, ובא ותבעו ואין לו - מקבל הימנו הדמים כשער של עכשיו, דמה לי מקבל הן עצמן ומה לי דמיהן. **עושין אמנה בפירות** - נותנין מעות באמנה כשער של עכשיו שיוצא בשוק, על מנת לקבל פירות, אפילו יוקירו חטין. **ואין עושין אמנה** - לפסוק על הפירות כדי לקבל דמים לכשיוקירו, דכיון דזוזי יהיב זוזי שקיל - מחזי כרביתא. **אם יש לו מותר** - מהא דרבי אושעיא קא מוטיב, והכא דמים קא

מקבל, ששם עליו דמי החטין - ומקבל היין ששוה יותר ממה שנתן, ומתחילה לא קנה יין ממנו - והרי הוא כמקבל מעות דמי החטים. **בשמשך** - הימנו החטים מתחילה, דדמי החטין דידיה קא מקבל, דברשותיה אייקר, דמשעה שמשך כלתה לה תורת הלואה וקיבל חובו, וכן בכולן. **שיחד לו קרן זית** - ואשמעינן דיחוד מילתא היא. **הא מני** - דקתני יש לו - מותר. **רבי יהודה היא דאמר צד אחד ברבית מותר** - רבית שאינה על ידי הלואה אלא על ידי מכר, ופעמים שבאה על ידי רבית, כגון זו, אם יוקרו הפירות וישלם דמים - יש כאן רבית, ואם לא ישלם דמים אלא פירות שפסק הוא עימו - אין כאן רבית, היינו צד אחד ברבית, פעמים יש רבית ופעמים אין רבית, שהרי אינו פוסק עמו על מנת לשלם דמים, אלא פירות. **ועשה שדהו מכר** - אם אין אני נותן לך מכאן עד יום פלוני - הרי השדה שלך. **בזמן שהמוכר אוכל פירות** - בתוך הזמן - מותר. **לוקח אוכל פירות אסור** - שמא לא יבוא לידי מכר, שיחזיר לו מעותיו, ונמצא שבהלואה היו אצלו וזה אוכל פירות ברבית. **בייתוס** - בן זונין. **מאי בנייהו** - במאי קמיפלגי. **צד אחד** - כי האי גוונא, שמא יבוא לידי רבית שמא לא יבא, צד הפדייה - בא לידי רבית, צד המכר - אינו בא לידי רבית. **על מנת להחזיר** - דרבי יהודה גופיה לא שרי אלא על מנת להחזיר, שאם לא יהיה מכר - יחזיר לו פירות שאכל, ואפילו הכי אסר תנא קמא, דבשעת אכילה קאכיל רבית, ועבדיה לאיסור. **השתא דאמר רבי ינאי** - גבי פרעון הן ודמיהן שוין, דכי היכי דהן מותר דמיהן נמי מותר, דמה לי טוב אם הם מקבל יותר ממה שדמיהן מקבל.

דף סג.ב

מה לי דמיהן מה לי הן נמי אמרינן כו' - בתחלת התנאי נמי משיצא השער פוסק עמו, ואף על פי שאין פירות בידו, ובלבד שיתן לו זה מעות, דכי היכי דאם היו דמי המעות הללו בידו, והיינו הפירות - הוי מותר, הכי נמי כי הוו המעות בידו - מותר, שהמעות ודמיהן שוין, דמה לי טוב אם היו החטין, שהם דמים למעות הללו, בידו מעכשיו שהם עצמן בידו אף הוא יכול ליקח בהן פירות, ומן הטעם הזה פוסקין על סמך שער שבשוק, והוא שער היוצא על ידי חמרין המביאין תבואה לשוק בכרכים, ואף על פי שאין פירות לזה, ואם תאמר: משנתנו היא זו (בבא מציעא עב, ב): יצא השער פוסקין, - איכא למאן דאמר לקמן אין פוסקין על שער שבשוק, ומוקי למתניתין באכלבאי וארבי,

דמתניתין לאו שער שבשוק תנן, אלא יצא השער - סתמא, הא דמפיך לישנא ונקט למימר מה לי דמיהן מה לי הן - משום דבשעת פרעון הוו המעות שמשלם לו דמי הפירות, ושייך למימר מה טוב הן מדמיהן, כי היכי דהן שרו - דמיהן נמי שרו, ובשעת הפיסוק נותן לו זה מעות לקבל חטין בדמי המעות, ומיקרו הפירות דמיהן של מעות, ושייך למימר מה טוב דמיהן של מעות מהן, כי היכי דדמיהן שרו, אם היו הפירות בידו - הן נמי, כי הוו הן בידו - שרי, קצרו של דבר: לשון הפסקה נמשך אצל לוקח, לשון הפרעון נמשך אחר המוכר, גבי תנאי ראשון - פוסק ונותן לו דמים לקבל כנגדו חטין, הלכך החטין קרוין דמים אצל לוקח, דמי מעותיו, וגבי מעות פרעון המעות שזה פורע - הוו דמי החטין שזה חייב לו. **אין לו אסור** - בהא דרבי אושעיא. **היני ושילי** - מקומות הן שהיו סמוכין לפומבדיתא, שהיו רבה ורב יוסף יושבין בה, כלומר: בכל מקום הוא מוצא סביבותיו בדמים הללו. **חטי דקדחי באכלבאי** - בתמיה, וכי אם הנחתי חטים שלי באוצרי כלום היו גשמים יורדים עליהן, שיהיו צומחות בהן צמחים להתקלקל, לישנא אחרינא: דקדחי - לשון חמימות, כמו (ישעיה סד) - כקדח אש. **והא בעי למיתב זוזי לספסירא** - היכי אמרינן מאי אהני לפסוק על שער שבשוק, והא אהני - דבעי למיתב זוזי לספסירא - סרסור שמבקש למוכרי חטין, נמצא משתכר זוזי בהקדמת המעות. **ומשני: דיהיב** - צריך הלוקח ליתן למוכר דמי הסרסור. **רב אשי אמר** - לא צריך, זוזי דאיניש עבדי ליה ספסירות, החמרין הולכין אצל בעלי המעות להוליך לו תבואה. **האי מאן דיהיב זוזי אתרעא חריפא** - הפוסק על הפירות עד שלא יצא השער הברור אלא שער הבכיר, שהיא סמוך לקציר, שהלקוטות מוכרין בזולא, זה סאה וזה סאתים, ותנן מתניתין בבא מציעא (עב, ב), דאם יש לו מותר לפסוק, ואף על פי שלא יצא השער, דקתני: היה הוא תחילה לקוצרים - פוסק עמו על הגדיש. **צריך הלוקח לאיתחזויי אבי דרי** - של מוכר כשהוא דש וזורה תבואתו בגורן, ולהכי נקיט תרעא חריפא, שאין פוסקין עליו אלא למי שיש לו גורן, דאילו שער הברור - פוסקים אף למי שאין לו. **למאי** - מיבעי האי דמתחזי. **אי למיקני** - ממש, שלא יוכל המוכר לחזור. **הא לא קני** - בהכי, אלא אם כן משך. **אי לקבולי מוכר עליה מי שפרע** - אם יחזיר. **סמכא דעתא** - דכל חד וחד, וידע דעליה קא סמיך האי לוקח, וסחורה מקויימת היא, ואין דעתו לחזור, הלכך, אם חזר בו מוכר - איכא למילטייה במי שפרע. **השתא דאמרת** - דאי מיתחזי מיסמך דעתא

הוא. **אפילו** - לא מיתחזי אבי דרי נמי, אלא אשכחיה בשוקא לאחר זמן, ואמר ליה חזי דעלך סמכינא - איכא מי שפרע. **אגר נטר ליה** - שכר המתנה, אי מוזיל גבי משום המתנה, שמקדים לו המעות, והמקח אין לו למוכר עכשיו. **לקיראה** - מוכר שעוה. **ארבע ארבע** - חלות שעוה בזווא. **חמש חמש** - לזמן פלוני, והקדים לו המעות עכשיו. **איתנהו** - אם בידו, אבל אינס בעיר, או אבד המפתח והוא דחוק למעות - שרי, דהוי ליה הלויני עד שיבא בני דתנן במתניתין בבא מציעא (עה, א) דמותר. **דאית ליה אשראי במתא** - המוכר הזה אף הוא נתן מעות, ופסק עם אחרים על שעוה. **ואשכח טופיינא** - זה שקיבל המעות מצא בהן יותר ממה שאמר לו חבירו. **אי בכדי שהדעת טועה** - דאיכא למימר טעה המלוה בחשבון, ולא ידע בהן - חייב זה להחזירו לו.

דף סד.א

בעישורייתא וחומשייתא - אם יש לחלקם למעות העודפות להוציאן עשרה עשרה או חמשה חמשה, ואין אחד או שנים עודפות, שאין באות לכלל חמשה - יש לומר שטעה בחשבונו, אם עישורייתא נינהו - טעה בין חמשים לארבעים, או בין ארבעים לשלשים, ואם אינן עשיריות וישנן חמישיות - יש שהיו רגילין למנות חמשה חמשה, ואם היו עודפות הרבה, כגון חמשים וחמשה - טעה בעשיריות כדפירשתי, ויש כאן טעות של חמישים בדילוג אחד, ובחמש העודפות טעה בין שלש לארבע, או אם עודפות חמש עשרה או עשרים וחמש - טעה שלש פעמים או חמש פעמים בחשבון של חמש, אבל אם עודפות על החמישיות אחת או שתיים או שלש וארבע שאינן מגיעות לחמש - לא טעה כלום, וכולם מתנה. **ואי איניש תקיפא הוא** - זה שנתנם לו אדם קשה הוא, שאינו רגיל לגמול חסדים ולתת מתנת חנם. **מאי** - במה יתלה זה לעכבם בידו? אמר ליה - כיון דליכא למימר טעה בחשבון - תלינן למימר דלמא מיגזל גזליה זה ימים רבים, וזה לא ידע, והשתא מלאו לבו להשיבו. **דלא שקיל וטרי ליה** - לא נשא ונתן עמו מעולם. **בשילהי פירקין** - כשסיים לדרוש באתי, ולא שמעתי תחילת דבריו. **שמעית דקאמר קרי קרי** - שמעתי דורש ומזכיר דלועין תמיד. **יהבינא לך** - לאחר זמן. **בני גרמידא** - אמה אמה. **איתנהו** - אם יש לו בגנו גדולות בני אמה. **ליתנהו** - ועודן קטנות הן - אסור. **ולרדות את כוורתו** - על שם שעשויות חלות חלות ודבוקות מדופן אל דופן - קרי ליה רדייה, כרדיית פת מדובקת בתנור. **מה שעזי חולבות מכור**

לך - בכך וכך זוז, אם מעט אם רב יגיעך. **מותר** - שהרי קיבל עליו הפסד ושכר, הלכך, אפילו ימצא יותר משהו הדמים - אין כאן אגר נטר ליה, דאי הוה בציר מדמים נמי הוה שקיל. **אבל אמר לו כך וכך סאין** - ואזיל גביה בשכר הקדמת המעות - אסור. **איכא דאמרי** - גבי קרי אמר רבא שפיר דמי. **והא תניא אסור** - גבי גיזה וחלב. **לאו מיניה קא רבו** - חלב הבא לאחר זמן אינו גדל מכח חלב שהיה בבהמה בשעת מכר, דהא כי שקיל להאי כוליה לגמרי אתי אחרינא. **אבל הכא** - הנוסף על הדלועים קטנים ונעשו גדולות. **מיניה קרבו** - מכח הקטנות בא, והקטנות כבר היו בשעת מכר, ומדידיה הוא דקא משבח ואזיל. **דכי שקלי ליה להאי** - בוצינא זוטרתא לא אתיא אחריתא, שמע מינה מגופיה קרבו. **אחביתא דחמרא** - שיש בידך. **אם תקפה** - אם מחמצת.

דף סדב.

קרוב לשכר - אם יקרא. **רחוק להפסד** - אם תקפה לא מקבל עליה. **ותניא בפירקין בבא מציעא (ע, א): קרוב לשכר ורחוק להפסד** - רשע, דשקיל רבית, דכיון שאינו מקבל עליו אחריות המקח - נמצא שאין זה מכר, ומעות הלואה הן אצלו וקריבת השכר מחמת רבית הוא. **הכי גרסינן** - כיון דקביל עליה זולא קרוב לזה ולזה הוא. **אף על פי שאמרו** - בבבא קמא פרק שני (כא, א). **אינו צריך להעלות לו שכר** - ואוקימנא בחצר דלא קיימא לאגרא, אבל האי גברא שדר בה - עביד למיגר בית לדירתו, דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר. **בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר** - המלוה הזה היה שוכר אחרת אם לא מצא זה, דהוה ליה הוא נהנה ובעל חצר חסר, דהא קיימא להכי שהיה משכירה לאחרים. **אבל חצר דלא קיימא לאגרא** - דהוה ליה זה לא חסר. **וגברא דלא עביד למיגר** - דהוה ליה זה לא נהנה, דבלאו הכי נמי לא הוה מיגר, שיש לו אחרות. **קא משמע לן** - דמיחזיא כרבית, ויש ללמוד מכאן שאסור להלוות על בית ולדור בו אפילו בנכייטא, דתנן: לא ישכור ממנו בפחות, ולא דמי למשכונא של כרם (בבא מציעא עב, ב), דהתם זימנין דלא שקיל ביה מידי, ואפילו הכי מנכי ליה, והוה ליה קונה את הפירות בנכייטא זו על הספק, אבל כאן - זה נהנה תמיד, ואין כאן ספק - נמצא שוכרה בפחות. **מאן דאמר הלוהו** - ולא קצץ עמו על מנת לדור, ואפילו הכי אסור, כל שכן הלוויני, דקצץ לו דירת הבית בתורת רבית. **אבל הלוהו לא** - ומתניתין בדקצץ

ליה, או בשעת מתן מעות או לאחר כן. **תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי** - מחזיק בעבדיהם של בעלי חובות שלו, וכופם לעשות מלאכתו. **נהום כרסיה** - לחם מאכלו, והריני זנו ביום מלאכתו. **דארי עבדיה** - כך שמו. **דמרקיד בי כובי** - ליצן היה, ומרקד בחנויות לשתות יין.

דף סה.א

דלא נסתרי עבדיה - שלא ירגיל להיות בטל ויתעצל, נסתרי, התי"ו משמשת כדרך המתפעלים בתיבת שי"ן וסמ"ך, כאשר יתפעל שר ויאמר תשתרר, שהתי"ו מתמצעת להפסיק אותיות השורש, וכאשר יאמר בגזרת סף הסתופף, מגזרת שח השתוחח, וכן בלשון גמרא משתרי, מיסתמך, אשתהי, אישתקיל. **כי מפקינן מיניה** - הרבית שלקח, כדרבי אלעזר דאמר רבית קצוצה יוצאה בדיינים, דקיימא לן כוותיה לקמן (עמוד ב). **גלימא לא מפקינן מיניה** - מקחו קיים, וקציצת הרבית יחזיר לבעליו. **ולימא ליה כי אגרא אנא** - כששכרתיה אני בדמים יקרים הללו. **דהוה קא מישתרשי לי** - בריוח היתה באה אלי. **משנה. מרבין על השכר** - בשכר המתנת מעות השכירות. **ואין מרבין על המכר** - בשכר המתנת המקח, ובגמרא מפרש טעמא. **ואם של חדש בחדש** - ואם תתן לי שכר כל חדש בחדשו, שלא תקדים לי שכר כל השנה יחד - תתן לי סלע בחדש. **ואם לגורן** - ואם אמתין לך עד הגורן, שתמכור מתבואתך ותתן לי מעותי. **גמרא. שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף** - מן הדין. **אלא לבסוף** - לסוף הזמן, הלכך, כי שקיל מיניה סלע בחדש, דהווי להו שנים עשר סלעים - אין זה שכר המתנת מעות, שהרי לא נתחייב לו לשלם שכירות עד סוף החדש, והאי דאמר ליה אם מעכשיו תתן לי הרי היא לך בעשר סלעים אי הוה מקדים ליה - הוא מחיל ליה מדמי השכירות ומוגר ליה בפחות משוייה, אבל סיפא גבי מכר, משמשך המקח - דינו ליתן המעות, וכי אמר ליה אם מעכשיו תתן הרי היא לך באלף - הן הן דמיה, וכי מיטפי עלייהו לגורן - שכר המתנת מעות הוא. **דקו בה** - חיפשו אחריה, עד שמצאו בה מקרא לסמוך בהא מילתא דתשלומי שכירות לבסוף. **טרשא שרי** - למכור סחורה בהמתנה ביותר מדמיה, ובלבד שלא יפרש לו אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות, אלא ימכור סתם בכך וכך ליום פלוני. **קץ ליה** - אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות, דבהדיא פריש ליה דשכר המתנה הוא נוטל. **טרשא דידי שרי** - עושה שכר תמרים היה, ומוכר לו בזמן הזול בתשרי כשער של ניסון,

וממתין לו עד ניסן. **שיכראי לא פסיד** - אינו מתקלקל, והייתי יכול להצניעו עד ניסן. **זוזי לא צריכנא** - שאני עשיר, ואיני דחוק למכור כשער של עכשיו. **זיל בתר דידהו** - אחרי הלקוחות דאינהו ודאי אגר נטר יהבו ליה למר, דאילו הוו להו זוזי - הוה שכיח להו שיכרא טובא כשער של עכשיו. **אמר רב חמא טרשא דידי ודאי שרי** - מוכר פרקמטיא היה, מוכר במקום הזול כשער שהוא נמכר במקום היוקר, וממתין להן והן מעלין אותו למקום היוקר, והוא מקבל עליו אחריות דרך בהליכה, והלקוחות משתכרים בפרקמטיא שלוקחין שם במעותיו, ומביאין לכאן ואחריות החזרה עליהם, וכיון דלא מקבלי עלייהו אחריות - לא הויא מלוה גבייהו עד שהפרקמטיא נמכרת והן מקבלין המעות, ואותן המעות נעשין עליהם מלוה, ואין כאן רבית. **נקטי להו שוקא** - מכריזין שלא יהא אדם רשאי למכור עד שימכרו הם.

דף סה.ב

והלכתא כר' אלעזר - דרבית קצוצה יוצאה בדיינין. **משנה. הכי גרסינן במתניתין** - מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתרצה הבא מותר המעות שעליך וטול שדה שלך. **אסור** - לעשות כן, ודוקא דאמר ליה לכי מייתית מותר המעות קנה מעכשיו, לפיכך אסור לעשות כן, שאם יאכל מוכר פירות בתוך כך, לכשיביא זה המעות נמצא שהשדה קנויה לו מיום המכר, וזה אכל הפירות בשכר המתנת מעותיו, ואם יאכל לוקח פירות מעכשיו - שמא לא יביא מותר המעות ויחזור לו זה מה שקיבל, ונמצא שלא היתה שדה קנויה לו, דהא לכי מייתית קני מעכשיו אמר ליה, והא לא אייתי, ומעות הראשונות כמלוה בעלמא היו אצל מוכר, וזה אכל פירות בשכרו. **גמרא. מי אוכל פירות** - מכר וקבל מקצת, מי אוכל פירות בתוך כך? מוכר אוכל פירות - לקמיה מוקי שפיר, כדמפרש ולא פליגי כו'. **משלשין** - מפקידין אותו ביד שליש, אם יגמור מקחו - יתנם ללוקח, ואם לא - יחזיר המוכר מה שקיבל, ויטול פירותיו. **הא דאמר ליה לכי מייתית קני** - מוכר אוכל פירות, שאין השדה - קנויה לו אלא מכאן ולהבא, ועד השתא דידיה אכל. **הא דאמר לכי מייתית קני מעכשיו** - אין זה אלא תנאי, שאם יקיים תנאו - יהא השדה קנוי לו מן היום, ואם קיים תנאו - נמצא שאכל המוכר פירות של לוקח עד עכשיו בשכר המתנת מעותיו. **תני רב ספרא** - ולא היה מפורש במשנה מתי שניהן מותרין ומתי אסורין, ופי' רבא מסברא. **קני מהשתא כשיעור זוזך** -

והשאר לכי מיייתית קני, זה אוכל פירות קרקע המגיע לדמים שנתן, והמוכר אוכל השאר. **לכי מיייתית קני** - הכל מעכשיו, שניהם אסורין, כדפרישית לעיל. **לכי מיייתית קני** - עד דמיייתי - שדה של מוכר הוא. **קני מעכשיו וזוזי ליהו הלואה גבך** - כיון דאקנייה מעכשיו הרי היא של לוקח, ואם יאכל מוכר פירות - בשכר המתנת מעות יאכלם. **צד אחד** - דלמא אתי לידי רבית, דלמא לא אתי, כיצד, אם מוכר אוכלם ולא גמר לוקח מקחו - אין כאן רבית, גמר - יש כאן רבית, הלכך דלא כרבי יהודה, אבל סיפא קתני: מוכר מותר ולוקח אסור, לוקח מותר מוכר אסור - אפילו רבי יהודה מודה, דהתם ודאי איכא רבית, דכי אמר ליה לכי מיייתית קני - אין לו עכשיו בה כלום, ואפילו גמר, הלכך פירי דהשתא רבית הן אצלו, והיכא דאמר ליה קני מעכשיו, וזוזי ניהו הלואה גבך - הרי קנויה לו מעכשיו, ואם יאכל מוכר פירות - הרי הוא רבית. **משכן לו בית** - ברייתא היא. **בדמים הללו** - פסק לו דמים מועטים להוסיף לו על מעות הלואה, להצמיתה לו אם בא למוכרה. **צד אחד** - האי נמי דלמא לא אתי לידי רבית, דלא ירצה למוכרה לעולם, ולרבי יהודה אם ירצה למוכרה - מותר לזה לקבלה בדמים שפסק, דמתחילת התנאי צד אחד הוא דהוה ברבית. **מכר לו בית** - ונתן לו כל דמיו. **ואמר לו** - מוכר, על מנת כן אני מוכר לך, שכשיהיו לי מעות - החזירם לי וטול מעותיך. **אסור** - דנמצא שאין זה מכר, וכשאכל פירות - שכר מעותיו עומד ונוטל. **לכשיהיו לך מעות אחזירם לך** - הלוקח אמר לו מאליו כן. **מותר** - ולקמיה מפרש טעמא. **מאן תנא** - אאיסור קאי. **הכי גרסינן: דאמר ליה מדעתו** - אם ארצה אחזירם ולא שתתבעני בדין הלכך מותר, דאי נמי חזר וקיבל מעותיו עד עכשיו שלו היתה, וחוזר ומוכרה לו, אבל רישא, שעל כרחו צריך להחזיר - מעיקרא לאו מכר הוא. **שלא באחריות** - שאם יטרפנה בעל חוב שלי - לא אחזיר לך כלום, וכגון דפריש ליה הכי בהדיא בשטרא, דאי מסתמא - הא מוקמינא (בבא מציעא טו, ב) כשמואל, דאמר: אחריות טעות סופר. **מגבינא שופרא שבחא ופירי** - מעידית שבנכסי - אפרע לך אף את השבח שתשבית, והפירות שיטרפו ממך.

דף סו.א

פטומי מילי - אין אלו אלא דברי תנחומין בעלמא, לפטם את לבו. **הא לא אמר ליה מדעתיה אסור** - אלמא, על כרחיה מקיים תנאה, לפיכך אינו מכר,

והוה ליה כרבית, ולא אמרינן פטומי מילי נינהו - הואיל ולא אתני מוכר. **אמר ליה** - הא דרבא - נעשה כאומר מדעתיה אתמר, הכי אמר רבא לעיל: מאי שנא רישא מאי שנא סיפא, אמר רבא: סיפא - כיון דבעי מוכר אתנווי ולא אתני, והלוקח קאמר ליה מנפשיה - נעשה כאומר ליה מדעתיה אחזירנה אם ארצה, ואף על גב דלא פריש מדעתיה - כמאן דפירש דמי, ואין עליו לכופו, הלכך, אי נמי אהדרינהו - השתא הוא דהדר זבין להו. **דכתב לה גיטא לדביתהו** - שלא תזקק ליבום, ולא כתב לה על תנאי אם מתי. **פטומי מילי** - אין אמירה זו קבלת תנאי, אלא לנחמו, ואם תרצה תנשא לאחר. **ואי לאו פטומי מילי מאי** - ואף אם אמרה באמת, ובקבלת שבועה גמורה, מאי **בדידה קיימא כו'** - בתמיה, הגט אינו אלא מדעת האיש, וצריך למוסרו לה על התנאי, ואם לא התנה בשעת נתינה - תנאי שלה אינו כלום, ואפילו אמרה קודם לכן, ולא דמי לממון, דמשעבד נפשיה בדיבוריה. **בשעת מתן מעות** - התנה על מנת כן - קונה הכל, ואם לאחר מתן מעות התנה - אין בדבריו כלום. **דרדקא קרעיה** - בתמיה, וכי לא אדם גדול הוא, לא קרעו בלא טעם. **אני אומר אסמכתא קניא** - הייתי רגיל לומר: קנה הכל, דאסמכתא קניא, אבל מניומי חלוק עלי, והחזירני מדברי, והא אסמכתא היא הבטחה בעלמא, לסמוך על דבריו, שאם לא ימלא דבריו - יתן לו שוה מאתים במנה. **רבי יוסי** - בפרק גט פשוט (בבא בתרא קסח, א): מי שפרע מקצת חובו, והשליש את שטרו כו'.

דף סו.ב

ואיבעית אימא מתניתא דאמר ליה: מעכשיו קנה - אם לא אתן לך עד שלש שנים, דלאו אסמכתא היא, אלא קנין גמור היא, שעל מנת מכר גמור החזיק בה מעכשיו בדמים הללו, ואזולי אוזיל גביה, וזה קיבל עליו, שאם יחזיר לו מעותיו עד שלש שנים - יקבלם, והפירות: לרבי יהודה - לוקח אוכלן, ולרבנן - משלשין אותן. **בזמניה קניא** - קא סלקא דעתך הגיע זמן ולא נתן לו מעותיו. **בלא זמניה** - קודם שהגיע. **אשכחיה** - לוח. **בגו זמניה** - ואמר ליה: קני, לא אפדנה עוד. **קני** - דגמר ואקני, דאי לא - למה ליה למימר ליה, הלא אין יכול עכשיו לתובעו. **לא ליתי ליטרדן** - ולדחייה בעלמא, משום כיסופא. **אשכחיה** - ביום הזמן. **דשתי שיכרא** - בחנות - אין זה עצב לחזור אחר פדיון שדהו, ודעתו לשקעה. **לפכוחי פחדיה** - להפיג דאגתו שדואג על המעות,

דכתיב (תהלים קד) ויין ישמח. **אי קפיד בדמי** - אם מקפיד במכירת חפציו, שלא לפחות משוויין. **ודאי קנה** - אינו חש אם תשקע שדהו. **דלא תיתזיל ארעיה** - שאם יראה אותו מחזר אחרי מעות, ומוכר נכסיו בפחות - מוזיל קרקעותיו, ולעולם אנוס הוא, ולא גמר ומקני. **קפיד בארעא** - שלא ימכור שום קרקע, אפילו בשווייו. **למיגבא ביה מיניה** - קונה בה כנגד מעותיו, ואם בא לפרוע המעות לאחר זמן - לא יקבלם. **סוף סוף אסמכתא היא** - דלא אמר ליה קני לגוביינא - אלא אם איני נותן לך מכאן ועד שלש שנים - הדר היא לה אסמכתא, דכל דאי - אסמכתא הוא. **אלא אפותיקי דרב פפא, היכי דמי** - דגבי אסמכתא תיהוי אפותיקי? דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזה - אף בתוך שלש שנים, ואם אין אני נותן לך מגופה כנגד מעותיך עד שלש שנים - תהא כולה שלך, בהא אמר רב פפא דאף על גב דלא קניא, למיהוי כוליה דידיה לאחר שלש - אפותיקי הוי למגבי מיניה, דבלאו אסמכתא נמי שווייה אפותיקי. **מגבית לי** - כנגד מעותי מעידי עידית דאית לך. **בידקא** - שטף נהר שטפה לעידי עידית, וכשבא זה לגבות מן העידית, כפי תנאו, אמר לו: לא תיגבי אלא מבינונית אחרת שיש לי. **כי אמינא לך אנא** - לגבות מעידית. **גבי מהאי חמרא** - ופסק דמים, ולבסוף אייקר. **והדרא פירי** - לאחר שלש, אם אכלן לוקח. **מחילה בטעות** - כי האי, דהמוכר סבר שהיא קנויה ללוקח - ומן הדין אוכל פירות, ומוחל על אכילתו. **מוכר פירות דקל** - קודם שחנטו פירותיו. **עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו** - אם בא לחזור בו קודם שחנטו פירותיו - חוזר, דאפילו למאן דאמר (יבמות צג, א): אדם מקנה דבר שלא בא לעולם - הני מילי שבא לחזור אחר שבא לעולם. **משבאו לעולם אינו יכול לחזור בו** - דקסבר: אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בשעת המכר, שיהיה המכר חל לכשיבא לעולם. **אף משבאו כו'** - דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. **לא מפקינן מיניה** - שהרי כל זמן שלא חזר - מחל על אכילתו, ואף על פי שבטעות, שלא היה יודע שיוכל לחזור - מחילה היא. **הכא הלואה היא** - ומיחזי כרבית, שמתחילה בהלואה בא לו, וכרבית קצוצה דמי, ואין אבק רבית בדבר הלואה, אלא בדבר מכר, כגון המרבה בפירות דמתניתין (בבא מציעא ס, ב).

דף סזא

הוה יתיבנא - כי אמר ומודינא דאי שמיט ואכיל כו'. **ובעי לאותביה אונאה** -

דתנן (בבא מציעא נא, א) דמחזיר לו אונאה ואף על גב דמדעת נתן לו - הואיל וטעה, אלמא מחילה בטעות - לאו מחילה היא. **ואודיק** - השגיח בי, וראה שהיה בדעתי להשיב על דבריו. **חזיתן איילונית** - קדמני, להראותי טעמא לדבריו מאיילונית, כדלקמן. **הממאנת** - קטנה יתומה שהשיאתה אמה לדעתה, אמרו חכמים: יכולה למאן, דמן התורה אין מעשה קטנה כלום, ואמה אינה זוכה בה לקדשה, ורבנן הוא דתקון נשואין ליתומים שלא ינהגו בה מנהג הפקר, וישמרנה בעלה, והם אמרו דסגי לה במיאון. **אין לה כתובה** - ואף מה שהכניסה לו בנדונייתה ושמאתן בכתובתה, וכל שכן מאתים שתיקנו לאשה, משום דבעל כרחיה נפקא. **שנייה** - שניות לעריות, שגזרו חכמים בפרק שני דיבמות (כ, א) אין לה כתובה - דקנסא הוא דקנסינן לה מפני שמרגילתו עליה, כדאמרין ביבמות (פה, ב). **והאיילונית** - דוכרניתא דלא ילדה, לשון איל, אין לה כתובה - שמקחו טעות, דלאו אדעתא דהכי נסבה, ואף על גב דכי מחלה היא נדונייה דילה למוסרה בידו טעות הואי - מחילה בטעות הואי מחילה. **ולא פירות** - נכסים שנפלו לה בירושה אחר שנשאת, תיקנו חכמים שהבעל אוכל פירות ולא תיקנו תחתיהן שאם נשבת חייב לפדותה משלו, ואלו, אף על פי שאין להם תקנת פירות, שאם נשבת לא יפדנה, דלא קרינא בה ואותבינך לאינתו - אפילו הכי לכשתצא לא יחזיר לה פירות שאכל. **ולא בלאות** - הכניסה לו בגדים בנדונייתה, אפילו יש מהם קיימים - לא יחזיר בלאותיהן, אלמא: מחילת אכילת פירות אף על פי שבטעות מחלה לו - מחילה היא. **דלא ידע** - שנתאנה, דליחול, הלכך אין כאן מחילה, ואפילו בטעות. **דניחא לה דניפוק עלה קלא שמא דאישות** - ואפילו יודעת שאין נשואיה נשואין, רצונה להאכילו. **אמר ליה** - מוכר לשליח. **אי הוה לי זוזי מהדרת לי** - רוצה אני שתקבל מעותי. **את ונוולא אחי** - אתה והיא קרובים אתם, ותתרצו ביניכם, ונוולא לשון ארמי בין בזכר בין בנקבה, כשרוצה לומר אתה והוא או אתה והיא, כך ראיתי בתשובת הגאונים, ואני אומר שזה שמה. **משכנתא מאי** - משכן לו שדה ולא קץ עמו לאכול פירות לשם רבית, אלא סתם, והוא ירד ועשה ואכל. **הכא נמי לא קץ ליה** - ופליג אדרב נחמן, דאמר לעיל הדרא ארעא והדרי פירי. **וחשיב** - כמה אכל פירות, ואפקינהו מיניה. **באתרא דמסלקי** - במקום שנהגו להלוות סתם, ומלוה אוכל פירות, ולא פסק עמו בנכייטא כדלקמן, ונהגו לסלק את המלוה ממנה בכל עת שתשיג יד הלוה למעות. **אכל כשיעור זוזי** - כפי מה שנמכרין הפירות

בשוק, ובא הלוה לפנינו ותבע ואמר: איני רוצה שיאכל פירותי ברבית, ישומו פירות שאכל, ויטלם בחובו, אילו הווי לי זוזי - לא מסלקינן ליה, השתא נמי פירי אכל - זוזי דידי נינהו. **מסלקינן ליה** - ואף על גב דאבק רבית הוא, ואינה יוצאה בדיינין - הני מיילי לבתר דשקליה, אבל זה זריז הוא, ואינו מניחו לאכול אלא כדי הקרן. **אכל טפי לא מפקינן מיניה** - דאבק רבית הוא, ואינה יוצאה בדיינין. **ולא מחשבינן משטרא לשטרא** - אם חייב לו מעות בשטר אחר אין העודף בזה שאכל פרעון לחוב השטר האחר דהאי אפקינן מיניה הוא - מה שאכל כבר. **וביתומים** - אם שדה זו של יתומים היא. **אכל טפי מפקינן מיניה** - שבית דין שבעיר אביהן של יתומים, והרי הם שליטים לעשות משפט, והם לא מחלו על העודף שאכל, והוה ליה כמאן דסלקוה משעתא דאכל שיעור זוזי. **לא מסלקינן ליה בלא זוזי** - עד שיתן לו כל שיעור מעות הלואתו, - וכיון דכי אכלינהו להך, לאו בתורת פרעון אכלינהו - הוה ליה אבק רבית משעת אכילה, ואינה יוצאה בדיינין, וכי סלקוהו משדה זו בלא זוזי - אפוקי מניה אבק רבית שאכל הוא, והאי דנקט לעיל אתרא דמסלקי, דאילו אתרא דלא מסלקי שנהגו לאכול המשכונא שנים הקצובות למנהגן, ואילו הווי ליה זוזי לא מצי מסלק ליה - הכל מודים דכל אותן השנים כמכר הוא אצלו, ואי נמי אכל שיעור זוזי - לא מסלקינן ליה.

דף סזב.

כגזולים - ואף על גב דאכל שיעור זוזי לא מסלקינן ליה, דקסבר מתחילת אכילתן אבק רבית הוא, ואין כח בדיינין להוציאו. **באתרא דמסלקי לא ניכול פירא אלא בנכייתא** - שינכה לו מן החוב דבר קצוב לשנה, דנראה כמוכרו לו, ויורד בספק דאפילו תלקה ולא יהו בה פירות - ינכה לו אותה קצבה, הלכך, כי שקיל מיניה טפי - לאו רבית הוא, ודווקא באתרא דמסלקי, אבל באתרא דלא מסלקי - כל ימי הזמן הוי כמכירה אצלו, ובלא נכייתא נמי אכול. **וצורבא מדרבנן** - שצריך לישר דרכיו ולהתקדש אף במותר לו, פן ילמדו ממנו לזלזל באיסורין - אפילו בנכייתא נמי לא ניכול. **קיצותא** - לקמן מפרש. **מאן דאסר בקמייתא** - ללישנא קמא דאמר באוכל בלא נכייתא פליגי - סבר בבתרייתא כולי עלמא שרי. **למאן דאסר בבתרייתא** - ללישנא בתרא, דאמרינן אפילו כי אכל חמש שנים קמאי בנכייתא פליגי, דחד מנייהו אסר, היכא שרי? במשלם שניא כו' - דלא מיחזי כהלואה אלא כלוקח הימנו פירות

השנים האלו במעות הללו. **אין בעל חוב גובה הימנה** - אם מת המלוה, ונפלה לפני בניו - אין בעל חוב של אביהם גובה הימנה, דאין להם לאביהם בגופה של קרקע כלום, ומטלטלי בעלמא נינהו, ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב, דבשלמא בעודו קיים - גבי אפילו מגלימא דעל כתפיה, שהרי לו הלוח מעותיו, ונשתעבד, והתורה אמרה יבא שליח בית דין ויכנס לביתו ויטול משכונו, דכתיב (דברים כד) והאיש אשר אתה נושה בו וגו', ואמרינן לקמן בבא מציעא (ק"ג, א): זה שליח בית דין, אבל היכא דמית - בהדי יתמי מאי עבידתיה דתבע, הרי לא לוו ממנו, ואי ירתי קרקעות - משתעבדי נכסיה מחיים, ומיחייב מדין ערב, דנכסייהו דבר איניש אינון ערבון ביה, דכי אוזפיה - עלייהו סמך, אבל מטלטלי - אפילו דין ערב ליכא, דלאו עלייהו סמך מלוה, הואיל ובידו להצניען ולאבדן. **ואין הבכור נוטל פי שנים** - למאן דאמר בבבא בתרא (קכד, ב) דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה - הא נמי, הואיל ואתרא דמסלקין - מלוה בעלמא הוא, דאין השדה לפניו אלא לשעבוד פירות, והוה ליה ראוי, ואין בכור נוטל בראוי לבא לפנייהם לאחר מיתה לחלוק כבמוחזק ביד אביו, דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו. **ושביעית משמטתה** - כשאר מלוה בשטר, שנכסי ליה משועבדין להן, ושביעית משמטתן, דאין זה מלוה על משכון שאין שביעית משמטתו, דהתם במשכון של מטלטלין קיימינן, וטעמא משום דבעל חוב קונה משכון שבידו, דילפינן (בבא מציעא פ"ב, א) מולך תהיה צדקה, והוה ליה כגבוי. **בעל חוב גובה ממנו** - דמכר הוא אצלו, והיינו טעמא דכולהו. **אפילו מתמרי דאבודיא** - כשגודרין תמרים שוטחין מחצלות תחת הדקלן, ונופלים התמרים עליהם, ואם בא ושילם לו מעותיו - מסלקו אף מן התמרים התלושין שעל המחצלות. **ואי אגבהינהו כבר בסיסני** - שנתנן בתוך סלים כשנטלן מן המחצלות. **קנה** - אותם בהגבהה קודם שקיבל מעותיו, והרי הן שלו. **ולמאן דאמר** - בבבא בתרא (פ"ה, ב). **כליו של לוקח קונה לו** - ואפילו הוא ברשות של מוכר. **אף על גב דלא אגבהינהו** - לפי שקנו לו מחצלותיו שהן כליו. **ואמר לא מסתלקנא** - בשעת מתן מעות התנה על מנת שלא תוכל לסלקני עד כך וכך שנים כו', ועל מנת כן נתן מעותיה, וקרקע נקנה בכסף, בין דרך מקח בין דרך שכירות, בין בכל הדרכים, כפי התנאי. **צריך למיקנא מיניה** - דאי לא קני מיניה - דיבורא בעלמא הוא, ויכול לומר: לא אשנה מן המנהג. **אמר ליה איזיל ואייתי זוזי** - ואשלם לך, ומעתה אל תאכל פירות עוד. **לא אכיל** - הואיל והמעות מוכנים

לו, ולא נתנו לו רשות להיות שומט ואוכל, ובאתרא דמסלקי קאי. **ושדה אחוזה** - שאמרה תורה (ויקרא כז) לפדותה מן ההקדש לפי השנים שעד היובל, סלע ופונדיון לשנה, כפי חשבון חמשים שקל לבית זרע חומר שעורים, לארבעים ותשע שנות היובל. **ואף על גב דאכיל פירי** - הקדש טובא, ששויין פירות של כל השנה הרבה.

דף סח.א

פריק להו בארבעה זוזי - דהיינו סלע. **הכא נמי לא שנא** - דהא חזינן דהיכא דיורד לספק - ונותן מעות סלע לשנה, ספק יהיו בה פירות ספק לא יהיו בה פירות - הוו זביני מעיקרא, ומיפרק בהכי. **התם לאו הלואה** - בפדיון תליא מילתא, ורחמנא אוקמיה אהאי פדיון, ואמר: בהכי נפרוק. **דלא מצי מסלק ליה** - כל שנתו, ואפילו באתרא דמסלקי. **דשכונה גביה** - אין שכן קרוב ממנו, ואם בא הלוח למוכרה - אין בבעל מצריה, שכן טוב לקנותה כזה. **טרשא דרב פפא** - דאמר לעיל בבא מציעא (סה, א) שכראי לא פסיד וכו' - לית הלכתא כוותיה, כדאמרן: מאי חזית דאזלת בתר דידך, זיל בתר דידהו. **מחוזנאי** - בני מחוזא. **דזקפי רווחא אקרנא** - שקונים פרגמטיא בעלי בתים, ונותנין לתגרים למחצית שכר, ושמיין כך וכך שכר יהיה בהן, וזוקפין מחצית השכר עם הקרן, וכותבין בשטר: פלוני חייב לפלוני כך וכך, לזמן פלוני. **וכי אתו לקמיה** - ואמרי ליה: לא הוה רווחא - מהימן להו. **תינח היכא דאיתיה לדידיה** - אם יהא אביך קיים לזמן הפרעון, שהוא חסיד ומאמינן, ומה אם ימות, היורשין יגבו הכל. **חכירי** - המקבל שדה מחבירו בעשרה כורין לשנה, בין תעשה הרבה בין תעשה מעט. **חכירי נרשאי** - שהיו בעלי בתים מלוים מעות לעניים על שדותיהן, וחוזרים וחוכרים אותם להם, בכך וכך כורין לשנה. **אימת קנייה** - מלוה להך שדה, דאקנייה נהליה לבעלים בתורת חכירות, נמצא נוטל רבית קצוצה, שהרי אין טורח בה, ואף אם תלקה לא יפסיד מחכירותו כלום. **שהינא כמה עידנין** - ביד המלוה, ועשה הוא, ואכל בנכייטא, והדר חכרה מיניה. **שפיר דמי** - כדי שלא תנעול דלת, דכיון דשהייה גביה ואכל תלת שנין, מה לי עבד בה איהו ומה לי חכריה. **ולאו מילתא היא** - דאפילו שהייה נמי אסור - דרבית גמורה היא, שאין כאן ספק כעושה ואוכל, שפעמים שמוציא ואינו נוטל. **משנה**. **אין מושיבין חנוני למחצית שכר** - לא יאמר בעל הבית לחנוני: הרי פירות נמכרים בשוק ארבע סאים בסלע, ואתה

מוכרן בחנות פרוטה פרוטה, ומשתכר סאה, הילך פירות, ושב ומכור תמיד, והריוח נחלוק, וטעמא דמילתא, משום דאמרינן לקמן בבא מציעא (קד, ב) הך עיסקא - פלגא מלוה ופלגא פקדון, סתם המקבל פרגמטיא למחצית שכר - מקבל עליו אחריות חצי הקרן באונסין וזולא, הלכך, ההיא פלגא, כיון דמיחייב באונסין - מלוה הוא אצלו, שהרי שומא היא אצלו במעות כשער השוק, ודינו ליטול חצי שכר, נמצא מתעסק בחציו של בעל הבית, שהוא פקדון אצלו בשכר המתנת מעות המלוה, לפיכך אסור. **אלא אם כן נותן לו שכר עמלו** - בחצי. **אין מושיבין תרנגולין למחצה** - לשום ביצים בדמים לבעל התרנגולת, להושיבה עליהם, לגדל אפרוחים למחצית שכר מה שיהיו האפרוחים שוין יותר על דמי הביצים, דהואיל וזה מקבל עליו אחריות חצי דמי הביצים, אם יתקלקלו או אם ימותו, הוה ליה פלגא מלוה, שהרי נישומין עליו בדמים - מעכשיו דמיהן עליו במלוה, ונמצא זה מגדל את חציו השני, בשכר המתנת מעותיו. **ומזונו** - מזון שהוא מוציא באפרוחים. **ואין שמין עגלים וסייחים למחצה** - עכשיו הן שוין כך וכך, קבלם עליך לגדלם שנתיים למחצית שכר, ולמחצית הפסד אם ימותו. **אבל מקבלים עגלים וסייחים** - קטנים בלא שומא, שאם ימותו - לא ישלם כלום, ואם יחיו - יחלקו ביניהם. **לכשיהיו משולשים** - לכשיעמדו על שליש גדילתן - שליש שור ושליש סוס - אז יחלקו. **וחמור** - מגדלה עד שתהא טוענת משאוי, כך היה מנהגם לגדלם קודם חלוקה. **גמרא. הכי גרסינן: תנא כפועל בטל** - ובמתניתין לא גרסינן בטל. **כפועל בטל** - משמע - כמה אדם רוצה ליטול ולישב בטל. **מאי כפועל בטל** - הלא אין יושב ובטל, שהרי טורח להוליך ולהביא פירות לחנות ולמכור ולקבל מעות, ולמדוד הפירות.

דף סח.ב

אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה - אם היה נגר או נפח - כמה אדם רוצה ליטול, ליבטל ממלאכה כבידה כזו ולעשות מלאכה קלה. **רבי יהודה** - מיקל טפי מדרבי מאיר, דרבי מאיר בעי שיפסוק לשום שכר, ומיהו, בכל מה שיאות לקבל עליו בשכרו, בין רב בין מעט - הא קביל עליה, ור' יהודה לא בעי שיפסוק לשום שכר, אלא יטבול עמו בציר, כאחד מן השוק. **גרוגרת** - תאנה יבשה. **משלם** - כפועל בטל. **ולא כל דבר שאינו עושה ואוכל** - אבל עושה ואוכל, כגון פרה החורשת וחמור הטוענת משאוי -

פעולתן הוא שכר עמל ומזון. **ושוטפות** - כשעוברין בנהר המים שוטפין מן הגיזה, והוא נוטלה. **ומורטות** - כשעוברות בין הקוצים. **ותנא קמא גיזה וחלב לא סיפק בשכר עמלו ומזונו** - בתמיה, וכי גיזה של רחלים וחלב העיזים - אינו מספיק לשכר עמל ומזון? בגיזה וחלב כולי עלמא לא פליגי - אם נאות בעל הבהמה שלא לחלוק בהן. **בנסיובי** - מי פסולת החלב, שקורין משג"א (מי החלב, נסיוב). **ותותרי** - שטיפת ומריטת הרחלים, תותרי - תרגום של נושרין, דנתרי על ידי שטיפה ומריטה. **משכרת אשה לחברתה תרנגולת בשני אפרוחין** - לשנה. **אשה שאמרה כו'** - אשה שיש לה תרנגולת, מותרת לומר לבעלת הביצים בלשון שכירות: תני לי ביצים, ואושיב תרנגולת עליהם, ואטרח באפרוחים, ואטול שני אפרוחים בשכרי, אבל בלשון חלוקה - פליגי בה, וקאסר רבי שמעון, דכל לשון חלוקה - עסקא היא, וקרובה להפסד כשכר, וכיון דאחריות חצי ביצים עליה - אשתכח פלגא מלוה, אבל בלשון שכירות אין אחריות הביצים על בעלת התרנגולת. **איכא ביצים מוזרות** - שאינן קולטות אפרוח, ונוטלתן בשכרה, והן מותרות באכילה, דאמרין בשחיטת חולין (חולין סד, ב): ביצים מוזרות - נפש היפה תאכלם, ור' יהודה לטעמיה דאמר: אפילו טבל עמו בציר - זהו שכרו, ור' שמעון לטעמיה, דאמר: נוטל שכרו משלם. **הכי גרסינן: מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין** - מקום שנהגו שהשם עגלים וסייחים קטנים למחצה לחבירו, נותן לו מעות בשכר שמוציאן ומכניסן על כתיפו - מעלין. **עם אמו** - דליכא טרחא לאפוקי ולעיולי, לפי שנמשך אחר אמו, ובלא עמל ומזון - כי אמו עושה ואוכלת, ואין צריך להעלות לו שכר כתף. **ואפילו במקום שנהגו להעלות** - לעגלים וסייחים הנישומין לבדם. **כרבי יהודה** - בטבל עמו בציר. **כרבי יוסי ברבי יהודה** - בנסיובי ותותרי. **נפק עלייהו שטרא** - שקיבל אביהם עסקא, פלגא באגר ופלגא בהפסד. **לא הוי ספי** - לא היה מאכיל רבית לבעל הבית, דאי קביל עליה הכי - ריביתא הוא, דקטרח בפלגא דפקדון משום פלגא דמלוה, אלא ודאי שטרא הכי מפרשינן ללישניה - שקיבל עליו איזו מהם שירצה. **אי פלגא** - יקבל הנותן באגרא - יקבל עליו אחריות ההפסד יותר ממחצית - - - כגון תרי תילתני, דהשתא ליכא רבית - דהשתא ליכא אלא תילתא מלוה, דלא קיבל עליה רב עיליש אלא תילתא באחריותו, וקשקיל פלגא באגרא, והוה מאי דשקיל באגרא טפי מתילתא, שכר עמלו לטרוח, שהוא עוסק בשני שלישי פקדון.

דף ס.ט.א

אי פלגא בהפסד - כלומר פלגא בהפסד דכתב בשטרא - הכי קאמר: דאם ירצה רב עיליש - יטול תרי תילתי באגר, ויקבל עליו חצי ההפסד, דאיכא שכר עמלו - במאי דשקיל טפי באגרא ממה שמגיע לחלק פלגא דמלוה. **שיטה איתמר** - הכי אמר רב נחמן: ר' יהודה, ורבי יוסי בנו, ורבן שמעון - כולן בשיטה אחת אמרו דבריהם. **מותר שליש בשכר** - השם עגל למחצה בשכר ובהפסד, ואמר לו: מה שיביא יותר על שליש דמיו של עכשיו - טול בשכר, וכל השאר נחלוק בשוה. **מותר** - דהא קיבל עליה מספק, ואף על גב דזימנין דליכא מותר שליש. **ריש עגלא לפטומא** - המקבל עגל לפטמו למחצית, הראש יטול כולו - לחלקו בשכר עמלו ומזונו, והשאר חולקין בשוה. **מאי לאו דאמר ליה כו'** - ואשמועינן רב, דאי ליכא מותר שליש - נשקול ריש עגלא. **כי קאמר רב** - הרי זה מותר, אף על גב דזימנין ליכא מותר שליש. **כגון דאית ליה בהמות** - למקבל, דיש עליו לטרוח לפני בהמותיו, ובשביל בהמה אחת עמהם אין טרחו נוסף. **דאמרי אינשי גביל לתורא גביל לתורי** - באותו טורח שאתה מגבל סובין ושעורין לפני שור אחד, אתה יכול לגבל לפני שנים. **ויהיב ליה לאריסיה** - למחצה, בשכר והפסד. **אי משתתפת בהדיה** - אילו נתת חצי המעות, והיית שותף בבהמה, היה נותן לך אף האליה כולה לחלקך. **פלגיה לאליתא** - כשבאו לחלוק - חלק רבי אלעזר את האליה. **אמר ליה** - אריסיה. **השתא כמעיקרא נמי לא** - עכשיו לא תתן הראש כולו, כמו שנתת בראשונה? זווי דידי הו - וכי קבילת עלך פלגא בהפסד הו זווי מלוה גבך. **ואי לא יהיבנא לך טפי פורתא** - אשתכח דקא טרחת בפלגא פקדון משום פלגא מלוה. **דטרחתא טפי פורתא** - להכניס ולהוציא, דאילו מזון - אם הוצרך לסובין או שעורין - קנית לאמצע, כדרך שותפין. **לא תווי ליה רעיא** - מרעה לבהמות, שאינו צריך לקנות בשוק, שיש עליו לטרוח בשבילו. **בגודרות** - בהמה דקה, לשון גדרות צאן (במדבר לב). **ואם בא המקבל לחלוק** - בתוך הזמן הזה. **חבירו** - בעל הבהמה מעכב עליו. **אבל אינו דומה טיפולה של שנה הראשונה לטיפולה של שנה אחרת** - שצריכה בשניה למזונות מרובים יותר מן הראשונה. **מאי אבל דקאמר** - כל שכן דהיינו טעמא דמעכב עליו. **אלא** - הכי קאמר: לפי שאינו דומה כו' וכיון דכך מנהג המקבלין - חבירו מעכב עליו, ואני שמעתי איפכא: אם בא בעל הבהמה, לחלוק בתוך זמנו - המקבל מעכב

עליו, לפי שאינו דומה טיפולה כו' שטיפול שנה ראשונה קשה משל שניה, מפני שהיא דקה - טיפולה מרובה להכניס ולהוציא, אבל טיפול השניה קל, ושבחה מרובה, וקשיא לי: אי טיפולה של שניה קלה משל ראשונה, מאי לשון חייב לטפל בה דקתני רישא, משמע, דעל כרחו חייב לטפל בה כל הזמן הזה. **עד מתי חייב לטפל בולדות** - שאף הן נחלקין למחצה, שהן שכר, והמקבל בא לומר: חלוק אותו מיד, שלא אעסוק בחלק שלך, שאיני נוטל בו כלום. **בדקה שלשים ובגסה חמשים** - כדרך שפרט לך הכתוב בטיפול הבכור, שחייב ישראל לטפל בו, בדקה שלשים ובגסה חמשים, ואחר כך נותנו לכהן, דילקי ליה בבכורות (כו, ב) מקראי. **שיניה דקות** - וצריכה לאמה, ולאדם הרגיל בכך. **מכאן ואילך** - יטול המקבל מחצה שלם בשביל חלקו, שהרי חציו שלו הן, ובמחצה השני של חבירו יטול מחצה בשבח כדרך שנוטל באמה מחצית שכר, ושכר עמל ומזון ליכא, ואף על גב דחצי אחריות של מחצית חבירו עליו - כיון דבעי למיטרח בה משום מחצה שלו, שהוא קרן גמור ואינו מלוה, וכי טרח - משום דידיה קא טרח, ולא מיחזי כריביתא. **מאן פלג לך** - מי שם אותה, שמא לא נישומית יפה. **יגדילו** - הולדות, עד שיהו גדולים, ואינו נוטל בשל חבירו כלום.

דף סט.ב

טבי ותקולי - יש זוזי שמשקלם קל וצורתם יוצאת בהוצאה, והורגלו בה, וטובים בהוצאה יותר מצורה אחרת של זוזי, שמשקלן יתר, ואותן שמשקלן יתר חביבין למי ששוקל כסף, מנה או פרס במאזנים, הלכך, טבי וטבי - אי נמי תקולי ותקולי - כמאן דפליגי דמי, דאלו שהניח טובים כאלו שנטל. **אבל שקל טבי ושבק תקולי** - אי נמי שקל תקולי ושבק טבי - לא. **מוגר זוזי בפשיטא ליומא** - בלשון שכירות ולא בלשון הלואה: הנני משכיר לך זוזי היום בפשוט דהיינו זוזי מדינה, דהיינו שמינית שבצורי. **כלו זוזי דרב חמא** - ירדו לטימיון, כדאמרין לקמן בבא מציעא (עא, ב) שהמלוין ברבית נכסיהן מתמוטטין. **מאי שנא ממרא** - פושוי"ר בלעז (מעדר), הלא רשאי אני להשכיר את כלי. **הדרא בעינא** - אותו כלי חוזר בעצמו בעין, ואינו הלואה אצלו בדמים, ואין אחריותו עליו, אם נאנס או נשבר מחמת מלאכה, הלכך, אין שכרו רבית. **וידיע פחתיה** - ועוד, שניכר פגמו, שהוא נפגם ומתקלקל מחמת מלאכה. **זוזי לא הדרי בעינייהו** - שהרי מוציאם, ולפיכך אחריותו עליו

ושכרו רבית, אף על גב דאמר בלשון שכירות, ועוד, אי נמי אהדר ליה בעיניה - לא ידיע פחתיה, נמצא שכרו חנם ברבית. **אוגנא דקירא** - חלות הנתכות בכלים קטנים, עגולים כאגנות. **מקיראי** - תגרי שעוה. **משנה. שמין פרה** - גדולה, וחמור גדול - שראוין למלאכה, ומלאכתם כולה של מקבל. **למחצה** - לחלוק שבח שישביחו בדמים ובוולדות. **לחלוק את הוולדות מיד** - כשתבא שנת חלוקתן, כדאמרן לעיל: בדקה שלשים, ובגסה חמשים יום. **שמין עגל עם אמו** - ואין צריך ליתן שכר עמל ומזון לעגל, אלא לאם, מפרין על שדהו - לשון פרה ורבה, ובגמרא מפרש כיצד מפרין, ולי נראה מפרין, בזי"ן, לשון מרחיב ומגדיל, כמו (זכריה ב) פרזות תשב ירושלם, וכן מצינו בנדה (ד, ב): לא כהלל שהפריז על מדותיו, וכן יסד רבינו משולם בפיוט: חכמי מדות מפרזים. **גמרא. תן לי מאתים זוז** - הלויני מאתים זוז, ואוציאם בשדה לזבל לקצור, ולזרוע ולחרוש. **ואפרנסה** - כל צרכה, כל דבר קרוי פרנסה. **ואני אעלה** - בחכירותיה שנים עשר כורין של חטין לשנה, ואחזיר מעותיך. **מותר** - ואין זו רבית שכר מעות, אלא שחוכר ממנו שדה משובחת, ומעלה לו בחכירות שדה טובה יותר משדה רעה מאתים זוז - שני כורים חטין. **אבל לא מפרז לא על שכר חנות ולא על שכר ספינה** - שאם שכר ממנו חנות או ספינה - אסור ללות הימנו מעות, לקנות פירות ולמכור בחנות, או פרקמטיא להוליך בספינה, ויעלה לו על דמי שכירותו, כיון דלא בגופה דחנות וספינה קא מפיק להו להנך זוזי להשביח החנות או הספינה - אין תוספת השכר בשביל חנות וספינה, אלא בשביל שכר מעות. **לצור בה צורות** - שיוציא מעות הללו לצור בו צורות, שתהא נאה, והכל רצין לתוכה לקנות ולאכול שם. **אסקריא** - וילון ושאר כלי הספינה, כגון תורן. **ספינתא אמר רב אגרא ופגרא** - מותר להשכירה על מנת שאם תישבר ישלם אותה השוכר. **אי אגרא לא פגרא** - כיון דנוטל שכר, אין לו לתבוע דמי שבירתה. **ואי פגרא לא אגרא** - מאחר ששמאה בדמים, שאם תישבר יש לה דמים - הויא ליה מלוה גביה, והויא שכרה רבית. **אין מקבלין צאן ברזל** - עסקא שאדם מקבל מחבירו, ומקבל אחריות שאם מתו - מתו לו, ואם אבדו - אבדו לו, והשכר יחלוקו, והיינו צאן ברזל, שקשה כברזל, שקיים אצל בעליו ואינו פוחת אצלם, ונראה לי שרוב המקבלים כך היו נוהגים לקבל בהמה דקה, להכי קרי להו צאן. **הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר** - אם לא אשיבנה לך. **ואני אעלה לך בשכר** - שאחרוש בה, סלע בחודש. **מותר** - ואין זה רבית, כדמפרש, לפי שלא עשאה

דמים מחיים, שאם יוזלו פרות בשוק, ויעמדו דמיה על עשרים - לא ישלם, אלא לאחר מיתה, שאם תמות או אם תישבר, אלמא, כל כמה דלא קביל עליה זולא - לאו מלוה היא גביה, וגבי ספינה נמי לא קביל עליה זולא.

דף ע.א.

ונהגו בני כופרא - בעלי ספינה קרי בני כופרא, לפי שזופתין אותם בזפת. **אגרא בשעת משיכה** - נותנין אותם מיד, ואף על פי שקיבל שכרה - נותן לו פגרא לכשתשבר. **אטו במנהגא תליא מילתא** - היכי שבקינן להו לקבל שכר, הואיל וסופו לקנותה כולה. **משום דמתניתא תניא** - דמותר, כדקתני, שלא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה - נהוג מנהגא. **הכי גרסינן** - משום דמתניתא תניא מנהגא. **בתר שבקייהו** - אחר אביהן לבית הקברות. **גופא דעובדא** - שראית את מר שמואל נוהג כן, שהעדת זאת בשמו, הא ודאי פשיטא, דלא שמעתא איתמר הכי בפירוש, אלא מכלל שראית אותו נוהג - העדת כן. **דההוא זודא** - קלחת שקורין קלדיר"א (קדרה). **דבני מר עוקבא** - יתומים היו. **תקיל ויהיב לה תקיל ושקיל לה** - היה משכירה לאחרים, ושקלה כשהוא מוסרה להם, וחוזר ומקבלה במשקל, אם חסר נחושתה - משלמין לו דמי חסרונה, ויהיב ליה דמי אגרא. **פחתא** - חסרון נחושתה, ואי סלקא דעתך אסור להלוותן בריבית - אי אגרא לא פחתא, למה נותנין שכר, הואיל ומקבלין עליהם השוכרין פחת נחושתה? בדיקנני - ביתומים גדולים שנתמלא זקנם, ואינן קרויים יתומים - שרי. **דהא מקבלי עלייהו חוסכא דנחשתא** - פחת דמי הנחשת שנשאר, כדמפרש ואזיל, דכל מה דמיקלי נחשא - בצרי דמיה, אף על פי שמשלמין את חוסר המשקל - יש פחת בנחשת הנותר בו, הנשרף באור, וכל נחשת שרוף - דמיו פחותים. **קרוב לשכר** - שהיו יתומים נוטלין חלק בשכר, ואין נוטלין חלק בהפסד, אבל רבית ממש - לא, אלא, מה שישתכרו מעותיהם - יחלוקו, ואף על גב דבדיקנני אסור - לאו רבית ממש הוא, אלא אבק רבית הוא, ומדרבנן, וביתמי לא גזור - שלא יכלו מעותיהם, להאכילם פרוטה אחר פרוטה. **ויהבינן להו זוזא זוזא** - לסעודת אכילתם. **דהבא פריכא** - גרוטאות של זהב, דודאי שלו הן, ואינן פקדון, דלא עבידי אינשי דמפקדי דהבא פריכא בפקדון, וכיון דעשיר הוא, ויש לו לגבות ממנו אם יאבדו מעותיו - יהבינן להו נהליה, קרוב לשכר ורחוק להפסד. **דמשפו ניכסיה** - שנכסיו שקטין אצלו, ואין ערעור על קרקעותיו, דמשפו כמו

(ישעיה יג) על הר נשפה שאו נס, ומתרגמינן: על טורא שליוא. **בבי דינא** - בפני בית דין שיש להם כח להפקיר נכסי המקבל אצל היתומים, ולהתנות עמו קרוב לשכר ורחוק להפסד.

דף עב.

משנה. **אין מקבלין צאן ברזל** - כל אחריות הנכסים על המקבל, ושם אותם עליו במעות, וכל זמן שאין נותן לו מעותיו - חולקין השכר, ואף על גב דמשנה יתירא היא, דהא תנא ליה (בבא מציעא סח, א) אין מושיבין חנווני למחצית שכר - משום דמקבל עליו פלגא בהפסד, וכל שכן הכא - דקיבל כל האחריות עליו, נקט ליה משום סיפא אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרי. **מדעת הנכרי** - מפרש בגמרא. **גמרא. למימרא דסתם צאן ברזל** - ברשותא דמקבל קיימא - ובאחריותו, מדקתני: שהוא רבית. **ולדות פטורין מן הבכורה** - לא מיבעיא אמהות דפטורות מן הבכורה - שאם ילדה בכור אינו קדוש - שהרי הן עצמן של נכרי, והתורה אמרה: בישראל ולא באחרים, אלא אפילו ולדות שחציים של ישראל - אותן המגיעין לחלק ישראל פטורין מן הבכורה, כשיתעברו וילדו, אלמא ברשותא דנותן קיימי, דאי באחריות דמקבל קיימי - אמאי פטורין? הא דקביל עליה נכרי אונסא וזולא - מתניתין דבכורות - כגון דקביל עליה אונסא וזולא, ומתניתין דהכא - דלא קביל עליה אונסא וזולא. **אי דקביל עליה נכרי אונסא וזולא צאן ברזל קרית ליה** - הלא הם פוחתים אצלו? ועוד - אי איתא, דהיכא דקביל עליה אונסא וזולא - קרית ליה צאן ברזל. **אדתני סיפא** - דמתניתין אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרי. **לפלוג וליתני בדידיה** - בישראל. **אידי ואידי דלא קביל עליה** - בעל הבהמות אונסא וזולא, וברשותא דמקבל קיימי. **וגבי בכור היינו טעמא דפטורין מן הבכורה** - כיון דאי אתי נכרי תבע זוזי, כמו ששמאן עליו, ולא יהיב ליה - תפיס לה לבהמה הראשונה שהיתה שלו, ואי לא משכח בהמה - תפיס לולדות המגיעין לחלקו של ישראל. **הוה ליה יד נכרי באמצע** - יש לו כח בולדות, הלכך, אף הן פטורין מן הבכורה. **שבור מלכא** - מלך פרס היה, ונוטל ממון מישראל, וחונן בהם דלים נכרים, שהם דלים מן המצות. **אפילו רבית דנכרי** - שישראל נוטל מן הנכרי - יורד לטימיון. **מאי לאו תשוד** - שמותר אתה ליקח הימנו נשך. **לא תשיך** - דוקא קאמר, אתה תן לו רבית. **לא סגינא דלאו הכי** - וכי בא הכתוב לצוות עלינו ליתן רבית לנכרי, דאילו להתיר קאמר - פשיטא, מהיכי תיתי

ליה למיסרי?

דף עא.א

בכדי חייו - התירו לו, ויותר מכאן אסור מדרבנן, דלמא אתי למיסרך. **רבינא אמר** - מתניתין דקתני: מלוין אותן ברבית - בתלמיד חכם עסקינן. **טעמא מאי אמרו רבנן** - רבית נכרי אסור - שמא ירגיל הנכרי אצלו, וילמד ממעשיו. **לא גרסינן** - דלמא אתי למיסרך. **אם כסף תלוה את עמי** - עמי ונכרי באין ללוות - עמי קודם. **עניך ועניי עירך** - עניים שהם קרובין, וממשפחתך. **עניך קודמין** - דכתיב עמך - הקרובין לך. **עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת** - דהנך הוו עמך טפי. **יורד עמו לחייו** - רגיל להתקוטט עמו כאילו הכהו, וכאילו בא להורגו, ואני שמעתי: רשאי לירד לתוך אומנותו של חבירו, ולמעט מזונותיו של חבירו, וקשה בעיני שיתירו חכמים לישראל להנקם ולגמול רעה, ועוד, דאמרינן בכתובות (נ,א): עד שתים עשרה שנה - מתגלגל אדם עם בנו, מכאן ואילך - יורד עמו לחייו, ומאי יורד לתוך אומנותו איכא, הא לייסרו ולכופו לתורה קאמר? פלוני כפר - שהלוח ישראל ברבית. **מתמוטטים** - דוק הכי: עושה אלה לא ימוט, הא אם נתן בנשך - ימוט. **הללו מתמוטטין ועולין והללו וכו'** - והכי משמע קרא: כל עושה אלה לא ימוט לעולם, כלומר: ואם ימוט - אין מוטתו מוטת עולם, אבל הנותן בנשך - ימוט לעולם. **צדיק גמור אינו בולע** - ואף על פי שמתמוטט - עולה, ואינו נבלע לעולם. **ולא לך אלא לגר** - לעיל קאי, ורישא דברייתא, במסכת ערכין (ל,ב): בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית, אדם נושא ונותן בפירות שביעית - סוף מוכר מטלטליו כו', עד: לא באת לידו עד שמוכר עצמו, שנאמר: ונמכר לך, ולא לך - אלא לגר. **נמכר לעבודת כוכבים** - לחטוב עצים, ולשאוב מים. **אמר מר** - השתא מפרש מאי קשיא ליה דקאמר איני יודע מהו. **לאו אורח ארעא** - שהוא מתייחד עמה. **גמירי דמיקני קני** - הנקנה בעבד עברי - קונה בעבד עברי. **דתניא** - די שחילוק בין הנמכר לנכרי, לנמכר לישראל. **הנרצע** - בעבד עברי [הנמכר] לישראל, ומת האדון קודם היובל. **אינו עובד לא את הבן ולא את הבת** - שנאמר (שמות כא) ועבדו לעולם - ולא לבן. **והנמכר לנכרי** - ילפינן בקדושין (יז, ב) וחשב עם קונהו - ולא עם יורשי קונהו. **צניע לה** - מוחזק צנוע הוא בעיניה, שאם יקלקלו יחד - לא יתפאר לגלות הדבר, הלכך אסור לקנותו. **פריץ לה** - ויראה היא להפקיר לו את עצמה. **לא תרבי כלבא** - לא תגדל כלב,

שמא תקלקל עמו. **צניע לה** - ובטוחה שלא יודע. **כיון דמסריך סריך** - מירתתא להיות נרבעת לו. **גר תושב** - שקיבל עליו לא לעבוד עבודת כוכבים, ואוכל נבילות. **אל תקח מאתו כתיב** - אאחיד קאי, וכי כתיב גר תושב - לענין וחי עמך כתיב, שאתה מצווה להחיותו. **אבל אתה נעשה לו ערב** - ערבו של לוח כנגד המלוה.

דף עא.ב.

ערב למאן - מי הוא המלוה שאני מותר לעשות לו ערב? אלו עוברין - משום לא תשימון (שמות כב). **והא כיון דנכרי בתר ערבא אזיל** - אינו תובע אלא את הערב. **הוא ניהו דשקיל רבית** - ערב זה הלוח מן הנכרי, וחזר והלוח לישראל. **לדון בדיני ישראל** - יתבע מן הלוח תחילה, וכשלא ימצא אצלו - יגבה מן הערב, והשתא אין הערב לוח מתחילה, הלכך, כי פרע לנכרי - ההיא שעתא הוא דאוזפיה לחבריה, ומאי דמוזיף ליה שקיל מיניה. **אסור** - דהוא ניהו דקא מוזיף ליה ברבית. **ואם העמידו אצל נכרי** - אף על פי שישראל נותנו לחבירו במצות הנכרי. **מותר** - דשלוחו הוא. **ואם העמידו אצל ישראל אסור** - ואף על פי שקיבלם זה מיד נכרי, משום דנכרי שליח ישראל, ושלוחו של אדם כמותו. **בשלמא סיפא** - דקתני: אם העמידו אצל ישראל אסור, דמשמע שנכרי זה חשוב שלוחו של ישראל - חומר דרבנן הוא למיסר, דהא דקיימא לן דשלוחו של אדם כמותו - בשולח ישראל ושליח ישראל נאמר, דמתרומה גמרינן, בפרק שני דקדושין (מא, ב): אתם גם אתם - לרבות שלוחכם, מה אתם בני ברית - אף שלוחכם בני ברית. **אלא רישא** - דקתני, אם העמידו אצל נכרי - מותר. **כיון דאין תורת שליחות לנכרי** - וישראל מישראל קיבלם, הוא ניהו דשקיל רבית. **דאמר לו נכרי** - לישראל ראשון. **הניחם על גבי קרקע והפטר** - וכן עשה, ומשם נטלם ישראל שני. **כגון שנשא ונתן הנכרי ביד** - וקבלם מן הראשון, ונתנם לשני. **אדעתא דידיה דישראל** - שהרי הוא הביאו אצלו, והוי נכרי שלוחו, ונחמיר מדרבנן למיסר, כדמחמרינן בסיפא. **שליחות דכל התורה כולה** - שיהא שלוחו כמותו. **מתרומה גמרינן לה** - בקדושין. **אבל אנו לדידהו** - כגון רישא דברייתא - הוי שליח, וסיפא - לחומר, כדאמרן. **אנן לדידהו נמי** - מה אתם בני ברית, ואתם - היינו שולחים, לא נאמרה שליחות - אלא בשולח ישראל ושליח ישראל, מאן דגריס הכא: אף שלוחכם בני ברית - משתבש. **זכיה מדרבנן אית ליה** - שיהא ישראל זוכה לצורך נכרי,

הלכך, ההוא ישראל זוכה ליה, מדרבנן, בהלואה זו, מישראל שני. **קטן לית ליה שליחות** - דכי כתב שליחות - בגדול כתב, בראוי לתרום, שיהא הקדשו הקדש ודיבורו חל, דגבי הקדשות ונדרים - איש כתיב, וגבי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו' (שמות כה).

דף עבא

אית ליה זכיה - דתנן: זכין לקטן, בפרק מי שמת (בבא בתרא קנו, ב). **וזקפן עליו במלוה** - לאחר זמן חישוב עמו על הרבית, וזוקף הכל ביחד במלוה, וכתב לו שטר עליהם: כך וכך אני חייב לפלוני, וגובה את הרבית - דמשעת זקיפה הוי כגבוי. **בין כך ובין כך** - אסיפא פליג, וטעמא כדמפרש ואזיל, שלא יאמרו כו'. **שטר שיש בו רבית** - שכתוב בו: פלוני לוח מפלוני מנה ברבית כך וכך לזמן פלוני. **המוקדמין** - למלוה. **פסולין** - דבעי למיטרף לקוחות מזמן הכתוב בו, ועדיין לא הלוח, ושטר הלקוחות קודם למלוה, וזה מוציא שטרו והוא קודם, והוא שקר. **פסולים** - ואינו טורף מן המשועבדין, ואפילו מן המאוחר למלוה. ר' מאיר היא - דקניס היתירא אטו איסורא. **שמא יגבה מן זמן ראשון** - דאיכא דלא מסיק אדעתיה לדקדק כל כך בזמן הלואה לומר למלוה: שטרך מוקדם, ומקחי קדם להלואתך. **פרדיסא** - כרם. **כבישנא** - אטמין. **ואמינא לקוחה היא בידי** - ואבד שטר המכירה, ואבא מכח חזקה של שלש שנים, דכולי האי לא מצינא למיזדהר בשטרא. **אזל** - בעל הכרם. **אקנייה** - במתנה בעדים. **לבנו קטן** - כדי שלא תהא מכירתו מכירה, שכשיוציא שטר מכירתו - זה יוציא שטר מתנתו, ולא גילה הדבר. **זוזי** - מעות שהוא תובע ממנו, שמוציא עליו שטר שמכרת לי כרם שאין שלך, וקבלת מעותי, וכתבת לי אחריות. **כמלוה בשטר דמו** - דהא כתב ליה אחריות.

דף עבב

מודה בשטר שכתבו - מאחר שהלוח מודה ששטר חוב שהוציא עליו שטר אמת הוא - אין המלוה צריך לחזר אחר העדים החתומין בו ולהעיד על חתימתן ולקיימו, והכא נמי, הרי מודה שמכרו לו באחריות, ואם השטר בטל לענין המכירה מפני שטר המתנה שקדמו - לא בטיל לענין אחריות. **לא ניתן ליכתב** - מאחר שנתנו כבר במתנה, ועל כרחו כתבו ליה זה. **להא שמעתא** - דרבא. **נימא לא ניתן ליכתב** - אלא שמע מינה לא בטיל שטרא משום האי

טעמא. **לשבח קרקעות כיצד** - רישא דידיה: אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם, וקא מפרש לשבח קרקעות כיצד. **והרי היא יוצאה מתחת ידו** - של לוקח, שהנגזל מוציאה בדין. **כשהוא גובה** - כשהלוקח גובה מעות מן הגזלן. **מנכסים משועבדים** - טורף לקוחות שלקחו אחריו, מפני שהאחריות שכתב בשטר מכירתו קודם למקחו. **ושבח מנכסים בני חורין** - ולא ממשועבדים, מפני תקון העולם דאין הלקוחות יכולין להזהר בדבר שאין לו קצבה כגון אחריות השבח והפירות, דבשלמא בקרן - נזהרין להניח מקום לגבות ממנו, ואי לא נזהרו - אפסידו אנפשייהו. **נימא לא ניתן** - שטר מכירה זה ליכתב, שהרי גזולה היתה, ובטל השטר ואחריות שבו, ואמאי גובה קרן מנכסים משועבדים? אי למאן דאמר - בפרק קמא בבא מציעא [לעיל טו, ב]. **ניחא ליה דלא ליקרייה גזלנא** - אדם שמכר שדה גזולה לחבירו מחזור על הבעלים הראשונים ולוקחה מהם להעמיד ביד הלוקח, כי היכי דלא ליקרייה גזלנא. **מפייס ליה למרה** - לוקחה מן הבעלים הראשונים. **הכא אברוחי קמברח ליה** - שהקנה לבנו קטן להבריה מזה. **שטריה מקיים ליה** - בתמיה, אין דעתו להחזיקה בידו, הלכך לא ניתן ליכתב הוא. **משנה. היה הוא תחילה לקוצרים** - ויש לו גדיש ועדיין לא יצא השער. **פוסק עמו** - באיזה שער שירצה לתת לו מאותו גדיש, דכיון דיש לו - אין כאן רבית, דמעכשיו הוא קנוי לו, ואף על פי שלא משך, דכי אין לו - נמי - אבק רבית מדרבנן הוא, וכי יש לו - לא גזור. **על העביט של ענבים** - כלי גדול שצוברין בו את הענבים לפני דריכה, והם מתחממין ומתבשלים להוציא יינם יפה יפה, ושל זיתים קרוי מעטן. **ועל הביצים של יוצר** - פוסק עם היוצר על הקדירות באיזו שער שירצה, ואף על פי שלא יצא השער, אם הכניס עפר ועשאו ביצים שקורין מעונט"ש (רגבים), גושים מגובלים של טיט) ועושה מהם קדירות. **ועל הסייד** - פוסק עמו משישקענו בכבשן אבנים והעצים לשרוף. **הכי גרסינן** - רבי יוסי אומר לעולם אינו פוסק עמו על הזבל עד שיהא לו זבל באשפות. **ופוסק עמו כשער הגבוה** - אם יפחות השער ממה שהוא עכשיו - תתן לי כשער הזול, שער הגבוה - היינו בזול, שנותנין פירות הרבה בדמים מועטים. **יכול הוא לומר לו** - כשיראה שער הזול. **תן לי כזה או תן לי מעותי** - שהרי לא משך, ויכול לחזור בו, ואפילו מי שפרע ליכא, הואיל ולא נתן מעותיו על מנת לקבל עכשיו אלא לאחר זמן, ובתוך כך נשתנה השער - סתם דעתיה דאיניש אתרעא זולא פסיק. **גמרא. כדורמוס** - איטלז

רב וגדול. **באכלבי וארבי** - משיתחילו בעלי בתים ואוצרי פירות לפתוח אוצרותיהם, וספינות באות בנהר המביאות תבואה למכור. **דמשוך תרעייהו** - לזמן מרובה. **הכי גרסינן בתוספתא** - היו חדשות מארבע וישנות משלש. **אין פוסקין על חדשות מארבע עד שיצא שער לחדש ולישן** - דהא דחדשים מארבע משום דלא יבשו עדיין כל הצורך, והפוסק על החדשות לא יקבלם הימנו עכשיו, אלא לאחר זמן כשיתייבשו כל צרכם - לפיכך אין פוסק עליהם לקבל עליהן ארבע סאין בסלע עד שיצא השער בארבע, לחדש ולישן. **היו של לקוטות מארבע** - סתם תבואות לקוטות אינן יפין, שלוקטין בכמה שדות, ומערבין שיבלי שיפון עם שיבלי חטין. **אין פוסקין עם בעל הבית מארבע** - עד שיצא השער של ארבע ללוקט ולמוכר. **יזיף מלקוט** - תבואה מעורבת. **אין לויין על שער שבשוק** - אני שמעתי: אין לויין מעות בדרך הלואה, על מנת שאם לא אשלם לך מעות עד זמן פלוני אתן לך פירות כשער של עכשיו, דאף על גב דדרך מקח וממכר שרי - דרך הלואה אסור, ובהלכות גדולות מפרש: אין לויין סאה בסאה על סמך שער שבשוק, דנימא הואיל וחיטי בהיני וחיטי בשילי הוה ליה כעד שיבא בני או עד שאמצא מפתח (בבא מציעא עה, א). **דיזיפי בתשרי** - מעות. **ופרעי פירות בטבת** - כשער של תשרי, וללשון האחר: לויין חטין ופורעין חטין. **ממקום למקום** - ממקום הזול למקום היוקר. **תנה לי** - ואוליכנה, ואעשה צרכי במעות עד זמן פלוני.

דף עג.א

ברשות מוכר - אם קבל עליו מוכר אחריות הדרך. **מותר** - דאין כאן מלוה עד שתמכר, וכל מה שנמכר ביוקר - של בעלים הראשונים הוא. **ברשות לוקח אסור** - דמהשתא מלוה הוא גביה, ויהיב ליה טופיינא מדמיה בריביתא. **תנס לי** - ואוכלם כאן, ואני אעלה לך לזמן פלוני מפירות שיש לי שם. **יש לו שם מותר** - דמהשתא אוקמינהו ברשותיה, ואף על גב דלא משיך סאה בסאה - לאו רבית קצוצה היא אלא אבק רבית דרבנן, וכי יש לו - לא גזור. **אין לו באותו מקום אסור** - דבשכר המתנתו נתן לו זה במקום היוקר. **והחמרים מעלים במקום היוקר כבמקום הזול ואין חוששים** - החמרים המשתכרים בתבואה ומביאים ממקום הזול למקום היוקר - מותר להם ליקח מעות מבעלי בתים עשירים במקום היוקר, על מנת ליתן להם לזמן פלוני הפירות כשער מקום הזול, ואין חוששין שיהא רבית שכר המתנת מעות, כדמפרש

ואזיל. **מאי טעמא רב פפא אמר ניחא להו דמגלו להו תרעא** - שעל ידי מעותיו של זה הם ניכרים סוחרים, ומכירים אותם בעלי בתים של מקום הזול, ונותנין להם בהקפה ומשתכרים אצלם, ואפילו לא היה זה ממתין להם שום זמן אלא להביא לו מיד - נוח להם לטרוח ולהיות שלוחים לקבל עליהם אחריות הדרך על כך. **דמוזלי גבייהו** - בני מקום הזול, כששומעין שאין אלו משתכרין בה - מוזלי גבייהו, כדי שלא ימשכו ידיהם מלהרגיל אצלם. **תגרא חדתא** - תגר שאינו ניכר עדיין, למאן דאמר דמגלו להו תרעא - איכא, למאן דאמר דמוזלי גבייהו - ליכא, דכיון שאינו ניכר להם אין מאמינים בדבריו שהוא נותנם במקומו בזול, ולא מוזלי גבייהו. **בסורא אזלן ארבע** - גריוי בזוזא. **בכפרי** - שם מקום. **אזלן שיתא** - גריוי בזוזא. **ונשקול שיתא** - כיון דמקבל עליה אונסא דאורחא אין כאן רבית, ואפילו לא קבל עליה אונסא דאורחא קתני: החמרים מעלים במקום היוקר כבמקום הזול. **מהו לעשות בגרוטאות כן** - בשאר פרגמטיא, כגון שברי זהב וכסף ושאר מיני מתכות, מי אמרינן: תבואה דמידי דשכיח הוא, דאזלי ואתו כל שעתא, אמרינן: ניחא להו דמגלו תרעא, אי נמי: דמוזלי גבייהו, אבל שאר פרגמטיא - ליכא גילוי תרעא, ולא אוזלי גבייהו, דמי שמכר לו עכשיו לא ימכור למחר, ופרגמטיא שלקח היום אינו לוקח למחר. **פרדיסא** - לקנות יין מן הכרם בדמים פחותים, כל פירות שנה זו בכך וכך, ולוקחין אחר שהן בוסר או סמדר, אבל עדיין לא הגיעו לביכור. **רב אסר** - דמשום הקדמת מעות לזמן הבציר קמוזיל גבייהו, והוי אגר נטר ליה. **כיון דהוי ביה תיוהא** - פעמים שיש קלקול בכרם, כגון ברד או גשמים או קרח ומפסיד הכל, ומקבל עליו כל ספיקי הפסד - לא מיחזי כאגר נטר ליה, תיוהא - נראה בעיני דבר חרטה, כמו קדושין (מ, ב): תוהא על הראשונות. **ומודה רב בתורי** - מקום שבוצרין כרמים בשוורים בעגלה ומוליכין את העגלה בין שורות הכרמים, ומתקלקלין רגלי השוורים בקלחי שרשים שבקרקע, והפסדן רב. **שבשי שיבשא** - בעלי בתים המלויים תבואה לאריסים לזרע, ומשלמין להם לגורן תבואה חדשה. **סייעו בגופה דארעא** - בחריש ובקציר מעט. **הויא כהלואה** - סאה בסאה. **מנטרי באגי** - שומרי הקמות עד הקציר. **הפוכו בני דרי** - סייעו את בני הבקעה בדישת התבואה בגורן בהולכה ובהבאה סיועא פורתא, לפי שבשביל שאתם ממתנינים שכרכם עד גמר מירוח הגורן הם נותנים לכם מתנה יותר על שכרכם, לפיכך סייעו אותם כדי שתהא פעולתכם מושכת עד כלות הגורן, ושכירות אינה משתלמת

אלא לבסוף, ואין כאן המתנה, ואם יוסיפו לכם - אין זה שכר המתנת שכרכם
אלא אוזולי מוזלי לגבייכו. **כולי עלמא** - החוכרים שדוניהם לאריסים. **שקלי**
ארבעה - כורין בחכירות השדה. **ומסלקי לאריסא בניסן** - כופין אותם
לקצור תבואתו ולהסתלק ממנה בניסן. **ומר משום דנטר ליה עד אייר** -
שקיל שיתא, וקא סלקא דעתך משום המתנת החכירות קא מוספי. **אתון הוא**
דעבדיתו שלא כדין - שאתם מסלקין אותו בניסן, ועדיין לא נתמלאת
התבואה בקשיה, ומפסידין אותן הרבה, וארעא לאריסא משתעבד עד
שתתבשל התבואה כל צרכה, הלכך שלא כדין היא כפייתכם. **אנא נטרנא להו**
עד אייר ומרוחנא להו בכמה - ושכר שדי אני נוטל, שלכך אני מפרז על
חכירתה, ואינו בשכר המתנת ארבעה כורין.

דף עגב.

רב מרי בר רחל - בת שמואל הוה, ונשבית, ונשאה נכרי ונתגייר, ושמיה
איסור גיורא, ורב מרי הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה, ומחמת כבודו
תלאוהו על שם אמו. **הדר** - נכרי וזבנה לרבא. **נטר שתא** - המתין רב מרי
שנה שלימה. **שקל אגר ביתא** - משנה הבאה, ואמטי ליה לרבא. **הא דלא**
אמטאי - הבאתי. **לא שקילנא אגר ביתא** - עד שאכוף את הנכרי לשלם לך
מעותיך, ואין זו רבית, דהא רבא לא מיחייב מידי, אלא נכרי. **ומבחרי ליה**
בטבת - נוטלין יין טוב, ואי הוה שקלי ליה מתשרי - דלמא הוי מחמיץ,
ואשתכח דמשום דאקדימו מעות בתשרי ועדיין לא יצא השער קיבל עליו
המוכר אחריות, ולא דמי לההוא דלעיל בבא מציעא (עב, ב) דיש לו חטין, לפי
שהיין רגיל להחמיץ, ושמא כולו החמיץ. **מעיקרא** - משעה שלקחו. **דחמרא**
חמרא דחלא חלא - קלקולו בתוכו הוא, אלא שאינו ניכר, ויין המקולקל לא
לקח הימנו. **לבני אקרא דשנוותא** - שנוותא שם הנהר, אקרא - קונטריא"ה
בלעז (מחוז, איזור), יושבים על שפת אותו נהר, ויהיב להו רבינא זוזי לפני
הבציר לתת לו היין בשעת הבציר כשער היוצא. **ושפכי ליה טפי כופיתא** -
מדעתם, שלא בתנאי. **אחולי קמחלי גבך** - הואיל ולא פסקת עמהם, ומדעתם
נותנים לך, ואין מזכירים לומר בשכר מעותיך שהיו בטילות אצלנו - מתנה
בעלמא היא. **והא ארעא לאו דידהו היא** - אלא שהיו עשירים, ורואין בני אדם
שהניחו שדוניהם וברחו, ואין נותנים מס הקרקע למלך - והם נוטלים
השדות והכרמים, ופורעין מס למלך, ושמא היין שאני לוקח מהם גזל הוא

בידי, דקרקע אינה נגזלת, והרי היא של בעלים, ופירות גזל. **טסקא** - מס של קרקע. **כרגא** - כסף גולגלתא, שהיו כל היהודים, כל אחד נותן כסף גולגלתו למלך. **מוהרקייהו** - חותם עדות שלהם. **בטפסא** - בארגז של מלך מונח, והרי כולם עבדים לו, דדינא דמלכותא דינא. **תקיף** - כופה. **גוהרקא** - עגלה מוכנת למרכבת אדם, ובלשון אשכנז רייטווג"ן (מרכבה). **בהם תעבודו ובאחיכם** - נמי תעבודו. **למיזבן ליה חמרא** - לקנות לו יין בזמן הבציר, ומשלם לן יין לפי דמים קלים שקונין אותו. **אפרוותא דזולשפט** - שם המקום שהיין נלקח ונמכר לשם, לרוב הלוקחין יין בימות הבציר. **אסמכתא היא** - אפילו הבטיחו, ואמר: אם איני קונה לך - אפרע משלי, אין זו אלא אסמכתא, הואיל ולא קנו מידו. **אם אוביר לך ולא אעביד** - גבי מקבל שדה מחבירו למחצה, והובירה, שלא חרשה ולא זרעה - שמין אותה כמה היתה ראויה לעשות ונותן לו, שכך כתב לו מתחילה: אם אוביר כו', בפרק המקבל (בבא מציעא קד, א), אלמא, כיון דאפסדיה בהכי ולא סמך - לאו אסמכתא היא, שאינו מקבל עליו אלא כדי הפסד שהפסידו.

דף עד.א.

לאו ביזו - שמא לא ימכרוהו לו. **דלא צר וחתים** - מעות של כל איש ואיש לבד. **סיטומתא** - חותם שרושמין החנונים על החביות של יין, שלוקחין הרבה ביחד ומניחין אותו באוצר הבעלים, ומוליכין אותו אחת אחת למכור לחנות, ורושמין אותם לדעת שכל הרשומות נמכרות. **ובאתרא כו' למיקני** - שרגילין לרשום, על מנת שבדבר זה תהא קנויה לו - כאלו משך קני. **מחוסר שתיים** - שתי מלאכות. **פוסק עמו** - ואף על פי שלא יצא השער, דהא יש לו, אבל מחוסר שלש - כאין לו דמי. **בידי אדם** - אם מלאכות שהדבר מחוסר בידי אדם אפילו מאה הן פוסק. **בידי שמים אפילו אחת אינו פוסק** - דמי יימר דאתיא ויהא בידו להשלים, הלכך כאין לו הוא. **משדא בחמה** - שטוח העומרין בחמה. **ומידרא** - לזרוק המוץ לאחר הדישה ברחת ברוח. **כגון דשדי בחמה ויבש** - דאכתי גדיש קרי ליה. **האיכא מידרא** - דבידי שמים היא, שצריך רוח שאינה מצויה. **אפשר בנפוותא** - וו"ן בלעז (נפה, כברה). **על העביט** - כולהו לאותבינהו לרב ושמואל נקיט לה ואזיל. **מכמר** - הוחמם. **למידש** - לדרוך בגת. **מנגד** - למשוך היין אל הבור שלפני הגת. **כדתני ר' חייא** - לקמן. **על הכומר של זיתים** - דתנן במתניתין (בבא מציעא עב, ב) מעטן

תנא ליה איהו במתניתין בלשון כומר לומר שכבר נתחממו. **בי דפא** - בית הבד של שמן. **לפופי** - אמוליד"ר בלעז (לעצב ולישר עצמות) , לשון מלפפין הוולד (שבת קכט, ב), שמגלגלו לפי מדתו, אם גדולות אם קטנות, ועושה להן בית קיבול. **ומשרף** - לצרפו בכבשן. **כגון דמלפף ויבש** - ואכתי ביצים קרי להו, לשון ביצה - מרשק"א (ביצה, אגס) , שהעפר מגובלת עם המים. **ומידק** - לאחר שנשרפו האבנים הרי הן חתיכות שרופות, ומוציאין אותן מן הכבשן, ונותנין בהן מעט מים, וצוברין אותן ונידוכות מאליהן כקמח טחון. **משראוי לשקען בכבשן** - משהכין והזמין את האבנים ואת העצים והכל בידו, ואין חסר אלא מלאכת השריפה. - במה דברים אמורים - שצריך שיהא מוכן בידו. **בעפר לבן** - שאינו מצוי, וכשהיו מכניסין אותו אין מכניסין אותו אלא מגובל ועשוי ביצים. **אבל בעפר שחור** - שהוא מצוי במקומו - אין צריך שיהא בידו, שאם אין לזה יש לזה. **מכי עיילי עפרא** - משהכניס המוכר וצבר עפר בביתו, ועפר שחור היה. **עשיק עפרא** - יקר ואינו מצוי. **סמכא דעתיה** - דכל אחד, והחוזר יקבל מי שפרע. **לא סמכא דעתיה** - דלמא לא משכח עפרא, וליכא מי שפרע שהוא עצמו לא נסמך עליו, אלא נתן על הספק.

דף עד.ב.

ימות הגשמים איכא בנייהו - תנא קמא כל ימות השנה קאמר, ופליג עליה רבי יוסי ואומר: לא שנא ימות החמה ולא שנא ימות הגשמים, עד שיהא לו למוכר זבל באשפות, וחכמים מתירין, אף על פי שאין לו יש לאחרים אם ימות החמה הן, שהכל יש להן זבל, שכבר נרקב ונישוף בימות הגשמים ונעשה זבל, אבל בימות הגשמים לא. **ופוסק עמו כשער הגבוה** - אכולה מתניתין קאי, שצריך לפסוק עמו שאם יוזלו ויפחתו דמי השער, ויגבה שער הפירות - שיתנו יותר בסלע, שיתן לו כשער הזול, ואם לא פסק כן - יקבל על כרחו כשער שפסק. **ההוא גברא דיהיב זוזי לנדוניא דבי חמוה** - ופסק עם מוכרי נדוניא תכשיטי הבנות, ונתן להם מעות להיות מוכנים ליום פלוני, ועשאו חמיו שליח לפסוק. **זל נדוניא** - ורצה לחזור, שאין חמיו רצה לקבלה בדמים הללו. **מוכר קהדר ביה** - כשאינו מקיים תנאו ליתן כשער הזול. **וממאי** - דמתניתין דמצריך ליה לפסוק כשער הגבוה אפילו לרבנן קאמר, דפליגי עליה דר' שמעון בפרק הזהב (בבא מציעא מד, א) ואמרי דלוקח יכול

לחזור בו כמוכר, ואין לו עליו אלא מי שפרע בחוזר בו אף בלא נשתנה השער, ואפילו הכי אמרינן במתניתין, כי נשתנה השער ואיכא למימר הואיל ולא נתן המעות על מנת לקבל עכשיו אלא לאחר זמן, ובתוך כך נשתנה השער - דעתיה אתרעא זילא הוא, לא אמרינן הכי, אלא אם כן פסק בפירוש שער הגבוה דשקיל כהשתא, ואי לא - שקיל כמעיקרא, או יקבל מי שפרע. **דלמא מתניתין** - דאצרכא לפרושי. **רבי שמעון היא דאמר מעות קונות** - וגבי מוכר הוא דתקון רבנן חזרה כי לא משיך מיניה, ומקבל מי שפרע, אבל לוקח לא מצי הדר ביה מכי יהיב זוזי (אף) כי לא נשתנה השער, ומשום הכי כי נשתנה השער נמי, הואיל ומעות קונות - לא מצי הדר ביה האי לוקח, דמתניתין, דקנו ליה זוזי אבל לרבנן, דאמרי אף לוקח יכול לחזור בו אפילו בשעה שלא נשתנה, ולא קני אלא לקבולי מי שפרע, היכא דנשתנה השער, והוא לא נתן מעות אלא על מנת לקבל לאחר זמן - אימא לך דמי שפרע נמי ליכא, ואפילו לא פירש. **דדעתיה דאיניש** - שפוסק עד לאחר זמן. **אתרעא זילא הוא** - אם ישתנה בתוך הזמן. **אימור דאמר רבי שמעון** - דלוקח לא מצי הדר ביה. **בחז תרעא** - כגון שלא נשתנה השער, או הפוסק על מנת לקבל מיד ונשתנה, ובתוך כך נשתנה השער, דכי פסק לאו אדעתא דתרעא זילא פסק. **בתרי תרעי** - כי מתניתין. **מי אמר** - מודה הוא דחוזר ואין עליו אלא מי שפרע, וכי נמי אוקמת לה כרבי שמעון להנצל מקללת מי שפרע מצריך לה לפסוק כשער הגבוה, ואם לא פירש וחוזר בו - מקבל מי שפרע והוא הדין לרבנן, דבתרי תרעי לא פליגי. **דאי לא תימא** - דמודי ר' שמעון בתרי תרעי דלוקח יכול לחזור בו ויקבל מי שפרע. **לית ליה** - בתמיה. **והתניא מכל מקום כך הלכה כו'** - ורבי שמעון קאמר לה בפרק הזהב (בבא מציעא מח, א). **ותיפוק ליה** - דאין כאן מי שפרע אצל לוקח נדוניא זו, דהא שליח שויה, של בית חמיו עשאוהו שליח לפסוק, וחמיו חוזר בו, ומה בידו של זה לעשות שבית דין מקללין אותו, וחמוה נמי לאו בר קבולי מי שפרע הוא, דמצי אמר: היה לך לפסוק כשער הגבוה, ולתקוני שדרתיך ולא לעוותי, ובדבר עיוות במה שהיה עליו לתקן - לא נעשה שלוחו. **בתגרא דזבין ומזבין** - לא שליח נעשה, אלא הוא פסק עם חתנו, וחתנו פסק עם אחרים ומשתכר, אם כן לא פסק חמיו עמו, וזה פסק כדי למוכרה לחמיו ולהשתכר. **משנה. חטין בחטין לזרע** - סאה בסאה, ובגמרא מפרש טעמא. **שהיה רבן גמליאל** - כלומר, לכך הוצרך לשנות משנה זו לפי שהיה רבן גמליאל מחמיר - שאם הוזלו נוטל מהן כשער

הזול, ואשמועינן מתניתין לא שהלכה כן, אלא שרצה להחמיר על עצמו. **גמרא. שלא ירד** - עדיין לא ירד האריס לתוכה, לעובדה בשום עבודה. **אבל ירד אסור** - כדמפרש ואזיל. **רבי אידי אסברה לי** - פירש והבינה לי. **ביזרא** - הזרע. **מצי מסלק ליה** - בעל הבית, הלכך אפילו ירד וכבר חרשה, הואיל וביד בעל הבית לסלקו בשביל שאין לו זרע כשלוה ממנו וזרע, וכשיוקרו חטין יתן חטין - אין זו הלואה, אלא לבציר מהכי נחית - הרי הוא כיורד לתוכה מעכשיו על מנת שיטול בעל הבית הזרע תחלה - מחלק המגיע לאריס, והאריס יטול השאר בשכר טרחו, ויטול פחות משאר אריסין כשיעור הזרע, ועל מנת כן ירד שיטול פחות משאר אריסין כשיעור הזרע. **מרי ארעא יהיב ביזרא** - וזה היה קרקע שלו יפה, ושינה ממנהג העיר להטיל על האריס, הלכך, אם פסק כן עמו בתחילתו קודם שירד, דמצי מסלק ליה - כי נחית לבציר מהכי נחית, ואין זו הלואה, אבל ירד, ומתחילתו לא פסק עמו שיהא הזרע שלו, ואחר מיכן נתרצה מאליו על ידי קבלת דמים או מתנה - אין ירידתו עכשיו לתוכה, דנימא לבציר מהכי נחית, והלואה היא גביה - ואסור.

דף עה.א

וקוצץ לו דמים - כך וכך דמים כשער של עכשיו אתן לך, וקאמר תנא דאם הוזלו - נוטל חטין, והיינו דפרכינן: והלא קצץ, וכי הוזלו נמי יטול דמים שקצץ, דהא כמו אוזפיה זוזי הוא. **משנה. אבל אומר הלויני עד שיבא בני** - דכיון דיש לו שפיר דמי, דהא סאה בסאה דרבנן הוא, דלאו נשך דאורייתא, וכי יש לו לא גזור. **גמרא. כמה כורין** - דכל חדא וחדא אמרינן: זו תהא תחתיה, שהרי אינה קנויה למלוה ובידו לאוכלה ולמוכרה, ונמצאת אותה שלוה נזקקת על פירות שבשוק, וזו פנויה ללוות עליה, וכשלוה - כל אחת ואחת לווה בהיתר, דהא אילו לווה סאה אחת ואכלה, ואכל גם הראשונה, הואיל כשלוה בהיתר לווה - ישלם חטין, הכא נמי כשלוה - בהיתר לווה כל סאה וסאה, שהרי זו עומדת. **לויין** - ככרות סתם, בלא קציצת דמים, שלא החמירו לדקדק באיסור סאה בסאה כל כך. **בני חבורה** - הולכין בדרך, או יושבין בבית אחת, איש לסעודת עצמו. **המקפידים זה על זה** - שאין מוחלין על דבר מועט, ומקפידין להלוות זה את זה במדה במשקל ובמנין. **עוברין** - בשבתות ובימים טובים. **משום לויין ופורעים** - דתנן במסכת שבת (קמח, א): ובלבד שלא יאמר לו הלויני, והתם מפרש טעמא שמא יכתוב. **ואריך** - ושפיר

דמי, דמתנה בעלמא הוא ולא רבית. **אריך** - טוב, ודומה לו בספר עזרא (ד') וערות מלכא לא אריך לנא, למחזי ופירושו: גנות המלך לא יפה לנו לראות. **להטעימן** - שידעו כמה מצטער ומיצר הנותנו, ויבינו כמה עונשו גדול. **מסרך** - להרגיל, שיחמוד לבם השכר. **משנה**. **נכש עמי** - היום ואני אנכש עמך למחר. **נכוש** - שרקלי"ר בלעז (לנכש עשבים). **עזור** - חפור. **אבל לא יאמר לו נכש עמי היום ואעזור עמך לזמן פלוני** - פעמים שזו קשה מזו, ויש כאן אגר נטר ליה, בשכר שממתין לו על שכר פעולתו עד אותו זמן הוא מקבל עליו מלאכה שהיא קשה מזו.

דף עה.ב

כל ימי גריד אחד - הם, ולא דקדקו בדבר לחוש שמא יום אחד יהא ארוך מחבירו או קשה מחבירו, אלא מותר לומר לו: עזור עמי היום הזה של גריד ואעזור עמך ביום פלוני של גריד. **גריד** - לשון יובש, שהארץ יבשה ואין גשמים יורדין. **וכל ימי רביעה** - חשובין כאחד. **אבל לא יאמר לו חרוש עמי ואני אחרוש עמך ברביעה** - שימי רביעה קשין למלאכה בשדות. **על לא תתן לו** - את כספך לא תתן לו בנשך עוברין על בל תתן ועל לא תקח כו' - כל חד וחד מאי דשייך ביה, כדמפרש בגמרא. **גמרא**. **מלוה עובר בכולן** - בכל הני דחשיב במתניתין, דהוא נותן בנשך בשעת הלואה, והוא לוקח בשעת פירעון והוא לו כנושה, כשתובעו ודוחקו, והוא שם עליו נשך בשעת פיסוק התנאי, ונותן מכשול לפני הלוח להעבירו על לא תשיך לאחיק שהיא אזהרה ללוח. **מפסידין** - כדאמר בפירקין בבא מציעא (עא, א): מתמוטטין לעולם. **משה חכם** - לישנא מעליא נקט. **לא תהיה לו כנושה** - לא תראה בעיניו כנושה בו, שיראה ויבוש. **לראשנו** - לשון נושה, כדמתרגמינן כרשיא, הרי אנו באים באש ובמים. **עובר משום לפני עור** - שעולה על רוחו של לוח לכפור. **קללה** - כשתובעו וזה כופר הכל, מקללין אותו ואומרין שהוא דובר על צדיק עתק. **ומשתלי** - ישכח הלואתי, ואגרום קללה לעצמי. **צועקין** - בבית דין של מטה. **ואינן נענין** - שהרי הם גרמו לעצמן. **קונה אדון לעצמו** - מפרש לקמן. **תולה מעותיו בנכרי** - אומר: מעות שאני משתמש בהן של פלוני נכרי הם, שלא להשביע עצמו, ופעמים שהנכרי שומע, ומעמיד עדים, ותובעו בדיניהם. **הדרן עלך איזהו נשך**. **משנה**. **השוכר את האומנין והטעו זה את זה** - מפרש בגמרא. **שכר את החמר או את הקדר להביא פרייפרין וחלילין** - קדר - בעל

קרון. **פרייפריין** - עצים משופים ונאים לעשות לו אפריון. **חלילין לכלה** - לשמח חתן וכלה. **או למת** - לקונן. **משרה** - רוי"ש, מים ששורין בהן קנבוס ופשתן כשהן בגבעולין. **מקום שאין אדם** - שאינו מוצא פועלין לשכור, והפשתן אבד, והוא סמך עליהן. **שוכר עליהם** - בני אדם ביוקר, ועליהם לשלם. **או מטען** - מפרש בגמרא. **השוכר את האומנין** - לעשות מלאכה בקבלנות בכך וכך. **וחזרו בהן** - לאחר שעשו מקצת. **ידם על התחתונה** - אם הוקרו פועלים, ואינו מוצא מי שיגמרנה בשכר שהיה מגיע לאלו על העתיד לעשות - מעכב משכר ממה שעשו כל מה שיצטרך להוציא עד שתגמר מלאכתו בשכר שפסק עם אלו, ואם הוזלו פועלים וימצא שיגמרנה בפחות - ישום להם מה שעשו, ויתן להם מה שפסק, עשו חציה - יתן להם חצי שכרן, ואין יכולים לומר לו הרי פועלים אחרים תחתינו לגמור מלאכתך, ותן לנו כל שכרינו חוץ ממה שנטלו אלו.

דף עו.א

ואם בעל הבית חוזר בו ידו על התחתונה - יתן להם לפי מה שעשו, ואם הוזלה מלאכת פועלים - על כרחו יתן להם כמה שפסק, חוץ ממה שצריך להוצאות בהשלמתה. **כל המשנה ידו על התחתונה** - כגון: נתן צמר לצבע לצבעו אדום וצבעו שחור, אם השבח יותר על היציאה - אין נותן לו שכרו משלם, אלא דמי יציאת עצים וסממנים, ואם יציאה יתירה על השבח - נותן לו את השבח. **וכל החוזר בו** - בגמרא מפרש לאתויי מאי. **גמרא. חזרו בהן לא קתני** - דניהוי האי הטעו הם את בעל הבית או בעל הבית אותן, דאם כן הוה ליה - למיתני לשון חזרה. **דאטעו פועלים אהדדי** - אחד מן הפועלים הטעה את חבירו. **בארבעה זוזי** - ליומא. **אמר להו איהו** - בתלתא. **סבור וקבול** - ומאי תרעומתן. **ואמר להו בארבעה** - ולערב לא נתן בעל הבית אלא שלשה. **היכי דמי** - דתרעומת יהיה להן ולא יותר. **וליחזי פועלים היכי מתגרי** - אי מתגרי בארבעה - על כרחיה דבעל הבית ניתיב ארבעה, דהא קתני נוטל מבעל הבית מה שההנה אותו, ואף על פי שלא צוהו, והרי ההנה אותו בכך, ואי מתגרי בשלשה - מאי תרעומת איכא? הוה טרחינן - לבקש אדם דזקוק לפועלים, שישכור בארבעה. **אי בעית אימא בבעל הבית עסקינן** - בפועל שיש לו לעצמו שדות שהן שלו, ואינו נשכר למלאכת אחרים אם לא ביותר על דמי שכירות, והיינו תרעומת, דאי לאו דאמרת לי בארבעה - לא הייתי מזלזל

בעצמי. **לעולם בפועלים** - הרגילים למלאכת אחרים. **בריפקא** - שחפרו חריץ סביבות שדה, ואין מלאכתן ניכרת, כגון דמלו מיא כדמסיים ואזיל. **אל תמנע טוב מבעליו** - פסוק הוא במשלי. **דעתייהו אעילויה** - אף על פי שאמרו לו הרי אנו נשכרים כדבר בעל הבית - לא לפחות מקצבתו של זה אמרו, אלא להוסיף, וכך אמרו: מהימנת לן דהכי אמר בעל הבית, וכיון שבעל הבית פוחת, אי אמר להן האי שכרכם עלי - יתן משלו, ואי אמר שכרכם על בעל הבית - יש להם תרעומת עליו. **אלא** - הא מיבעיא לן, אמר ליה בעל הבית בארבעה, והוא אמר להו תלתא, ואמרו ליה: הרי אנו נשכרים כמו שאמר בעל הבית, מאי? אדיבוריה דפועל סמכי - והכי אמרו ליה: מהימנת לן דהכי אמר בעל הבית, ולית להו אלא תלתא, ותרעומת דאל תמנע טוב. **או דלמא** - לאו לדידיה הימנוהו, אלא הכי אמרו: אחר דברי בעל הבית נלך, ולא סבור וקבול, ושקלי ארבעה. **הכי גרסינן: הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי** - האשה שאמרה לאחד: אם תמצא את בעלי - אמור לו שישלח לי את גיטי בידך, ותיעשה שלוחו של בעלי לגרשני כשמגיע גט לידי, דשליח להולכה על הבעל לעשות, והאשה מתגרשת כשיגיע גט לידה, ושליח לקבלה על האשה לעשות, שיהא הוא שלוחה וכמותה, ותתגרש משיגיע גט ליד שליח. **אפילו הגיע לידה אינה מגורשת** - אלמא: אדיבורא דידיה קא סמיך, והכי אמרי ליה: מהימנת לי דכך אמרה, ולא עשאו שליח להולכה, הלכך אין כאן שליחות, ואין עליה לעשות שליח להולכה, והרי הבא לי אמרה לו, ולא התקבל, והבעל נתנו ולא בתורת שליח קבלה, ושליחות זה אינו ביד הבעל לעשות. **דאי סלקא דעתך אדיבורא דידיה סמיך** - ולא לדבריו האמין, אלא הילך כמה שאמרה היא קאמר ליה - אם כן עשאו שליח להולכה, וזו בידו הוא, וכי מטי גיטא לידה מיהא תיגרש.

דף ע"ב

הכי השתא בשלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי ואמר רב נחמן וכו' - כלומר, ועלה שמעת לרב נחמן דאמר, מגורשת, היה לך ללמוד לפי דבריו שיאמר בהגעת הגט לידו או לידה דליהוי גירושין, או אדיבורא דידיה סמיך או אדיבורא דידיה סמיך, כיצד אמר רב נחמן אם משיגיע גט לידו דשליח מגורשת - יש ללמוד דאדיבורא דידיה סמיך, ולא לו האמין, ונתרצה למסרו לו בתורת שליח לקבלה כדברי האשה, והבעל עצמו

גירש, ואי הוה אמר רב נחמן עלה כשיגיע גט לידה מגורשת ולא בקבלת השליח - יש ללמוד דאדיבורא דידיה סמיך, ומהימנת לי דהכי אמרה קאמר ליה, ועשאו שליח להולכה, והשליח נתרצה להיעקר מתורת שליחות של אשה לקבלה ונעשה שליח לבעל לגרש, והרי עשה שליחותו, והגיעה לידה. **אלא התם** - דשמעת ליה דאמר אינה מגורשת - אין לך ללמוד מדרב נחמן דאדיבורא דידיה סמיך ואין כאן שליחות כדאמרת, דאי נמי אמרינן דאדיבורא דידיה סמיך דאף הבעל עשאו שליח להולכה כדברי האשה - אין כאן שליחות, שהרי השליח לא נתרצה, דהא עקר ליה לשליחותיה לגמרי, דאמר ליה: שליח לקבלה איפשי להעשות, שלא אטרח להגיע לידה, אבל שליח להולכה לטרוח ולהגיע לידה אי אפשי להעשות, הלכך, אפילו נמלך והגיעו אצלה, אין זה שליח שניתן לגירושין, שכשקבלו לא קבלו על מנת כן, ואי קשיא: הא אמרינן גביה איפכא, היכא דהיא אמרה התקבל והוא אמר לבעל אשתך אמרה הבא והוא אמר הילך כמה שאמרה, דאי הוה אמר עלה משיגיע גט לידו מגורשת - הוה שמעינן דאדיבורא דידיה סמיך, ומסרו לו על מנת קבלה, ולא קשיא לן הא שליח עקר לשליחותיה ולא נתרצה הוא בשליחות קבלה, איכא למימר דאי הוה אמר רב נחמן הכי, הוה קמשמע לן דהאי לאו עקירה הוא, דהא מתרצה להיות שליח להולכה - כל שכן דמתרצה בשליחות קבלה, שהקבלה בכלל הולכה לענין הטורח. **ואי בעית אימא כו'** - אשינויא דריש פירקא קאי. **הטעו קרי ליה** - וזה את זה דקתני במתניתין - בפועלים ובעל הבית נמי קאמר, ולא בדאטעו פועלים אהדדי. **דתניא** - דגבי פועלים ובעל הבית נמי קרי להו הטעו. **אין להן זה על זה אלא תרעומת** - דאמר להן: תשכירו עצמכם לאחרים, ואינהו נמי אמרו ליה כי הדרי בהו: צא ושכור אחרים, ומיהו, תרעומת איכא, שיהו צריכים לחזר זה אחר פועלים וזה אחר שוכרים, ותביעת ממון ליכא, דהא דברים בעלמא נינהו. **במה דברים אמורים** - דאין להם עליו ממון אם חוזר הוא. **בשלא הלכו** - למקום המלאכה, ובבקר אמר להן חוזרני בי. **אבל אם הלכו** - אצל המלאכה, כגון אם חמרים הן ששכרן להביא לו תבואה ממקום אחר, והלכו ולא מצאו, או אם פועלים הם ששכרם לעדור שדהו, והלכו ומצאו שדה שהיא לחה במים, ואינה ראויה לעידור. **נותן להם שכרם** - של כל היום, משלם, כפי הראוי להם, וכדמפרש ואזיל. **אבל אינו דומה הבא טעון להבא ריקם** - ואומדים את החמרים כמה אדם רוצה לפחות משכרו של אותה הדרך לבא ריקם מלבא

טעון. **עושה מלאכה ליושב ובטל** - ואומדין את הפועלין כמה אדם רוצה לייטול שכרו פחות, ולישב בטל מלעדור כל היום וליטול כך וכך. **במה דברים אמורים: שלא התחילו במלאכה** - ארישא קאי, ועד השתא פריש מידי דשכירות, והשתא פריש מיילי דקבלנות. **במה דברים אמורים** - דהיכא דחזרו בהן או הוא חזר - אין להם אלא תרעומת בזמן שלא התחילו במלאכה. **אבל התחילו במלאכה** - יש דין אחר ביניהם, מהו הדין - שמין להם מה שעשו לפי התנאי, ויקבלו כפי חשבון שעשו. **ארגו חציה** - ומגיע לשכרן סלע לפי תנאם. **היה יפה ששה דינרים** - שאם היה בא לשכור שכיר לחציה אינו מוצא בפחות מששה דינרים, ונמצא נפסד בעל הבית במה שעתידי להעשות - אפילו הכי אין הולכין אחר העתיד להעשות, אלא שמין להן את מה שעשו לפי חשבון תנאו, ונותן להם סלע, דלית ליה להאי תנא הא דתנן במתניתין כל החוזר בו ידו על התחתונה. **ואם סלע** - ואם אין יפה אלא סלע, דנמצאין פועלין לעשות חציה השני בסלע. **נותן להן** - במה שעשו סלע, ולקמן בבא מציעא (עז, א) פריך: פשיטא. **שמין להן העתיד להעשות** - רבי דוסא סבירא לה כתנא דידן, דאמר החוזר בו ידו על התחתונה ויעכב שכר מה שעשו כדי לשכור פועלים ולגמור, כפי תנאי הראשון. **היה יפה** - העתיד להעשות ששה דינרים. **נותן להן שקל** - כדי שתהא נגמרת בשני סלעים. **ואם סלע נותן להם סלע** - לקמן פריך: פשיטא. **במה דברים אמורים** - דאין החוזר נפסד אלא לפי חשבון לר' דוסא, ולרבנן מקבלין במה שעשו. **בדבר שאינו אבוד** - ואף על גב דאין פועלים מצויין עכשיו, כדמוקי ליה בסיפא שאינו מוצא לשכור - ימתין עד שימצא, הואיל ודבר שאינו אבוד הוא. **אבל בדבר שהוא אבוד** - אם ימתין ואינו מוצא לשכור בכדי שכר פועלים, אפילו לפי היוקר שנתייקרו. **שוכר** - פועלים אחרים עליהן ביותר מכדי שכרן. **או מטען** - לאלו. **במה דברים אמורים** - דשוכר עליהן - בשאינו מוצא לשכור. **תני תנא** - בההיא דלעיל הלכו חמרים ולא מצאו כו'. **חביבי אמר** - דודי ר' חייא. **אי אנא הואי** - אי אני השוכר לא הוה יהבינא כו'. **והא עלה קתני** - נמי, דכפועל בטל הוא דשקלו. **לא סיימוה קמיה** - לא סיימו סוף הברייתא לפניו. **לא הוה יהבינא כלל** - דמזלייהו גרם ואינהו נמי הוה להו לאסוקי אדעתייהו שלא ימצאו שדה לחה. **הא דסיירא לארעא מאורתא** - והוליד הפועלים לשם, וראוה, ולא הבינו שהיא לחה, או שירדו גשמים בלילה - לית להו כלל, דהא חזו אינהו גופייהו ועל מנת כן נשתכרו לו, והרי לא יכולין, ולא היה להן לילך בבקר. **לא סיירוה**

מאורתא - עליו היה לתת לב לדבר ולהודיעם: אם תמצאו שדה לחה - לא אתן לכם כלום, ויהיב להו כפועל בטל.

דף עז.א

פסידא דפועלים - גשמים שירדו - הפסד פועלים הוא, דלא יהיב להו מידי, דאמר להו: מזלייכו גרם. **לא סיירא מאורתא פסידא דבעל הבית** - דאמרי ליה: מי יימר דלדעתא דההוא ארעא אגרתן? לדוולא - להשקות שדות. **ואתא מטרא** - והשקה אותה, ואינה צריכה לדוולא. **אתא נהרא** - גדל הנהר ועלה, ונכנס בחריצין העשויין בשדה ומהן היא שותה, ואינה צריכה לדוולא. **פסידא דבעל הבית** - דפועלים אינם יודעין במנהג שדהו שיהא נהר עולה להשקותו, אך הוא היה יודע. **ופסיק נהרא** - שממנו משקין. **אכלושי דמחוזא** - במחוזא שהוא עירו של רבא היו בני אדם הרגילים לשאת משאות תמיד, וכשיושבין בטלים קשה להן. **יד פועל על העליונה** - ואפילו הוא חוזר בו, כדכתיב (ויקרא כה) כי עבדי הם ולא עבדים לעבדים, ומהכא יליף לה בפרק קמא דקדושין (כב, ב). **פשיטא** - דכי גמרי שני סלעים הוא דשקלי. **דאייקר עבידתא** - הוקרו פועלים. **ואימרו** - לשון הפרש ונזור אחר ומתרחק מן הדבר, ובלשון המקרא דומה לו כעת במרום תמריא (איוב לט). **פייסינהו** - הרבה תחנונים. **מהו דתימא** - כיון דיד פועל על העליונה. **פשיטא** - דאם סלע יפה מה שעשו נותן להם סלע, אלא מה יתן? לא צריכא דזל עבידתא מעיקרא - כששכרן היו פועלין בזול. **ואגרינהו בטפי זוזא** - ואלו לא רצו להשתכר כשאר פועלים, והוסיף להם זוז כשפסק להן סלע על חציה, לא היה ראוי אלא לסלע חסר דינר. **והשתא אייקר עבידתא** - וקם בטפי זוזא, ששאר פועלים יטלו עליו סלע. **מהו דתימא** - הואיל ולרבנן יד פועל על העליונה, מצי אמרי ליה כו'. **לא קים לכו** - לא הייתם יודעים שתהיו ראויין ליטול סלע, ואני בכך היה אפשי לשכור, וראיתי בדעתכם שלא תתרצו בפחות מסלע, ואמרתי להוסיף זוז על שכר פעולה כדי ליטול סלע להשלים רצונכם. **השתא דקים לכו** - שהכל נוטלין סלע כרצונכם - על זאת לא התניתי להוסיף. **מהן דתימא** - הואיל ואמר רבי דוסא יד פועל על התחתונה טעמיה משום דתפיס בעל הבית הוא, והשתא כי פייסוהו פועלין - מצי אמר להו וכו'. **סלע נותן להם סלע** - ואם העתיד להעשות יכול הוא לגמרו בשכירות סלע - נותן להם במה שעשו סלע. **לא צריכא דזל עבידתא השתא** - לכך יגמור בסלע, אבל

בשעת התנאי היה חציה ראוי ליותר מסלע, והן כשפסקו על כולה שני סלעים - דחוקים היו, ואוזילו גביה. **מהו דתימא** - הואיל ולרבי דוסא יד פועל על התחתונה, נימא להו: בציר זוזא אמריתו לי, בציר זוזא שקולו, והרי הכל עושים חציה בסלע - טלו אתם במה שעשיתם סלע חסר זוז. **קא משמע לן** - דאמרי ליה: כי אמרינן לך - אדעתא דלא קים לך לעשות בסלע, וראינוך שאי אפשר להוסיף נתרצינו אנו לסלע, דהוא פחות מכדי שכר פעולה. **השתא דקים לך** - אי אפשרנו בפחות מיכן, שהרי בסלע נתרצית. **שכירות** - שכיר יום. **שאני ליה בין שכירות לקבלנות** - דגבי שכירות איתא להאי טעמא דעבדי הם ולא עבדים לעבדים, אבל בקבלנות - אין זה עבד אלא לעצמו, ורבי דוסא בקבלנות מיירי, כדקתני: קיבלו קמה לקצור, ודרב בשכיר יום.

דף עזב

נותן לו שכרו - הואיל ואנוס הוא - אין לקנסו ולעשות ידו על התחתונה, - ונותן לו חצי דמי שכרו. **שמע מינה** - מדנקט אונס בתרווייהו, הא לא אניסי - לא, ואפילו שכירות נמי. **אמר רב נחמן בר יצחק** - לעולם שאני ליה, ומודה הוא בשכיר דידו על העליונה, והא דנקט אונס בשכיר - אפילו רבנן נמי אמרי ליה, דאי לא אניס לא הדר - כל שכן רבי דוסא, והא מתניתין בדבר האבוד עסקינן, ודברי הכל אין הפועל יכול לחזור בו. **כרבי יהודה** - פלוגתייהו בפרק הגוזל עצים (בבא קמא ק, ב): לצבוע לו אדום וצבעו שחור וכו' ולקמן בפירקין בבא מציעא (עח, ב) מייתי לה. **לאו לאתויי שכיר יום** - דרישא דמתניתין תנא אומנין דמשמע קבלנות, ותנא בהן ידו על התחתונה, הדר תנא כל החוזר - לאתויי פועל. **ואיבעית אימא כל החוזר בו** - לאו לאתויי פועל, דרחמנא אקיל גביה, אלא לאתויי הך חזרה דתניא וכו'. **מהיכן מגביהו** - מגבה לו חובו. **מן העידית** - ולקמן מפרש טעמא. **מלמדין אותן** - לכל הלוקח ואין לו מעות כולן אלא מקצתן, לעשות ביניהם תחלה דבר קיום, שלא יוכלו לחזור. **והרי אני נושה בו** - דכיון שעשאם עליו מלוה הוה כאילו נטלם והלוום, וקרקע נקנית בכסף. **מעידית דנכסים** - דשאר נכסיו, שאם יש לו קרקע יפה מזו - יטול בה בשוה מאתים. **לא יהא אלא בעל חוב** - לא יהא לוקח זה דינו קל, אלא אפילו הוא חמור כבעל חוב, שיש לחוש בו לנעילת דלת - אף הוא לא יפה כחו ליטול עידית אלא בינונית. **סתם מאן דזבין ארעא (לחבריה) באלפא זוזי אוזיל ומזבין** - סתם איש הקונה קרקע גדולה ויקרה

כזו אין כל כך מעות מצויות לו אלא אם כן מכר מטלטלין ושדות קטנות וצריך למכור בזול, וכי חוזר בו מוכר - נמצא זה ניזק על ידו. **ותנן הניזקין שמין להן בעידית** - לגבות מעידית נכסיו של מזיק כדכתיב (שמות כב) מיטב שדהו ישלם. **דכתב הכי** - שזקפו עליו במלוה. **במה דברים אמורים** - שיכול לחזור בו, ולא יטול זה אלא כנגד מעותיו. **בזמן** - שנתנו לו בתורת ערבון, ולא בתורת תחלת פרעון. **דאמר ליה ערבוני יקון** - יקנה הכל והאי לא אוזיל גביה למכור לו כל הקרקע בכך. **אבל** - נתנו לו בתורת תחלת פרעון - הוו להו השאר מלוה עליו. **קנה** - הקרקע כולו. **ומחזיר לו את השאר** - אפילו לאחר כמה שנים. **הא דעייל ונפיק אזוי** - האי דקתני דאי לא זקפו עליו במלוה חוזר - בדעייל מוכר ונפיק ומחזר אחר הלוקח ליתן לו מעותיו, גלי דעתיה דזוזי אנסוהו למכור, וכיון דלא יהיב ליה זוזי בשעת דחקו - אדעתא דהכי לא זבין ליה. **דזבין ליה חמרא** - חמור. **ופש** - גבי לוקח חד זוזא. **וקא עייל ונפיק** - מוכר אההוא זוזא. **כי האי גוונא** - משום חד זוזא, מי אמרינן דמצי למיהדר?

דף עח.א

מפני רעתה - דאנן סהדי דבלאו אונסא דזוזי נמי הוה מזבין לה, והאי דעייל ונפיק אזוזי - ממחר הוא לגבות, שלא יחזור לוקח. **בעא לזבוני במאה** - היה צריך למאה זוזי, ורצה למכור שדה קטנה במאה זוז, ולא מצא לה לוקחין ומכר גדולה במאתים. **וקא עייל ונפיק אזוזי** - וזה עיכבם. **לא קני** - דאנן סהדי דעל כורחו מכר המותר, ויכול לומר: לכך הייתי מחזר אחר המעות לקנות שדה קטנה תחתיה. **ולא אשכח** - לא מצא לה לוקחין מיד. **ואילו היה טורח** - טובא, לחזור אחר הלוקחין. **הוה משכח** - לוקחי שדה קטנה. **ולא טרח** - הוקשה לו הטורח, ומכר הגדולה במאתים. **ועייל ונפיק אזוזי מאי כמוכר שדהו מפני רעתה דמי** - כיון דמשום טירחא דאהדורי אחר לוקח הוקלה עליו למכור אותה בלא דוחק מעות, שמע מינה לא חביבה היתה עליו. **עד כדי שכרן** - אם עשו אצלו קצת המלאכה, ולא קיבלו כלום - שוכר עליהן, כל מה שהוא חייב להן יוסיף לאחרים ויגמרו. **שבאת חבילה לידו** - אם יש בידו משלהן הרבה, כדרך האומנים המקבלים עליהן מלאכה מביאים כלי אומנות לבית בעל הבית. **משנה. בבקעה והוליכה בהר** - בראש ההר, ואף על פי שהדרך חלק וישר - חייב, בגמרא מפרש מאי שנא רישא הכא דלא מפליג בין הוחלקה להוחמה, ובסיפא מפליג: להוליכה בהר והוליכה בבקעה. **ואם**

החליקה פטור - שבהר היא ראויה להחליק יותר, שראש ההר חד ומשופע לצדדין. **ואם הוחמה חייב** - שהבקעה מעלה הבל, לפי שההרים סביבה, ואין אויר שולט בה. **אם מחמת המעלה הוחמה** - בעלותה מרגל ההר לראשו. **חייב** - שהמעלה גרמה לה, והוא שינה להוליכה בהר. **והבריקה** - בגמרא מפרש. **או שנעשית אנגריא** - שנטלוה לעבודת המלך. **אומר לו** - משכיר לשוכר. **הרי שלך לפניך** - טלנה כמו שהיא סמויה ותלך, שאף מזלך גרם כמו מזלי, וטרח ואשר אותה בדרכים, וגבי אנגריא נמי, המתן עד שתשוב, שאף מזלך גרם ונפסיד שנינו. **מתה או נשברה** - שמפסיד כל שכרו. **חייב** - המשכיר למכור העור והנבילה לכלבים, ולהוסיף מעות ולהעמיד לו חמור, או ישכור לו אחר בדמי נבילה, שהרי חמור זה שיעבד לו, או יחזור לו שכרו. **גמרא. דקא מפליג** - בין הוחלקה להוחמה. **שמתה מחמת אויר** - לא הוחלקה ולא הוחמה ומתה מעצמה, הואיל ושינה בה - יכול לומר לו לא מתה זו אלא מחמת אויר, לא היתה לימודה ליגדל באויר הר וקשה לה, או לא היתה לימודה באויר בקעה וקשה לה. **אובצנא** - עייפות וגיעה ממשאה, הוליכה בהר - יכול לומר לו עייפות המעלה שעלתה לראש ההר הועיל לה מתחילה, על כן עייפה לה לאחר זמן כשהלכה בדרך החלקה, ויגעה תחת משאה ומתה, ואם שינה להוליכה בבקעה, ואף על פי שלא ראינו אותה מזעת ולא היום חס מאד לומר הוחמה - יש לומר: אם הלכה בהר היה האויר שולט שם ונותן בה כח ולא תיגע תחת משאה, בבקעה לא שליט בה אויר, והיא היתה חסירת כח, ויגעה לה.

דף עח.ב.

נקרא גזלן - וקמה ליה ברשותיה להתחייב בכל אונסיה וסיפא רבנן. **נותן לו דמי צמרו** - בדמים שצמר לבן נמכר בשוק, דקנייה בגזלו לשלם כשעת הגזילה. **היציאה** - דמי עצים וסממנין, ולא שכר שלם. **בשינוי** - ששינהו מכמות שהיה, ואיכא למאן דאמר שינוי קונה, בהגוזל קמא (בבא קמא ק, ב), אבל גבי החמור - לא נשתנה החמור. **מגבת פורים לפורים** - מעות שגובין הגבאין מבני העיר לחלק לעניים לסעודת פורים. **לפורים** - כולה יתנוה לעניים דפורים. **ואין מדקדקין** - לומר: דיים בפחות, והמותר יפול לכיס של צדקה. **אבל לוקחין את העגלים** - לרוב בכל המעות. **והמותר** - שלא יספיקו לאכול בפורים ימכור ויפול לכיס של צדקה. **אדעתא דמידי אחרינא לא יהיב**

ליה - וכיון דלאו אדעתא דהכי יהיב - נמצא מעות בחזקת בעלים, חוץ מן היוצאין בסעודת פורים. **דאתו למיחשדיה** - לבעל הבית בנודר ואינו מקיים, ששמעו עליו שאמר ליקח טלית לפלוני עני ולא קנה לו. **נהוריתא** - מוליי"א בלעז (כתם לבן בעין), היוצאת בשחור העין. **אבזקא** - התולעים התליעו רגליה. **אבזקא במילתא דמלכא** - ראיתי עש שאוכל שיראים של אוצר המלך. **בטלי כסף** - כלי פשתן. **בטלי זהב** - כלי צמר צבועין אדום. **וקטלוה** - שאין עש אוכל כלי פשתן. **אבל אנגריא שאינה חוזרת** - הוה ליה כמתה או נשברה. **אם בדרך הליכתה ניטלה** - שהאנגריא מוליכתה לדרך שהיה זה רוצה להלך. **אומר לו הרי שלך לפניך** - שכן דרך אנגריא, נוטל חמורו של זה ומהלך בעליה אחריה, וכל חמור שפוגע בו ראשון - נוטלו, ומחזיר לו את שלו, והשני חוזר אחר חמורו עד שפוגע באחר, הלכך אומר לו: הואיל ואף מזלך גרם - שכור חמור אחר ולך אחריו, עד שיפגע בחמור אחר. **הבריקה או שנשתטית** - עדיין היא ראויה למשאו. **בשלמא לרב לא קשיא** - רומיא דמתניתין אהדדי, דמצי לשנויי כאן בחוזרת וכו'.

דף עט.א.

לרכוב שאני - שמא תפול תחתיו בגשר או תשליכנו באחת הפחתים. **ואין לו עליו** - אין לשוכר על המשכיר. **אלא תרעומות** - שהשכיר לו חמור כחושה. **דשכיח למיגר** - מוצא חמור אחר כאן לשכור. **אם יש בדמים** - של נבילה. **ליקח** - בו חמור כל שהוא. **יקח** - וישלים דרכו, דהא שיעבד לו חמור זה, ותנן במתניתין: מתה חייב להעמיד לו חמור אחר, ומשני בשאין בדמיה ליקח. **ופרכינן: ואם יש בדמיה לשכור** - ימכור שוכר זה את הנבילה באשר הוא שם, וישכור חמור לעצמו, דהא שיעבד לו חמור זה, ותנן במתניתין: מתה חייב להעמיד לו חמור אחר. **לא מכלינן קרנא** - וכי תנן במתניתין: חייב להעמיד לו חמור [אחר] - היכא דמתה בעודה בבית הבעלים, דמוסיף ולוקח חמור ולא כליא קרנא, אבל למוכרה ולהוציא הדמים לשכור אחרת לא. **יבש האילן** - מי שמישכן אילן לחבירו כי הני משכנתא דסורא, דכתבי במשלם שנייא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף לעיל בבא מציעא (סז, ב). **שניהם אסורין בו** - לבקע עצים ולשרוף, דאי שריף ליה לוח - כליא קרנא דמלוה, ואי שריף ליה מלוה - כליא קרנא דלוה. **הדרא ארעא** - דשדה זו שהן לוקחין בדמי העצים, ושמא יפגע יובל בתוך שני המשכונא, וקא כליא קרנא דלוה. **שאינה חוזרת**

ביובל - אלא ימתין עד ששים, ותחזור לו. **והארץ לא תמכר לצמיתות** - כאן פירש לך טעמו של מצות יובל, אלמא אין היובל מוציא אלא קרקע, שאם לא היתה מצות יובל היתה נצמתת. **הכי גרסינן: אלא הכא במאי עסקינן בזמן שאין היובל נוהג** - דלא כליא קרנא. **ניצלחיה לציבי** - אי לא למכליא קרנא חייש למה ליה ליקח בו קרקע יבקע המלוה את העצים וישרפם. **זימנין דשלמו ליה ימי משכנתא** - שנים שהיה האילן ממושכן לו יכלו לפני היובל ארבע או חמש שנים, ואותן שנים יאכל ליה את הפירות קודם שתשוב לבעלים, ולעולם מכלינן קרנא. **אם נתן** - את השכר, ואפילו כולו. **לא יטול** - כדמפרש לקמן: דהתובע ידו על התחתונה. **אם נתן לא יטול** - בתמיה: והלא טענת התובע בריא וחזקה מטענת הנתבע, דאמר ליה הב לי ההיא ספינתא גופא, דהא אמרת לי ספינה זו ואנא מייתינא כאן חמרא, ואוליך למקום שהתנית, דהא אנא יין סתם אמרי, וכיון דבעל היין יכול להשלים תנאו - חייב הספן להעמיד לו ספינה.

דף עט.ב

נימא ליה הב לי ההוא חמרא - גופיה, ואנא מייתינא ספינתא אחריתי הואיל והספן יש בידו להשלים תנאו וזה מעכב - ישלם כל השכר. **לא משכחת** - להא דר' נתן. **אלא ביין זה וספינה זו** - ולא ביד זה וזה להשלים, הלכך יד תובע על התחתונה, דאמר ליה היאך אנא לא מעכבנא מכי מייתית דידך. **חולקין** - אם קבל - יחזיר החצי, ואם לא נתן - יתן החצי, שהרי ביד שניהם להשלים ואם יעכב הנתבע מליתן החצי - יעשה תנאו. **השוכר את הספינה ופרקה לה בחצי הדרך** - קא סלקא דעתיה שכרה עד מקום פלוני בכך וכך, וכשהגיע לחצי הדרך פרקה והוציא חבילותיו ממנה. **ואין לו** - לבעל הספינה עליו אלא תרעומת. **לאגורה** - להשכירה לאחרים. **רפסתא דספינה** - ריעוע הספינה, שמתרועעת בהוצאת חבילות והכנסת חבילות. **דפרקה לטועניה בגויה** - בחצי הדרך הוסיף לתת בה חבילות שהיו לו לשם, והוא התנה מתחילה לכך ליתן בתוכה כאשר ירצה, והשכר לפי חשבון המשואות והדרך, הלכך נותן לו שכר תוספת המשאוי של חצי הדרך. **משום שינוי דעתא** - הייתי סבור ללכת מהר ולחזור מהר. **לאשלא יתירתא** - צריך אני לקנות חבלים ביוקר כאן שכשהספינה מכבדת צריך להפליגה אל אמצעית הנהר למקום מים עמוקים שלא תהא גוששת, וצריך חבלים ארוכים, ואתה לא

הודעתני שאכניס חבלים הצריכים לה. **חמר נמי ליעכב** - השוכר, שלא יניח עליה אלא מזונות של יום אחד. **מאוונא לאוונא** - ממלון דלילה למלון דלילה. **למטרח** - לחזור ולשאול בעיר מי מוכר מזונות. **ואשה בין גדולה ובין קטנה** - פסק לרכוב עליה אשה - מרכיב עליה כל אשה שירצה, בין שהיא גדולה ובין שהיא קטנה, . **השתא מניקה** - שהיא שני גופים והוולד כבד, אמרת תרכב עם וולדה. **מעוברת** - דחד גופא הוא, מיבעיא. **שמע מינה** - מדקתני אפילו מעוברת דמשמע שהמעוברת כבידה מן הריקנית. **האי ביניתא** - דג הנמכר בשוק במשקל. **אכרסה תקלה** - לפי כריסה כובדה אם כריסה גדול משקלה יותר. **למקח וממכר** - אם ראית דג שכריסו גדול לא תקנהו במשקל אלא אם כן יוציא את מעיו.

דף פ.א.

משנה. **השוכר את הפרה לחרוש וכו'** - וכל כלי המחרישה לבעל הבקר, ונערוי הולכין עם בהמתו, וזה אוחוז הדרבן לכוין הפרה לתלמיה וזה הולך אחר המחרישה ומכביד היתד בקרקע שבו הברזל שקורין קולטר"א בלעז (להב המחרשה), והוא קנקן דמתניתין. **חייב** - שהרים קשים לחרוש, שהסלעים שם. **ודש בתבואה פטור** - אם החליקה. **גמרא. והיכא דלא שני** - ואין לבעל הפרה לתבוע לו כלום, ואלו שהיו בפעולתו המנהיג והאוחוז יחד - שכירים היו, איזה מהן פושע בשבירת הקנקן? דנקיט פרשא - מרדע, הוא משלם, שלא כוון את הפרה יפה, ועל ידי שעיוות את השורה של מענה - נשבר הקנקן. **דנקיט מנא** - קנקן. **משלם** - שהעמיק יותר מדאי בארץ. **והלכתא דנקיט מנא משלם** - שאילו לא העמיקו יותר מדאי לא היה נשבר בעיוות השורה. **ואי דמחזקא בגונדרי** - שהיה ידוע להם בהר שמעלה אבנים וצונמא וטרשין. **תרוייהו משלמים** - שהיה להם להזהר מאד, ובדבר מועט שעיוות אף המנהיג הוא נשבר, והוי דבר המוטל בספק. **היה בה מוס אחד** - אחד מן המומין הללו היה בה. **וסנפו בין מומין אחרים** - שלא היו בה. **הרי זה מקח טעות** - לפי שהכיר הלוקח בשאר מומין שאינן, וכסבור הוא בכולן משקר, אלא להשליך מעליו תרעומת הוא אומר, הילכך מקח טעות הוא, דאדעתא דהכי לא זבן. **מוס זה ומוס אחר** - שפירש לו שם אותו מוס לבדו, ואמר לו: מוס זה בה, ועוד מומין אחרים. **אין זה מקח טעות** - דכיון דאותו המוס הזכיר לו לבדו - בו היה לו לבדוק. **וסנפו** - חברו, כמו סניפין עשאום דתענית

(כה, א). **נכפית** - נופלת מחולי. **משועממת** - משוגעת. **היה בה מוס אחד** - מאלו המומין, והשאר אין בה. **היו בה כל המומין הללו** - ואינו מקפיד אלא על האחד, ובא וטוענו: כסבור הייתי שאתה כולל בה מה שאין בה ומה שיש בה, ואילו ידעתי שזה בה לא הייתי לוקחה, מאי. **אפילו** - לא גרסינן, והכי גרסינן: הכי אמרינן משמיה דרבא היו בה כל המומין האלו אין זה מקח טעות. **משנה. והביא עליה שעורין** - שהם קלים מחטין. **חייב** - בקילקולה אם הוסיף שלשה קבין, ולא אמרינן הואיל והשעורין קלים - יש לו להוסיף עד כדי כובד לתך חטין, שמשא החמור לתך חטין חצי כור. **מפני שהנפח קשה לבהמה כמשאוי** - וכיון דנפח לתך שעורים כנפח לתך חטין - קשה לה תוספת. **והביא לתך שעורים** - שלא הוסיף. **פטור** - אם מתה. **גמרא. קשה כמשאוי** - כדפרישית, אף על פי שאין משאן כבד כמשא החטין - הרי נפחן כנפח חטין, והנפח כמשאוי. **ניפחא כתקלא** - נפח קשה כמשקל, הואיל וניפחן שוה - הרי הוא כמשקל שוה. **ואם הוסיף שלשה קבין** - דהוא שיעור תוספת לחמור לקלקל - **חייב. קשה למשאוי** - אם השוה כובד השעורין לכובד החטין, כגון שהוסיף סאה שלמה על הלתך - הרי הרבה הנפח, ורוב הנפח קשה למשאוי, והוי נפח זה תוספת לקלקול החמור. **תיקלא כתקלא** - אינו חייב עד שישוה כובד השעורים לכובד החטין, דליהוי נפח זה תוספת, אבל נפח שוה ומשקל חסר - לא אמרינן נפח השוה הרי היא כמשקל וליחייב בתוספת של שלשת קבין, דקשה למשאוי תנן ולא קשה כמשאוי. **מאי לאו שלשת קבין** - כאביי. **לא סאה** - והכי קאמר: להביא לתך חטין והביא לתך שעורין - פטור, ואף על פי ששינה שהרי שינה להקל, ואם הוסיף עד כדי משקל החטין - חייב משום תוספת הנפח. **הכי קאמר וכו'** - ומילי מילי קתני, והאי וכמה יוסיף לאו אלהביא חטין והביא שעורין קאי.

דף פ.ב.

שש עשרה - תוספת סאה, להשוותן למשאוי החטין. **חייב** - בשביל הנפח. **הא שלשת קבין פטור** - כדרבא. **במחיקתא** - אני שמעתי שעורין שהתליעו וכן בפירוש תשובת הגאונים, אבל לדידי קשיא לי, מה לי התליעו ומה לי לא התליעו, והרי יש כאן נפח של לתך ושלשת קבין וקתני פטור, ולאביי נפח כמשאוי דהא לאו התליעו נמי שעורין קלים הם ומחייב להו אביי משום ניפחא, ונראה לי שמשא החמור לתך, ומדידתן טפופות חמש עשרה סאין

ולא מחוקות, ומוקי לה אביי בשש עשרה מחוקות שהמחק פחות שלשה קבין, ואין כאן אלא תוספת נפח שלש קבין של לתך טפופות, טפופות - לא מחוק ולא גדוש. **מחוקות** - ריש"ש. **קב לכתף** - קב הוי תוספת לאדם הנושא בכתף, וחייב המוסיף בקלקולו, מכאן אתה למד שמשא אדם בינוני שלשים קב שהן חמש סאין, דתנן: תוספת החמור שלשה קבין שהן חצי סאה, ומשאו לתך חמש עשרה סאין, אלמא: תוספת אחד משלשים במשא הוא, ואשמועינן דאם הוסיף עליו קב - חייב, לקמן פריך: והרי הוא בן דעת, אי לא מצי ביה - לשדייה אארעא. **אזריב לעריבה** - לתך הוי תוספת למשאוי ספינה קטנה. **כור** - הוי תוספת לספינה בינונית. **בשחבטו לאלתר** - לא הספיק לפרק המשא מעל כתפו עד שרביץ תחת משאו. **בת תלתין כורין** - צריכה שתהא [גדולה, ותהא] בכך הולכת על פני המים, דהא תוספת אחד משלשים הוא, ומדקתני כור לספינה - שמע מינה ספינה בת שלשים. **הכי גרסינן** - אמר רב פפא שמע מינה סתם ספינה וכו' למאי נפקא מינה למקח וממכר. **משנה. כל האומנין** - קבלנין המקבלין עליהן לעשות המלאכה בבתייהם. **שומרי שכר** - להתחייב בגניבה ואבידה, וטעמא מפרש בגמרא. **וכולן שאמרו טול את שלך** - שכבר גמרתיו, ומשתוציאנו הבא מעות, שאיני מעכבו לתופסו על שכרי - הרי הוא מעתה שומר חנם. **הלוהו** - מעות על המשכון. **שומר שכר** - שכר מצוה. **הלוהו מעות שומר חנם** - דלית ליה לר' יהודה שכר מצוה לענין דינא. **הלוהו פירות שומר שכר** - דדרך פירות להרקיב. **מותר אדם להשכיר** - לאחרים. **משכנו של עני** - שבידו. **להיות פוסק עליו** - שכר. **והולך** - תמיד, ופוחת מן החוב, ובגמרא מפרש איזה משכון קאמר. **גמרא. שוכר** - בהמה. **כיצד משלם** - דשומר חנם ושומר שכר ושואל כתיבי, שוכר לא כתיב ומהו דין חיובו לענין גניבה ואבידה, פטור או חייב? רבי יהודה אומר כשומר שכר - הואיל ולהנאתו הוא אצלו, אף על פי שנותן שכר פעולתו - שומר שכר הוא, דאי לא יהיב שכר - הוי שואל וחייב באונסין, השתא דיהיב ליה אגרא - לא הוי שואל, והוי שומר שכר. **רבי מאיר אומר כשומר חנם** - דקא יהיב אגר מלאכתו, ואינו נוטל שכר על שמירתו, ואומן דמי לשוכר, שלהנאת שכר אומנותו היה אצלו, אבל לא שכר שמירה הוא נוטל, אלא שכר פעולה. **דקא יהיב ליה טפי פורתא** - שאי אפשר לצמצם שכר קבלנות לשכר דמי פעולה, שלא יטול יותר. **מי לא עסקינן דקא משוי ליה** - אוזיל משאר משכירי בהמה, מי לא אמר רבי מאיר נמי דהוי שומר חנם? משוי - לישנא דמוזיל ומשכיר

בשוה, כמו (סוכה לד, ב) אשוי זביני (בבא מציעא נב, א) ושוי לכרסיך. **ואיבעית אימא** - אי נמי דמי אומן לשוכר קא מיתוקמא מתניתין כרבי מאיר כדמחליף וכו', ומהדר לאוקמא כרבי מאיר משום דסתם משנה רבי מאיר. **תנן התם** - לקמן בפרק השואל בבא מציעא (צח, ב) אמר לו השואל שלח אותה לי ביד עבדך או שלוחך. **ושלחה ומתה** - כדרכה, בדרך קודם שתיכנס לביתו. **חייב** - באונסים שמשעה שמסרה לשלוחו במצות השואל נתחייב השואל באונסיה, ואם לא אמר לו שלח, אלא המשאיל שלחה לו כשאמר לו זה השאילני פרתך, אמר לו הן, ועמד ושלחה ומתה בדרך - פטור. **וכן בשעה שמחזירה** - אם מסרה השואל ליד השליח להשיבה לבעלה, ולא אמר המשאיל שלחה לי ביד פלוני ומתה - חייב, דלא קמה ברשותיה דמשאיל. **לא שנו** - שהשואל חייב בה, עד שתבא ליד המשאיל. **אלא שהחזירה בתוך ימי שאילתה** - שאמר ליה: השאילני עד זמן פלוני והחזירה בתוך הזמן, דהתם אכתי לא כליא שאלה עד דאתיא ליד בעלים. **אבל לאחר ימי שאילתה פטור** - ואפילו בביתו של שואל מתה משכלו הימים - אינו שואל עליה. **וכולן שאמרו וכו'** - טעמא דגלי דעתיה שאינו חפץ להיות עוד שומר עליה.

דף פא.א

הא גמרתיו שומר שכר - ולא אמרינן: כיון שידעו הבעלים שכלו ימי האומנות ולא שלחו והביאום פטור השומר, וגבי השואל נמי, אף על פי שידעו הבעלים שכלו ימי השאילה - שואל הוא. **לא** - תידק הא גמרתיו שומר שכר הוא, אלא הכי דייק מינה. **הא הבא מעות** - דגלי אדעתא דתפיס ליה אאגריה - שומר שכר הוא. **אבל גמרתיו מאי שומר חנם** - דכל כמה דלא גלי דעתיה, ולית לן למימר דתפיס ליה אאגריה - כלתה שמירת שכר פעולה, מדגמריה ואודעיה, וגבי שואל נמי כלתה שמירת שאלה מדידעו הבעלים שכלו ימי השאלה, דהתם לאו לאודועי בעי, דהא ידע שלכך וכך ימים השאילה לו. **שומר חנם נמי לא הוי** - דאינו שומר לו עוד קאמר ליה. **קא משמע לן** - דאינו תופסו על שכרו הוא דקאמר ליה, אבל מדין פקדון - לא סליק נפשיה. **מאי לאו הוא הדין לגמרתיו** - והאי דנקט טול את שלך - לאשמועינן מינה דשומר חנם מיהת הוי, כדאמרן. **וכן בשעה שמחזירה** - כל כמה דלא אמר ליה משאיל שלח - קמה ברשותיה - דשואל, כי היכי דבשעת שאלה קיימא ברשות משאיל עד דאמר ליה שואל שלח, וקא סלקא דעתן דמשכלו ימי שאילה

קאמר, דדמי לגמרתיו. **פטור משואל** - מאונסין. **וחייב כשומר שכר** - בגניבה ואבידה. **הואיל ונהנה** - בשאילה. **מהני** - להיות עליה שומר שכר עד שתגיע ליד הבעלים. **לשגרן לבית חמיו** - סבלונות לארוסתו. **כפי טובת הנאה** - שיחזיקו לי טובה שפקדתיים בסבלונות. **ונאנסו בהליכה חייב** - דהואיל וקצץ דמיהן, ומשכן לשם לקיחה - הרי הם לקוחין בידו עד שידע שאינה לקוחה, והכי נמי אמרינן בהמוכר את הספינה (בבא בתרא פז, ב), אמר שמואל: הלוקח כלי מן האומן על מנת לבקרו, ואם אין בו מום יקחנו ונאנס בידו - חייב, והוא דקיצו דמיה. **בחזירה פטור** - מאונסין, מפני שהוא כנושא שכר בחזירה ולא כשואל, ומהו נשיאות שכרו - הואיל ונהנה, שנתפאר בהן, והיינו כוותיה דאמימר, דאף על גב דיהיב ליה כפי טובת הנאה שבהן - הוי עלייהו שומר שכר אחר שכלתה שמירת המקח, הואיל ונהנה, כל שכן גבי שאלה דלא יהיב ליה מידי. **שמור לי ואשמור לך שומר שכר** - וחייב אם נגנבה. **ואמאי שמירה בבעלים היא** - בעליו של חפץ זה שנגנב במלאכתו של שומר היה, שאף הוא משמר היה לו, וכתיב אם בעליו עמו לא ישלם ודרשינן לקמן: עמו במלאכתו, ואע"ג דבשואל כתיב - לקמן דרשינן ליה נמי אכולהו שומרינן, בפרק השואל (בבא מציעא צה, א). **ואני אשמור לך למחר** - דלאו במלאכתו הוא השתא. **השאילני ואשאל לך** - אין זה שואל להתחייב באונסין, שאין כל הנאה שלו, שאף הוא משאילו. **שמירה בבעלים היא** - אשמור לי ואשמור לך קאי, ששניהם זה במלאכתו של זה, אבל השאילני כליך ואני אשאל לך כליי, שמור לי ואשאלך או השאילני ואשמור לך - אין כאן בעלים של חפץ במלאכתו של שומר. **אהלויי** - מוכרי אהל שמכבסים בו בגדים, והוא עשב, ואיכא דאמרי אהלות, והוא מין בושם. **זיל ואפי לן** - קא סלקא דעתך יומא דידיה הוה, דהשתא לא הוה אינהו בשמירת טליתו אלא כשומרי חנם, ואצטריך למימר פשעו בה, דאי לא - לא מיחייבי. **פשיעה בבעלים** - שאף הוא במלאכתן היה. **איגלאי מילתא דהיא שעתא שכרא הוה שתי** - ולא היה במלאכתן, שעדיין לא התחיל לאפות, ונמצא שבשעה שנעשו הן שומרינן - לא מסר עצמו להיות מלאכתן עליו, אבל אם נתעסק מיד ואפה, ולאחר שאפה שתי שכרא, ובאותה שעה אבדה טליתו - פשיעה בבעלים נמי הויא, הואיל וכשנעשו שומרינן היה במלאכתן, דאמרינן לקמן בבא מציעא (צה, ב): היה עמו בשעת שאלה - אינו צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה. **הניחא למאן דאמר** - בפרק השואל (שם בבא מציעא דף צ"ה) פשיעה בבעלים פטור

- היינו דאיכסיף. **אלא למאן דאמר פשיעה בבעלים חייב** - שלא נאמרה פטור בבעלים אלא בשואל ושומר שכר שחיובן בלא פשיעה, אבל שומר חנם שחיובו אינו אלא בפשיעה - אינו פטור משום בעליו עמו, הואיל ופשע, אמאי איכסיף? בההוא אגרא וכו' - והווי להו שומרי שכר.

דף פא.ב

עד דאתא אגניב - בלא פשיעה וחייבינהו משום גניבה דשומר שכר. **סדינא** - של פשתן, ואין מים מכבידין אותו כל כך. **סרבלא** - גלופקרא שקורין קו"ץ (מעיל עבה), והוא של צמר, והרבה מים נבלעין בו ומכבידין אותו, לפיכך פשט הסרבל ונתכסה בסדין. **שאלה בבעלים היא** - שבשעת השאלה היה המשאיל במלאכתו של שואל, ונשא סרבל שלו על חמורו, ומעביר לו על אמת המים. **במקום עדים** - דאנן סהדי שאין אותו הדרך בלא מים. **הנח לפניך אינו לא שומר חנם כו'** - כיון דאמר ליה לפניך - תיב ונטר לך קאמר ליה. **לימא** - [הני] סתמא תנאי היא. **אם הכניס ברשות** - משנה היא בפרק שור שנגח את הפרה (בבא קמא מז, א) בקדר שהכניס קדירותיו ושברן שורו של בעל הבית, או הכניס שורו ונגחו שורו של בעל הבית, או שהכניס פירותיו ואכלתו בהמתו. **בעל חצר חייב** - בנזקו דכי אמר ליה עול - עול ואנטר לך קאמר ליה, והוא הדין הנח סתמא בשוק. **רבי אומר בכולן אינו חייב** - דעול ותיב ונטר לך קאמר ליה, והוא הדין להנח סתמא בשוק. **דבת נטורי היא** - שאין אדם מכניס דבר לתוכה אלא להשתמר בה, דאין טורח בשמירתה. **עול דאינטר לך קאמר ליה** - שאין שמירה קשה עלי. **דאי לאותובי רשותא בעי למישקל מיניה** - בתמיה. **ישבע** - שלא פשע, דשומר חנם הוא עליו, דאין אדם נוטל משכונו לגוביינא אלא להיות בטוח במעותיו, שלא יוכל לכפור, ולעולם שומר חנם הוא עליו, שאם אבד - יגבה ממקום אחר. **אבל הלוהו אלף זוז בשטר והניח לו משכון עליהם דברי הכל אבדו מעותיו** - דהא משכון ודאי לגוביינא שקל, לגבות הימנה, דסתם שטר יש בו שעבוד קרקעות, ויש לו מהיכן לגבות ובטוח הוא, וגם לכפור אינו יכול - דהא קאי שטרא, הלכך, לאו לזכרון דברים נקטיה. **כאן שמשכנו בשעת הלואתו** - קאמר ר' אליעזר שומר חנם, ומתניתין כשמשכנו שלא בשעת הלואתו, אלא לאחר זמן, כשתבעו מעותיו בבית דין ולא שילם ומשכנו על פי בית דין, דההוא ודאי לגוביינא שקליה.

דף פ.ב.א

על המשכון - בשעת הלואה משמע. ומתניתין - שהלוהו פירות. אי הכי קמה ליה מתניתין דלא כרבי עקיבא - דקתני: אבל אם הלוהו מעות - שומר חנם, ואנן קיימא לן במסכת סנהדרין (פו, א) בכולהו סתמי: סתם משנה - ר' מאיר, סתם סיפרא - ר' יהודה, סתם ספרי - ר' שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא. לימא - רבי אליעזר ורבי עקיבא. בדלא שוי שיעור זוזי קא מפלגי ובדשמואל פליגי - דאי בדשוי מודה רבי אליעזר דלגוביינא שקליה, ובדלא שוי פליגי, דלרבי אליעזר לית ליה דשמואל, דאמר: אבוד אלפא זוזי וסבר דקביל לגוביינא, הא לית ליה לרבי אליעזר, דכיון דלא שוי - לזכרון דברים בעלמא הוא דנקיט ליה, ושומר חנם הוא, ורבי עקיבא אית ליה דשמואל, ואמר: סבר וקביל בתורת משכון, וכל כמה דלא מיהדרי ליה - לא לגבי. דכולי עלמא לית להו דשמואל - דלרבי אליעזר לא מפסיד כלום, ולרבי עקיבא אינו מפסיד אלא כנגד המשכון. שקונה משכון - לכל מילי, להתחייב באונסין. אימור דאמר רבי יצחק במשכנו שלא בשעת הלואתו - דהא קרא במשכנו על ידי שליח בית דין כתיב, דכתיב לעיל מיניה בחוץ תעמוד ומוקמינן לה לקמן בבא מציעא (קיג, א) בשליח בית דין, וההוא ודאי קני, דלגוביינא שקליה, וליכא לדמוייה למשכנו בשעת הלואתו, ובהך פלוגתא דרבי אליעזר המלוה על המשכון קתני. והכא בשומר אבידה קא מפלגי - דטעמא דרבי עקיבא משום דשומר שכר מצוה הוא, והעוסק במצוה - פטור מן המצוה, דאי בעי לא יהיב ריפתא לעניא. שומר אבידה - שמצא אבידה והכניסה אל תוך ביתו, כדכתיב (דברים כב) ואספתו אל תוך ביתך. כשומר שכר - מצוה. לימא דרב יוסף תנאי - דהא רבה ודאי תנאי היא, דהא רבי עקיבא לית ליה דרבה, ולית ליה לאוקמי פלוגתייהו בטעמא אחרינא - דהא אהדרן בכמה טעמי, ולא אתוקמא, אלא לרב יוסף מי מיבעיא למימר תנאי, דרבי אליעזר לית ליה דרב יוסף? בשומר אבידה דכולי עלמא אית להו דרב יוסף - כלומר, רבה הוא דדחיק לאוקמי מילתיה כתנאי, אבל רב יוסף אמר לך: רבי אליעזר נמי קאי כוותי, היכא דאיכא מצוה, כגון שומר אבידה, והכא היינו טעמא דפטור - דקא סבר אין כאן מצוה.

דף פ.ב.ב

במלוה צריך למשכון - להשתמש בו, ולפסוק עליו להיות פוחת מן החוב והולך קמיפלגי, ורבי עקיבא סבר: אפילו הכי איכא מצוה. **מרא** - פושי"ר (מעדר). **פסל** - דולייר"ה (מפסלת). **קרדום** - כישנא"ה (קרדום, כלי בעל שני קצוות חדים). **משנה**. **ישבע** - שלא פשע, ויפטר, ובגמרא מפרש טעמא אמאי פטור שומר שכר בשבועה, הא בלאו פשיעה נמי חייב, שאין זה אונס, אלא כגניבה ואבידה, שהן קרובין לאונס ופשיעה. **רבי אליעזר אומר זה וזה ישבע ותמיה אני וכו'** - כלומר: אף אני שמעתי מרבתי כרבי מאיר, אבל תמיה אני על זה ועל זה היאך נפטרין בשבועה, ובגמרא מפרש תמיהה. **גמרא**. **נתקל לאו פושע הוא** - דקאמר: ישבע שלא פשע פשיעה אחרת, דהא ודאי בציר מנתקל לא הוי, ועוד: דהא פוטר לנושא שכר - אלמא אונס חשיב ליה. **וקיימא לן** - בבבא קמא, בהמניח את הכד (כט, א). **האי כדיניה** - דודאי נתקל לאו פושע הוא, ונושא שכר ישלם, דאי נמי לא הוי פושע - דיניה לשלם. **התינח במקום מדרון** - דאיכא למימר קרוב לאונס הוא. **שלא במקום מדרון** - ודאי פושע הוא.

דף פג.א

ואפילו במקום מדרון נמי - היאך נפטר בשבועה במקום שבני אדם רגילין להלך, אלא אם כן מביא עדים? היכא דאיכא ראיה - במקום שעדים מצויין. **נייתי ראיה** - ולא יפטר בשבועה כאיסי, ור' מאיר אית ליה נתקל אונס הוא, הלכך שומר שכר נמי פטור, ודאיסי לית ליה. **הכי גרסינן: ורבי חייה בר אבא וכו'** - ולא גרסינן אלא, ומילתא באפי נפשיה מתרץ הא דרמינן לעיל דרבי מאיר אדרבי מאיר בנתקל, ואמר רבי אלעזר תברא וכו' ורבי חייה בר אבא פליג אדר' אלעזר, ואמר: לעולם חד תנא הוא, ונתקל ודאי פושע הוא, והכא היינו טעמא דמיפטר בשבועה. **שבועה זו תקנת חכמים** - להיפטר בה, ולקמיה מפרש: מאי משתבע, הא פשע. **שאם אי אתה** - פוטר מן התשלומין כשנתקל, אין לך אדם וכו' שדואג שלא יכשל ותשבר. **היכי משתבע** - לרבי חייה בר אבא אליבא דרבי מאיר - הא ודאי פושע הוא. **ואתא רבי יהודה** - לאיפלוגי ולמימר: נתקל לאו פושע הוא, אלא קרוב לאונס ולפשיעה, ודמי לגניבה ואבידה, ותקנת חכמים אין כאן, אלא האי כי דיניה והאי כי דיניה. **אין גמרא כרבי מאיר** - דשניהן פטורין בשבועה שמעתי אף אני, ומיהו, תמיה אני: דבשלמא שומר חנם משתבע דלא פשע, דאנא בעלמא כרבי יהודה סבירא לי

דנתקל לאו פושע הוא, ולאנו אנוס, אלא שומר שכר כו'. **ברסתקא** - רחבה.
זיזא - קורה היוצא מן הכותל ובולטת לרשות הרבים. **אייתי ראייה** - ואינו
נאמן בשבועה, אלא בעדים. **זבינית לך** - קניתי לך. **ותקיפו להו** - החמיצו.
קלא אית להו - אימת החמיצו, ואצל מי היו, ושל מי היו, שמא שלך היו, או
קנית חומץ בדמים פחותים, ולא אצלך החמיצו. **דדרו באגרא** - מוט כפוף
באמצעו ונותנו על כתפו, ונושא שני בדין בשני ראשיו, ונושא בו משא כבד.
משלם פלגא - פועל שקבל עליו להוליך חביות ממקום - למקום, ונשאם
באותו מוט ונשבר - משלם פלגא. **מאי טעמא נפיש לחד** - ולא היה להטעינו
לבדו. **וזוטר לתרי** - וכיון דאינו ראוי לשני משאות - דרך בני אדם להתחזק
ולטוענו כאחד, הלכך דמי נמי לאונס. **דדרו בדיגלא** - עץ מפוצל בראשו,
וקושר בו משא שני בני אדם ומכניס צוארו בין שני פצליו, ומוטל על שתי
כתפיו, וקורין אותו בלשון אשכנז גבל"א (מין קלשון, מלגוז), וראשו של
מטה ארוך, וכשעומד לפוש מציגו בקרקע. **משלם כוליה** - שפשיעה היא,
שהרבה במשא של בני אדם. **שקולאי** - נושאי משאות, ותברו ליה שלא
במקום מדרון, ובפשיעה, אי נמי בדיגלא. **בדרך טובים** - לפנים משורת הדין.
וארחות צדיקים תשמור - סיפיה דקרא הוא. **הדרן עלך השוכר את האומנין.**
משנה. השוכר - את הפועלים. **אינו יכול לכופן** - בגמרא פריך: פשיטא.
מתיקה - ליפתן. **בשעתו** - בעת מלכותו, דמלך והדיוט הוה. **שהם בני אברהם**
יצחק ויעקב - וסעודתו של אברהם גדולה משל שלמה, כדמפרש בגמרא. **עד**
שלא התחילו במלאכה - דאין כאן אלא דברים, ודברים אין בהם משום
מחוסרי אמנה, דאילו משהתחילו - לא תוכל לחזור. **גמרא. דטפא** - הוסיף
על שכרן משאר פועלין.

דף פגב.

בכניסתו - לעיר. **משלו** - צריך לוותר משלו אצל בעל הבית, ולהחשיך אצלו.
ובציאתו - למלאכתו בבוקר. **משל בעל הבית** - אינו צריך להקדים, אלא עם
הנץ החמה. **יאספון** - החיות, דלעיל מיניה כתיב תשת חושך ויהי לילה בו
תרמוש כל חיתו יער תזרח השמש וגו' וסמיק ליה יצא אדם לפעלו ולעבודתו
עדי ערב - עד שתחשך. **וליחזי היכי נהיגי** - בעיר, והכל כמנהג המדינה, ודריש
לקיש מאי היא? בנקוטאי - שנתלקטו במקומות הרבה, ויש מקום שמקדימין
ויש מקום שמחשכין, וליכא למיסמך אלא אדאורייתא. **אלו רשעים שבו** -

שמניחין להן יכולת להלך ברשעים ואין נפרעין מהם. **תזרח השמש** - לעולם הבא. **ואל מעונותם ירבצון** - הצדיקים. **עדי ערב** - עד יום מותו. **פרהגונא** - ממונה של מלך. **תפיס גנבי** - בודק אחריהן ותופסן. **היכי יכלת להו** - להבין תחבולותם. **לאו כחיותא מתילי** - וכי לא כחיות נמשלו, שמתחבאות ביום במסתריהם? **דלמא** - הני דשקלת צדיקי נינהו. **הרמנא דמלכא הוא** - מצות המלך היא. **בארבע שעי** - שהיא שעת סעודה, והכל נכנסין בחנויות וסועדין. **אקדומי אקדים לגירסיה** - השכים בעוד לילה, ולכך הוא מנמנם. **ואי פועל הוא** - שכיר יום. **ואי עבידתיה בליליא** - אומן שמלאכתו בלילה. **רדודי רדיד** - תרגום (שמות לט) וירקעו את פחי - ורדידו, מותח חוטי נחושת וברזל לעשות מחטין, ואומנותו בלילה לפי שמושכו בכלי אומנותו בנקבים דקים, זה דק מזה, ואין קולו נשמע בלילה, ואפילו לא נשמע קול פטיש בביתו באותו לילה - אין לך לתופסו על כך, **דלמא רדודי רדיד**. **גנבא הוא** - ולכך הוא ישן, שניעור בלילה לארוב עוברי דרכים, או לחפור בתים. **קריינא דאיגרתא** - משל הוא. **פרוונקא** - שליח. **חומץ בן יין** - רשע בן צדיק. **יבא בעל הכרם** - הקדוש ברוך הוא, כי כרם ה' צבאות בית ישראל. **ויכלה** - ויטול את קוציו של כרם. **קרי עליה** - על הכובס. **זקפוהו** - תלאוהו. **קם** - רבי אלעזר. **תותי זקיפא** - תחת העץ. **על נערה מאורסה** - שהיא בסקילה, וכל הנסקלין נתלין. **ודאית שלכם** - מקום שיש טעם בדבר, כגון הנך דניימי בחנותא. **דיקולי דתרבא** - סלים מלאים שומן, לפי שבעל בשר היה מאוד. **בשמשא** - לנסות אם יסריח וירום תולעים. **כל תרבא לא מסרח** - אלא אם כן יש בשר עמו. **שורייקי סומקי** - גוונים אדומים, והן מין הבשר.

דף פדא.

כי האי מעשה לידיה - מינהו המלך לתפוס גנבים ולסטים. **לגבי הדדי** - פנים אל פנים. **בקרא דתורי** - צמד בקר. **בינייהו** - בין שניהן, מתחת כריסן, מתוך שכריסן גדול. **מטרוניתא** - שרית נכרית. **אינס שלכם** - שאינכם יכולין להזקק לנשותיכם. **שלהן גדול משלנו** - כריסם של נשותינו גדול משלנו. **כי כאיש גבורתו** - אבר תשמיש, לשון אחר: שלהן גדול - תאוה של אשה מרובה משל איש. **כל שכן** - שתאותה מרובה ואינכם נזקקים להן ונבעלות לאחרים. **אהבה דוחקת את הבשר** - ומתוך שתאותם מרובה על תאותנו - בשר שנינו נדחקו. **כי דקורי דהרפנאי** - סלים שעושין בהרפניא. **אישתיירי** - נותרתי.

שופרי - זיהרורי תוארו וקירון [עור] פניו. **מבי סילקי** - כשיוצא מבית האומן, שהוא צהוב ממראה להב האש. **בי סילקי** - בעלותו מן האש. **פרצידי** - גרעינין. **ונהדר ליה כלילא** - יסובבנהו שפה לפיו סביב של ורד אדום. **זיהרורי** - דנפקי מיניה על פני הארץ. **מעין** - ולא הכל. **הדרת פנים** - זקן. **עולי עין** - עולין למעלה מן העין והיא מלמטה, שהיא אינה יכולה לשלוט בהן. **חזייה ריש לקיש** - שהיה לסטים. **שוור** - קפץ. **אמר ליה** - ר' יוחנן. **חילך לאורייתא** - כמה כוחך יפה לסבול עול תורה. **שופרך** - יופיך. **לנשי** - ראוי לנשים. **ולא מצי** - לקפוץ כבראשונה, דמשקבל עליו עול תורה תשש כוחו. **הסייף והסכין** - משנה היא במסכת [כלים] (פרק יד, משנה ה). **הפיגיון** - אשפ"י (פגיון, סכין ארוכה). **ומגל יד ומגל קציר** - פלציל"א בלעז. **משיצרפס** - דקינ"ו בלעז (לצרף ברזל באש). **ליסטאה בליסטיותיה ידע** - לפי שהיית לסטים אתה בקי באותן כלי אומנות ליסטיות. **רבי קרו לי** - רבן של לסטים וראש להן הייתי. **אתאי אחתיה** - דר' יוחנן, אשתו דריש לקיש. **וקא בכיא קמיה** - דר' יוחנן להתפלל על בעלה. **עזבה יתומיך אני אחיה ואלמנותיך עלי תבטחו** - פסוק הוא בירמיה. **מצטער** - מתחרט על שהמיתו, שלא היה מוצא תלמיד ותיק כמותו. **דשף דעתיה** - נעקרה ממנו דעתו, ונשתטה.

דף פדב.

ואפילו הכי - דאמר ר' אלעזר בר' שמעון לעיל: ספיקות שלכם כך. **לא סמיך** - דעתיה אהכי, מלבקש רחמים ומחילה ביסורין, שמא חטא באחד מן הצדיקים. **באורתא הוו מייכין ליה שיתין נמטי** - בערב היו מקפלין תחתיו במשכבו ששים לבדים, שקורין פלשט"ר (לבד). **משיכלי** - כמין עריבות קטנות שמשתמשין בהן מים ושופכין, ובלשון לעז קונקר"י (קערות גדולות, עריבות). **ונגדי מתותיה שיתין משיכלי דמא וכיבא** - ומושכין מתחתיו ששים עריבות מלאות דם כאב, דם לקוי שהלבין שזבו ממנו משחין שבא עליו. **מיני לפדא** - מיני מאכל שעושים מתאנים. **אמר להו** - למכאוביו. **ביטול תורה** - שהיה עוסק בגרסתו תמיד בביתו. **את מייתת להו עליך** - אתה מביאן עליך. **כלית ממון** - במאכל ורקבון בגדים. **ספונאי** - יורדי הים באניות. **עיילו ליה שיתין עבדי** - לפי שעמד עליהן נחשול של ים, והתפללו להנצל בזכותו של ר' אלעזר, וניצולו בזכותו, וכשעלו מן הים שלחו לו דורון. **אמרה לה** -

אשתו לברתא. **בקי באבוך** - בדקי באבוך מהו עושה. **בקי** - לשון בקיאות וידיעה. **אמר** - ר' אלעזר לבתו, זילי אמרי. **שלנו** - עושר גדול משלהם. **היתה כאניות סוחר** - על התורה נאמר. **וברי** - נתחזק. **נפק לבי מדרשא** - אותו היום שלא עיכבתו אשתו. **שיתין מיני דמא** - שהראו לו הנשים לראות אם דם נדה הוא אם דם טהור, דקיימא לן נדה (יט, א): חמשה דמים הן טמאים באשה - ושאר מראות דמים טהורין. **טהרינהו** - להזקק לבעליהן בלא טבילה. **יהיו כולן זכרים** - יתעברו כולן הלילה זכרים. **רשעה זו** - מלכות הרשעה שמינתהו תופס גנבים ולא בא לבית המדרש תמיד להראות לו הנשים את דמן, לשון אחר: על אשתו שעיכבתו מלבא לבית המדרש שנים רבות. **דרתחי עלי** - על שנלקחין גנבים על ידי והיו להם קרובין. **אגניין בעיליתאי** - השכיבני בעלייתי. **במזייה** - בשערו. **ביניתא** - שער. **ריחשא** - תולעת. **חלש דעתאי** - דאגתי שמא מעתה יסריח וירקיב. **כולי האי** - משנודע לבריות שאינו חי ולא נקבר - אין זה כבודו. **פרידה** - גוזל אחד. **יש לי ביניכם** - אביו היה. **עכבריא** - שם מקום שסמוך לעירו. **לבני בירי** - שם כפר אחד שהיו קרובין. **עכנא** - נחש. **דהדרא** - ליה מערה - הקיפה את המערה כעין גלגל, וזנבה אצל פיה. **פתחי פיך** - הרחיבי זנבך מעל פיך ליתן מקום ליכנס. **לדבר באשתו** - שתנשא לו. **תמן אמרי** - בארץ ישראל אומרים המשל הזה על כגון זה. **באתרא דמריה תלא זייניה כולבא רעיא קולתיה תלא** - יתד שהיה הגבור רגיל לתלות בו כלי זיינו, הנבל הרועה תרמילו תלה בולז"א בלעז. **בתורה** - מיהת לדבריק הוא גדול ממך בתורה, אנא לא ידענא, אלא שפיך ענה בך. **אבל במעשים טובים** - אני יודעת שהוא גדול ממך, דהא קביל עליה יסורים. **רבן שמעון בן גמליאל** - אביו של רבי. **ורבי יהושע בן קרחה** - ורבנן טובא בהדיהו, אלא ששניהם גדולי הדור. **אמרי רבנן** - דבי מדרשא דיתבי אספסלי. **פרידה אחת** - בן אחד. **לאבדה הימני** - שמא תשלוט בו עין רעה. **שאינו לו אב** - דנח נפשיה דר' שמעון בן יוחי.

דף פה.א

רבי שמעון הא דאמרן - דקאמר: אתה ארי בן שועל. **בני בתירה** - במסכת פסחים, שהיו נשיאים, ובשביל שראו להלל שהיה גדול בתורה ועלה אצלן מבבל - עזבו נשיאותן ומינהו נשיא עליהן. **דחזו להלל דעדני מינייהו** - והלכות שהיו נשאלות מהן בבית המדרש נעלמות מהן, ובושין בדבר. **חביבין**

יסורין - שראה שהועילו יסורין של רבי אלעזר שלא שלטה בו רימה.
בצמירתא - אבן שבמקום קטנים. צפירנא - חולי שבתוך הפה, ושמו מישג"א
(צפדינה). אהוריירה - שומר סוסין. כיסתא - מספוא. עבר קליה - דרבי.
לקלייהו - דחיותא. תליא לרישיה בכנפי דרבי - החביא את ראשו תחת כנפי
כסותו. אמרי - ברקיעא. כנשא ביתא - מכבדת הבית. שדיין בני כרושתא -
היו מוטלין שם בני חולדה. ואפילו הכי - דלא אתא מיטרא בהנהו שני. כי הו
עקרי פוגלא - צנון. ממשרא - מן הערוגה. הוה קיימא בירא מליא מיא -
היתה הגומא עומדת מליאה מים. שוכרתו בשמונה - מחמת יופיו. אסמכיה
ברבי - שיהו קורין אותו רבי, כדי שיתקנא וישים (אל) לבו על תלמוד תורה.
ואשלמיה - מסרו לרבי שמעון ללמדו תורה. כל יומא הוה אמר - אותו הבן.
לקרייתי אנא אזיל - לעירי אני חפץ לילך. מומי עזובה דא - בשבועה הנחתי
זאת, ולא אשאל עוד לילך. ולוקח נפשות - המלמדו תורה קונה לבן. צער
מערה - שנתחבאו שם רבי שמעון בן יוחי ורבי אלעזר בנו שלש עשרה שנה,
במסכת שבת (לג, ב). שמקפח את בניו - שהיה רגיל לאמר אקפח את בני
כשנשבע. ורבי למה ליה כולי האי - לחזור על בני אחרים, לשאול אם יש לו
בן. אם תשוב - ישראל למוטב בתוכחתך - ואשיבך אלי ולפני - תעמוד,
הקדוש ברוך הוא אמר לי שאעמוד ואתקיים לפניו, אם אוכל להשיבכם. יקר
מזולל - תלמיד חכם מעם הארץ. מפיך ומפי זרעך ומפי זרעך אמר ה'
מעתה ועד עולם - הקדוש ברוך הוא אמר כך: אני ערב מעתה שלא ימוש עד
עולם. ארבעין תעניתא - שלא תפסוק תורה מזרעו. גמרא דבבלאי - גמרא
שלנו. דלא ניטרדיה - כשעלה לארץ ישראל ללמוד מפי רבי יוחנן, ואמוראין
שבארץ ישראל לא היו בני מחלוקת, ונוחין זה לזה כשמן, כדאמרינן
בסנהדרין (כד, א), ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופירוקין. קטין חריך
שקי - דאיניש גוצא הוה. דבר זה - על מה אבדה הארץ.

דף פה.ב

אמרו חכמים - מי האיש החכם. אמרו הנביאים - אשר דבר פי ה' אליו. שלא
ברכו בתורה תחילה - כשהיו עוסקין בתורה לא היו מברכין לפניה, קרא
יתירא דאשר נתתי לפניהם קא דרש ברכת אשר (נתן לנו תורת אמת)
(מסורת הש"ס: בחר בנו מכל העמים) שהיא לפנייה של דברי תורה, וכיון
דלא מברכי - גליא דעתייהו שאינה מתנה חשובה להם. תודע - מודיע לכל

ומתפאר בכתרה. **בן עם הארץ** - היינו בקרב כסילים, משפחת כסילים.
איסתירא בלגינא - סלע אחד בלגינא. **קיש קיש קריא** - מתקשקש ומשמיע
קול, ואם היה מלא סלעים - לא היה משמיע קול. **מציין מערתא דרבון** -
שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן ולהאהיל, שלא תארע תקלה על ידי צדיקים.
איעלמא מיניה - לא יכול למצוא מקומה. **ריבצת** - לאחרים, לשון (מועד קטן
ו, ב) המרביץ שדהו - משקה. **רבי חנינא** - ברבי חמא. **שדינא כיתנא** - זורע
אני זרעוני פשתן. **שדינא** - משליך. **וגדילנא נישבי** - וקולע אני ממנו רשתות
ומכמורות. **וציידנא טבי** - ואני צד צביים. **ואריכנא מגילתא** - ומתקן אני
מעורותיהן קלפים. **וסליקנא למתא** - למקום שאין מלמדי תינוקות. **לחמשה**
ינוקי - לכל אחד ספרו. **ומתנינא** - על פה שיתא סדרי משנה לשיתא ינוקי.
אקרו אהדדי - לימדו זה את זה מקראות. **ואתנו אהדדי** - לימדו זה את זה
סדרו. **לא תהא כזאת בישראל** - לא תאמר זאת בישראל. **אמש נראה לי** -
בחלום. **תקוע** - וישב בישיבה של מעלה. **ורבי יוחנן אצל רבי חייא לא** -
אמרתי אני: וכי אין רבי יוחנן ראוי לישב אצל רבי חייא? ובעורין - תרגום
דלפידין. **דמצפרא הו שפירין עיניה** - בבקר ראיתי את עיניו יפות, ולערב
ראיתיו דומות כאילו נשרפו באור. **אמרי ליה** - אמרתי לו. **דאמרי** - אמרתי
לאליהו. **גוהרקא** - קתדרא. **בוטיטי** - ניצוצות, אישטנצילוי"ש בלעז. **מתניתין**
דמר קמתנינא - תוספתא של אדוני, שסידרה לששה סדרים, אני שונה תמיד,
דרבי חייא סדרה לתוספתא, כדאמרינן בעלמא: רבי לא שנאה רבי חייא מנא
ליה, ואמרינן: כל מתניתא דלא מיתנייא בי רבי חייא ורבי אושעיא לא תותבו
מינה בבי מדרשא. **תקפי ברחמי** - מרבין בתפלה. **ומייתי למשיח בלא זמניה** -
לכך אין ניתן לי רשות להעמידן יחד. **יש דוגמתן** - שתהא תפלתן נשמעת.
פולסי - חבטת מלקות. **שמואל ירחינאה** - הוא שמואל בר אבא חבירו של
רב, ועל שהיה בקי בסוד העיבור, כדאמרינן במסכת ראש השנה (כ, ב) אמר
שמואל: יכילנא לתקוני כולה גלותא, קרי ליה ירחינאה. **אימלי לך סמא** -
בתוך העין. **אשטר לך משטר** - אמשח לך על גב העין, משטר - מטפת,
מוליו"ר בלעז (למרוח), כדאמרינן גבי כותח הבבלי (חומץ האדומי) בפסחים
(מד, א): משטר קשטר - מטבל פתו. **גובתא** - קנה חלול. **תותי בי סדיא** -
תחת מראשותיו, ובוקע כח חוזק הסם והולך דרך עצם גולגלתו ומוחו עד
עיניו. **הוה מצטער רבי למיסמכיה** - טרח ומתעסק לסומכו, לפי שחכם בקי
היה כל כך. **ולא הוה מסתייעא מילתא** - שהיתה השעה נטרפת, או לא היו

דף פ.א.

הכי גרסינן - חכים איתקרי רבי לא אתקרי. **ספרא דאדם הראשון** - שהראהו הקדוש ברוך הוא דור דור וסופריו, דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו. **רבי ורבי נתן סוף המשנה** - כל זה כתוב לשם. **סוף המשנה** - סוף תנאים, עד ימיהן אמרו איש את דבריו בבית המדרש, והיו תלמידים גורסים שמועה שמועה לבדה, ולא היו מסכתות סדורות, וסדר וקבץ על הסדר, והם כללו האמור בדורות שלפניהם וסדרו את המסכתות, ואחריהם לא יוסיפו אלא מעט. **סוף הוראה** - סוף כל האמוראין, עד ימיהם לא היתה גמרא על הסדר אלא כשהיתה שאלה נשאלת בטעם המשנה בבית המדרש, או שאלה על מעשה המאורע בדין ממון או איסור והיתר - כל אחד ואחד אומר טעמו,, ורב אשי ורבינא סידרו שמועות אמוראין שלפניהם, וקבעו על סדר המסכתות כל אחד ואחד אצל המשנה הראויה והשנויה לה, והקשו קושיות שיש להשיב ופירוקים שראוים לתרץ הם והאמוראים שעמהם, וקבעו הכל בגמרא, כגון: איתיביה מיתיבי ורמינהי איבעיא להו, והתרוצים שעליהן, מה ששיירו אותן שלפניהן, ואותן שאמרו לפניהם הקושיות והתירוצין שעליהם לא קבעום בגמרא על סדר המסכתות והמשנה שסידר רבי, ובאו רב אשי ורבינא וקבעום. **וסימנך עד אבוא אל מקדשי אל** - מקדשי - סימנא דרב אשי, אבינה - סימנא דרבינא, לאחריתם - סימן סוף הוראה. **רבה בר נחמני** - בר פלוגתיה דרב יוסף. **אגב שמדא נח נפשיה** - מחמת אימת מלכות מת. **דקא מבטל וכו'** - שנקבצין אליו בניסן ותשרי לשמוע דרשות של פסח ושל חגים, וכשמבקשין שלוחי המלך לגבות המס גולגולת של כל חדש וחדש אינם נמצאים בבתיהם. **פריסתקא** - שלית. **איקלע פריסתקא** - ללון באותו פונדק שהיה רבה נחבא בו. **אשקיה תרין כסי ודליוה לתכא** - ושדים הממונים על הזוגות מזיקין את השותה זוגות, ובני הבית לא נתכוונו לכך. **אמרו לו בני הפונדק לרבה** - מאי נעביד. **נגודי מנגדי לי** - ואם ייסרוני ביסורים אגלה. **וטרקיה לבבא** - סגר הדלת. **פרק אשיתא** - נפלה החומה. **אגירדא דדיקלא** - על גזע דקל קצוץ. **אם בהרת קדמה לשער לבן טמא** - דשער לבן שפרח בו הוא סימן לטומאה, כדכתיב (ויקרא יג) והנה נהפך שער לבן בבהרת. **טהור** - לפי מה שכתוב בתורה. **גונדא** - גדוד של פרשים שמחפשין אחריו.

בפומבדיתא - והוא ראש ישיבה בה. **מטללי** - עושין צל בכנפיהן. **דלי זעפא** - גבה רוח סערה. **את דרבה** - אתה אוהבו של רבה. **רבי שמעון בן חלפתא כו'** - משום דאיירי ברישא דאגדתא בבעלי בשר נקט לה. **ככרין דנרד** - אגודות של נרד, והוא עשוי כשיבולין. **למרי דיכי** - לבעליו של רוח זה. **אנפקא** - כלי מחזיק רביעית. **מעשה לסתור** - וכי דרך בני אדם להביא מעשה על דבריו לסותרו, דקתני ברישא הכל כמנהג המדינה, ותנא מעשה אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה כו'.

דף פ.ב.

ריבה להן - יותר על המנהג, דכיון דלא צריך לאתנוויי ואתני - מזוני יתירי קאמר. **הללו** - הקמח והסולת. **לעמילן של טבחים** - חלות עשויות לכסות פי הקדרות לשאוב זוהמת התבשיל. **הללו** - הבקר והצאן המנויין בזה הפסוק. **לציקי** - קדירה - אינו אלא למין מאכל ששמו ציקי קדירה, אשרו"ד בלעז. **ברבורים** - תרנגולין. **שאובסין אותן בעל כרחן** - תוחבין להם מאכל בפיהם בחזקה. **תור** - שור. **בדלא אניס** - שלא עשה מלאכה. **בדלא אניסא** - בגידול אפרוחין. **זגתא** - תרנגולת. **פטניתא** - המפטמת בבית, לשון אחר: בטניתא - בעלת כרס. **דמשתכחא בי עצורי** - בין הגיתות, ואוכלת החרצנים. **דלא מצי פסיא קניא** - שאינה יכולה לפסוע קנה מרוב שמנה. **קמא קמא דמטאי** - ראשון שמגיע לאכול שנגמר בישולו. **לשונות בחרדל** - מעדן מלכים ושרים הוא. **מאת ה'** - כגון שלום, הגיז בעצמו. **יוקח נא מעט מים** - על ידי שליח. **זכו לשלש** - שלש מתנות שניתנו להם במדבר על ידי משה ואהרן. **זכו לעמוד ענן** - עומד עליהם תמיד, כדכתיב (במדבר יד) וענך עומד עליהם. **לבארה של מרים** - היינו נמי והכית בצור, ובעמוד ענן פליגי. **ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ** - שלא יכניס עבודה זרה בתוך ביתו, שהערביים רגילין להשתחוות לאבק רגליהן, והן נדמו לו כערביים. **כבר יצא ממנו ישמעאל** - ממך יצא הרגיל לעשות כן. **הוציא חמה מנרתיקה** - להזריח חמה בכח, שלא יהו עוברי דרכים מצוים. **[תמן אמרי** - בארץ ישראל]. **כיון דחזא** - הקדוש ברוך הוא. **דקא אסר** - אברהם את מילתו ושרי, אמר: לאו אורח ארעא למיקם הכא. **היינו** - דמעיקרא כתיב נצבים עליו ולבסוף כתיב וירץ לקראתם. **דיקא נמי** - דחד הוא דאזיל להפך סדום.

דף פ.ז.א

קנטרי - משקל גדול שקורין צנטינ"ר, מאה מנה. **עובר לסוחר** - מלמד שבכל מקום היה מתקבל בשקל, ואיכא דוכתא דקרו לקנטיר תיקלא. **סולת** - עדיף מקמח. **מכאן שהאשה עיניה צרה באורחין** - היא אמרה קמח, והוא סולת. **פירסה נדה** - חזר להיות לה אורח כנשים. **כדי לחבבה על בעלה** - להודיעו שהיא צנועה משאר חברותיה, שאינה נראית, וצריך לישאל אחריה. **על אינו שבאליו (נקוד)** - אינו שלו נקוד, והלמ"ד אינה נקודה. **לימדה תורה וכו'** - והיינו נקודת אינו, דלא היו צריכין לישאל, דיודעין היו שהיא באהל, דכל נקודה עוקרת התיבה שאינה אלא לדרשה, ודרוש מינה דרך ארץ. **באכסניא** - אשת אושפיזא. **על ידי בעלה** - לא שישאל לה לשלום, אלא לבעלה ישאל: מה שלום הגברת? קמטין - פרוצנ"ש. **היא אמרה ואדוני זקן** - אמר לו הקב"ה שהיא אמרה ואני זקנת. **אסופי** - ילד מן השוק, ולא נודע של מי, והמוצאו אוספו אל הבית. **בעא רחמי** - כדי שיכירו בינו ובין בנו. **בעא רחמי והוה חולשא** - שיחלה אדם לפני מותו ויצוה לביתו. **ואתפח** - ונתרפא. **חליו אשר ימות בו** - מכלל דחלה עוד שלא מת בו. **כי מורדיא דלברות** - שם הנהר. **מורדיא** - עץ שרוב החובל מנהיג בו הספינה לרחקה מן האבנים ומן המכשולים, ובלעז גוביריניי"ל (משוט המשמש להיגוי אוניה). **ואמר לו בעל הבית** - הרי שכרך עלי כאחד מפועלי העיר. **משמנין ביניהן** - לא בפחות ולא ביותר, אלא כמנהג המדינה בינונית. **משנה. ואלו** - פועלין. **אוכלין** - ממה שעוסקין בו. **גמר מלאכה** - כשתולשין אותו. **עד שלא נגמרה מלאכתו** - למעשר, ואם בר חלה הוא - עד שלא נגמרה מלאכתו לחלה, וטעמא דכולה מתניתין מפרש בגמרא מקראי.

דף פ.ז.ב

בשעה שאינה גמר מלאכה - כגון המנכש בבצלים. **מאחר שנגמרה מלאכתו** - כגון נתפרסו עגוליו דמתניתין. **ובדבר שאין גידולו מן הארץ** - כגון החולב בהמותיו והמגבן. **גמרא. מנא הני מילי** - דפועל אוכל במחובר. **כי תבא ואכלת ענבים** - לקמן דריש ליה בפועל, וסיפיה דקרא ואל כליך לא תתן - משמע אלא לכליו של בעל הבית תתן, אלמא בשעת גמר מלאכת חיבורן קאי. **כי תבא בקמת רעך** - וגו' וחרמש לא תניף, אלמא: בשעת חרמש קאי. **אתיא קמה קמה** - והמקשה אומר גזירה שוה זו כדי להקשות ולומר: אימא

דלא אישתעי קרא אלא בחייבת בחלה, כגון קמת מין דגון, אבל בקמת קטנית - לא. **מהחל חרמש בקמה** - הוא עומר הקרב בפסח, שהוא בא מן השעורין שחייבין בחלה. **צד מזבח** - יין לנסכים וסולת למנחות. **ואתני נמי זית** - בהאי דינא, דאית בה צד מזבח והוא שמן למנחות, אבל שאר מיני אילנות וזרעים - לא. **וזית במה הצד אתי** - בתמיה, וכי מדרשא בעי למילפיה, הא בכלל כרם הוא. **בשעת חרמש** - שהוא גמר מלאכה. **מאל כליך** - כדמפרש לה לעיל, ולקמן קדריש לה הכי. **תינח דבר חרמש הוא** - כגון קטנית. **דלאו בר חרמש** - כגון המוסק בזיתים והגודר בתמרים. **בעלי קמה** - העומדים בקומה בארץ, והכל בכלל. **והא אמרת קמה דמיחייבא בחלה הוא** - כלומר: והא כבר אותבינא דאיכא למילף בגזירה שוה דבקמה בת חלה קאי. **הני מילי** - דאיכא למיפרך ההיא פרכא. **מקמי דדרשינן חרמש** - לרבות קטנית. **השתא** - דדרשינן חרמש - ליתא לגזירה שוה, ואיתרבי קמה לרבות כל בעלי קמה. **כרם רעך** - ואל כליך לא תתן אבל כרם נכרי תתן. **הניחא וכו'** - פלוגתא בהגוזל ומאכיל (בבא קמא קיג, א). **ולא של הקדש** - אסור לאכול. **ולא מוצץ** - היין, וזורק החרצנים. **ולא ענבים ודבר אחד** - לטבול ענבים במלח למתקן, שיאכל הרבה. **כנפשך** - כאילו הן שלך. **מה נפשך אוכל ופטור מן המעשר** - דהא לא נגמרה מלאכתו למעשר, דתנן (מעשרות פרק א' משנה ז'): יין משירד לבור. **אף פועל אוכל ופטור** - ולא אמרינן הואיל דבאגריה אכיל על כרחו של בעל הבית - הוה ליה כמקח, ומקח קובעת למעשר אף דבר שלא נגמרה מלאכתו, כיון דזבניה - אחשביה. **אין הטבל מתחייב** - אפילו מירחו בכרי בשדה.

דף פח.א.

פני הבית - שיכנס דרך הפתח שהוא פני הבית, ולא דרך גגות וקרפיפות. **ואכלו בשעריך** - ונתת ללוי וגו' - משעה שנכנס לשעריך. **דמעיל ליה דרך שער** - דאפילו הבית לא קבע ליה, אלא כי מעייל ליה דרך שער ביאתו. **אבל לוקח חייב** - דמקח מחשיב ליה כגמר מלאכה. **מאי לאו בשדה** - ומקח לא עדיף מגמר מלאכה. **נוטה לחצר** - דמכי תלשה חזיא פני חצר. **אי הכי בעל הבית נמי** - תלישה היא גמר מלאכתה, והרי רואה פני הבית. **עיניו בתאנתו** - אין הנוף חשוב בעיניו, הלכך הכל הולך אחר העיקר, ועיקרה בחוץ, הלכך, עד שיגמר כל לקיטתו ויכנס לבית - לאו גמר מלאכה הוא. **במקחו** - והן פירות

התלושין, ומשנתלשו באו לבית. ולוקח מדאורייתא מי מחייב - דאיצטריך ליה לקרא לאפוקי פועל מתורת לוקח. של בית הינו - שם מקום. שהעמידו דבריהם - כלומר: מה שאסור מדברי חכמים, מצאו לו היתר מן התורה.

דף פ.ח.ב.

עשר תעשר ואכלת - תרי קראי דסמיכי להדדי. **אלא כנפשך למאי אתא** - הואיל וגבי לוקח נמי פטור, פועל למה לי קרא. **אם חסמת** - קצצת דמים שלא לאכול, או בחזקה. **פטור** - מלאו דלא תחסום ולא תילף מינה לחיובא מקל וחומר כדלקמן. **איזהו גורנן של פירות למעשרות** - שיהא קרוי גורן וגמר מלאכה לאסור בהן אכילת עראי. **משיפקסו** - (מפרש במסכת ביצה) משינטל פיקס שלהן, והוא פרח הגדל בראשו ודבוק בו, ולאחר זמן הוא נופל בתלוש. **עד שיפקסו מיבעי ליה** - הואיל ולאשמועינן אתא דאף בית אינו קובע עד שיפקסו - הכי איבעי ליה למיתני, והשתא דתניא משיפקסו - לאשמועינן אתא דמשיפקסו נתחייבו בכל מקום שהן. **הכי גרסינן** - גורנו למעשר להתחייב עליו משום טבל משתיגמר מלאכתו ואיזו גמר מלאכתו מלאכת הכנסתו. **מאי לאו בשדה** - ומאי הכנסתו - צבירתו ואסיפתו לכרי לשום כינוס. **לא הכנסתו לבית** - ולשון כניסה הוא. **כי קאמר ר' ינאי** - דבית קובע. **בענבים וזיתים** - העומדין לאכילה, ואף הן בכלל תבואה, ומעשר שלהן מן התורה, וכיון דלאו בני גורן נינהו - כניסתן לבית קובעתן, שאין להם קביעות אחר. **אבל חטין וכו'** - והדאמר בעלמא (פסחים ט, א) גבי חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות מעיקרא אימור דלא טבול כר' אושעיא, דאמר אדם מערים על תבואתו וכו' - לית ליה האי תירוצא, אלא אפילו בחטין ושעורין נמי אמרה ר' ינאי. **שור בתלוש** - לא תחסום שור בדישו. **שאינו אוכל במחובר** - כלומר: דלא אשכחן ליה בהדיא. **שאתה מצווה להחיותו** - וחי אחיך עמך. **קמה קמה** - כי תבא בקמת רעך, על קמת רעך. **לכתף** - לשאת הענבים, וחביריו בוצרין, דהוה מלאכתו בתלוש. **אדם שאינו אוכל בתלוש** - כלומר: דלא אשכחן קרא בהדיא. **אם אינו ענין לאדם במחובר** - דמחד מינייהו נפקא.

דף פ.ט.א.

מכדי כל מילי איתנהו בחסימה - כלומר: על כרחך שור לאו דוקא, וכל שאר

בהמות איתנהו בתורת חסימה, דילפינן שור שור משבת בפרק שור שנגח את הפרה (בבא קמא נד, ב), דגבי שבת כתיב וכל בהמתך וכיון דשור לאו דוקא - למה לי דכתביה רחמנא, ליכתוב לא תדוש בחסימה. **לאקושי חוסם לנחסם** - אדם לשור ושור לאדם לענין אכילת פועלין. **בשעת גמר מלאכה** - זו היא שעת גמרו. **המחבץ** - מיני חריצי חלב. **שבשעת גמר מלאכה** - ועכשיו הוא גומר מלאכתו, ומתניתין לאחר גמר מלאכה קאמר, דאין אוכלין, כגון נתפרסו עיגולין. **המנכש** - קא סלקא דעתך שעוקר מביניהן שאינן יפות. **דקא משליף קטיני** - יש בבצלין שמסתרסין ולא יהו גסים לעולם, וקורין אותם בלעז ציב"ש (בצלים קטנים), ועוקרין אותן מבין הגדולים להרחיב מקום ולהתפשט, דאיכא השתא נתינה לכליו של בעל הבית, ולא ממעט מאל כליל לא תתן וממעט להו מדיש, דלאו שעת גמר מלאכה הוא, דעיקר פעולה משום תקון גדולין הוא שהם מחוברין ועומדין. **הבודל בתמרים ובגרוגרות** - שמדובקות זו בזו, ומבדילן במגריפה. **בתוחלני** - תמרים רעים שאין מתבשלין באילן, ומכניסין לקיום בכלי של כפות תמרים, ושמן חותלות, ומתחממות ומתבשלות, וקודם שנתבשלו קאמר, דהבודל מהן פועל אוכל בהן, דלא נגמרה למעשר. **הלש** - משנתן המים וגילגל נתחייב בחלה, ועדיין צריכה ללוש ולשוף ולבעוט הרבה. **והמקטף** - עורך וטח פניה. **ותיפוק ליה משום מעשר** - והלא נגמרה מלאכתו למעשר, וטחינה והרקדה דמקמי לישה נמי לא אכיל. **נתחייבו בחלה ולא נתחייבו במעשר** - (בפרק קמא דקדושין) [ספרי פרשת שלח] דכתיב בבואכם אל הארץ - שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שנאמר בהן כי תבואו, וכאן נאמר בבואכם - משנכנסו לארץ נתחייבו בחלה, אבל במעשר לא נתחייבו אלא לאחר ירושה וישיבה, דכתיב עשר תעשר וכתוב בתריה במקום אשר יבחר - עד שנבחרה שילה לא נתחייבו, והיינו לאחר כיבוש וחילוק, כדכתיב ביהושע, וכל ימי כיבוש וחילוק היה אהל מועד בגלגל ארבע עשרה שנים, כדאמר [בזבחים] (ק"ח, ב). **מידי חיוב מעשר קא גרים** - לסלק את הפועלין מדין אכילה. **גמר מלאכה קא גרים** - כדיליף מדיש, לא שנא בזמן מעשר ולא שנא בלא זמן מעשר, דמעשר גבי אכילת פועל לא כתיב. **אמר רבינא כרוך ותני** - הנך תרתי מתניתין דלעיל לא תיתננהו לחודא, למיתני בקמייתא מה דיש מיוחד דבר שלא נגמר מלאכתו למעשר - דאם כן שמע מינה הא נגמרה למעשר לא אכיל, וקשיא בתרייתא, אלא כרוך ותני חדא: מה דיש מיוחד שלא נגמר מלאכתו למעשר

ולחלה, שהן דברים הנהוגין בו - אף כל שלא נגמרה מלאכתו לדבר הנהוג בו, אם למעשר לחודיה - למעשר, אם לחלה - לחלה, יצא הבודל בתמרים דנגמר למעשר ואין בהם דבר מאוחר ממנו, ויצא הלש שנגמרה מלאכתו למאוחר שבו. **מהו שיהבהב באור** - את המלילות, והאור ממתק טעמו, וכן הענבים.

דף פט.ב.

אכשורי גברא - להכין עצמו לאכילה מרובה לא מיבעיא לן, שהרי לא אסרה עליו תורה, והאי לאו כענבים ודבר אחר דמי, דהתם גבי ענבים אכשורי פירא הוא. **פועלין אוכלין ענבים** - כל אכילתן משהין עד שמגיעין לראש אומניות שהן בגלוי, והשמש מכה אותן וממתקן. **ראשי אומניות** - ראשי שורות הכרם, בלשון ארמי אוצייתא, ובלעז אורמ"ן (תחילת שורות ענבים שבכרם). **התם משום ביטול מלאכה** - שמבטל עצמו כשמהבהב. **דאיכא אשתו ובניו** - שלא נשכרו אצל בעל הבית, ומהבהבין לו. **ולא יכמור** - יחמם, שמטמינם בעפר חם. **ולא יפריך** - בלציי"ר בלעז (לחתוך פרי לחלקיו), כמו שעושין לתפוחים. **על יד** - מיד ליד. **עוזרין מוסקין בוצרין גוזרין** - כולם לשון לקיטה הן, לכל מין ומין. **ופטורין** - מן המעשר, ולא אמר מקח הוא, לפי שאין זה תנאי שכרן, אלא התורה זכתה להם. **בפיתם לא יאכלו** - משום דינא נקט ליה, לפי שאוכלין הרבה. **לא יספות** - יטבול, קא סלקא דעתך משום ענבים ודבר אחר קאמר, ולא משום מעשר, אלמא: אכשורי פירא אסור. **מלח ודאי כענבים ודבר אחר דמי** - ואף על גב דעלייהו דענבים קא מבדר ליה, ולא מילתא באפיה נפשיה הוא ספת - מכל מקום דבר אחר הוא, אבל מהבהב - אימא לך דשרי. **לעזור** - לחפור. **לקשקש** - לכסות שרשים המגולים. **הרי זה לא יאכל** - מן הזיתים שבאילן, דבעינן שעת גמר מלאכה. **שכרו לבצור** - בענבים. **למסוק** - בזיתים. **ללקט** - בשאר פירות, אותן הנושרין על גב הקרקע. **קצץ** - והתנה עם בעל הבית על מנת שאוכל - הוה ליה כעין מקח. **אחת אחת אוכל** - דפחות משתים לא חייל איסור שם גורן בדבר שלא נגמרה מלאכתו. **שתים שתים לא יאכל** - דשתים מכי מטי להו מילתא דחשיבותא, כגון קציצה או מקח חייל עליהו שם גורן, כדיליף אסמכתא מקרא לקמן, וקביעותא דקציצה ומקח דרבנן היא, כדאמרן לעיל בבא מציעא (פח, ב). **דאי מדאורייתא** - אין חילוק בין שתים לאחת. **וסופת במלח ואוכל** - קא סלקא דעתך ספיתא במעשר לא מהניא, ולא נקט ליה

אלא לאשמועינן דלא מעכב עליה בעל הבית. **אהייה** - איצטריך לאשמועינן?
אלא לאו ארישא - דלא קצץ. **כאן בארץ כאן בחוצה לארץ** - וספיתא לאו
משום ענבים ודבר אחר לענין דינא נקט לה, אלא משום חשיבות אכילה
לענין מעשר נקט ליה, ואסיפא קאי. **בארץ** - דמעשר דאורייתא - הוקבעה
ספיתא, דספיתא במלח גמר מלאכתייהו, דגלי דעתיה דלית ליה גורן
אחרינא. **מותר לכתחילה** - בתמיה, היכא דמעשר דידיה מדרבנן תקבע ליה
ספיתא מדרבנן, דכל דתקון רבנן כעין - דאורייתא תקון. **תרתיה קבעא**
ספיתא - כדיליף לקמן, בפחות משתים לא הוי גורן. **קצץ בין ספת ובין לא**
ספת - קציצה משוי גורן כשהן שתיים, ואחת אחת - אוכל, שתיים - לא יאכל,
וכיון דאכילה על ידי קציצה ליתא בשתיים אלא באחת - לא קבע בהם
ספיתא, משום הכי קתני סופת במלח ואוכל, ואסיפא דוקא קאי. **לא קצץ**
ולא ספת אוכל שתיים - ספת לא יאכל שתיים - דקבעא ספיתא, ומשום הכי
קתני בברייתא קמייתא ולא יספות, דלאו בקצץ איירי, ואכילתו בשתיים
שתיים. **ותרתיה דקבעא ספיתא מנלן** - כלומר: מנלן דבעינן תרתיה, ובציר לא? כי
קבצם כעמיר גורנה - אין גורן בלא קיבוץ, ואין קיבוץ פחות משתיים.
המרכסות בתבואה - ששורין שעורין במים ומייבשין אותן בתנור, ודשין
אותן בפרות להסיר קליפתן, והוא חושלא.

דף צ.א.

והדשות - דישת שבלין בתרומה ובמעשר, כגון שהקדימו בשבלין. **אין עובר** -
בלא תחסום. **המרכסות** - משום דגמר מלאכתן למעשר משעת דישה. **תרומה**
ומעשר - דסתם דייש לאו בתרומה ומעשר משתעי קרא דאין תרומה ומעשר
סתם אלא מן המירוח ואילך כדכתיב (במדבר יח) כדגן מן הגורן. **מפני**
מראית העין - שלא יאמרו עליו שהוא חוסם. **בול** - מלא אגרוף. **בטרסקלין**
שבפיה - שק או טרסקל תולין בצוארה, והמאכל בתוכו, ואוכלת. **נכרי הדש**
בפרתו של ישראל - אינן עוברים הבעלים שאמרו לו חסום פרתי ודוש בה
תבואה שלך - אין עליהם עבירת לא תחסום. **גיזולי תרומה** - שזרעה וגידלה,
הגידולין תרומה מדרבנן, וזה אחד משמנה עשר דבר שרבו בית שמאי על בית
הלל ביציאות שבת (שבת יז, ב), וכיון דלאו תרומה מדאורייתא היא - קרינא
ביה דייש סתמא. **בשלמא גיזולי תרומה תרומה** - מדרבנן, ואיצטריך
לאשמועינן דעובר. **גיזולי טבל** - תבואה שנמרחה בכרי וזרעה בטיבלה הרי

היא כשאר חולין, ואוכל הימנה עראי עד שימרח, דכיון דזרעו כלה - בטיל ליה איסוריה, ובתרומה הוא דגזור, כדמפרש התם: גזירה משום תרומה טהורה ביד ישראל, שמא יזרענה להפטר שלא יתננה לכהן, אי נמי: משום תרומה טמאה ביד כהן, דלמא משהי לה לזרעה ואתי בה לידי תקלה. **פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה** - בקדושין (נב, ב). **ממון גבוה** - ולא קרינא ביה בדישו, וגבי תרומה מיתוקמא שהיתה פרה של ישראל, שאסור להאכילה תרומה, ואפילו אם דש בה כהן, דתניא: כהן ששכר פרה מישראל, אף על פי שמזונותיה עליו - לא יאכילנה כרשיני תרומה. **היכי דמי** - דליהוי מעשר קודם דישה. **כגון שהקדימו** - וקרא שם עליו בשבלין. **[ולרבי יהודה]** - כיון דשם מעשר עליו לרבי יהודה, נהי נמי דממון הדיוט הוא. **הא בעי חומה** - שאסור לאכול חוץ לחומת ירושלים, והיכי אתי לאו דלא תחסום ודחי לאו דלא תוכל לאכול בשעריך? בית פאגי - היקף חיצון של ירושלים שהוסיפו עליו קרוי בית פאגי, ונראה לי שהוא לשון כבישתה של עיר, שונגל"א בלעז (רסן של בהמה), כדאמרינן פרק קמא (ט, א): זה קנה חמור ובית פגיה. **כאן במעשר דמאי** - דליתיה אלא מדרבנן, הלוקח מעם הארץ שחייבו להפריש מעשר שני על הספק ולהעלותו לירושלים. **אף הוא** - יוחנן כהן גדול, במסכת סוטה (מח, א). **ביטל את הויזוי** - של מעשר, ואפילו של חברים, שאין לומר בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי - לפי שלא היו נותנים מעשר ראשון ללוי כהלכתו, דרחמנא אמר ללוים, וקנסינהו עזרא וצוה לתתו לכהנים. **וגזר על הדמאי** - בלוקח מעם הארץ שיפריש הכל מספק, מפני שהטבל עון מיתה, חוץ מן התרומה שלא גזר להפרישה, ולא גזר על הדמאי - לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שהיו עמי הארץ מזלזלין במעשרות, ולא היו מפרישין אלא תרומה גדולה. **תרומת מעשר** - שהלוי מפריש לכהן מעשר מן המעשר, והוא קרוי תרומה, ואסור כתרומה. **ומתרזת** - חולי מעיים וקורין אותו ריול"ר (לשלשל), מוציאה רעי צלול כמים, והחטין קשין לה. **חסום פרתי ודוש בה** - דישה שלך. **אמירה לנכרי שבות** - מדרבנן.

דף צ.ב

ומגנחין יתהון - ומסרסין אותם, ואחר כך מחזירין לבעלים, ומאהבת בעליו ישראל גונבו הנכרי שהוא מכירו, ומסרסו כדי שיהא יפה לחרישה. **ויזדבנון** - ולא יהנה ישראל בעבירה, הוא עשה כדי שיהא יפה לחרוש - לפיכך יקנסוהו

שלא יחרוש בו, אלמא: באיסור דלאו נמי אסורה אמירה לנכרי. **בני מערבא** -
דשלחו ליה לאבוה דשמואל הכי. **סבירא להו כר' חידקא** - בסנהדרין, בפרק
ארבע מיתות (נו, ב). **וקא עבר** - זה האומר לסרס. **משום לפני עור לא תתן
מכשול** - אבל בדבר שאין הנכרי מוזהר עליו - אימא לך שרי. **לשחיטה** - שלא
יועיל סירוסן להעלות בדמיהן, אבל לחרישה - לא, שדמיהן יקרין משום
סירוסן. **דיין שקנסת עליהן מכירה** - דלא טרח כולי האי אלא שיחרוש בו,
והא לא תתקיים מחשבתו. **כאחר דמי** - ודיו אם מכרו לו. **מחלפו אהדדי** -
שוורים שלהן שגנבום נכרים מכיריהם, וסרסום. **ישב לה קוץ בפיה** - ואינה
יכולה לאכול מן הדישה. **מהו** - מצוה ליטלה, או אין מצוה ליטלה? הרביץ לה
ארי - ולאימתו אינה אוכלת. **קטבליא** - עור שלוק, והבהמה מהלכת על גביו,
ואינה רואה את הדישה, מי קרינא ביה בדישו או לא? פשוט מהא - מתניתא.
חדא - מהנך בעיי. **בעל הפרה** - שהשכיר פרתו לדוש בה. **פקיע עמיר** - קשין
של שבלין שנדושו, והוה כפורס קטבליא, ותיפשוט מינה דשרי. **מעיקרא** -
כדי שתמלא כריסה קשים קודם שתיכנס לדישה. **מבחוץ** - קודם שתכנס
לדוש. **מבית אביך** - כהן היה. **להבדיל בין הקדש** - בתריה כתיב, משמע כדי
שידע להבחין בין עבודה קדושה למחוללת, ואי שתי ועייל - מכל מקום
שיכור הוא, ולא ידע להבדיל. **החוסם את הפרה** - ולא העבירה על הדישה,
וחבירו דש בה. **וכן המזווג** - שור וחמור לקרון, ובא חבירו והנהיג - פטור
הראשון, ואינו חייב אלא הדש, דלא תדוש בחסימה קאמר רחמנא (דברים
כה), וגבי כלאים נמי לא תחרוש כתיב (שם כב) ואינו לוקה אלא זה המנהיג.
חסמה בקול - כשהיתה שוחה לאכול היה גוער בה. **והנהיגה בקול** - בכלאים,
ואינו אוחז במרדע. **הויא מעשה** - והוה ליה לאו שיש בו מעשה, ולוקין עליו.

דף צא.א

לא שאדם רשאי להמיר - רישא דמתניתין הכל ממירין אחד האנשים ואחד
הנשים ומפרש ואזיל, דהאי הכל ממירין - לא שהאדם רשאי להמיר, אלא יש
בהן כח לתפוס בתמורה בדיעבד. **וסופג את הארבעים** - משום לא יחליפנו
(ויקרא כז), והא הכא, דדיבור בעלמא הוא ולקי, אלמא עקימת שפתים
שאדם מגיד בשפתיו מעשה הוא. **רבי יהודה היא** - בכמה דוכתי מייתינן לה
(מכות ד, ב) לא תותירו ממנו והנותר ממנו עד בקר - בא הכתוב ליתן עשה
אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו, שניתק לעשה הוא, טעמא דבא

הכתוב, הא לאו הכי לקי המותיר, ואף על גב דאין בו מעשה. **לאתויי יורש** - שאם המיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו - מומר. **יורש אינו ממיר** - ואם המיר אינו מומר, וטעמא מפרש בתמורה בריש פרק קמא (ב, א). **שלשה קבין לחמור** - כך שיערו חכמים אכילתו. **הכי גרסינן: והא אין לוקה ומת ואין לוקה ומשלים** - דהוו להו שתי רשעיות, וכתוב (דברים כה) כדי רשעתו. **רבי מאיר היא** - במסכת מכות (ד, א) מעידין אנו על איש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז - לוקין ומשלמין אם נמצאו זוממין. **רבא אמר אתנן אסרה תורה אפילו בא על אמו** - ונתן לה טלה באתנן - אתנן הוא, ואסור לקרבן, דאתנן סתמא כתיב (דברים כג), לא שנא אמו ולא שנא פנויה, ואף על גב דאי תבעה ליה בדינא קמן תן לי אתנני - לא מחייבין ליה, דהא קם ליה בדרבה מיניה, כי יהביה ניהלה - אתנן הוא, אלמא: אפילו במקום מיתה נמי רמו תשלומין עליה, אלא שאין כח לענשו בשתים, אבל ידי שמים לא יצא עד שישלם, דאי לא רמו תשלומין עליה, כי יהביה ניהלה מי הוה אתנן, מתנה בעלמא הוא דיהיב לה, וגבי חוסם נמי, תשלומין רמו עליה, אלא שאין כח בבית דין לענשו שתים, וכיון דרמו תשלומין עליה - לא יצא ידי חובתו עד שישלם, אי נמי: אי תפיס לא מפקינן מיניה, כך שמעתי מפי מורי הזקן, ויש דוגמתו בבבא קמא בפרק מרובה (ע, ב) ושם מפורש יותר, והביא לי מורי ראיה על זה. **רב פפא אמר** - חיובי נמי מחייבין ליה לשלומי, דאינן באין כאחד, דמשעת משיכה איחייב ליה במזונותיה. **כל הפת אסורה** - ואפילו לאכלה במלח. **מפני הרגל עבירה** - שלא יאכל בשר עמה. **טשין** - טחין. **מין ושאינו מינו** - והן זכר ונקבה. **מהו להכניס לדיר** - מי הוי כמרביע כלאים או לא, עד שיאחז הוא בעצמו אבר הזכר ויכניס. **ופשטי להו לאיסורא** - שלא יזלזלו. **במנאפים** - מעידין עליהם העדים לחייבן מיתה ומלקות משישכבו זה על זה כדרך מנאפים, ואין צריך לעדים שיראו כמכחול בשפופרת, דלא הזקינתן תורה להסתכל כל כך. **בכלאים** - אינו חייב עד שיכניס בידו אבר הזכר בנקבה כמכחול בשפופרת, כדרך בני אדם להכניס מין במינו. **מכחול** - קיסם או כנף שמכניסין בשפופרת חלולה שהכחול לתוכה, ומוציאין מן הכחול במכחול ומעביר על העין. **אילו נאמר בהמתך לא תרביע** - ולא נאמר כלאים, הייתי אומר לא יאחז את הבהמה בקרניה בשעה שעולה עליה זכר, ואפילו מין במינו, תלמוד לומר וכו'. **ואפילו משום פריצותא אין כאן** - משום דשמא יבא לידי הרהור דבר, כדאמרינן (עבודה זרה כ, ב): לא יסתכל בחמור ובחמורה

בחזיר ובחזירה בשעה שהן מזווגין ונזקקין זה עם זה, דהתם כשאינו שלו, שאינו צריך לסייע, אבל האי - בעבידתיה טריד, ולא מהרהר.

דף צא.ב

משנה. **ואפילו בכתיפו** - דאינו מזיז ידיו ורגליו. **גמרא. כי שור** - דהא אקשת חוסם לנחסם. **דש באוויזים** - דאין להם ידים להשען, וכל משענותם על רגליהן. **עד שלא הילכו וכו'** - דרכן להטיל ענבים על הגת ודורכין ברגליהם על הגת, ועד שלא הילכו בה שתי וערב אין מלאכתן ניכרת ביין אלא בענבים - לפיכך אין שותין יין, דהוה ליה עושה במין זה ואוכל במין אחר. **משנה. אבל מונע הוא עצמו וכו'** - ואוכל כל אכילתו מהן. **וכולן לא אמרו** - שיאכל אלא בשעה שהוא עוסק במלאכה, ולא שישב לו ויאכל לומר הרי מנעתי עצמי עד כאן לא בטלתי לאכול, עכשיו אשב לי ואוכל. **אבל מפני השב אבידה לבעלים** - שלא יבטל ממלאכתו ויאכל. **אמרו פועלין אוכלין בהליכתן מאומן לאומן** - כשגמרו שורה זו והולכין להתחיל בחבירתה ואף על גב דההיא שעתא לאו שעת מלאכה היא ניחא ליה לבעל הבית בהא. **וחמור כשהיא פורקת** - בגמרא מפרש לה. **גמרא. מהו שיאכל בגפן אחר** - שיקוץ אשכול גפן יפה, וילך למקום שהוא עושה שם, ויאכל. **ואי אמרת** - למה לי למיבעי להא פשיטא דאוכל, דאי אינו אוכל, שור במחובר דרבינן לעיל דאכיל היכי אכיל, הרי מלאכת שור במחובר אי אפשר לו לאכול מגפן שהוא עושה בה, שהרי קשור לצמד לפני העגלה, והבוצרים עושין בגפן שאצל - העגלה ונותנים בעגלה. **אי משום הא לא תפשוט אמר רב שישא בשרכא** - בזמורה ארוכה מאד, ומגעת עד לפני השור. **דומיא דתאנים וענבים** - שעושה בתאנה זו ואוכל בחברותיה. **אמר רב שישא בריה דרב אידי** - לעולם תרוייהו בעינן ממין וממה, והאי דאיצטריך למיתני תאנים וענבים, ודייקת הא תאנים ותאנים אוכל, בתאנה המודלת על הגפן או גפן מודלה על תאנה, ואשמועינן: היה עושה במין זה - לא יאכל במין אחר, ואף על גב דהוי עסוק בשניהם שהרי צריך להגביה ולהפריד הענפים של זה מזה כשהוא חותך, ומיהו, לא ממין שאתה נותן הוא, הא תאנים ותאנים דומיא דהני, כגון המודלת על חבירתה - אין צריך להבחין מאיזה מהן יאכל, דממין שאתה נותן וממה שאתה נותן הוא, דבשניהם הוא עסוק. **ליזיל וליתי למקום שהוא עושה** - ולמה ליה למנוע. **משום ביטול מלאכה** - שביטל בהליכתו ובחזירתו.

אשתו ובניו מהו - שלא נשכרו אצל בעל הבית, וקא מייתו ליה. **סברוה** - רבנן דבי מדרשא דבעו למיפשט מהא בעיין. **מהלך** - בצרכי בעל הבית, כגון זה בלכתו מאומן לאומן. **כעושה מעשה דמי** - ויש לו לאכול, ואפילו הכי, אי לאו דתקון ליה רבנן, דניחא ליה לבעל הבית - מדאורייתא לא אכיל, מפני שהליכתו צורך גפן שהולך אצלה הוא ואכילתו מענבים שקוצץ מזו שיצא ממנה הוא, אלמא, עושה בזה אין אוכל בזה. **לאו כעושה מעשה דמי** - הלכך, אי לאו מפני השבת אבידה - לא הוה ליה למיכל. **הא עושה מעשה** - כגון נשא בכתף והולך מזו אל זו ואכיל.

דף צבא

ומהלך כעושה מעשה דמי - ואפילו הכי, אי לאו משום השבת אבידה - לא אכיל. **כשהיא פורקת מהיכן אכלה** - כל משאה פורקין בבת אחת והולכין. **עד שתהא פורקת** - בהליכתה אוכלת ממשאוי שעל גבה. **משנה. ואפילו בדינר** - ואפילו היא שוה דינר. **לא יאכל פועל יתר על שכרו** - לקמן יליף מכנפשך בשכירותו, שמוסר נפשו עליו לעלות באילן או במקום סכנה. **ויהא סותם את הפתח בפניו** - שימנעו לשוכרו למלאכתו. **גמרא. אבל מלמדין** - אומרין לו דרך עצה הוגנת. **לא שכרו אלא לבצור אשכול אחד** - אוכלו לאותו אשכול. **תנא קמא אית ליה דרב אסי** - והכי קאמר: פועל אוכל קישות שהיא לבדה ואין עוד, ואפילו היא שוה דינר, ואתא רבי אלעזר למימר: בין שהיא לבדה בין ששכרו לה ולחברותיה, אם שוה יותר על שכרו - לא יאכלנה, ואתו רבנן בתראי למימר: יותר על שכרו - מותר הוא לאכול אם שכיר יום הוא, אבל שכרו להקישות לבדה - לית להו דרב אסי. **אפילו לא בצר** - שכרו לכל היום, מותר לאכול לאשכול ראשון שבצר. **משום דליכא למיתב לכליו של בעל הבית** - דנימא ליה הב ברישא והדר אכיל דאי יהיב - תו לא אכיל, והתורה התירה לאכול. **אבל הכא דליכא לקיומי לבסוף** - אימא: לא זיכתה לו תורה אלא אם כן נתן. **מגילת סתרים** - מגילה טמונה, לפי שאסור לכתוב הלכות, וכשהיה שומע דבר חידוש וירא לשוכחו היה כותבו, ומסתיר מן העין. **בביאת כל אדם** - ואפילו אינו שכירו. **תנא קמא לית ליה דאיסי** - דהא אוכל פועל קתני, ורבנן בתראי אית להו דאיסי, והכי קאמר: וחכמים מתירין לאכול יותר על שכרו, דהא לאו שכיר נמי אכיל. **משלו הוא אוכל** - תוספת שכר הוא שהוסיפה לו תורה. **או משל שמים** - במתנת גמילות חסדים, כשאר מתנות

עניים. **תנו** - אכילתי לאשתי ובני. **יהבינן להו** - כי היכי דבידו ליתן שכרו לכל מי שירצה. **לדידיה זכי ליה רחמנא** - בצדקה, וכל זמן דלא מטא לידיה - לא זכי ליה דליתבה לאשתו ובניו. **אכל בזוא** - בתמיה: וכי תוספת מרובה על העיקר. **דמר סבר משלו הוא אוכל** - והלכך לא יאכל יותר על שכרו, דאין תוספת מרובה על העיקר. **ומר סבר משל שמים הוא אוכל** - וזכי ליה רחמנא. **ואכלת כנפשך** - בדבר שאתה מוסר נפשך עליו, לעלות בכבש ולעלות באילן דמוסר נפשו למיתה, דהיינו שכיר. **נזיר** - שאסור בענבים. **משום לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב** - כלומר: קנסא הוא דקנסוהו שימנע עצמו מלהשכיר לענבים. **קא נסיב לה** - גמרא קרא דפועל, ולעולם רבנן היא, וקרא אסמכתא בעלמא. **לקצות** - לייבשן בשדה לעשות קציעות.

דף צ.ב.ב

הרי זה אוכל ופטור - דכיון דעומדות לקצות לא נגמרה מלאכתן. **אני ובני** - שאינו נשכר לבעל הבית. **או על מנת שיאכל בני בשכרי** - שקצצת לי. **הוא אוכל ופטור** - שהתורה זיכתה לו כלקט שכחה ופאה שפטורין מן המעשר. **ובנו אוכל וחייב** - במעשר דהוה ליה כלוקח מקח שלא נגמרה מלאכתו. **ואי אמרת משלו הוא אוכל** - ושכרו הוא, ואפילו הכי פטריה רחמנא מכנפשך, דדרשינן ליה: מה נפשך אוכל ופטור - אף פועל אוכל ופטור. **בנו אמאי חייב** - הא בשכר אביו הוא אוכל, כאביו? משום דמיחזי כי מקח - הואיל ואתני, אבל אכילה דידיה, דאינו בתנאי, אף על גב דבשכר הוא - לא דמיא למקח. **הרי אלו לא יאכלו** - דבעי חומה, דגמר קודש קודש ממעשר, ובתחילה על מנת כן נשכרו לו. **ואם לא הודיען מתחילה** - לעשות עמו בנטע רבעי - פודה ומאכילן. **כמקח טעות** - ואילמלי הודיען לא היו נשכרים לו. **נתפרסו עיגוליו** - קציעות שדרסן בעיגולין, ונגמרה מלאכתן למעשר, ונפלו ונתפרסו וצריך לחזור ולדרסן. **הרי אלו לא יאכלו** - דאין פועל אוכל בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר, כדתניא לעיל בבא מציעא (פט, א): יצא הבודל בתמרים וכו'. **נתפתחו חביותיו** - שניטלו מגופותיהם ושכרו לסותמן. **הרי אלו לא יאכלו** - דנגמרה מלאכתן למעשר. **ואם לא הודיען** - לקמן פריך: גבי חביות מאי אודעינהו בעיי? בשלמא נתפרסו עגוליו איכא מקח טעות - שכשאומר להן תחילה השתכרו לי לדרוס בעיגולין סבורים היו שזו תחלת דריסתן, ועדיין לא נגמרה מלאכתן. **מידע ידע דאיטביל למעשר** - דמשירד לבור הוי יין למעשר.

שנפתחו חביותיו לבור - שנשפכו לבור, וסבורין היו שלא הוציאוהו משם משירד מן הגת לתוכו. **והתניא יין משירד לבור** - הוי גמרו למעשר, והרי ירד. **משיקפה** - משיקפאו החרצנים על פי הבור, כשמתחיל להיות תוסס ונוטלין הזגין ומשליכן. **דאמרו ליה לא הוינא ידעין** - דמקפי. **איבעי לכו לאסוקי כו'** - משאמרתי לכם שאני שוכר אתכם למשכו מן הבור, וכיון דלא אסוק אדעתייכו - סבור וקבול. **הוא דנגיד** - המושכו מן הבור. **משישלה בחביות** - משנתן בחביות, והוא תוסס ורתיחתו עולה, ומקצת שמרין קופאין למעלה, וקודם שיגופו אותן חביות שולין אותן רתיחות, ומשליכן. **דמשלי** - כבר נישולו רתיחותיו ממנו לחוץ. **דשריק** - הסותמו במגופות. **קוצץ** - ליטול מעות ולא יאכל. **על ידי עצמו** - בשביל עצמו. **מפני שיש בהן דעת** - וידעי וקא מחלי. **במעלה להן מזונות** - ושכר פעולתן שלו. **אי אמרת משל שמים הוא אוכל משום הכי אינו קוצץ** - על ידי עבדיו הקטנים, דאין לפועל קטן זכות אלא כשנותן לתוך פיו. **אלא אי אמרת משלו הוא אוכל** - דתוספת שכר הוא. **אמאי אינו קוצץ** - כי היכי דאגרייהו דידיה - אכילתן נמי דידיה. **שאין מעלה להן מזונות** - ואף שכרן אינו שלו, וקא סלקא דעתך אין הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנד, ופלוגתא היא במסכת גיטין (יב, א), ובהמתו משום לאו דחסימה, שאפילו הוא עצמו דש בה דישה שלו - אינו רשאי לחסמה. **והתני רבי אושעיא קוצץ אדם על ידי עצמו ועל ידי אשתו אבל לא על ידי בהמתו** - משום חסימה. **וקוצץ על ידי בניו הגדולים** - אבל לא הקטנים. **וקוצץ על ידי שפחתו ועבדו וכו'** - קשיא עבדים קטנים אעבדים קטנים דמתניתין. **אידי ואידי** - מתניתין וברייתא. **דמר סבר** - תנא דמתניתין. **משל שמים הוא אוכל** - הלכך לית להו למרייהו זכייה באכילתן, דאפילו שלהן אינה עד שיתננה לפיהן. **אי הכי** - בנו ובתו נמי נקוץ להו. **במאי אוקימתא וכו'** - ולעולם משלו הוא אוכל, ומשום דאינו מעלה קאמר לא יקוץ.

דף צג.א

הניחא וכו' - פלוגתא במסכת גיטין. **אלא אידי ואידי כשאין מעלה** - דכולי עלמא משלו הוא אוכל, ובהא פליגי וכו'. **הכי גרסינן: ולרבי יוחנן וכו'** - ולא גרס: אי הכי גדולים נמי, דהא אמרן ידעי ומחלי. **משל שמים הוא אוכל** - ואפילו מעלה מזונות לא מצי קייץ אקטנים. **ומאי קוצץ דרבי אושעיא מזונות** - שיתן להם מזונות מעיקרא הרבה, שלא יוכלו לאכול מן הענבים. **נקוץ לה** -

דהתניא לעיל רשאי בעל הבית להתיר פקיע עמיר וכו'. **מר סבר** - תנא דברייתא משלו הוא אוכל, ולרבי יוחנן בין כשמעלה מזונות ובין שאין מעלה מזונות, ובר פלוגותיה מוקי לה במעלה, ותנא דידן סבר משל שמים הוא אוכל, ואפילו מעלה מזונות נמי לא מצי קייץ. **משנה. מהלכות מדינה** - כבר נהגו כן. **גמרא. לא שנו** - דאין שומרין אוכלין מן התורה. **אלא שומרי גנות ופרדסין** - דהוה ליה מחובר בשעה שאין גמר מלאכה, הלכך מן התורה לא אכיל, ואכיל מהלכות מדינה, וכל שכן עושה במחובר, כגון מנכש דאכיל ממנהג המדינה. **אבל שומרי גיתות וערימות** - עד שלא נגמרה מלאכתן למעשר - אוכל אף מן התורה, כדן עושה בתלוש. **ושמואל אמר לא שנו** - דאכלי מיהת מהלכות מדינה אלא שומרי תלוש, אבל שומרי מחובר - אפילו מהלכות מדינה לא, דמשמר לאו עושה מעשה הוא, הלכך לא אכיל מדאורייתא. **המשמר פרה אדומה** - משחיטתה ועד כינוס אפרה. **מטמא בגדים שעליו** - דתנן (פרה פ"ד מ"ד): כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים. **גזירה שמא יזיז בה אבר** - ורבנן הוא דגזרו על הטומאה, ולא מדאורייתא. **מקשאות** - שגדילין בהן קישואין. **ארבע וחמש מקשאות** - של חמשה אנשים. **אמאי אוכל** - הא אמרת שומרי מחובר אפילו מהלכות מדינה לא אכלי, אלא על כרחך כעושה מעשה דמי, ואכלי מיהו מהלכות מדינה כי מתניתין, מכלל דשומרי תלוש - אפילו מדאורייתא נמי אכלי. **בעקורין שנו** - עקורין משרשיהן עם קישואין שבהם, להכי קרי ליה מקשאות ולא קרי ליה קישואין, ומשום דשומרי תלוש הם אכלי מהלכות מדינה, כי מתניתין. **בשלא ניטל פקס שלהן** - ואמר מר לעיל בפרקין בבא מציעא (פח), (ב) דקישואין משיפקסו. **כשמואל מסתברא** - דעושה במחובר בשעה שאינה גמר מלאכה - אפילו מהלכות מדינה לא אכיל, וכל שכן שומרי מחובר דהוי שעה - שאינה גמר מלאכה, ולא עושה מעשה הוא, ומתניתין בשומר תלוש. **מכלל דאיכא דלא אכיל מן התורה ואכיל מהלכות מדינה** - מדלא תנא אלו אוכלין סתמא, ומאי נינהו או עושה במחובר בשעה שאינה גמר מלאכה, או עושה בתלוש בשעה שנגמרה מלאכתו או דבר שאין גדולו מן הארץ. **אימא סיפא ואלו שאינן אוכלין** - וקתני הכי מאי אינן אוכלין, אי נימא שאין אוכלין וכו'. **אלא לאו שאינם אוכלין כלל** - מהשתא על כרחך מן התורה דתני ברישא - דאשמעינן דאיכא אחרינא דאכיל ולא מן התורה במשמר תלוש עד שלא נגמרה מלאכתו למעשר קאמר, דכיון דאינו עושה מעשה - לא אכיל מן

התורה, ואכיל מהלכות מדינה, דאילו במשמר במחובר - ליכא לאוקמא, דהא אפילו עושה מעשה ממש קתני סיפא דלא אכיל כלל בשעה שאינה גמר מלאכה, וכל שכן משמר. **משנה. שומר חנם נשבע על הכל - על כל המאורעות הכתובות בשאר שומרים לחיוב הוא נשבע שכך עלתה לו, ופטור, ולקמן בהשואל בבא מציעא (צד, ב) יליף לכולה מתניתין מקראי. על הכל - גניבה ואבידה ואונסין. **גמרא. מי איכא דלית ליה ארבעה שומרין - על כרחך ארבעה מיני שומרין אשכחן. מאן תנא שוכר כשומר שכר דמי - דקתני מתניתין בתרוייהו פטורין מאונס ומשלמין גניבה ואבידה. רבי מאיר היא - כדמפרש ואזיל, רבה בר אבוב תנא מתניתין שוכר כיצד משלם רבי מאיר אומר כשומר שכר רבי יהודה אומר כשומר חנם. חיותא - בהמות. שריג - החליקה.****

דף צגב

הא נטר כדנטרי אינשי - ואין אבידה אלא אונס. בחזני מתא - שומרי העיר בלילה שכל סמך אנשי העיר עליהם לשמור גופם וממונם, הנהו ודאי בעו נטירותא יתירתא. **ארי ודרס - ארי דרכו לדרוס הבהמה במקום שמוצאה, ודרך זאב לטורפה חיה ולהוליכה במקום שהוא בטוח, ושם הורגה. מאי לאו וכו' - אפילו הכי חייב. אי הכי אמאי פטור - כי אין יכול להציל. תחילתו הוה בפשיעה - גבי כל מזיקין קטנים וקלים דהוא יכול להציל, שהרי הניחם ובא לו, וסופו נמי, נהי דמזיק חזק בא עליהן, שאם היה שם לא היה יכול להציל והוה ליה אונס - מיהו תחילתו בפשיעה הוה דחייב, דהכי פסקינן הלכתא בהמפקיד (בבא מציעא מב, ב). דשמע קול ארי ועל - מאימתו, שאנוס הוא. שומר חנם יש לו לקדם בחנם - ולא לשכור אנשים, ושומר שכר יש עליו לשוכרן. עד כדי דמיהם - של בהמות. והיכן מצינו - דקא רמית עליה לשכור אנשים משלו. לכושרא דחיותא - כושר הבהמות, שמכיר בהן כבר, ולמודות בביתו. לטרחא יתירתא - שלא יצטרך לחזור אחר הבהמות לקנות. לא סבירא להו הא דרבה - דאמר לעיל דמכי נטר כדנטרי אינשי הוה אידך (אנוס ופטור) (מסורת הש"ס: אנוס לפטור). להכי יהבי לך וכו' - ונהי דלאו פשיעה הוא - אנוס נמי לא הוי, והוה ליה כאבידה. אגמלא דנרש - גשר של נרש. בבר אחתיך - כלומר: בבן עמך ואומתך. שבו - שם הגנב, לסטים מזויין היה. חייביה - לשלם, הואיל והוכר הגנב ולא יפסיד כלום - עליו**

לטרורח אחר הגנב עד שיוציא מידו. **עושה עמו דין** - פרעון והיינו פליגי דהא רוניא שומר חנם הוה, וחייביה רב נחמן לשלומי. **דפרמוסקא** - אנשי השלטון היו שם. **משנה**. **בשעת משלחת זאבים** - שחיה רעה משולחת בגזירת המלך - קופצת היא על אדם אחד. **הלסטם** - גרסינן, וחד לסטם קאמר. **הברדלס** - פוטיי"ש בלעז (נמיה, גחן). **סיגפה** - עינה ברעב, או העמידה בקיץ בחמה ובחורף בצינה, לענות נפש (במדבר ל) מתרגם לסגפא נפש. **עלתה לראשי צוקין** - אוקימנא בפרק המפקיד (בבא מציעא לו, ב), תקפתו ועלתה לצוקין הרים חדין וגבוהין. **גמרא**. **האי מסר נפשיה** - הלסטים על מנת כן בא או ליהרג או להרוג ויקח ממון, אבל הרועה - אין לו למסור נפשו על כך. **אשכחיה רועה** - לגנב קודם שנטל הימנו כלום, וגיזמו וחירפו. **אמר לו גנבא סריא** - מוסרח, ויבאש (שמות טז) מתרגמינן וסרי, ובתשובות הגאונים ראיתי: סריא - פושע.

דף צדא

כך וכך אנשים - עמנו, במקום שאנו רועים שם, ואם תבוא לגזול - תמות. **זוקתא** - קלעים המקלעים באבן. **פסיקא לן** - פסוקות וקבועות עלינו להיות עמנו בכל יום. **הרי הוליכן** - שהזכיר לו המקום שהבהמות שם, והשיאו לבא על ידי שגידפו. **משנה**. **כל המתנה על מה שכתוב בתורה וכו'** - בגמרא מפרש להו. **כל תנאי שיש בו מעשה בתחילתו** - שהקדים מעשה שעליו לעשות לתנאי שהוא שואל ממנו, כגון: הרי מעשה זה שלך אם תעשה דבר פלוני, דלא דמי לתנאי בני גד ובני ראובן אם יעברו ונתתם (במדבר לב) - היינו תנאי קודם למעשה, אם תעשה לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך (בראשית ל) - היינו תנאי ששואל ממנו קודם למעשה שעליו לעשות. **תנאו בטל** - והוי מעשה מקוים, ואף על פי שלא קיים בעל התנאי את התנאי. **וכל תנאי שאפשר לו לקיימו תנאו קיים** - אם תנאו קודם למעשה הוא - הא אי אפשר לקיימו תנאו בטל והמעשה קיים, ובגמרא מפרש לה. **גמרא**. **בדבר שבממון** - שאר וכסות. **אפילו תימא** - רישא דקתני מתנה שומר חנם להיפטר משבועה - רבי מאיר, והאי לאו מתנה על מה שכתוב בתורה הוא אלא שאמר לו אי אפשר להיות שומר שלך אלא בכך, ושומר לא נחית לשמירה עד דמשיך לבהמה, והאי כי משיך - כבר פירש על מנת שאין לו עליו שבועה, ולא שיעבד נפשיה לירד בתורת שומרין אלא למקצת, ולמה שירד - ירד, אבל המקדש

את האשה, מכי אמר לה הרי את מקודשת לי - איתקדשה לה, וכי אמר לה על מנת שאין ליך עלי - מתנה על מה שכתוב בתורה, דאין אישות לחצאין, וכי תפיס קדושין - לגמרי תפיס, והוה מתנה על מה שכתוב בתורה. **בדברים** - בתמיה. **זו דברי רבי יהודה בן תימא** - דקתני דאפשר לקיומי, הא אי אפשר לקיומי - תנאו בטל. **כמפליגה בדברים** - שאין בלבו לשום תנאי, אלא להקניטה בעלמא מרחקה ודוחה אותה בדברים. **מתניתין נמי דיקא** - דסתמא לן כרבי יהודה בן תימא. **הדרן עלך השוכר את הפועלים. משנה. השואל. הכי גרסינן: השואל את הפרה ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה** - לא גרסינן שכירות בכולה מתניתין גבי פרה אלא גבי בעלים, דאשמעינן היכא דפרה שאולה, כל היכא דהוה בעלים עמו במלאכתו, בין בשאילת גופו ובין שנשכר אצלו - קרינא ביה אם בעליו עמו, אבל בפרה שכורה לא אשמעינן מתניתין דפטור בבעלים, אבל מברייתא שמעינן לה.

דף צ.ד.ב.

אבל שאל את הפרה וכו' - אשמעינן, אף על פי שהיה עמו בשעת אונסיה - לא הוי שאילה בבעלים לאיפטורי, אלא אם כן היה עמו בשעת שאילה, וטעמא מפרש בגמרא. **גמרא. ובעלים באמירה** - משאמר לו הרי פרתי ואני נשאלין לך - הוי גופו שאול לו, ופרה אכתי מיחסרא משיכה - ועל כן הוה ליה שאל בעלים ואחר כך שאל פרה. **נשבעין** - שכן הוא, שלא פשעו בה ושלח שלחו בה יד. **פרשה ראשונה** - שלש פרשיות הן סמוכות: כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור (שמות כב) ובה פטר על הגניבה, דכתיב (שם) וגונב מבית האיש שטוען שנגנבה הימנו, דכתיב (שם שמות כ"ב) ונקרב בעל הבית אל האלהים ואוקימנא לשבועה שנשבע שלא שלח בה ידו, ואחריה כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה ובה חייב על הגניבה, ופטר על האונסין בשבועה, דכתיב (שם שמות כ"ב) ומת או נשבר או נשבה שבועת ה' תהיה ואם גנוב יגנב ישלם, ושלישית וכי ישאל וחייב בה את האונסין כשאין בעליו עמו, ופטר בבעלים. **בטוען טענת גנב** - טוען שנגנבה הימנו ונמצא שהוא עצמו גנבה - חייב בה כפל בפרשה ראשונה, דכתיב אם לא ימצא הגנב וסמך ליה על כל דבר פשע ישלם שנים, ואוקימנא בפרק מרובה (בבא קמא סג, ב) אם לא ימצא כמו שאומר, אלא הוא עצמו גנבו - ישלם שנים, וכגון שנשבע תחילה לשקר שנגנב, אבל באו עדים קודם שנשבע תחלה לשקר -

אינו משלם כפל, דהכי כתיב אם לא ימצא הגנב וכבר נשבע, ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה על כל דבר פשע אשר ירשיעון דיינין בעדים - ישלם שנים, וכיון דחומרא היא - שדייה להך פרשתא אשומר שכר, דאילו פרשה שניה ליכא כפל, דהא מיחייב ליה בגניבה ואבידה, ומכי טעין נגנבה - מחייב עצמו בקרן. **אפילו הכי** - חמורה שניה מראשונה, דקרנא בלא שבועה, שהשניה מחייבתו לשלם קרן משאמר נגנבה, ואפילו לא נשבע לשקר - זה חמורה מן הראשונה שפוטרתו מלשלם קרן אם לא באו עדים שהוא גנבה, אף על פי שמחייבתו כפל לאחר שנשבע לשקר, ובאו עדים, ובלא שבועה אין שם כפל. **תדע** - דהא עדיפא, מדלא פטר שואל על הגניבה וניחייביה כפל לאחר שבועה. **דהא שואל כל הנאה שלו** - שבחנס הוא עושה מלאכתו, ובו היה לו להחמיר יותר, וחייבו על טענת גנב קרן בלא שבועה, ולא פטרו בשבועה כדי להביאו לידי כפל. **דקיימא באגם** - כלומר: יש שואל שכל הנאה שלו, כגון שהיה אגם סמוך לו. **רוב הנאה** - שאינו נותן שכר. **ואיבעית אימא בשאילת כלים** - כל הנאה שלו, דלא בעי מזוני, ונשמרין בביתו חנם. **הניחא למאן דאמר כו'** - פלוגתא היא באלו מציאות (בבא מציעא לא, ב). **ואידך** - מאן דאמר לא דברה תורה כלשון בני אדם. **שכן אונסא דסליק אדעתא הוא** - ועל מנת כן שייליה, מדלא אתני על מנת שלא אתחייב בשבורה ומתה, תאמר בשבויה, דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה ולא תנויי. **מה לשומר שכר** - אם השוה בו שבויה לשבורה ומתה. **שכן לפטור** - השוה אותה להן, וההיא ניחא ליה, כיון דשבורה ומתה פטורה - כל שכן דבשבויה שפיר פטר ליה. **תאמר** - להשוותו להן בשואל לחיוב, והא איכא למיפרך: מה לשבורה ומתה - דאונסא דסליק אדעתא הוא. **ונשבר** - או מת. **הניחא** - הא דלא מיבעי לך או לחלק - לר' יונתן דלא בעי לחלק, ואומר דנשבר ומת הוי משמע או האי או האי - מצי למדרשיה לרבות שבויה. **אביו קלל אמו קלל** - בתחילתו סמך קללה לאביו, בסופו סמך קללה לאמו.

דף צה.א

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו - כמו שפרט לך הכתוב (דברים כב) בחורש שור וחמור, דמדאיצטריך למיכתב יחדיו - שמעינן דאי לא כתביה הוה משמע שלא יחרוש לא בשור ולא בחמור, ואביו ואמו קלל - דריש לה בסנהדרין (פה, ב) להביא את המקלל לאחר מיתה. **סברא הוא** - דנשבר בלא מת נמי מחייב,

דהוה ליה קטלה פלגא. - תאמר בגניבה ואבידה דאפשר למיטרח ואתויי - ואיכא למימר: יחזור בעליה אחריה, אולי תמצא. **תשובה** - פירכא. **מאי אין לו עליו תשובה** - מאי יש לו לתנא להשיב דאיצטריך לתנא לאשמועינן דאינה תשובה? בטוען טענת לסטין מזויין - דלענין מיפטר בתשלומין - הוי אונס, וטוען טענת גנב הוי לענין כפל, אם נשבע ובאו עדים שהיא אצלו, תאמר בשואל שאינו בא לידי כפל, דכי טעין ואמר: לסטים מזויין בא עלי, ונטל - מחייב את עצמו בקרן? אפילו הכי - אין זו תשובה, דקרנא דמחייבת ליה לשואל מכי טעין: לסטים מזויין נטלה, ואפילו לא נשבע לשקר - עדיפא, להיות חמורה משומר שכר הבא לידי כפל, אם כפר ונשבע על כך לשקר, ואם אמת אמר פטור מן הקרן. **גזלן הוא** - ואפילו נשבע שומר שכר על כך לשקר, ונמצא שהיה אצלו - לא מחייב כפל, שאין כפל אלא בגונב, או בפוטר עצמו בטענת גנב, שאומר: נגנבה ממני, ונשבע ובאו עדים, ואין זאת אלא בשומר חנם שפטור בגניבה. **אשכחן לחיוב** - גניבה ואבידה בשואל, לחייב בשאין בעליו עמו. **לפטור מנלן** - שאם בעליו עמו פטור. **גמר משומר שכר** - מה שומר שכר בבעלים פטור בגניבה ואבידה, אף שואל בבעלים פטור. **גמרי חיובא דשומר שכר** - דהיינו גניבה ואבידה. **מחיובא דשואל** - משבורה ומתה דשואל. **מה לשומר שכר** - דין הוא שיהא בבעלים פטור אף על הגניבה ואבידה, אף על פי שאינו אונס, שכן היקל בו הכתוב לפוטרו משבורה ומתה שלא בבעלים. **תאמר בשואל** - שיפטר בבעלים על גניבה ואבידה, שהרי החמיר בו לחייבו על שבורה ומתה שלא בבעלים. **אלא גניבה ואבידה בשואל מנלן** - כלומר: אלא היכי ילפינן לה בבעלים לפטור גניבה ואבידה בשואל, לחיובא שלא בבעלים מנלן, דילפינן משומר שכר, וכיון דמהתם ילפינן - דיו לבא מן הדין להיות כנדון, דהיינו שואל, דילפינן בחיובא מקל וחומר משומר שכר להיות כעין שומר שכר, מה להלן בבעלים פטור, דהא ילפת ליה בהיקשא דילמד עליון מתחתון - אף כאן בבעלים פטור. **למאן דלית ליה דיו** - ר' טרפון בפרק כיצד בבבא קמא (כה, א). **וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון** - גניבה ואבידה דשומר שכר מחיובא דשואל, מה שבורה ומתה דשואל - בבעלים פטור, אף חיובא דשומר שכר בבעלים פטור, ותחתון מעליון, מה שומר שכר חייב בגניבה ואבידה שלא בבעלים - אף שואל כן, ומה שומר שכר בבעלים פטור - אף שואל כן, ואין משיבין על ההיקש. **פשיעה בבעלים** - אחד מן השומרים שפשע כשהיו בעלים במלאכתו. **מקרא**

- אם בעליו עמו (שמות כב). **נדרש לפניו** - אשומר שכר בהיקשא. **ולא לפני פניו** - אשומר חנם, דפרשיות של שומר חנם ושל שומר שכר לא איתקש בוי"ו יתירה, דלא כתיב וכי יתן בשומר שכר. **אשומר חנם** - דכתיב ביה פשיעה על כל דבר פשע. **לחיובא** - לחייבו שלא בבעלים בפשיעה. **אבל לפוטרו לא** - כלומר: אפילו בשומר שכר ושואל לא הוי פטור, דכי גמרינן פשיעה בבעלים בשומר שכר ובשואל - בקל וחומר משומר חנם, דחייב לגמרי הוא בין בבעלים בין שלא בבעלים, דכי כתיב אם בעליו עמו - אהנך חיובי דכתיב בשומר שכר ובשואל הוא דכתיב, אבל אפשיעה, דלא כתיבא בהו בהדיא - לא שנא בבעלים לא שנא לא בבעלים. **מקרא נדרש** - בסמיכות הפרשיות, ואף על פי שאין היקש מפורש בהן. **השואל את הפרה** - גרסינן בתרווייהו, ולא גרסינן השוכר גבי הפרה אלא גבי בעלים. **ואילו שומר חנם דפרה לא קתני** - בבעלים פטור, משום דחיוביה ליתיה אלא בפשיעה, ופשיעה לא פטר בה בבעלים.

דף צה.ב

דכתיבא בהדיא - שואל, דכתיב ביה פטור בבעלים בהדיא, קתני מתניתין: בבעלים פטור. **[דאתיא מדרשא]** - שאר שומרים, דאית בהו פטור מדרשא - לא קתני. **הכא בברייתא גרסינן** - שכרה ושכר בעליה עמה. **במקום אחר** - שלא במקום הפרה, ובלבד שתהא מלאכתו של שואל או של שוכר. **כשומר שכר דמי** - ותנא: שוכר בבעלים פטור, והוא הדין לשומר שכר, אבל שומר חנם - לא קתני. **ותנא שומר חנם** - שאף על פי שאין חיובו אלא פשיעה - פטור בבעלים. **והוא הדין לשומר שכר** - בין בפשיעה ובין בשאר חיובים. **איבעית אימא** - אי ניחא לך לאוקמא סתם ברייתא כר' יהודה טפי מר' מאיר - אוקמא אשומר חנם, וכר' יהודה, כמו דמחליף רבה בר אבוה. **לעולם הוא חייב** - ואפילו בעליו עמו. **עד שיהא בהמה ובעלים במלאכה אחת** - כגון אם פרה היא - יהא הבעל חורש בפרתו לצורך שואל בשדהו, או אם חמור הוא - יהא בעליו מחמר אחריו. **דקמרפי ליה ואזיל קמה** - חופר והולך בקרקע לפניו, במרא תמיד לרפותה, שהיא קשה. **והא מדסיפא על גבה** - ממש, דתנא לה משום רבותא, לאשמועינן דאפילו הכי חייב. **רישא** - מקום אחר, נמי דנקט לה - משום רבותא, ואפילו הכי פטור במלאכה אחרת. **שאלה ואחר כך שאל בעליה** - הואיל ולא הוי בשעת שאלה, אף על פי שהיה בשעת

שבורה ומתה - אפילו הכי חייב, דבעינן בעלים נשאלים בשעת שאילה דבהמה, כדיליף לה לקמיה. **באותה מלאכה** - וכדאמר רישא דקאזיל ומרפי קמה, וסיפא - שמנהיגה במלמד הבקר, דהוה ממש על גבה. **אידי ואידי באותה מלאכה** - ממש הוא, מה לי מרפי קמה ומה לי מנהיגה. **ועוד תניא** - תיובתא לרב המנונא, בסיפא דמילתא, דאמר בעינן שיהא עמו משעת שאילה עד שעת שבורה. **לומר לך היה עמו וכו'** - והכי אשמועינן קרא: בעליו אין עמו בשעת שאילה, אף על פי שהיה עמו בשעת שבורה - חייב, ולקמן מתרץ מהיכא משמע ליה הכי. **תניא אידך** - היא היא, אלא מר דריש בהאי משמעותא, ומר דריש בהאי משמעותא, ולא גבי הדדי תניא. **תיובתא דרב המנונא** - בתרוייהו מילתיה, במאי דאמר אותה מלאכה בעינן - אותביניה מברייתא קמייתא, דקתני: אף על פי שהבעלים עושין במקום אחר, ובמאי דאמר עד שתהא עמו בשעת שבורה - הויה תיובתא מהך ברייתא. **אביי סבר לה וכו'** - השתא מהדר לפרושי, מהיכא ילפי הני תנאי דבשעת שאילה בעינן, ובשעת שבורה ומתה לא בעינן. **אביי סבר כר' יאשיה** - דאמר: בעינן חלוק, ואף על גב דלא כתיב יחדו - כמאן דכתיב דמי, ולא משמע ליה לפרושי אחד אחד בפני עצמו, בכל מקום שהזכיר שני דברים ופסק עלייהו דין, או איסור. **מתרץ לקראי** - דלעיל. **כרבי יאשיה** - דמפרש דבשעת שאילה בעינן, בשעת שבורה ומתה לא בעינן. **ורבא מתרץ להו בתר דעתיה דרבי יונתן** - דמשמע נמי אחד אחד לעצמו, ומיהו, אפילו הכי מצינו למילף שפיר דחדא מינייהו הוא דבעינן, דתניא ותניא אידך לא גרסינן, דבכל חדא מתניתא דלעיל שייכי תרוייהו קראי בדרשא, אלא הכי גרסינן: ומתרץ לה לקראי כר' יאשיה - בעליו אין עמו, טעמא דליתיה בתרוייהו - הא איתיה בחדא וליתיה בחדא - פטור, וכתיב אם בעליו עמו לא ישלם, טעמא דאיתיה בתרוייהו וכו', והכי פירושו: טעמא דליתא בתרוייהו, שלא היה עמו לא בשעת שאילה ולא בשעת שבורה ומתה, דעל כרחך לר' יאשיה אתרוייהו קאי, דרישא איירי בשאלה ושבורה ומתה, ועלה קאי: ובעליו אין עמו, ולר' יאשיה הכי קאמר: בעליו אין עמו - לא בזו ולא בזו, כי היכי דמשמע ליה: אשר יקלל את אביו ואמו - עד שיקלל שניהם, הכא נמי משמע ליה בעליו אין עמו, דהאי אין - אתרוייהו קאי, אינו בזו ואינו בזו - הוא שלם ישלם, הא ישנו באחד מהן - לא ישלם. **והא כתיב אם בעליו עמו** - דמשמע נמי אתרוייהו, ישנו בזו וישנו בזו - הוא דלא משלם, הא איתיה בחדא מינייהו משלם, הא כיצד, על כרחך, יש בהן אחת שפוטרתו

ויש בהן אחת שאינו פוטרותו, ומאי היא, שאלה פוטרותו, שכירות אינה פוטרותו, ולקמן פריך: איפוך אנא.

דף צו.א

רבא סבר לה כרבי יונתן - דאמר: אחד אחד משמע, ומתרץ דרשא דקראי כרבי יונתן, למידרש כי הני מתניתא דלעיל, דתניא ותניא אידך לא גרסינן, אלא קראי קא נקיט, והא דמפיק בהא דרבא וקא נקיט קראי איפכא - לאו דוקא, ונראה בעיני, שטעו בגירסא להגיה בספרים, דסברי: דהא מתניתין קמייתא - כרבי יאשיה, וההיא מתרץ אביי, ובתרייתא - כרבי יונתן, וההיא תירץ רבא, ולא היא, דכל כמה דנקטיה להו לקראי, בין כסדר בין הפוך, בין לרבי יאשיה בין לרבי יונתן - חדא דרשא היא, למר כדאית ליה, ולמר כדאית ליה, ותרוייהו מתניתא מתרץ אביי כרבי יאשיה, ורבא כרבי יונתן. **איפוך אנא** - לומר שבשעת שבירה פוטרותו, ולא בשעת שאילה. **שכן חייב באונסין** - על אותה שעה מתחייב הוא. **שכן חייב במזונותיה** - על ידיה. **רב אשי אמר** - מקרא גופיה משמע דאשעת שאלה קפיד, דמעם רעהו משמע: לא רעהו עצמו נשאל לו, ועלה מסיק קרא: שלם ישלם, אלמא, אשעת שאלה קפידא קאי. **אי לא הנך** - דהדור ופריש מילתא טפי, לא הוה מצינו למילף: מעם רעהו - ולא רעהו עצמו, דאיכא למימר: אורחיה דקרא למישתעי הכי, ולא שנא בבעלים ולא שנא בלא בעלים - חייב, והשתא דגלי סיפא דבבעלים פטור ואחד מינייהו קאי פטור, ולא על חבירתה - ילפינן מיניה גילוי מילתא, דאשעת שאלה קפיד. **שאלה לרבעה** - הוא עצמו. **מהו** - מחייב באונסיה או לא. **ליראות** - שיהא נראה עשיר חשוב, ולא ימשכו בעלי בתים ידיהן ממנו להקיפו באמנה ובאשראי. **הנאה מיניה** - שנהנה בבהמה עצמה. **שאל שתי פרות וכו'** - אם תמצא לומר פחות מפרוטה לאו כלום - הכא מאי? מן השותפין - פרה שהיא של שניהן. **שותפין ששאלו** - לחרוש בה קרקע של שותפות. **ונשאל** - הבעלים. **לאחד מהן** - למלאכתו שאינה של שותפות. **כולו שואל בעינן** - שיהא הבעל נשאל לכל שואל פרתו. **שאל מן האשה** - פרה של נכסי מלוג. **ונשאל לו בעלה** - למלאכתו. **אשה ששאלה** - לחרוש קרקע מלוג, ונשאלו הבעלים לבעל למלאכת עצמו. **קנין פירות** - שהבעל אוכל פירות מלוג - כקנין הגוף דמי, והוה ליה בעלים שואל ונשאל, כאילו קרקע ופרה שלו. **השאל לי** - בשבילי. **המוכר שדהו לפירות** - שיאכל לוקח פירותיה

שתיים שלוש שנים, ואחר זמן תחזור לבעלים - מביא בכורים וקורא: ארמי אובד אבי, וכל הפרשה (דברים כו) וקורא אני בו: הנה הבאתי [את] ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי - דקנין פירות כקנין הגוף. **לאפוטרופוס** - היה הולך למדינת הים, ומינה - אפוטרופא על נכסיו, לזון אשתו ובניו. **עבד דלאו בר מצוה לא** - ושליחות נפקא לן (בבא מציעא עא, ב) מאתם, גם אתם - לרבות שלוחכם, דבעינן דומיא דמשלח, שיהיו דיניו נוהגים בו, וזה אין דין שואל נוהג בו, וגם משאיל, שאין לו כלום בלא רבו.

דף צו.ב

שואל הוי - קא סלקא דעתך להתחייב באונסי בהמות נכסי מלוג שלה, שהוא עושה בהן מלאכתו. **שאלה בבעלים היא** - שהיא עמו תדיר במלאכתו, והיא נשאלת לו תחלה, משנשאה. **מאי שואל הוי** - מנישואין ואילך, ומפקעת שכירות וכו', ופטור. **והדר נסבה** - וזכה הוא אף בפרה, להשתמש בה כל יומי השכירות. **מאי שואל ממנה הוא** - והוה ליה איהו כשוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה, דאיפליגו רבנן ורבי יוסי בהמפקיד (בבא מציעא לה, ב) ואמרי רבנן: נשבע שוכר שמתה כדרכה ופטור, ושואל משלם לשוכר, ורבי יוסי אומר: תחזור פרה לבעלים. **ואליבא דרבנן** - דדינא דשואל בהדי דמשאיל הוא, ולא אצל בעלים הראשונים - לא תיבעי לך, דאפילו הוא שואל, כיון דלדידה בעי שלומי - פטור, דשאילה בבעלים היא, כי תיבעי לך - לרבי יוסי, דאמר: תשלומין לבעלים, והשתא לא בבעלים היא, מאי, שואל הוי ממנה, ושואל חייב באונסים, ומשלם לבעלים, או שוכר הוי, ופטור מאונסין, ומאי שכירותיה - שהרי תקנו לה חכמים פרקונה תחת פירות, אם נשבית. **אלא לוקח הוי** - ופטור. **ומתה** - ובעל יורש אשתו, דבר תורה. **הבעל מוציא מיד הלקוחות** - אלמא אין לה רשות למכור, דהוא הוי לוקח ראשון. **מי מעל** - כגון שנפלו לה נכסים מאביה, משנשאת, ועמהן מעות של הקדש, ואין ידועין שהן של הקדש, ואמור רבנן: בעל זוכה בהן בכל הנכסים, להשתמש ולאכול פירות, ובתקנה זו נעשה שליח בנכסי הקדש לקנותם, וקא סלקא דעתך שזו היא יציאתם לחולין, ואפילו בעודן צרורין ומונחין, מי מעל בהוצאה זו? לימעול בעל - דאין היא מוסרתן לו, אלא מאיליהם נקנים לו, ממייתת אביה, דהיתרא ניחא ליה וכו'. **דהיתרא נמי לא ניחא לה דלקני** - אלא על כרחא תקנו לו חכמים. **נמעלו בית דין** - של ישראל שבאותו דור, שכל

תקנות משפט תלויה בהן, ועל ידיהן נוהגות חוקות המתוקנים לצבור מאז, והוי כמי שתקנו לו הם קנין זה, ונמצאו הם המקנין לנכסי הקדש והוציאו לחולין. **הכי גרסינן: כי עבוד תקנתא - בהיתרא. באיסורא - לא עביד תקנתא. אלא אמר רבא - בעודן צרורין ומונחין - לא קנאם בעל, ולא יצאו לחולין, ואין כאן מעילה אלא לכשיוציאם לחולין - בעל מעל. בכילתא - בכילה. ואיתבר - בפשיעה.**

דף צ.ז.א

דינא הכי - שישלם לו כלי עשוי ומתוקן, והתנן (בבא קמא י, ב) גבי נזיקין: תשלומי נזק - מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה, ששמין לו הנבילה של בהמתו, שמתה על ידי זה שהזיקה לו, ועליה מוסיף ומשלם דמיהן, הכא נמי ישומו לו שברי הראשון, ועליהן ישלם דמיו, וזה ילך ויטרח ויקנה לו כלי אחר. **ואיפטר - דהוה ליה מתה מחמת מלאכה. כהאי גוונא מאי - מי הוי מתה מחמת מלאכה או לא? דנשי קטלוהו - לא היה לו ליפול בידן. וחביל - נתחמם. דנשי קטלוהו - בעל בעילות הרבה, ומת. שתלא - נוטע כרמים למחצה. אומנא - מקיז דם. ספר - המספר את אנשי העיר בתספורת. כשאלה בבעלים דמי - אם משהיה זה במלאכתו שאל הימנה בהמה באותה שעה, ומתה - פטור. רבנן - בני בית מדרשו. שאיל לן מר - רבינו נשאל לנו למלאכתנו, ללמוד לנו תורה, שיושב ומלמד לנו תורה כל היום, ואם נשאל ממנו בהמה ומתה - נפטר. אתון שאילתון לי - למלאכתך, שכשאני חפץ להתחיל במסכת אחרת, שלא תשכח ממני - אין אתם יכולין למחות בידך. **ביומא זכלה - כשדורשין לפני הרגל בהלכות הרגל, דלא מצי לאישתמוטי למילתא אחריתי. אינהו שאילו ליה בשאר יומי - שאילו גרסינן. כודנייתא - פרידה. בבעלים - שהיה מסייעו בשעת שאילה. למיסר - לראות שלא ירבו במשאה. ומתה כדרכה בי גנב - ואפילו הכי חייבין, דאי נמי שבקה מלאך המות - בי גנב הוה קיימא, כדאמרינן בפרק המפקיד (בבא מציעא לו, ב), הלכך, משנגנבה - חייב בתשלומין. גניבה בבעלים - גניבה זו שאתה מחייבו, בבעלים היא שכירותה, בשעת שכירות כשנכנסה לרשותו, ותניא לעיל בבא מציעא (צה, ב). היה עמו בשעת שאילה - אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה. משנה. המשאיל אומר שאולה מתה - אשאל אחת ושכר אחת קאי. **ביום שהיתה שאולה מתה - קאי אשאלה היום ושכרה למחר.******

דף צ.ז.ב.

בשעה שהיתה שאולה מתה - קאי אשאלה חצי היום ושכרה חצי יום. **חייב** - לשלם, דברי ושמא - ברי עדיף. **ישבע השוכר** - ולקמן פריך: מה שטענו לא הודה לו, והיכא כתובה שבועה זו? יחלוקו - קסבר: ממון המוטל בספק - חולקין. **גמרא. רב הונא ורב יהודה אמרי חייב** - ברי ושמא - ברי עדיף. **פטור** - אוקי ממונא בחזקת מריה, ולא תפקיע מספיקא. **שיש עסק שבועה ביניהן** - שנתחייב לו שבועה בטענתו, והוא אינו יכול לישבע, דהא אינו יודע קאמר.

דף צ.ח.א.

אלא חמשים - הוה ליה מודה מקצת ומחוייב שבועה על השאר, ואינו יכול לישבע, דאמר: איני יודע. **קא משכחת לה** - עסק שבועה דמתניתין, רישא בשתי פרות, וסיפא - בשלש, רישא - דקאתי לדינא על היום, או על השעה - לא מיתוקמא בפרה אחת, מעיקרא, אלא בשתים ומתו, וזה תובעו על שתים, והלה מודה לו באחת שהוא מחוייב לו דמיה, והיא המביאתו להתחייב שבועה על השניה, שטוען: איני יודע אם חייב אם לאו, ומתוך שאינו יכול לישבע - משלם, ולהכי נקט ומתו תרוייהו, דאי בדקיימא חדא וקאמר ליה אחדא: שקלה, ואחדא: איני יודע אם בשעת שאילה, אם בשעת שכירות - הוה ליה ההיא דמודה הילך, ואיכא מאן דאמר: הילך פטור משבועה, וסיפא דקתני: שאל אחת ושכר אחת, ואיני יודע איזה מהן מתה - משכחת לה עסק שבועה כשהיו מתחילה שלשה ומתו השנים, באחת - מודה ששאולה היתה, וחייב בדמיה, והיא מחייבתו שבועה על שניה. **ולרמי דאמר ארבעה שומרים כו'** - בשבועות האמורות בהן כגון שומר חנם - לישבע שנגנבה, ושומר שכר - לישבע שנאנסה, ושואל - לישבע שמתה ממלאכה, צריכין כפירה וכו', אלמא, מדקאמר: בעינן כפירה, ולא אמרינן: צריכין הודאה במקצת, שמע מינה: אף על גב דשייכא בהו שבועת שומרין בלא שום כפירה - לא משביעין ליה שבועת שומרים עד דכפר כפירה אחריתי, כגון, לא היו דברים מעולם, או: החזרתי לך, ולדידיה - לא מיחייב שבועה אהודאה בלא כפירה, ואיני יודע - לאו כפירה היא, והא דרבא - לית ליה, אלא אם כן אמר לו: חמשים יש, וחמשים השניים, מקצת - לא היו דברים מעולם, ומקצת - איני יודע, משכחת לעסק שבועה דמתניתין רישא בשלש פרות וסיפא בארבע, לרמי בר חמא לא

משמע ליה כי הוא זה בלא כפירה, כלומר: זה - אמת, וזה - לא היו דברים מעולם, אבל זה אני חייב, וזה - איני יודע אי נגנב או שנאבד בשומר חנם - לא משמע ליה כי הוא זה.

דף צח.ב.

חדא לא היו דברים מעולם כו' - הרי כפירה, וחדא אין, בעידן דשאלה מתה - הרי הודאה. **ואמאי מה שטוענו לא הודה לו** - אף על גב דאוקימנא בכופר ומודה הני מילי לרב נחמן, מיהו, מתניתין לרב הונא ורב יהודה - כדקתני, ואמאי ישבע, הרי אין כאן הודאה במקצת? אישתבע לי איזו מיהת - אפילו היא שכורה - יש לי עליך שבועה שכן הוא כדבריך, דלית לן דרמי בר חמא, דבעי כפירה והודאה בשומרים, דסבירא לן כמאן דאמר: עירוב פרשיות כתיב כאן, וכי כתיב כי הוא זה - אמלוה הוא דכתיב, וגלגול שבועה מן התורה היא, מואמרה האשה אמן אמן, כדדרשינן בסוטה (יח, א). **שאלה בבעלים** - וקודם שהחזירה - חזר ושכרה מיניה, ובשעת שכירתו לא היה עמו במלאכתו, ונגנבה או אבדה בימי שכירות, מהו? מי אמרינן שכירות לחודה קיימא - ומילתא אחריתא היא, ואף על גב דכי משך לה מעיקרא בבעלים היא, ותו לא הדר משך לה, מיחייב ליה, דבשעת שכירות ברשותו היתה, ולא מיחסרא משיכה, וקני חצירו באמירה, ולעולם קנין אחריתי היא, ושלא בבעלים היא. **או דלמא שכירות בשאלה מישך שייכא** - כל חיובי שוכר דגניבה ואבידה ישנן בשואל, ולא הוסיף כלום, ומחמת משיכה ראשונה באו לו, והיא בבעלים הוא, ופטור. **שכרה בבעלים** - וקודם שהחזירה חזר ושאלה ממנו שלא בבעלים, ומתה כדרכה וחיוב זה - לא מחמת משיכה ראשונה בא עליה, דהא חיוב שאלה לא שייך בשכירות, מהו, מי אמרינן: שאלה לענין אונסין בשכירות ודאי לא שייכא, וחיוב דמחמת קנין שלא בבעלים בא לא, או דלמא, כיון דשייכא במקצת, דחיוב גניבה ואבידה שעליו יש לתלות במשיכה ראשונה - כמאן דשייכא בכולה דמי, ופטור אף באונסין. **אם תמצא לומר כיון דשייכא כו'** - איני יודע להעמידו ולא גרסינן ליה. **אלא הכי גרסינן** - ואם תמצא לומר לא אמרינן כיון דשייכא במקצת כו'. **שאלה בבעלים שכרה שלא בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים** - הדרא שאלה לדוכתה, ואזיל בתר משיכה שאלה קמייתא, דהויא בבעלים. **משנה. ביד בנו** - המשאיל שלחה לו לשואל ביד בנו של משאיל. **או ביד בנו [ביד עבדו] או ביד שלוחו של שואל**

[ומתה] פטור - אם מתה בדרך פליגי בה רבה ורב חסדא בהגוזל קמא (בבא קמא ק, א), רב חסדא מתרץ לה להאי דשואל דמתניתין - בשכירו ולקיטו שדר בביתו, אבל אין עדים שהוא שלוחו, דאי איכא עדים - הוי שליח וחייב השואל באונסין, משמסרו לו, רבה אומר: אפילו עשאו שליח בעדים - לאו שליח הוא, להתחייב על ידו באונסין, דהכי קאמר ליה: איניש מהימנא הוא, אי בעית לשדורי בידיה - שדר. **וכן בשעה שמחזירה** - אם שלח השואל ביד בנו ועבדו או שלוחו, או ביד עבדו ושלוחו של משאיל - לא יצאה מרשותו של שואל עד שתבא ליד המשאיל, ואם מתה בדרך - חייב, אמר לו המשאיל: שלחה לי, או שאומר לו השואל: הריני משלחה וכו', ואמר ליה המשאיל: שלח, ושלחה ומתה - פטור.

דף צט.א.

גמרא. **ביד עבדו חייב** - בתמיהה, קתני: אמר לו השואל: שלחה לי ביד עבדך, ושלחה לו - חייב השואל באונסיה בדרך, והרי לא יצאת מרשות משאיל, דיד עבד כיד רבו דמיא, והרי הוא כאילו הוליקה לו הוא. **נעשה כאומר הכישה במקל והיא תבא** - אחרי, הלכך, משיצאתה מחצרו של בעלים, בין בלא שומר בין על ידי שומר - עמדה ברשות השואל, דשעביד נפשיה משתצא מרשותו, והרי הכישה במקל עד אשר יצאתה מביתו. **ושלחה לו ביד בנו** - של משאיל, שלחה משאיל לשואל - חייב השואל, וכגון שאמר ליה: שלח לי ביד בנך. **ביד עבדו פטור** - ואפילו אמר: שלחה לי ביד עבדך. **לא תימא** - כדתרצה רב נעשה כאומר לו, אלא רב מוקי לה למתניתין באמר לו הכישה במקל והיא תבא אחרי, דשעביד - נפשיה מכי נפקא מחצרו, ומשום דשלח עבדו עמה לא מיפטור. **לפנים מחצרו של משאיל** - שחצרו של משאיל פתוחה לרשות הרבים, וחצר השואל לפנים ממנו, ופתוחה לחצרו של משאיל שאין נכנסין ויוצאין לחצרו של שואל אלא דרך חצרו של משאיל, דהתם סמכא דעתיה דשואל, דמשיעמדו הבעלים לפניו להטותה לצד חצרו של שואל ומחי לה בחוטרא - ודאי להתם ריהטא, וההוא הוא דמשעבד שואל נפשיה, אבל אם היתה צריכה לבא דרך רשות הרבים - לעולם אימא לך אפילו אמר ליה הכי לא סמכא דעתיה שיפקירנה המשאיל בלא שומר, ולא שעבד נפשיה עד שתבא לידו. **דאיכא גזייתא** - שיש בחצר המשאיל זוויות ועוקצין שיכולה לסור שם ולהשמט במחבא, דשטול"ט בלעז (מבואות קטנים, פינות רחוב)

, בלשון (תהלים צ) כי גז חיש וכמו (במדבר יא) ויגז שלוים. **אלא לחזרה** - שאם בא המשאיל לחזור ולתובעה ממנו בתוך ימי הזמן שהשאילה לו. **בקע בו קנאו** - עד שיכלו ימי שאילתו. **לא בקע בו לא קנאו** - דקסבר: אין משיכה קונה בשומרים. **מעל** - המשאיל לשלם להקדש קרן שנהנה בהשאלתו, ומה היא הנאתו - לפי טובת הנאה שבו, אומדים בו כמה הוא רוצה להיות נחסר משלו להחזיק לו השואל טובת [הנאה] כזו, טובת הנאה - בונדי"ר בלעז (הנאה, טובת הנאה). **וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה** - אפילו ידע לאחר שבא לידו שהוא של הקדש, שמכיון ששגג בו המשאיל ונתחייב דמי טובת הנאה להקדש - יצאת הנייתה לחולין. **ואי לא קנאו** - במשיכה, אמאי מעל המשאיל עד שיבקע בו השואל? ופליגא - נמי דרב הונא אדרבי אלעזר.

דף צט.ב

קרקע נקנית בכסף או בשטר או בחזקה - דנעל ופרץ וגדר כל שהוא, ובמסכת קדושין (כו, א) ילפינן להו. **שכירות** - קא סלקא דעתך שכר בהמה וכלים. **מאי עבידתיה** - להקנות עד שימשוך, ומאי חזקה בלא משיכה משכחת ליה? שכירות קרקע - השכיר לו ביתו, משנתן לו כסף או שכתבו לו בעלים ביתי מושכן - לך ומסר לו השטר, או שהחזיק בו השוכר - אין אחד מהם יכול לחזור. **חביצא דתמרי** - תמרים המדובקים יחד קרי חביצא, ואית בהן חמשין תמרי. **אגב הדדי מיזדבנן חמשים נכי חדא** - הלוקח יחד אינו נותן בהם אלא ארבעים ותשע פרוטות, כדי שיחזור וימכור אחת אחת, וישכור פרוטה. **להדיוט** - אם משל הדיוט הוא - משלם לו כמו שהן נמכרים ביחד, ואין מדקדקין להחמיר עליו, כדקאמר טעמא לקמן שמין בית סאה וכו'. **מה שאין כן במזיק** - הקדש, אחומשין קאי. **שמין בית סאה באותו שדה תנן** - גבי ניזקין דשן בבבא קמא (נה, ב) כי יבער איש שדה או כרם וגו' תנן: כיצד משלמת מה שהזיקה, שמין בית סאה באותו שדה, כמה היתה יפה וכמה היא יפה, ואין מדקדקין להיות שמין האכילה לבדה מה היתה שוה הערוגה זו שנאכלת, אלא מה נחסר בית סאה מדמיו, אם היה בא למכור הקרקע עם זריעתה מה חסרו דמיו בשביל אכילת ערוגה זו - דהיינו קולא גביה, דהבא לקנות קרקע לא יניחנו בכך, ובדבר מועט יתפשר בפחות דמים, ומקרא יליף לה בבבא קמא (נח, ב). **נטל אבן וכו'** - במסכת חגיגה (י, ב) פרכינן: מכדי מישקל שקליה, מה לי בנאה הוא ומה לי נתנה לחבירו,

ואוקמיין בגזבר שאבני קודש מסורין לו עסקינן, דבלאו הכי נמי ברשותו הוה מנחא, הלכך לא מעל בהגבהתו. **נתנה לחבירו** - הוציאה לחולין, שקנאה חבירו במתנתו, והוא ישלם להקדש. **בנאה** - גזבר לתוך ביתו. **לא מעל** - והתם אוקימנא כגון שהניחה על פי ארובה, דלא שנייה. **ויתב ר' אבהו** - גרסינן. **זאת אומרת** - דכי דר תחתיה מעל, ואף על גב דלא שנייה - הדר בחצר חבירו שלא מדעת בעלים צריך להעלות לו שכר, אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא, דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר, דהא הכא שלא מדעת הקדש דר, וקאמר דמשלם מעילה להקדש, ומדקאמר זאת אומרת - שמע מינה יליף הדיוט מהקדש לדקדק אחריו. **הדר ביה שמואל מההיא** - ולא יליף מיניה הדר בחצר חבירו שלא מדעתו של בעל הבית, דהא שמעינן ליה הכא דלא משוי דין הדיוט כהקדש. **כהדיוט מדעת דמי** - שהקדש מונח למעול לכל הבא ואין מוחה בידו, ורחמנא אמר: מאן דמיתהני - למעול, ורחמנא ידע. **שקולאי** - נושאי משאוי. **אהדרו ליה ביומא דשוקא** - קודם שיגיע יום השוק, שיכול למוכרה ביום השוק, שיגיע ראשון. **מהדרו ליה חמשה** - דאמר להו: אי הוה גבאי ביומא דשוקא - חמשה הוה שוה. **ולא אמרן** - דמהדרו ליה חמשה אלא דלית לחנוואה חמרא לזבוני, דהשתא ודאי אי אהדרו ניהליה - הוי מזבין ליה. **אבל הוי ליה חמרא לזבוני** - ולא זבין, גלי דעתיה דלא הוה מזבין, ולא משלמי אלא חביתא דחמרא, וכי מהדרי ליה נמי חמשה - מנכי להו חנווני מחמשה אגר טרחא כפועל בטל, כמה הוא רוצה לישב ולא למכור יין חבית אחת פרוטה פרוטה וישב בטל. **ודמי ברזנייתא** - שנותנין למכריז בעיר על יין בשווקים וברחובות: יש בבית פלוני יין למכור. **ברזנייתא** - לשון ברזא, דייש"י בלעז (ברז, פתח), כלומר: יציאת היין הנמכר בברזא בפרוטות, ויש מפרשים: שהיו צריכין לשכור אומן לנקב נקב בחבית, מפני שהוא של חרס, ולתקן ברזא, הנך דמי מנכי להו, שהרי פטרוהו מכל אלה.

דף קא.

משנה. **המחליף פרה בחמור** - להכי נקט המחליף ולא אמר: המוכר פרתו וילדה, דאילו מוכר במעות לא קני לוקח עד דמשיך, וכיון דמשך - מידע ידיע אי ילדה כבר אי לא ילדה כבר, וליכא לספוקי בעד שלא מכרתי ומשלקחתי, אבל מחליף פרה בחמור - לא היה צריך למשוך הפרה או החמור, דאחד מהן שמשך - נקנין חליפין לחבירו במשיכתו של זה, בכל מקום שהו, כדאמרין

בהזהב (בבא מציעא מו, א): כל הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה - נתחייב זה בחליפין, לפי שכשמשך זה בעל הפרה את החמור - נקנית הפרה לבעל החמור, ואין ידוע אם ילדה או לא ילדה. **וכן המוכר שפחתו** - דקיימא לן: עבד נכרי נקנה בכסף, וכשנתן מעות - ניקנית לו השפחה, ואפילו היא בבית בעלים ואין ידוע אם עד שלא ילדה נתן הכסף - והעובר שלו, או לאחר שילדה - והולד של בעלים, זה אומר כן וזה אומר כן - יחלוקו. **ישבע המוכר** - בגמרא פריך עלה. **גמרא. בסימטא** - קרן זוית הסמוכה לרחבה, מוכרין בה בהמות ועבדים. **אימור דאמר סומכוס שמא ושמא** - בשור שנגח את הפרה (בבא קמא מו, א). **ברי וברי** - כגון מתניתין, דזה אומר: כן הוא, וזה אומר: כן הוא - מי אמר? תנא סיפא - שמא ושמא, מכלל דרישא: ברי וברי, דתרי בשמא ושמא למה לי? מודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא - דלקמן מוקמינן לה בדקטעה לידה, דלאו הילך הוא האי דקא מודי ליה בגויה, ואית ליה: נשבעין על העבדים, ואית ליה: טענו בחטים והודה לו בשעורין - חייב. **מה שטענו לא הודה לו** - דלא דמי לטענו מאה והודה לו חמשים, דהתם - מקצת טענה עצמה הודה לו, אבל זה מודה לו בעבד אחר, ועל זה שטענו - אומר לו: לא היו דברים מעולם. **ועוד** - אפילו אית ליה כמאן דאמר טענו חטים והודה לו בשעורים חייב. **הילך הוא** - וזה שמודה עליו מוכן הוא ליטלו, ואיכא למאן דאמר דהילך פטור, בפרק קמא בבא מציעא (ד, א). **דמי עבד גדול** - מסרתי לך בידך שתקנהו לי, ולא קנית, ותובעו הדמים. **וזה אומר דמי עבד קטן** - יש לך בידי. **עומרי שדה גדולה** - מנין עומרים של שדה גדולה, וזה אומר: מנין עומרים של שדה קטנה מכרתי לך.

דף קב.

כסות מה שטענו לא הודה לו - ועל כסות אחרת הודה לו, ואינה מאותה שטענו. **בדיילפי** - שבגד שלם היה, ועדיין מחובר, זה אומר: כסות גדולה מכרתי לך, וזה אומר: כסות קטנה. **עבד גדול בכסותו** - וזה מודה לו בעבד קטן וכסותו, דמחויב שבועה משום כסות, ומישתבע אעבד בגלגול. **זוקקין** - שהמטלטלין זוקקין את הקרקע לשבועה. **תנינא** - בקדושין (כו, א): נכסים שאין להם אחריות - זוקקין הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן. **רבי מאיר היא** - לקמן בברייתא: המחליף פרה בחמור דקאמר ר"מ עבדא כמטלטלי דמי, ונשבע עליו, ולקמן פריך ליה אשדות, דקתני במתניתין נמי:

נשבעין. **פטור** - דבעינן הודאה ממין הטענה עצמה. **דקטע לידיה** - לההוא עבד קטן דמודה ליה בגויה. **והא איפכא שמעינן ליה** - לרבי מאיר, דאמר: עבדא כמקרקעי דמי. **הרי שלך לפניך** - דקיימא לך, בבא קמא (צה, א): קרקע אינה נגזלת, וכל מקום שהיא - ברשות בעליה עומדת, ועבד כמקרקעי דמי, ואינו נגזל להיות נקנה לגזלן, לשלם דמים, הילכך, כי אזקין - ברשותיה דמריה אזקין. **הא לא קשיא** - דאיכא לשנויי כדמחליף רבי אבא בר אבובה, אלא הא קשיא: ממאי דקסבר רבי מאיר וכו' כדקתני במתניתין: וכן שתי שדות, וקאמר: ישבע. **דלמא עבדא הוא כמטלטלי דמי** - ונשבעין עליו, אבל אקרקע אין נשבעין? לפי שכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין - מי שתובעין אותו - הוא נשבע להפטר מלשלם, ולא התובע נשבע ליטול, דכתיב: ולקח בעליו ולא ישלם, מי שעליו לשלם - הוא נשבע (שבועות מה, א). **לאו מכלל כו'** - מדקאמרי ליה: ולא על הקרקעות - מכלל דשמעינן דאמר דאקרקעות נמי נשבעין. **שהן כקרקע** - מחוברים. **מחייב** - שבועה. **הרי הן כקרקע** - ואין נשבעין עליהן. **כבצורות דמיין** - אבל בקרקעות ובצריך לקרקע - מודה. **כעבד דמיא** - וחדא מילתא היא, ולא תחייביה שבועה. **זה אומר איני יודע** - אברייתא קא מהדר, דהמחליף פרה בחמור. **דקטעה לידיה** - דשפחה, דלאו הילך הוא, וממין הטענה הוא - דשפחה וולדה חד גופא הוא - טעין ליה, וזה הודה במקצת, ורבי מאיר אית ליה: נשבעין על העבדים. **משנה**. **המוכר זיתיו לעצים** - שיקוץ אותן לשריפה, ושהה אותן בקרקע. **ועשו** - זיתים רעים, שאין בסאה שבהן רביעית שמן. **הרי אלו וכו'** - טעמא מפרש בגמרא.

דף קא.א

גמרא. **חוץ מן ההוצאה** - שהוא מוציא במסיקתן ובעצירתן. **שנעקרו בגושיהן** - עם הקרקע שסביבותיהן שיכולין לחיות על ידו - פטורין מן הערלה, כדתנן: אילן שנעקר והסלע עמו, אם יכול לחיות - פטור, ואם לאו - חייב. **ולאחר שלש** - כלומר: אפילו נעקרו בגושיהן, לא שנו דיחלוקו אלא לאחר שלש שנים ששטפן הנהר, שאילו נטען מתחלה בעל הקרקע בלא גושיהן כבר יצאו עכשיו מכלל הערלה, דהשתא לא מהני ליה גושין דבעל הזיתים מידי לאחר שלש. **אבל בתוך שלש** - גושין דבעל הזיתים הוא דקשרי להו, והכל שלו. **הוה קטיני** - הוו זיתים דקין ולא היה להן צל, וזרענא

תותייהו סילקא וירקא. **צריכא רבה** - שאם לא פרשה רבי יוחנן - לא היינו אומרים אותה מסברא. **המקבל** - למחצה. **מעשר** - - תחלה כל התבואה, ואחר כך נותן לו לנכרי חלקו, ונמצא מעשר משלו על של נכרי ומפסיד. **מקבל** - למחצה. **כחוכר דמי** - כאילו מקבלה בכך וכך כורין לשנה, בין עושה ובין אינה עושה. **מציק** - אנס. **יש קנין** - ואי נמי אין קנין - מקבל לאו כחוכר דמי, ואין מוטל עליו לפטור חלקו של נכרי, דלא פורע חובתו הוא - שברשות הנכרי גדל. **שדה אבותיו ממש** - והנכרי גזלה מהם לדידיה הוא דקנסוהו רבנן, דקים לן בגויה דאידי דחביבא ליה לא מימנע בהכי מלקבלה למחצה, וטפי על שאר אריסין את המעשר הזה ומקבל ליה. **אבל איניש דעלמא** - אי רמית עליה לעשורי - לא מקבל לה - לא קנסוהו רבנן. **ולדידיה מאי טעמא קנסוהו** - מה חטא שקנסוהו. **כדי שתהא ברה בידו** - שיחזור ויקננה, מתוך שיקשה עליו המעשר, יטרח ויוסיף הדמים ויסלק הנכרי ממנה, ברה - ברורה ומוחזקת. **אמר רבי ירמיה וכו'** - משום הכי נקט ליה הכא, דדמיא להך דלעיל. **ונטעה** - אילנות. **ידו על התחתונה** - אם השבח יתר על הוצאה - יש לו הוצאה, ואם הוצאה יתירה על השבח - אין לו אלא שבת. **בשדה העשויה לנטעה** - אילנות, שיפה לאילן יותר מזרעים - איתא דשמואל. **לא בעינא** - איני חפץ בנטיעתה, שדה לבן היתה לי. **גלית אדעתך דניחא לך** - ועשיתה שדה העשויה ליטע, וידו על העליונה הוא - כשאר שתלי העיר, כמנהג המדינה. **הוא דאמר** - רב נחמן. **כי האי תנא** - דאמר לא נחלקו בית הלל בדבר, כרבי שמעון בן אלעזר.

דף קא.ב

בבית - היורד לתוך חורבה ובנאה שלא ברשות. **בשדה** - היורד לתוך שדה ונטעה שלא ברשות, ואמר: נטיעותי אני נוטל. **משום כחשא דארעא** - שכבר הכחישו הנטיעות את השדה שינקו ממנה. **איכא בינייהו חוצה לארץ** - למאן דאמר משום כחשא דארעא - ממונא אפסדיה, ואפילו בחוצה לארץ נמי אין שומעין לו. **משנה**. **אינו יכול להוציאו וכו'** - בגמרא מפרש לה לכולהו. **ובכרכין** - שהן מקום השווקים, שהכל נמשכים שם לגור שם, והבתים אין מצויין לשכור. **ובחנויות** - שחנווני מקיף הקפות למכירין, ושוהין מלשלם לו ימים רבים, וכשמביאין לו מעותיו - באין על יד פתח החנות שהקיפו שם, ואם הלך למקום אחר - אינן יודעין אנה ימצאוהו - אין יכול להוציאו כל

שנים עשר חדש. **חנות של נחתומין** - מוכרי ככרות. **ושל צבעים שלש שנים** - ובגמרא מפרש: מפני שהקיפן מרובה לזמן ארוך. **גמרא. מאי שנא ימות הגשמים וכו'** - קא סלקא דעתך: האי בימות הגשמים - לימי הגשמים קאמר, שפירש לו: השכר לי ביתך לימות הגשמים. **בימות החמה נמי לכולהו ימות החמה אגר** - דהא לימות החמה קאמר ליה. **אלא בימות הגשמים היינו טעמא משום דלא שכיח ביתא** - ובשוכר סתם קאמר, ואשמועינן דהשוכר סתם, שלא פירש זמן - הוי שכירות שלשים יום הלכך בימות החמה, דשכיח ביתא, אם בא להוציאו לסוף שלשים - מוציא, ובימות הגשמים דלא שכיח ביתא, אף על גב דלא אגרי אלא שלשים יום - אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח, וחייב ליתן לו בכל חדש כשכר חדש הראשון. **אימא סיפא ובכרכין הוי סתם שכירות שנים עשר חדש** - ואי מלו ליה הנך שנים עשר חדש בימות הגשמים וכו'. **להודיע קתני** - הנך שלשים ושנים עשר חדש דקתני במתניתין - להודיע קאמר, המשכיר בית לחבירו: כלו ימי השכירות בימות הגשמים - אינו יכול להוציאו משום דלא שכיח בתי, אלא אם כן הודיעו בימות החמה שלשים יום, שלא ירחיב לו הזמן משיכלה זמנו והיינו מט"ו באלול צריך להודיעו, שלשים יום קודם החג, וממילא שמעינן, אם כלו לו ימי שכירותו בימות החמה - אינו יכול להוציאו עד שלשים יום משהודיעו, ואם בא להוציאו בזמנו - צריך להודיעו שלשים יום קודם הזמן, ובכרכים - צריך להודיעו שנים עשר חדש קודם יציאתו, ואם לא הודיעו - לא יצא אלא נותן לו כמשפט הראשון. **אם בא** - בעל הבית להרבות לו בדמי השכר - מרבה משיגיע זמנו, אפילו לא הודיעו. **האי נקטיה בכובסיה דלישבקיה לגלימיה הוא** - הרי הוא כאוחזו בביצים שלו עד שמניח לו טליתו, כלומר כיון שמעלה על דמיו - אין לך מוציא גדול מזה, כובסיה - על שם שתלויים, כדאמרין (שבת סז, א) כמאן תלינן כובסי בדקלא, תלאי של תמרים. **דאייקור בתי** - שהפסדו ניכר. **נפל ליה ביתיה** - למשכיר. **אמר ליה** - לשוכר. **לא עדיפת מינאי** - הואיל והגיע זמנו מוציאו, ואמר לו: הלא אינך בא עלי אלא מחמת שלא הודעתידך, ואתה אינך מוצא בית לשכור, אף אני לא היה לי להודיעך, שלא ידעתי שיפול ביתי, ואני איני מוצא בית לשכור, ולא טוב שתדור אתה בפנים ואני בחוץ. **זבניה** - לאחר האי משכיר או אורתיה, או יהביה במתנה. **אמר לו** - שוכר לזה שקנאה. **לא עדיפת מגברא דאתית מיניה** - מי שמכרה לך, כשם שהוא לא היה יכול להוציאני - אף אתה אין כחך יותר ממנו. **כלליה**

לבריה - השיא את בנו, וצריך לו לבית חתנות. **מיניה וביה** - מן היין עצמו. **כי אריא ארבא** - כאריה אורב. **משנה**. **ובנגר** - שנועלין בו את הדלת ותוחבין אותו בקורת האיסקופה. **הזבל של בעל הבית** - משכיר, ובגמרא מפרש לה. **היוצא מן התנור** - אפר, הוא נעשה זבל. **גמרא**. **לחזק לו תקרה** - אם התליעו הנסרין. **לסמוך לו קורה** - אם נשברה אחת מהן. **מרזב** - כל גגותיהן טחין בטיט, ומשופעין מן ארבע צדיהן, וסומכין נסרים לכותל אצל הגג להרחיק המים מן הכותל, וכשנפלה אחת מהן - הדיוט מחזירה. **חובת הדר היא** - דדרשינן מנחות (לד, א) ביתך - דרך ביאתך, למי שנכנס ויוצא לה, זה הדר בה. **מקום מזוזה** - העץ שהדלת שוקף עליו, ואף הוא קרוי מזוזה, ואם אבן הוא - צריך לנקוב בו סדק להניחה בתוכה.

דף קבא.

בגובתא דקניא - ותולה אותה. **ארישא** - שוכר מישראל הוה, דתניא רישא: לא יטלנה בידו ויצא. **ותורי דמשכיר** - דכיון דלא אוגריה ליה - מסתמא דתורי דמשכיר הוו בה. **בחצר דמשכיר** - שלא השכיר את החצר. **ותורי דאתו מעלמא** - וסתם גללים - אפקורי מפקרינהו בעלים, וקניא ליה חצרו, ואפילו קדם השוכר והגביהן - לא זכה בהן. **יצא לו שם מציאה בעיר** - שיצא קול בעיר שבא צבי שבור בתוך שדהו, או מן הנהר הציף לתוכה דגים. **והקולט מן האויר** - שקיבל גללים לתוך כלי, שנתן כלי באויר, וקיבל גללים בתוכו. **שלו** - של השוכר. **ושברפת ושבחצר** - קא סלקא דעתיה: בחצר שלא השכירה לו המשכיר. **בשולי פרה** - סמוך לנקביה, דליכא אויר. **זרק ארנקי** - והפקירה לכל הקודם. **תרתני** - בתמיהה: תרתני איצטריכא לתנא למיתני, ליתני חדא דכיון דבשלא השכירה עסקינן - מה לי רפת ומה לי חצר? שברפת שבחצר - המושכרת לשוכר, כל הזבל שברפת שבה - לבעל הבית, ואשמעינן דהמשכיר את החצר - לא השכיר רפת שבה. **יוני שובך** - שמבקשים מזונותיהן בשדה וקניהן בשובך, ואין אלו יוני הרדסיאות הגדילים בבתים. **חייבין בשילוח** - הקן, אם רובצת על הביצים, דקרינא בהן: כי יקרא - פרט למזומן, דלאו מזומן נינהו. **קרי כאן כי יקרא פרט למזומן** - וכיון דהביצים שלו הוה ליה הקן מזומן, דקן הוא הביצים. **מיציאת רובה** - קרינא בהן או ביצים, ואם היה בא לתפוש קודם שתיגמר יציאתה - חייב לשלח האם וליקח הבנים. **אמאי אסורות משום גזל** - כיון דלא נפלה לחצרו. **אאמן** - כלומר גזל דדרכי שלום

- אפילו אאמן נמי קאמר, דדעתו של בעל השובך עליהם, דבטוח הוא דחוזרים למקומן לערב. **ואי בעית אימא** - אביצים ולא אאמן. **אפילו דנפלה לחצרו** - חייבות בשילוח הקן, ולא מזומן הוא, כל זמן שאם רובצת עליהן, ולא תיקשי לרבי יוסי ברבי חנינא דכל היכא דאיהו וכו'. **אסורות מפני דרכי שלום** - ותו לא, בתמיהה. **אי דשלחה** - מי שנטלן. **גזילה מעליא הוא** - דהא קניא ליה חצרו. **ואי דלא שלחה** - הא בעי שלוחה, ואיכא איסור: שלח תשלח - והדר את הבנים תקח לך וכו'. - מאי איריא גזל? הכי גרסינן: בקטן - הא דקתני: דרכי שלום, ותו לא - בדלא שלחה, ובקטן דלאו בר שילוח הוא, דאינו חייב במצות. **משנה. נתעברה לשוכר** - לא ירבה לו שכר חודש, שהעיבור בכלל שנה.

דף קבב.

גמרא. **מעשה לסתור** - רישא תנא: או כוליה דשוכר, או כוליה דמשכיר, ומייתי מעשה דיחלוקו? ואם אמר לו וכו' - דאיכא תרתני לישני, לשנה ולחדשים. **יחלוקו** - דלא ידעינן אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון. **אסתירא מאה מעי מאה מעי** - אם אחד אומר לחבירו: בכמה חפץ זה, אמר לו: אסתירא מאה מעי, ונתרצו - מאה מעי חייב לו. **ואם אמר מאה מעי אסתירא** - חייב לו אסתירא, תפוס לשון אחרון. **אי מהתם** - הוה אמינא טעמא - לאו משום דאית ליה תפוס לשון אחרון, אלא דהאי כוליה לשון חד, אלא פרושי קמפרש - סלע גדול שהוא שוה מאה פרוטות, וכי אמר: מאה מעי אסתירא - הכי אמר ליה: מאה פרוטות רעות, שאינן שוות אלא סלע, אסתירא - סלע מדינה, והוא חצי דינר, שהוא שמיני שבסלע צורי, כדאמרין בהחובל (בבא קמא צ, א) בהתוקע לחבירו - משלם לו סלע, והוא חצי דינר, וחצי דינר - תשעים ושש פרוטות, שהפרוטה - אחד משמונה באיסר, וחצי דינר - שלש מעה כסף, שהן ששה פונדיונין, ופונדיון - שני איסרין, הרי שנים עשר איסרין לחצי דינר, תן לכל איסר שמונה פרוטות, הרי תשעים ושש, וכי אמר ליה: אסתירא מאה מעי - סלע, שהוא יותר ארבע פרוטות, קאמר ליה, דסתם מעות - פרוטות נינהו, אי לא פירש מעות כסף, ואי אפשר לומר דמאה מעות כסף קאמר, שאין לך סלע כזה, שאפילו סלע צורי אינו אלא עשרים וארבע מעות. **ושמואל אמר** - מתניתין דתני יחלוקו. **בבא לבית דין באמצע החדש** - ואמר לו: צא מביתי או תן לי שכר חדש זה, וכי מספקא לן איזהו

לשון נתפיס - אמרינן: העמד ממון על חזקתו, ומה שדר בה כבר - לא מפקינן מיניה - ודלמא לשון אחרון אית לן למיתפס, ומה שלא עבר מן החדש - או יצא, או יתן לו שכרו - העמד קרקע על חזקתה, בחזקת בעליה. **כולן למשכיר** - העמד קרקע בחזקת בעליה. **בסוף החדש כולו לשוכר** - העמד ממון על חזקתו. **יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה** - ואף על פי שמשך - אינה משיכה, דכוליה חד מקח הוא, ועד דמשך כוליה לא קני מידי. **ראשון קנה** - כיון דאמר ליה: סאה בסלע - כל סאה וסאה הוה ליה חד מקח, ומשיכת כל אחת קנאה. **התם משום דתפיס הוא** - ולעולם מספקא ליה לשמואל, הלכך מכי תפיס - אין בנו כח להוציא מידו, - העמד דבר על חזקתו. **ורב נחמן אמר קרקע בחזקת בעליה עומדת** - ואפילו בא בסוף החדש - כולו למשכיר, שהספק לא עכשיו נולד, אלא מתחילת החדש נולד, והעמד קרקע על חזקתו, ונמצא שדר בשל חבירו, וצריך להעלות לו שכר. **אף על גב דאפיך מיפך** - ואמר ליה מעיקרא: דינר זהב לחדש משנים עשר זהובים לשנה - קאמר רב נחמן: כולו למשכיר, דטעמא לאו משום דתפוס לשון אחרון הוא, אלא ספוקי מספקא ליה, וספיקא שדי ליה אתחילת החדש, וקרקע בחזקת בעליה תעמידנו. **שוכר אומר נתתי** - שכר שנה. **בתוך זמנו** - שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, והוא ביום אחרון של שנה. **הכי גרסינן: דתנן: מת האב בתוך שלושים יום** - בחזקת שלא נפדה, עד שיביא ראיה שנפדה, לאחר שלשים - בחזקת שנפדה, עד שיאמרו לו שלא נפדה, ובבכורות תני לה גבי בכור, דכתיב ביה (במדבר יח): מבן חדש תפדה, הלכך, מסתמא בתוך שלשים יום לא פדאו אביו, הלואי שיפרע אדם חובו בזמנו, וחייב הבן לפדות עצמו. **ומת לאחר שלשים** - סתמיה פדוי, דפדאו האב בזמנו. **עד שיאמרו** - השכינים: ידוע לנו שלא פדאך אביך, שהוא צוה בשעת מותו, וגבי כהן לא שייך למיתני לשון יביא ראיה, דכהן לאו בעל דינו הוא, דאי בעי אמר ליה: לדידך לא יהיבנא, אלא לכהן אחר, ולהכי תני: עד שיאמרו לו, ומשיאמרו לו - המצוה מוטלת עליו שיפדה הוא עצמו. **לא צריכא שתבעו לדין ביומא דמשלם זמניה** - והוא אומר לו: נתתיו בבקר.

דף קג.א

שכיר בזמנו נשבע ונוטל - אם ביום שיצא ממלאכתו תבעו - נשבע שלא קיבל, ונוטל, שזה אחד מן הנשבעים ונוטלין האמורים במסכת שבועות (מד,

ב) שתקנו לו חכמים, דשקלוה לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר, משום דבעל הבית טרוד בפועליו, וכסבור שנתן לזה כשנתן לחבירו. **אבל** - בעלמא, אפילו ביום זמנו נאמן לומר: פרעתיך כבר, ובשבועת היסת שהטילו חכמים - על מי שאינו מודה במקצת. **וכתב ליה** - משכיר לשוכר שטרא שהשכירה לו לעשר שנים, ולא נכתב בשטר זמן, ולאחר זמן בא לפני בית דין, ואמר: כבר דרת בה חמש שנים, וזה אמר: לא דרתי אלא שלש. **מהימן** - בעל הבית, דקרקע בחזקת בעליה עומדת, על כל דבר ספק הבא לפנינו. **תברא** - שובר. **דלא תחזק בה** - דלא תימא: לקוחה היא בידי, ולא שתוכל לתבוע עשר שנים לעולם. **שואל אדם בטובו לעולם** - אם ראה אדם כלי לחבירו, ואמר: השאילני בטובו, ואמר לו: הן - שאול לו לעולם, כל זמן שהוא ראוי למלאכה, דהאי בטובו משמע לן: כל זמן שהוא טובו, אפילו מחזירו - חוזר ונוטלו כשיצטרך. **והוא דקני מיניה** - דבעלים, אבל לא קני - מכי אהדריה כלתה קנייה דמשיכה ראשונה. **ומהדר ליה קתיה** - וכשיפחות, שלא יהא ראוי - יחזיר לו שבריו, דהא לאו במתנה יהביה אלא שאלה הוא, ובטובו הוא, והאי לאו טוב הוא. **פרדיסא** - סתמא. **רפיק ביה** - חד פרדיסא. **כל דבעי** - אפילו גדול כאנטוכיא. **ואי אמר ליה פרדיסי** - רפיק ביה כל פרדיסי דאית ליה, ולא אמרינן: תרי פרדיסי הוא דקאמר ליה, דאפילו טובא נמי משמע. **אושלן** - השאילני. **גרגותא** - באר מים חיים להשקות שדות. **לא בני לה** - אם בא לבנותו ולומר: עוד שאול לי - לעולם זה מעכב עליו, ואומר: לא השאלתיך אלא אותן, ולא כשנעשה אחר. **בני לה** - והרי היא שאולה לו עד שישקה כל שדותיו. **בי גרגותא** - אמר לו בלשון הזה: השאילני בי גרגותא - השאילני מקום לחפור בו באר קאמר ליה. **וכרי ואזיל כמה גרגותי בארעיה** - אם לא ימצא כאן יחפור במקום אחר, עד דמתרמי ליה מקום הראוי. **וצריך למיקני מיניה** - מעיקרא, ואי לא קנה מיניה - דיבורא בעלמא אמר ליה, ומצי למהדר ביה. **משנה. חייב להעמיד לו בית** - בימי שכירותו. **לא יעשנו קטן** - השוכר מעכב עליו: אי אפשי בבית גדול, ואי אפשי בבית קטן. **גמרא. ואי דאמר ליה בית זה** - אני משכיר לך. **אזדא ליה** - הלך לו, מזלו גרם, ואמאי חייב להעמיד לו בית? וליטעמיד - לא גרסינן. **מהו דתימא מאי כזה דקאי אגודא דנהרא** - שהוא חשוב, ואגודא דנהרא הוא דמתני בהדיה, שדרך בני אדם מקפידין בכך, אבל ארכו ורחבו לא אתני בהדיה. **קא משמע לן** - דאכולה מילתא אתני. **הדרן עלך השואל. משנה. המקבל** - או באריסות: למחצה ולשליש ולרביע,

או בחכירות: בכך וכך כורים לשנה. **לחרוש אחריו** - אחר הקצירה, או העקירה, כדי להפוך שרשים של עשבים רעים שבו, וימותו, ולא יחזרו ויצמחו לכשתזרע.

דף קג.ב

בזמורות - הקצוצין מן הגפנים. **בקנים** - מפרש בגמרא: קנים המעמידים את הגפנים, שקורין פושי"ל (מקלות לסמוך בהם את הגפנים). **ושניהם מספקין את הקנים** - החדשים, בכל שנה, שאין על האריס אלא לעבוד ולשמור, אבל שאר דברים על שניהן, וסיפא דמתניתין ליתא אלא בקבלנות, דאי בחכרנות - לא שייכא חלוקה. **גמרא. ושניהן מעכבין** - לשנות מן המנהג. **האי אמר** - בעל הקרקע - אי אפשי שתעקור, דבעינא דתיתבן ארעאי - שישארו בה מן הקשין ויהא לה לזבל לזריעתה לשנה הבאה. **והאי אמר** - אם בעל הבית אמר: עקור, מצי האי למימר ליה: לא מצינא מיטרת, שהקצירה נוחה מן העקירה. **דתינקר** - שתהא נקיה שאינה צריכה לזבל. **בעינא תיבנא** - אני צריך תבן לבהמותי, ואי אפשי שתשאר בקרקע. **שניהן מעכבין זה על זה למה לי** - כיון דתנן בתרווייהו: אינו רשאי - מכלל דזימנין דניחא ליה למר בהכי ולמר בהכי, וזימנין איפכא. **משום דשניהם מעכבין** - כלומר: מפני ששניהן יש להם טענה לכאן ולכאן. **ואזיל איהו ונכיש** - בעוד שהתבואה מחוברת, ותלש ממנה עשבים רעים, אלא שלאחר מכאן חזרו וגדלו בהן קצת מהן. **דלא כריבנא ליה** - שלא אחרוש עוד אחריה, שהניכוש במקום חרישה שלאחר הקצירה היא, למנוע עשבים הרעים. **שנהגו להשכיר אילנות** - עם שדה לבן, שיטול האריס חלקו בפירות האילן, אף על פי שאינו טורח בהן, שאינן צריכין לעבודה. **משכירין** - כלומר: מסתמא הן מושכרין. **יהבי בתילתא** - נותנין קרקעות לאריסין על מנת שיטלו הן חלק שלישי, ואריס שני חלקים. **ואזל איהו ויהיב בריבעא** - שלא יטול הוא אלא רביע, והאריס שלשה חלקים. **דבצרי לך** - שאני נוטל פחות משאר בעלי בתים. **מקבלי בריבעתא** - על מנת ליתן לבעל הקרקע רביע בתבואה. **בוכרא וטפתא וארכבתא וקני דחיזרא דבעל הבית** - סביבות השדה עושין חריץ ונותנין העפר על המיצר להגביה סביבותיו, ולאחר זמן, כשנידש, חוזר הוא ומוסיף עליו עפר שנית, וכן שלישית, ראשון - קרי בוכרא, והשני - טפתא, לשון ריבוי - דמטפי לה, והשלישי קרי ארכבתא. **קני דחיזרא** - קנים שנועצים בארץ

לארוג בו קוצים או נסרים סביבות השדה. **דבעל הבית** - עליו יציאה זאת לעשות. **חיזרא גופיה** - הקוצים שאורגין בו סביב בקנים - דאריסא. **עיקר בלמא** - עיקר שמירה, שאי אפשר בלא היא. **נטירותא יתירתא דאריסא** - עליו להוציא, שאינו עושה אלא להקל מעליו, שלא יצטרך לטרוח כלל בשמירתה. **מרא** - פושיי"ר בלעז (מעדר). **וזבילא** - פאל"א (את). **ודוולא** - דלי להשקות שדה. **וזרנוקא** - נוד למלאות, במקום שנוהגין לדלות בנודות. **אריסא עביז בי יאורי** - עליו לעשות חריצין משפת הנהר עד סוף השדה, חריצין הרבה, שכשדולין המים מהנהר - שופכין בחריצין, והחריצין מוליכין עד סוף השדה, והיא שותה מאיליה. **מוחלקין** - שניטלה קליפתן, מחשוף הלבן שעליהן. **שניהם מספקין למה לי** - פשיטא, כיון דתנא דלשניהן הן, וחולקין בהן - ממילא שמעינן דשניהן מספקין את החדשים, דאי לא יהיב מעיקרא - אמאי פליג בישנים? משנה. **בית השלחין** - קרקע יבישה דלא דייה במי הגשמים, וממעין שבה משקה אותה. **או בית האילן** - ובשביל האילן ההוא חביבה על האריס, שנוטל חלק בפירות בלא טורת. **מן חכורו** - אם קיבלה ממנו בחכירות בכך וכך כורין לשנה, דמעיקרא לא גלי דעתיה דמשום מעיין או אילן טפי לה בחכירותה. **חכור לי בית השלחין זו** - גלי דעתיה, דבשביל שהוא בית השלחין - טפי לה, וחכרה ממנו. **גמרא. נהרא רבה** - שהכל משקין ממנו. **נימא ליה מכת מדינה היא** - ותנן לקמן בפירקין בבא מציעא (קה, ב): המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב, או שנשדפה, אם מכת מדינה היא - מנכה מן החכירות. **נהרא זוטא** - אמת המים שהמשיכו מן הנהר הגדול אצל הבקעה, להשקות ממנה.

דף קד.א.

משכחת לה בין בחכירות ובין בקבלנות - בכולן יש לומר: לקצור יקצור, לעקור יעקור, דכל מה שיש לו לטעון בקבלנות יש לו לטעון בחכירות, וגבי יבש המעיין, אם אמר חכור לי שדה [בית] שלחין זו כי היכי דבחכירות כי יבש המעיין מנכה לו - הכי נמי בקבלנות, אם קבלה בשליש ולמחצה - הכל לפי מה שנפסד. **מכאן ואילך כו'** - כל אחת אפרשנה במקומה. **שמא בעלמא** - כך היא נקראת, אבל לא בשביל המעיין העליתי בחכירותך. **לתך** - חצי כור, לפי חשבון סאתים בחצר המשכן, חמשים על חמשים הוי בית סאה. **אף על פי שאין בו גפנים** - גרסינן, וגבי פרדס אף על פי שאין בו רימונים גרסינן. **אמר**

לו מחכיר לחוכר - שדה בית השלחין אני מחכיר לך יכול לומר שמא בעלמא אמרי. משנה. הובירה - שלא חרשה ולא זרעה. שמין אותה - כגון בקבלנות, שקבל למחצה ולשליש ולרביע, אבל בחכרנות לא שייכא הא, דמאי שמין איכא, חכירותו יתן לו. אם אוביר - אעשנה בורה. ולא אעביד - ולא אעשה בה פעולה הראויה לה. גמרא. דורש לשון הדיוט - שהרגילו הדיוטות לכתוב שלא כתקנת חכמים, היה דורש הלשון לפסוק הדין אחרייו. אדם מביא קרבן עשיר על אשתו - שהוא חייב בקרבן לידתה וצרעתה, ואם הוא עשיר אין יכול לומר: היא אין לה כלום, ותיפטר בקרבן עני. כל הקרבנות שהיא חייבת - שלא בנדר ונדבה, כגון קרבן זיבתה ואשם וחטאת שעליה, הכי גרסינן לה בתורת כהנים: אמר רבי יהודה: לפיכך אם פטרה אינו חייב בהן, שכן היא כותבת לו אחראין דאיתא לי עלך מן קדמת דנא, והכי פירושה: לפיכך, אם גירשה ונתן לה כתובתה, ועדיין קרבנותיה עליה - אינו חייב בהן, שכך כותבת לו בתוך השובר שכותבת לו על קבלת כתובתה: התקבלתי כתובתי, ואחראין דאית לי עלך מן קדמת דנא - וכל אחריות שהיה לי עליך מלפני היום הזה, ולשון - הספרים איני יודע לפרשו כראוי. כתובת אמן - שכותבין להן ביום אירוסין. לכשתכנס לחופה - וקדושיהן על מנת כן, ולא חלו קדושין בה עד שתיכנס לחופה, והרי חטפה קודם לכך. לא ימשכנו - על ידי שליח בית דין, במשכון שהוא יתר על חובו. שכך הוא כותב לו תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי - אם משיב לו את העבוט לזמן מרובה שמין את המשכון, וכותב לו זה בשטר, יהיו לך כל תשלומין עלי ליפרע ממני דמי משכון זה, ואם משכנו יותר על חובו - נמצא גובה שלא כדיון. טעמא דכתב ליה הכי - כלומר: למה ליה למיכתב ליה, והאמר רבי יוחנן: משכנו והשיב לו את העבוט, ומת הלוח - שומטו המלוה מעל בניו, ולא הוו כשאר מטלטלי דיתמי דלא משתעבדי לבעל חוב, דכיון דמשכניה - קנייה כי דידיה לגוביינא.

דף קד.ב.

אהני כתיבה לגירעון - השטר מועיל לפחות דמיו, אם יפחתו דמי המשכון שנשתמש בו הלוח - יפרע משאר נכסיו ככל הכתוב בשטר. מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה - שכל מה שכתוב בשטר כתובתה: ודין נדוניא דהנעלת ליה מבי נשא לבית בעלה וכו' - נפרעת ממנו כשנתארמלה או נתגרשה, כדרך שבעל חוב נפרע, ככל הכתוב בשטר מלוה, כגון שכותבין בה כמו שאנו

כותבין אחריות דנא קבילת עלאי. **גובה מלוה** - בעל גובה מאבי הבת כל מה שכתוב בכתובתה, כאילו הלוחו. **מקום שנהגו לכפול** - לשום את מה שמכנסת לו כפליים בדמיו בשביל כבוד, ולכתוב כפליים בכתובתה, וכשהיא יוצאת אינה נפרעת אלא החצי. **גובה** - החתן מחמיו מחצה. **מגבי שבחא** - כל מה שהיה כותב וכופל היה גובה מאבי הבת. **הא דקנו מיניה** - מאבי הבת. **ההוא דאמר להו** - מצוה מחמת מיתה היה. **שלח רב אחא כו'** - האי לכתובתה, אכתובה קאי או אגוביינא, מקום שנהגו לכפול היה. **הבו לה ארבע מאה** - קאמר שיכתבו אותן תמני מאה בכתובתה, או ארבע מאה דכתובה קאמר, דאינון מאתים לגבייה? אי אמר לכתובתה - לגוביינא קאמר. **ואי אמר בכתובתה** - לכתוב לה בשטר כתובה קאמר. **לא גזים** - אינו מקבל עליו דבר גוזמא אלא כמשפט, ולא אסמכתא היא, דהכי אפסדיה. **דקביל ארעא לשומשמי** - קבלנות היתה לזורעה שומשמין, והן יקרין מן החטין, ומכחישין הקרקע יותר מן החטין. **ועבדה חטין כשומשמי** - הצליח זריעתו, ואף החטין הוקרו, ונמצא שלא הפסיד בעל הבית במה ששינה זה, ונשתכר כחש הקרקע שהיה נכחש בשומשמין יותר מן החטין. **מנכה ליה** - בעל הקרקע מחלקו דמי כחשא דארעא, מה שהיתה מכחשת אם היה זורעה שומשמין יותר משזרעה חטין, ולא יטול בה חטין שיעור שומשמין - שהרי לא הכחישה כל כך מחמת החטין. **אמר ליה אמרי אינשי כחוש ארעא כו'** - כלומר: היה לו לזרוע שומשמין אפילו היתה מכחשת קרקע יותר, ולא יכחוש מרה, ליטול עכשיו פחות וירעב הוא וביתו. **טפי משומשמין** - הוקרו החטין והצליחה אותה שנה זריעת חטין יותר משל שומשמין. **יהיב ליה** - בעל הקרקע מנכה לו מחכירתו, ולא יטול אלא כדי שיעור דמי שומשמין שהיא ראויה להעשות, לפי שזה גרם זה השבח. **האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון** - המקבל פרגמטיא מבעל הבית ושמה לה כפי דמיה שהיא שוה כאן, והוא מוליכה למקום היוקר למחצית השכר - חצי אחריות אונסים עליו כמלוה, וחצי אחריותה על בעלים כפקדון. **תקון רבנן הך תקנתא** - דניחא להו לתרוייהו. **ואי בעי למישתי ביה שכרא** - אם רצה להוציא חציה בהוצאת ביתו - מוציא, שהרי מלוה עליו היא. **לאיעסוקי ביה** - דמתוך שתשתכר בשלך, תטרח ותעסוק בה יפה. **ואם מת** - הלוח, והעיסקא קיימת ביד בניו - הרי חצייה שהיא מלוה נעשית מטלטלין אצל בניו, ואין הבעלים גובים ממנה, דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב. **להכי קרו ליה עיסקא** - שתהא קיימת תמיד, ומתעסק בה, ויסמכו עליה

בעליה שלא תינתן להוציאה, ואם מת לוח - יגבה, ולא תיעשה כמטלטלין שלהן, דכיון דצריכה להיות קיימת - סמיכתו עליה כמקרקעי, דטעמא דלא קא משתעבדי מטלטלי דיתמי לבעל חוב - משום דמעיקרא לאו עליהו סמך, דלאו למיגבי מינייהו אוזפיה, שהרי בידו להוציאן. **אבל הני** - אין בידו להוציאן, וסמך עלייהו. **חד עיסקא ותרי שטרי פסידא דמלוה** - משום דסתם עיסקא תילתא באגר לבעל הבית ופלגא בהפסד, כדאמר באיזהו נשך (בבא מציעא סח, ב) גבי שטרא דרב עיליש, דאי לא - מתחזי כרבית, דכיון דפלגא מלוה, אי לאו דשקיל מנתא באגרא דפלגא פקדון - אישתכח דקא טרח בפקדון משום רבית דמלוה, הלכך מאן דיהיב עיסקא שני חבילות בגדים במנה - נכתוב שטר של מנה, אי מפסיד באחת מן החבילות מדמי הקרן מחמשים חמשה דינרים, ומשתכר בחבירתה חמשה עשר דינרין - אין כאן חשבון להפסד לבד ולשכר לבד, אלא נשתכר בפרגמטיא זו עשרה דינרין, (וישלמו תחילת חבילה החסירה בחמשה דינרין של חמשה עשר דינרים שהרויח בחבילה אחרת ועשרה דינרין הנותרים הן הן ריות, ויטול מהן, דיהיב עיסקא תילתא באגר והמקבל תרי תילתי) ויטלו בעליו מאותם עשרה דינרים שלישי שהן שלשה דינרים ושלישי דינר, והמקבל יטול שני שלישים, אי כתב עלייהו שני שטרות כל חבילה שטר של חמשים - נמצא חשבון של כל אחד לבדו, ויקבל עליו המלוה בהפסד החצי שהוא שני דינרים וחצי, ובשכר של חבירתה לא יטול אלא שלישי, ולא נמצא לחלקו שכר אלא שלשים מעות - דהיינו חמשה דינרים, דדינר שש מעות כסף פשיטי הן, הרי פסידא דמלוה.

דף קה.א

תרי עיסקי וחד שטרא פסידא דלוה - קבל היום ממנו במנה ולמחר במנה, וכתב שטר על מאתים - הפסיד הלוה, כמה דפרישית, שאם יהא הפסד בזה ושכר בזה - לא יחשבו כל אחד לבדו אלא השכר ימלא הקרן תחילה, ואחר כך יחלוקו המותר, ואם כתב שני שטרות כמשפט הזה מחשב הפסד של זה לבד, והשכר של זה לבד, ויקבל הבעלים עליו בהפסד החצי ובשכר השלישי, ועצה טובה קא משמע לן רבא דבחד עיסקא לכתוב חד שטרא, ובתרי עסקי נכתוב שני שטרי, ויהא הדבר שקול. **ולא מצי למימר ליה** - לבתר דמלייה. **דרי מהיאך פסידא קמא בהדאי** - וקבל עלך חצי הפסד, ובשכר טול שלישי, ונמצאת פוחת מן הקרן. **דאמר ליה להכי טרחת ומלייתיה וכו'** - דמדלא

אודעתן מעיקרא - נכלם היית בדבר, ואדעתא דמלוי קרנא טרחת. **בי תרי דעבוד עיסקא בהדי הדדי ורווח** - שני קבלנים שקבלו עיסקא מבעל הבית בשותפות, שימכרוהו ויסחרו במעות עד זמן פלוני ויחלקו ביניהם ובין בעל הבית כמשפט, ונשתמשו חצי הזמן ונשתכרו. **דמעכב** - עליה עד שיגיע הזמן שקבעו לבעל הבית, שיחזרו לו את שלו, והמותר יחלוקו. **אי אמר ליה ניפלוג רווחא** - השתא מפרש ואזיל מאי טעמא אית ליה דניעכב, אי אמר ליה האי: פלוג רווחא והקרן נתפוס עדיין להרויח בו עד הזמן - מצי אמר ליה אידך: רווחא לקרנא משתעבד, שמא בסחורה שנעשה עוד נפסיד, וצריך שיהא הרויח קיים להשתכר בו עוד כדי למלאות הקרן. **ואי אמר ניפלוג** - תרווייהו, מצי אמר ליה: עיסקא להדדי משתעבד, ואם נפלוג - שמא אני אפסיד בסחורה שאקנה, שהרי קבלתי אני להתעסק בה עד אותו הזמן, ואם אפסיד - שמא חלק השני ישתכר וימלא חסרון, ואנו יחד קבלנו ונשתעבדו החלקים זה לזה. **משנה. ולא רצה לנכש** - התבואה. **אתן לך חכירך** - כך וכך כורין שפסקתי עמך, ומה איכפת לך אם יחסר חלקי, שהעשבים מכחישים השבלים - אין זה אלא עלי. **אין שומעין לו** - והא ליתא אלא בחכירותא, דאי בקבלנותא - פשיטא, מי מצי אמר ליה מאי איכפת לך? גמרא. **ואי אמר ליה כריבנא וכו'** - השתא מפרש אמאי אין שומעין לו, אי אמר לו אני אחרוש אחר הקצירה, ואהפוך שרשי העשבים שנותרו בה וימותו, ולא תעלה לפניך עשבים - מאי מהדר ליה. **אמר ליה אנא חטי מעליא בעינא** - אותו חכירות שפסקת לי אני רוצה שיהו בריאים ולא כחושים. **מנסבת שם רע לארעאי** - הרואים סבורים שניכשת, ואף על פי כן היא מלאה עשבים, ואתה מוציא שם רע לארעאי, ומחר, אם באתי למכור או להוריד לזה אריס אחר - לא יהיה יורד. **והא תנן וכו'** - הרי לא שנה במתניתין אלא טענה אחת, ובשבילה קאמר אין שומעין לו, על כן בהא תליא כולה. **אלא משום דאמר ליה בזרא דנפל נפל** - כל טענתו אינה אלא שמעלת עשבים לשנה הבאה, וטענתו לעולם עומדת, דכי אמר ליה כריבנא לאחר הקצירה, אמר ליה האי: נהי דעקרת לשרשים, סוף סוף העשבים שתניח בה עכשיו עד שיזרעו יפלו הזרעים לארץ, ויצמחו לשנה הבאה, ולזו לא תועיל החרישה. **משנה. המקבל שדה מחבירו ולא עשתה** - תבואה אלא מעט, ובא לו האריס למנוע מלהתעסק בה עוד, שאין בה עוד כדי טרחו. **אם יש בה כדי לעשות** - מתבואתה כרי, ובגמרא מפרש מאי שיעוריה. **חייב ליטפל בה** - בעל כרחו, והא ליתא אלא בקבלנותא, דאי

בחכרנותא - מה לו לבעל השדה אם יחדל לו, סוף סוף חכירו הוא נותן לו.
מה קצבה בכרי - מה קצבה יש אם קצבתם לו כרי לשיעור חיוב טיפול שדה גדולה לשיעור כרי, ושדה קטנה לשיעור כרי. **אלא אם יש בה כדי נפילה** - שיכול לחזור ולזורעה לשנה הבאה מתבואת שנה זו. **נפילה** - זרע שמפזרים לה במפולת יד. **גמרא. אקום ואניר** - אעמוד ואחרוש. **ואדרי** - אזרה המוץ ברחת או בנפה. **בעמלאי ובנפקות ידי** - בהוצאתי. **הרחת** - פל"א (את רחת), שזורין המוץ ברוח מתוך התבואה. **שתעמוד בה** - כשתוחבין אותה בתוכו. **מהאי גיסא ומהאי גיסא** - אם נראין חודיה משני צדדין. **כונס שלו** - פלדי"ן בלעז (חלק המתכת, הלהב, של האת) הרחת שמכניסין אותה לגבות התבואה עליה לזרות שאין רואה פני החמה, וצדדין נמי בכלל כונס הם. **תנן התם** - במסכת עוקצין וכו', משום אמרי דבי רבי ינאי דמפרשי שיעורא בכולהו הנך מתניתין נקט להו גבי מתניתין דמפרשי בה דבי רבי ינאי שיעורא. **פריצי זיתים** - כדמפרש: רשעי זיתים וענבים, שהן לעולם בוסר, שאין בישולן נגמר לעולם. **מטהרים** - מן טומאת אוכלין, דלא חזי לאכילה. **וכמה פריצי** - כמה הן מבושלין ועדיין פריצין הן. **ארבעת קבין לקורה** - שמכניסין בבית הבד מהן כדי שיעור טעינת הקורה בפעם אחת, ואין מוציאין אלא ארבעה קבין שמן. **באוללא** - בתפוחה אחת שקורין ש"ק (כמות הענבים הנחוצה למלא את הגת), ויש מקום שבתו בד שלהן גדולין ומכניסין שלשת כורים יחד, ויש מקום שאין מכניסין אלא כור זיתים בטעינת קורה, וישער רבי אלעזר בקטנים, ורבי ינאי בגדולים, וסאתים הוי תלתא זימני ארבעה קבין.

דף קה.ב

עלו - זב וטהור לאילן שכחו רע, או לסוכה - ענף אילן - שכוחה רע. **טמא** - הטהור, שכיון שהאילן או הסוכה כחה רע נכפפת תחתיהן, וכבד העליון על התחתון ונשען עליו מכחו של עליון, ובין זב שנשען על הטהור ובין טהור שנשען על הזב - **טמא. שאין בעיקרו לחוק** - ברחבו רובע הקב. **שנחבאת בחזיונה** - שנטמנת באחיזתה, שהאוחז בה טומנה בכף ידו. **המהלך בבית הפרס** - שדה שנחרש בה קבר, חשו לעצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל, והיו שם אבנים שאינן תקועות וקבועות בארץ, והן נסטות מחמת העובר עליהן, ועצם כשעורה ניסט מכחו, או רכב מי שרוצה לאכול טהרות על אדם או בהמה שכוחן רע, והוליכוהו עליהן - **טמא הרוכב,**

לא מיבעיא נרכב דטמא, דבלאו היסט אבנים נמי טמא המהלך בבית הפרס, אלא אף הרוכב טמא, דכיון דכח התחתון רע - מחמת משא - העליון ניסטון, והרי כאילו מסיטו הוא, וכח התחתון אינו מועיל להצילו אלא אם כן כחו יפה, אבל אם היה כחו יפה - לא חשיב משא העליון - ואינו כמסיטו. **נוקשות** - זו לזו. **ארבעה קבין** - הוי שיעור משוי. **מפשילן לאחוריו** - שאין כובדן מונע מלהתכוין לבו. **רוצות** - מתמעכות תחת המשא. **ואם לאו** - שהוא קל או שאינו מוטל עליהן. **באיזה משאוי** - הוי רציצה. **במקום תפילין** - אצל תפילין של יד. **אפילו מטפחת שלהן** - שכורכין בה תפילין בלילה. **אסור** - להניח לשם משאוי על הראש בשעה שתפילין במקומן מונחין. **וכמה** - יהא במשאוי ויהא אסור להניחו על הראש - אליבא דרבי שילא. **ריבעא דריבעא** - רביע ליטרא, דבר מועט הוא. **ארבע סאין [זרע] לכור** - לבית קרקע כור, והוא אלף וחמש מאות אמה אורך של חמישים אמה רוחב, דחצר המשכן הוי סאתים והוא מאה על חמשים וכור שלושים סאין, ובין מרובע ובין ארוך וקצר, לפי חשבון זה שיעורו. **אסברא לך** - לאו דרבי אמי פליג אדרבי יוחנן רביה, אלא שהעולם מתקלקל והולך. **בימי רבי יוחנן הוה שמינה ארעא** - ודיו לבית כור בארבע סאין, ובשני דרבי אמי כבר הוכחשה, וצריכה שמונה סאין. **הרוח שפיזרה את העומרים** - בשדה, וכיסו את הלפט של עניים המפוזר בשדה, ואין ידוע כמה לקט היה שם למטה מן העומרים, שמין אותו בית דין, הולכין עליה ושמין כמה לקט שדה זו ראויה להעשות בכל שנה. **רבן שמעון בן גמליאל אומר** - אין הדבר צריך אומד, כבר קצוב כדי נפילה ועומד ונותן לעניים כדי ניפול, לקט הקצוב, ולקמן מפרש להו. **לכור זרע** - לשדה שזרעו בה כור, או לשדה שלוקט בה כור תבואה, ואם תמצא לומר - לכור זרע. **למפולת יד או למפולת שוורים** - יש מקום שזורעין את התבואה ביד, ויש מקום שנותנין הזרע בעגלה מנוקבת ומוליכין השוורים את העגלה על המחרישה, והזרע הוא נופל והולך, והרבה זרע צריך למפולת שוורים יותר ממפולת יד, וקא מיבעיא לן: לשדה של זרע כור למפולת יד שלה שיערנו בלקט שלה ארבעת קבין, או לכור זרע למפולת שוורים. **משנה. מכת מדינה** - מפרש בגמרא, והא ליתא אלא בחכרנותא, דאי בקבלנותא - מאי מנכה איכא, מה שימצאו - יחלוקו. **אינו מנכה** - דאמר לו: מזלך גרם. **בין כך ובין כך** - אפילו היא מכת מדינה אינו מנכה: שעל המעות לא נגזרה גזירה, הלכך לא עליה היתה פורענות זו. **גמרא. רובא דבאגא** - רוב הבקעה שזו בתוכה. **נשדף**

תלם אחד - ולא יותר משדות שהן סביבותיה ואותו תלם כל סביבות שדה זו. **תלם** - שורות המענה. **נשתייר תלם אחד** - כל סביבותיה, שלא נשדף, וארבע שדות שסביבותיה נשדפו, וגם זו נשדפה. **מהו** - מי אמרינן: דכיון דנשתייר תלם אחד על פני כולה שלא לקתה - אין זו מכת מדינה, אלא מזלו, או דלמא: האי שיורא לאו כלום היא. **איפסיק בירא מהו** - אם היו ארבע שדות שהן סביבותיה בורות, ושאר שדות סביב נשדפו, מי אמרינן: ארבע שדות שסביבותיה לא נשדפו, או דילמא אמר ליה: אם היו זרועות - אף הם נשדפו. **איפסיק בירא** - שדה בור הפסיק בין השדופות לזו. **אספסתא** - היו אותן שסביבותיה זרועות שחת למאכל בהמה, ולא נשדפו, והן הפסיקו בין השדופות לזו.

דף קו.א

מאי - מי אמרינן: ארבע שדות שסביבותיה לא נשדפו, או דלמא אמר ליה: אילו היו זרועות תבואה - אף הן נשדפו. **זרע אחר מאי** - אם תמצא לומר אספסתא לאו הפסקה היא, משום דלאו בכלל גזירת פורענות התבואה הוא, דאמר ליה: אילו תבואה הואי - איהו נמי אישתדוף, זרע אחר מי הוי הפסקה? ותגזר אומר - מה שתבקש מן היוצר יעשה, ואני לא בקשתי מן השמים בתחילת השנה שיצליחני בשעורים אלא בחטין. **כל שדותיו** - בכל מקום שהן. **לתך** - מזלך. **כולהו ארעתיה** - ואפילו ישנן בבקעה אחרת. **היתה שנת שדפון** - גבי מוכר, בזמן שהיובל נוהג, שאינו מותר לו לגאול פחות משתי שנים, תנן לה בערכין (כט, ב). **או שנים כשני אליהו** - שלא ירדו גשמים. **אינו עולה לו מן המנין** - שתי שנים. **הא איכא תבואה בדוכתא אחריתי** - אף על גב דההוא באגא אישתדוף, אמרינן: לתא דידיה (מזל דידיה) גרם וסלקינן ליה, מגרע מדמים מה שמגיע לשנה אחת כאילו היו בה פירות. **שיש בהן תבואה** - בשום מקום בארץ. **אפקעתא דמלכא** - המלך ביטלו מלזורעה, והרי היא כמו שאינה, ולא קראה הכתוב לישראל שנת תבואה. **אלא מעתה** - אי כמאן דליתה. **לא תעלה לו בגירוע** - מקדיש שדהו ובא לפדותו, שנתן לו הכתוב פדיון בתחילת היובל חמשים שקל כסף (ויקרא כז), ואם אחר היובל וחשב לו הכהן וגו' ונגרע מערכך (שם ויקרא כ"ז) - שנים שעברו הוא מגרע מן החשבון כמה שמגיע להם, ונותן כמה שמגיע לשנים הבאות, וכיון דבשביעית כמאן דליתנהו, למה הן נמנות לפחות את הפדיון, דתנן: נותן סלע ופונדיון לשנים

הבאות, שזהו החשבון המגיע לכל שנה כשאתה מחלק חמשים סלעים לארבעים ותשע שנים, נמצאו שביעיות מועילות לגרע הפדיון, דאי מדלית שבע שמיטות ותחלק חמשים שקלים למ"ב שנה - מגיע לכל שנה קרוב לסלע ודינר. **למשטח ביה פירי** - הלכך סלקא ליה, דגבי פדיון שדה אחוזה לא כתיב שני תבואות. **לא שנו** - אם מכת מדינה היא מנכה לו. **אבל לא זרעה** - ואשתדוף רובא דבאגא - לא מנכה ליה. **רבי חנינא בן דוסא** - במסכת תענית.

דף קו.ב

פעם ראשונה ושניה - זרעה ואכלה חגב או נשדפה - חוזר וזורעה שנית, ואם אינו זורעה - אינו מנכה לו, אפילו היא מכת מדינה. **פלוגתא דרבי ורבן שמעון בן גמליאל** - גבי נשואה לראשון ומת, לשני ומת, במסכת יבמות. **מצי אמר ליה בעל הקרקע כל יומי זרע זרע ואזיל** - כלומר: כל זמן הזריעה חוזר וזרעה, שמא לא הגיע זמן. **ועד אימת** - הוי משך זמן הזריעה. **עד זמן דכי אתא אריסא מדברא** - ונכנס לבית, בזמן שהן רגילין ליכנס, דהיינו לאחר תשע שעות ביום, קרוב לסוף העשירית, קיימא כימה שהוא זנב טלה להדי רישייהו בראש כל אדם, דהיינו באמצע הרקיע, שנראה לכל אדם כאילו הוא על ראשו, והן הן ימי אדר, לפי שבגלגל קבועין בו שנים עשר מזלות, וזהו סידרן: טש"ת סא"ב מע"ק גד"ד, ולעולם ששה עולין וששה שוקעין, בניסן לעולם בתחילת עלות השחר טלה מתחיל לעלות ומאזנים שוקע, ושתי שעות המזל שוהה לעלות, לאחר שתי שעות העולה גמר עלייתו והשוקע גמר שיקועו, נמצא, הששה עולים בשתיים עשרה שעות ביום, וששה בלילה, כל ימי ניסן ראש טלה מתחיל לעלות, ובאייר שור ובסיון תאומים, וכן הסדר, נמצא, באדר מזל דגים מתחיל לעלות, בבוקר סוף שתי שעות טלה מתחיל לעלות, ולסוף ארבע גמר עלייתו ושור עולה לסוף שש גמר שור עלייתו ומתחיל תאומים, לסוף שמנה גמר תאומים ומתחיל סרטן, ונמצא ראש טלה באמצע, שהרי עברו שש שעות משהתחיל, ובשש שעות ראשו מגיע לאמצע, שהרי מתחילת עליית המזל עד תחילת שיקועו שנים עשר שעות, נמצא שמשעה שמתחיל לעלות עד שש שעות מגיע לאמצע הרקיע, ולסוף שמנה שעות משעלה הוי זנבו באמצע הרקיע, נמצא, באדר זנב טלה בסוף שעה עשירית באמצע הרקיע הוא, והכי אמרינן במסכת ברכות בפרק הרואה (נח, ב)

שכימה בזנב טלה הוא. **חצי תשרי וכו'** - שש תקופות שהובטחו לנח ובניו קמפרש. **קציר** - כנגד זרע, זה בתחילת גשמים, זה בתחילת החמה, וקיץ כנגד חורף, וחורף הוא חוזקו וחורפו של סתיו וימי צינה, לשון (איוב כט) כאשר הייתי בימי חרפי - חוזקי ועיקרי, קיץ הוא חוזקו של יבש, ועל שמייבשין באותו פרק תמרים ותאנים לקציעות, והן נקראין קיץ, כדכתיב (שמואל ב, טז) הלחם והקיץ לאכול הנערים וגו', קור הוא סופו של סתו, וכן חום סופו של שמש, וכן כל אחד שני חדשים שנים עשר חדשים לשה עתים. **מתחילת תשרי** - מתחיל למנות שני חדשים בכל עת. **מאן קמיקל** - במשך ימי הזרע למי שבא לאחר זריעותיו. **רבי שמעון** - שמנה מן מרחשון, ואומר: מרחשון וכסלו זרע. **בחרפי** - חטין ושיפון הנזרעין בתחילת החורף. **באפלי** - שעורין וקטנית הנזרעין באדר. **איסתכר** - לשון (בראשית ח) ויסכרו מעינות תהום - נסתמה הליכתו, שעכבוהו העליונים, העליונים הסיבוהו דרך אחרת, ואין ירק מצליח אלא בקרקע נרבצת בארץ לחה. **מכת מדינה** - לא עליו לבדו עברה, ולאסוקי אדעתיה נמי לא הוה ליה, דלא הוי עביד למיסתכר. **משנה. ולקתה** - שהיו חטין שדופות וגם כחושות, וזו בחכירות הוצרכה לשנותה ולא בקבלנות, דאי בקבלנות - פשיטא דכל אחד זוכה ומתחייב בחלקו. **גמרא. עבדא אספסתא** - היא נקצרת לשלשים יום, כדאמר בריש חזקת הבתים (בבא בתרא כח, ב) וחזר וזרעה שעורים. **עבדא ארעא שליחותא** - בעליה לא חכרה אלא לאספסתא, ואילו זרע לה אספסתא ואזיל היה מצליח, והוא פסק עמו ליקח שעורין מן השוק. **פרדיסא** - כרם. **תקיף** - החמיץ. **עבדא ארעא שליחותא** - הענבים לא לקו אלא משנעשה יין בחביותיו בביתו לקה, ואמר בבבא בתרא (צו, ב): חמרא אכתפא דגברא שוור, זה קונהו מזה טוב, ומזלו גורם להחמיץ. **ענבי דכדום** - ענבים שהתליעו. **בעומריה** - בעודן שטוחות ליבש בימות הקיץ, דכל [זמן] זה עודן צריכין לקרקע, וכך הענבים שהתליעו בין בציר לדריכה, וכגון דלא איחרו יותר מן המנהג. **משנה. המקבל שדה לזרעה שעורין** - ובחכירות כך וכך חטין או שעורין או מעות. **לא יזרענה חטין** - שהחטין מכחישות את הקרקע יותר מן השעורין והא לא מיתוקמא אלא בחכרנות, דאי בקבלנות - הא אמרינן תיכחוש ארעא ולא ליכחוש מרה, והרי הוא נהנה בשינוי של זה. **ורבן שמעון בן גמליאל אוסר** - וטעמא מפרש בגמרא. **תבואה לא יזרענה קטנית** - שהקטנית מכחשת הקרקע יותר מן התבואה.

דף קז.א

גמרא. **מיקל** - אף על גב דמשני - לא סבר דמקפיד איניש מידי דלא חסר בה. **דאמר מר** - רבה בר נחמני רביה דאביי, דרבה גידלו בביתו. **דתתבור** - שתעשה בורה, שלא יצמחו זרעוניה. **ליזרע [שתא] חטין וכו'** - הכי נמי פסק עמו חטין, שמא הוא זרעה חטין בשנה שעברה, ואם יזרענה זה שעורין נמצא זה מקלקלה. **דלא כריב ותני** - חרשה לאחר קצירה ושינה בשעת הזרע. **מתני לה רב יהודה לרבין** - במתניתין: תבואה - יזרענה קטנית. **הא לן והא להו** - מתניתין: בארץ ישראל קאי, שהיא מקום הרים, ואיכא למיחש לכחשא דארעא, און השתא - בבבל קיימינן, שהיא מצולה וטבועה בבצעי המים, וליכא למיחש לכחשא דארעא, הלכך, משנה בכל מקום שירצה מקטנית לתבואה, ומתבואה לקטנית, - ורבי שמעון אוסר כדאמרן. **תחלי דבי כיתנא** - שחלים שקורין כרישי"ן, הגדילים בין הפשתן. **אין בהם משום גזל** - לכל הבא ועוקרן, לפי שהוא משביח את הבעלים, שמפסידים פשתן יותר על דמיה. **ואם עומדת על גבול** - הערוגה, שאין עומדים בתוכה. **יש בהם משום גזל** - דלא מפסדי. **הוקשו לזרע** - אותן שחלים שעמדו בפשתן ימים רבים עד שנגמר גידוליהן - שוב אין עקירתן מועלת לפשתן, ויש בהם משום גזל. **דילי דילך דילך דילי** - יש באילנותי שהפירות שלך, ובאילנותיך שהפירות שלי, ששדותינו זו לזו סמוכות, והמצרים גבוהים, ואילנות נטועין בהם, יש מהם נטועין בשלי ששרשיהן כפפו ונטו כולן לתוך שדך, ויונקים משלך, ויש בשלך שנוטין לתוך שלי ויונקים מארצי. **ונהגו בני מצרא וכו' נוטה לכאן ולכאן** - נוטין שרשין לשדה זו - הפירות שלו. **בממלא כל המצר** - שנוטין שרשין לכאן ולכאן. **דתלי טוניה** - משא פירותיו וענפיו נוטה לצד האחד. **פלוג הכי** - טול אתה חציו שאצלך ואני חציו שאצלי. **פלוג הכי** - לעבר רוחב השדה חלוק האילן, אם עומדת השדה מזרח ומערב - יחלוק אותו האילן צפון ודרום. **לא תזבון** - לא תקנה שדה הסמוכה לעיר, שעין בני האדם שולטת בה תמיד. **אסור לאדם כו'** - שלא יפסידנה בעין הרע. **קרובין לעיר** - שלא יהא טורח להכניס פירות. **ספק נדה** - וכל שכן ודאי. **אמר להו** - רב אבא: רבי יוחנן לא אמר הכי. **סמוך לשולחנך** - כלומר: סמוך לביתך, שלא תצטרך להרחיק בשדות, והאי דנקט שולחנך - שתוכל לבדוק עצמך לפני אכילה ולאחר אכילה, כדאמר בשבת (מא, א) כדתניא: הנצרך לנקביו ואוכל - דומה לתנור

שהסיקוהו על גבי אפרו, ואחר אכילה - שהמאכל דוחק ומוציא את המעוכל, ואם יהא צריך להרחיק - פעמים שהעמוד חוזר ובא לידי הדרוקן, אבל בית הכנסת סמוך לביתו - לרבי יוחנן לאו מעליותא היא. **רבי יוחנן לטעמיה** - דאמר במסכת סוטה (כב, א): שכר פסיעות יש, דאמר: למדנו יראת חטא מבתולה, וקיבול שכר מאלמנה, שאמרה לו: ולא שכר פסיעות יש, אם יש בית הכנסת בשכונתי, ואני באה לבית מדרשך להתפלל? משולשין - שיש שנה שלוקה בגפנים ובזיתים ואין לוקה בתבואה, ויש שנה שלוקה בזו ולא בזו, ותהי לו פליטה.

דף קז.ב

לא קשיא - דרב אדרב. **שורא וריתקא** - חומה ורתוקת גדר של נצרים, כמו (איכה ב): חיל וחומה. **כל חלי** - דבר שכל החלאים תלוין בו, וזו העין, עין רעה. **עבד מה דעבד** - יודע היה ללחוש על הקברות ולהבין על כל קבר וקבר באיזו מיתה מת: אם מת בזמנו אם בעין רעה. **הכל ברוח** - כל החלאים ותוצאות מיתה על נשיבת הרוח באין, הכל לפי השעה והאדם, יש לך אדם שרוח פלוני קשה לו ובשעה פלוני. **והאיכא הרוגי מלכות** - הרוגי חרב. **אי לאו זיקא** - שנכנס במכה. **עבדי סמא וחיי** - סם המחבר בשר חתוכה, ומן העשבים הוא, כדאמר בהמוכר את הספינה (בבא בתרא עד, ב). **ציניס פחים** - קור הנופת, ולאוי היינו רוח דקאמר שמואל, דשמואל זיקא בלא צינה נמי מזקת. **זו מרה** - שהמרירה שבה גדולה, ונובעת ומתפשטת בגידין ובעצמות. **וכולן פת במלח מבטלתן** - כדיליף לקמן מקראי. **וקיתון של מים** - למי שאין לו יין. **וזיקין** - היינו רוח דאמר שמואל. **מחכימת פתי** - שדעתו מיושבת עליו, לפי שאינו מצטער בעינוי. **וזוכה בדין** - אם יש לו דין עם חבירו - דעתו מיושבת ליישב דבריו בבית דין להטעים. **ללמוד וללמד** - מחמת ישוב הדעת. **ודבריו נשמעין** - לבריות, שיש לו לב להטעימן. **הבל** - זיעה וזוהם. **נזקק לאשתו** - אם בעל הרהורים הוא, ומתוך שלבו טוב בבקר שאכל קצת - תובע לאשתו, ובצאתו לשוק ורואה נשים - אינו מתאוה להן. **כינה שבבני מעיין** - תולעים. **מוציא את הקנאה ואת התגר** - שכשאיין לבו טוב עליו הוא נוח לכעוס. **ואמרו רבנן השכס ואכול** - בערבי פסחים (קייב, א) בדברים שצוה רבי לבניו. **משוחאה** - מודד קרקעות היה בשכר לקונים ולמוכרים, ולאחין ולשותפין הבאין לחלוק. **כורכמא רישקא** - כרכום של גן שקורין קרוג

אודמינל"ט , והוא משובח שבכורכמין. **ארבע אמות דאניגרא** - אמת המים שהמשיכוה מן הנהר הגדול אל השדות על פני הבקעה כולה, ומניחין בעלי כל שדה ושדה מלזרוע את אגפיה רוחב ארבע אמות - שלא תתקלקל שפתה, ומודדין אותם כולם ביחד, ומציינים אותם שלא יחרשו מן הסימן ולחוץ. **זלזל בהן** - אל תדקדק בהן להרחיבן. **לא תמשחנהו כלל** - אלא באומד הדעת תניחננו, כדי שיהו ניכרים לעינים שהן שלימות ורחבות. **לבני אניגרא** - אינו מזיק אלא יחידים, ויש בידן למחול. **לכולי עלמא** - ומאן מחיל. **מלי כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קוצו** - המוצא יער או אילנות נטועין על שפת הנהר יקוץ ברוחב מלא כתף מושכי חבל הספינה, והן מטיין עצמן באלכסון, והולכין כשהן משופעין לצד היבשה - שלא תמשכס הספינה למים, וכל כמות הצריך להלוכם - דינם לקוץ, ובשני עברי הנהר, שפעמים שהילוכן מכאן ופעמים שהילוכן מכאן. **קץ שיתסר אמתא** - כרוחב דרך רשות הרבים כדתנן בבבא בתרא (צט, ב): דרך רשות הרבים - שש עשרה אמה. **בני משרוניא** - שם העיר, והיער היה שלהן. **דפנוהו** - הלקוהו. **אשליהן** - חבלים שלהן. **אבא** - יער. **ניקייצו עילאי ותתאי** - מי שיש להן יער על הנהר אצלי, למעלה הימנו ולמטה הימנו - הילוך דרך המים. **התם דבי פרזק רופילא הוה** - אותן שלמטה ושלמעלה לא של ישראל היה שיכול לקצוץ אותו, יער של בית פרזק - פחת פרסיים היה, וידוע הוא שלא יקוצו, ומה תועיל קציצה שלי. **אי ממתחי אשלייהו מסתגי להו** - אם יוכלו למתוח חבלם ולבא ממסע למסע או מכפר לכפר לילך ממטה למעלה - ילכו.

דף קח.א

ואם לאו לא מסתגי להו - אין להם מהלך בעבר זה, והולכין על כרחן דרך שפתו השנית, שהרי על כרחן, כשהולכין כנגד היער של נכרי ילכו בשפתו השניה, ולכשיגיעו כנגד שלי, למה יטריחו לעבור את רוחב המים, והרי הן צריכין לחזור ולעבור צד אחר כשכלתה הקצירה? חזא ההוא אבא - יער שהניח רבה בר רב הונא, לפי שאין העליונים והתחתונים קוצצין, ורבה בר רב נחמן לא היה יודע שכן היה, שיהא עליון ותחתון של נכרי המושל. **יד השרים והסגנים** - פסוק הוא בספר עזרא. **תיקוץ ענפיה** - ימותו בניו. **לאגלי גפא** - הכל מסייעין לגדור חומת העיר ולהעמיד שעריה, שלא יכנס צבא שונאים לעיר. **אגלי** - שערים כמו ברכות (כת, א) טרוקו גלי. **גפא** - סתימת העיר -

כדתנן לעיל בבא מציעא (כה, ב): מצא אחר הגפה גוזלות. **לא צריכי נטירותא** - תורתו משמרתו, כדכתיב (משלי ו): בשכבך תשמור עליך. **לכריא דפתיא** - לכרות מעין או בורות למים לשתות. **ואפילו מרבנן** - שהרי גם הם צריכים לשתות, ועל שם כלי ששותין בו משקין - שקורין פתיא בלשון ארמי - קרי ליה כריא דפתיא. **דלא נפקי באכלוזא** - שאין יוצאין בעלי בתים עצמן באכלוזא ובאוכלוסא לחפור, אלא גובין מעות ושוכרין פועלים. **לאו בני מיפק וכו'** - גנאי הוא להן. **לכריא דנהרא** - כשמעלת שרטון, ונופלים בה אבנים ומעכבין מרוצת המים, וכורין ומנקין אותו להעביר מכשוליו. **תתאי מסייעי לעלאי** - כשהעליונים מתקנין כנגדן למעלה - יש על התחתונים לסייען, שמכשולין העליונים מעכבים מים מלירד, נמצא תיקון העליונים לעזרת התחתונים. **אבל העליונים אין צריכין לסייע את התחתונים** - כשמתקנין למטה, שתיקון של מטה אינו לעזרת עליונים אלא לרעתם, שכל זמן שהמים רצים למטה הנהר מתמעט למעלה, והשדות שלהן מתייבשות. **וחילופא במיא דמיטרא** - כגון בעיר שהמים קשים להרבות טיט ולקלקל את הדרכים, ועושין להם חריץ במורד להוריד המים חוץ לעיר, אם נתקלקל החריץ כנגד התחתונים, וכורין להם - העליונים צריכים לסייע את התחתונים לכרות כנגדן, שכל זמן שלא ירדו המים התחתונים חוץ לעיר - יעמדו העליונים במקומן, אבל תחתונים - אין להן לסייע לעליונים לכרות למעלה, שכל זמן שלא ירדו העליונים למטה - טוב להן לתחתונים. **ומתקנת לעצמה** - בפני עצמה, כשמגעת כנגדה - אין אחר מסייעה. **המקלחות מים** - מים סרוחין, מי מטר. **לביב אחד** - חריץ מתוקן להוריד מי גשמים בו. **כולן מתקנות עם התחתונה** - מסייעות אותה לתקן כנגדה, כדפרישית לעיל. **האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא** - בשני הפרסיים היה הקרקע מופקר לכל הקודם להחזיק בו ולפרוע למלך טסקא דהוא מס של קרקע, ואם בא אחד ומחזיק על שפת הנהר, מקום שהספינות עולות לנמל, וצריך מקום פנוי הרבה לפורקי משאות לספינות ולטוענין מתוכן ומוציאין, וזה החזיק לבנות שם בנין או לחרוש ולזרוע. **חציפא הוי** - שמקלקל מקום לרבים. **אבל סלוקי** - מדינא לא מסלקינן ליה. **והאידינא דכתבי פרסאי** - לאותן הלוקחין שדות שעל שפת הנהר: קני לך השדה עד תוך הנהר, מלא צואר הסוס, והלוקחין גודרין גדירן רחוק מן הנהר שלא לקלקל את מקום הרבים, ואם בא אחד והחזיק מן הגדר ולצד הנהר - מסלקינן ליה, לפי שהיא קנויה לבעל הגדר עד

תוך המים. **בני אחי** - שדה העומדת ליקח בטסקא, ושדות שני אחים סמוכין לה מכאן מכאן. **ואי משום דינא דבר מצרא** - אם אינן לא אחים ולא שותפים, אלא מכח מצרנות באין על המחזיק ואומרים: אנו היינו מצפים לקחתה, שאנו צריכין לקרקע, וטוב לכל אחד לקנות בסמוך לו ולא ליקח במקום אחר. **לא מסלקינן ליה** - דלא איכפת לן לדינא דבר מצרא כלל. **ועשית הישר והטוב** - דבר שאי אתה נחסר כל כך, שתמצא קרקעות במקום אחר, ולא תטריח על בן המצר להיות נכסיו חלוקין. **אתא לאימלוכי ביה** - שדה היוצאה לימכר, ובא אחר ונטל רשות מבן המצרן, ואמר ליה: זיל זבון. **נהרדעאי אמרי צריך למקני** - דאי לא קנה מיניה, מצי אמר ליה: משטה הייתי בך, כדי להעמידה על דמים הראויין לה, שאם באתי אני אצל הבעלים - היה מעלה לי בדמים בשביל שחביבה עלי. **השתא דאמרת צריך למיקנייה מיניה** - אם כן אין קניינו של זה כלום, אם אייקר או זול ארעא - ברשותא דבר מצרא אייקר או זול, ולא יוסיף ולא יגרע הלוקח מלקבל דמים שנתן בה, דכי אייקר - רווחא דבר מצרא הוא, וכי זול - פסידא דבר מצרא הוא. **ואי לא יהיב ליה מאתן** - דגבי דהאי הוא דאוזיל. **בי מיצעני דנכסי** - של מוכר שדות המוכר מקיפות לה מכל צד. **חזינן אי עידיית היא** - דבר העשוי לימכר לעצמו שאינו דומה לשאר שדות הסמוכות לה. **זביניה זביני** - ואין מצרני המוכר יכולים לסלקו שהרי יש ביניהן הפסק.

דף קחב.

ואי לא איערומי קא מערים - אם באתי ליקח אצלם - יסלקוני, אקנה אני בית סאה באמצע, ואהיה אני מצרן לכל רוח, ואקנה אני אחרי כן לכל צד, ולא יוכלו לסלקני מן המחצה ומן הנותר לכל רוח, הלכך, מהשתא מסלקינן ליה. **ואי כתב ליה אחריות כו'** - דודאי מכר הוא, שאין כותבין אחריות על - המתנה. **מוכר כל נכסיו לאחד** - בכל מקום שהן, זו במזרח וזו במערב, ויצאו מצרני אחת מהן וערערו. **לית בהו משום דינא דבר מצרא** - שלא תקנו חכמים ללוקח להסתלק, לעשות הישר והטוב לבעל המצר, שהוא רעה למוכר, שזה לא יקנה השאר, שימשוך את ידו בשביל זו, ובמקום פסידא דמוכר לא תקון דינא דבר מצרא כדאמר לקמן: הני ציירי והני שרו - לית בה משום דינא דבר מצרא. **אריא אברחי לך** - ואין לך ישר וטוב מזה. **נכרי לאו בר ועשית וכו'** - ואין לנו לומר, על דינא דבר מצרא ועשית הישר והטוב אלא

ללוקח, שהמוכר אומר לו: מה עשיתי לך, אם ארצה לא אמכרנה לך ותהא בידי, אבל ללוקח נאמר: משוך ידך ויקחנה זה. **שמותי ודאי משמתינא ליה** - למוכר, לקבולי עליה כל אונסא דאית ליה מחמת הנכרי. **משכנתא** - אם מכרה למי שממושכנת לו. **לית בהו משום דינא דבר מצרא** - שזה שכן מצרן מכולן, שכולו שכונה בידו. **למכור ברחוק ולגאול בקרוב** - אם המוכר זה מוכרה מפני שהיא רחוקה ממנו ורוצה לקנות אחרת בקרוב. **אין בה משום דינא דבר מצרא** - לפי שאין לנו להפסיד מוכר משום טוב וישר דמצרן, דכשם שעלינו לעשות טוב לזה, כך עלינו לעשות טוב לזה - ואם באנו לעשות איחור בדבר - שמא בין כך ובין כך תמכר זו שהיה רוצה זה לקנות. **וכן לכרגא** - לפרוע כסף גולגלתא למלך. **[ולמזוני]** - למזון אלמנה והבנות, שבית דין מוכרין בנכסי יתומין, וכן לקבור את המת. **בלא אכרזתא** - וכיון דמשום רווחא דיתמי לא משהינן למילתא פן יכעוס שוטר המלך, וכן חסרון מזונות, ולבזיון המת - כל שכן דמשום בר מצרא לא משהינן מילתא לאודועי. **לאשה ליתמי ולשותפי** - מכר לאשה - לא מסלקינן [לה] דלאו אורח ארעא לאהדורי ולבקש מי שיש לו קרקעות למכור, ומה שבאה לידו ראשון - אין לנו לומר ועשית הישר והטוב, להרחיקו מעליו, וכן יתמי, ושותף שמכר לו לחבירו חלקו בשדה שהן שותפין בה - אין לנו לסלקו משום דינא דבר מצרא, ולומר: אין אתה בא בחלק חבירך אלא כאחד המצרנין, ויקחנה עמך, אלא כיון דלא נתברר חלקו - והרי הוא כשכן בכולה. **שכיני העיר ושכיני השדה שכיני העיר קודמין** - נראה בעיני, דלאו בדינא דבר מצרא איירי, אלא להשיא עצה דרך ישר וטוב למוכר, שאם יש לו שדה למכור ובאו עליה ללוקח שכינים הדרים אצלו בדירה, ושכן שיש לו בשדה, ששדותיהן סמוכות זו לזו, וזו שיש לו למכור - אינה סמוכה למצרן - שכיני העיר קודמין, ואני לא דקדקתי בה מפני רבינו כל צרכי, ועד הנה פירשתי דבמצרן דיליה קאמר, והשתא לא נראה לי, דאם כן, הוה ליה למיתנינהו בהדי הנך דלעיל, ולמימר הכי: לאשה וליתמי ולשותפי ולשכיני העיר ולתלמידי חכמים - לית בה משום דינא דבר מצרא, מאי שנא דשני בלישנא דכולי שמעתא, למינקט לישנא דקודמין, ותו, דקאמר: שכן ותלמיד חכם - תלמיד חכם קודם, אי האי שכן מצרן הוא, אמאי תלמיד חכם קודם, תלמיד חכם לאו בר ועשית הישר והטוב הוא, דהאי ועשית - אלוקח שדיוה רבנן, כדאמרינן לעיל גבי זבין לנכרי: נכרי לאו בר ועשית כו', ותו, קרוב ותלמיד חכם - מאי דינא דבר מצרא איכא, ואם

תאמר: כששניהן מצרנין אטו משום דתלמיד חכם הוא משלח גלימא דאינשי?
זוזי טבי זוזי תקולי - מצרן שבא לעורר על המקח מביא מעות שמשקלן טוב
יותר על של לוקח, אבל של לוקח טבין וחרפיין במטבע היוצאה יותר משל
מצרן, ואי נמי איפכא. **לית בה משום דינא דבר מצרא** - דאמר ליה המוכר,
בהא ניחא. **הני ציירי והני שרו** - לוקח ומצרן ששלחו מעותיהן - של מצרן
צרורין וחתומין, וזה ירא להתירן שלא יאמר: יותר היו, ושל לוקח מותרין. **לית
בה משום דינא דבר מצרא** - דפסידא דמוכר הוא, דאמר: לזוזי צריכנא. **אמר
ליה איזיל ואיטרח וכו'** - מילתא באפי נפשיה היא, מצרן שאמר: איזיל
ואיטרח וכו'. **דאמיד הוא** - שאנו אומדין אותו דאפשר לו לקיים דבריו. **ובתי
זחד** - בנין שעליה. **מרי ארעא מעכב אמרי בתי** - שלא למכור הבנין לאחר,
דהואיל והוא בא למוכרם וזה צריך לה - טוב שיהיה בנינו בקרקע שלו,
ואיכא הישר והטוב. **מרי בתי לא מעכב אמרי ארעא** - שהוא אינו חשוב, שכן
לכשיגיעו שני עומד להסתלק מיניה. **ודיקלי זחד** - שמכר לו דקלין בשדהו
להניחן שם עד זמן פלוני, או עד שיבשו. **ארעא לזרעה** - המצרן חפץ בה
לזריעה והלוקח צריך בה לבנין בית. **ישוב דבתי עדיף** - לבית דין ולא תקנו
כאן עשות ישר וטוב, שזו טובה מזו. **אפסיק משוניתא** - שן סלע מפסיק בין
שדה זו לשדה של מצרן. **או ריכבא דדיקלא** - הדקלים הכפופין וסמוכין זו
לצד זו ומסוגרין, כאותן שקורין פלשייר"י בלעז (עצים שענפיהם כפופים
ומוטים זה לזה, ויוצרים ביניהם שטח מכוסה וסגור). **אם יכול להכניס
המצרן תלם אחד** - משדהו לתוך שדה זו אית בה וכו'. **תלם** - שורות המענה.
ואי אייתי בהדדי - שמערער כל אחד על מצרנותו. **פלגי לה בקרנזיל** -
בארבע אלכסונות, שיהא כל אחד נוטל בה על פני כולה סמוך לו כזה: במקור
יש במקום זה שרטוט ולשון קרנזיל - זיל בה לקרנות.

דף קטא.

משנה. **לשנים מועטות** - פחות משבע שנים. **לא יזרענה פשתן** - שזרע פשתן
מכחיש בארץ הרבה, ואינה חוזרת ליושנה עד שבע שנים, והא לא מיתוקמא
אלא בחכירות, דאי בקבלנות - מאי דבעי לזרע, שהרי הבעלים חולקין בו.
ואין לו בקורות שקמה - עץ סרק הוא, וקוצצין ענפיו לקורות הבנין, והן
חוזרין וגדילין, ופחות משבע שנים אין נעשות קורות, הלכך, קיבלה לפחות
משבע שנים - לא יקוץ קורות שבה, דלאו אדעתא דקורות נחית, דבשנים

מועטות אינם חוזרים לקורות, אבל קיבלה לשבע שנים - שנה ראשונה זורעה פשתן, וקוצץ שנה ראשונה שקמה שבה. **גמרא**. **שבח שקמה יש לו** - עשו והשביחו - שמין לו שבחם לכשיסתלק. **לצמיתות אמר רחמנא** - מי שאילולי יובל היתה נצממת, דכתיב (ויקרא כה) והארץ לא תמכר לצמיתות. **וניגמר מיניה** - דמקבל. **התם זביני מעליא הוא** - וכל כמה דאשבחא ארעא - ברשותיה אשבחא, וארעא דהדרא, משום דיובל אפקעתא דמלכא הוא, ומאי דלא פקע מלכא - לא מפקע, ממכר - אפקע, שבחא - לא פקע. **קדחי בה תאלי** - צמחו בה אילנות. **דיקלא ואלים** - קיבל הימנו אילן לפירותיו כך וכך שנים, ונתעבה והגבירו עיקרו הכי נמי וכו'. **לאו אדעתא דהכי נחת** - אלא לאכילת פירות, הכא - אדעתא דהכי נחת לכל אשר יצמח בה. **התם לית ליה פסידא** - כל מה שהשביח שקמה, לא מנע ממנו חרישה וזריעה. **ידא דאספסתא** - מקום הדקלין היה זורע אספסתא, ידא כמו (במדבר ב) איש על ידו. **אנא כורכמא רישקא רבאי** - אני הייתי מגדל במקומן כרכום שדמיו יקרין. **אמר ליה** - מדקאמרת: כורכמא רישקא רבאי, שהוא דבר הנקצר בכל שנה, ולא אמרת: אנא תאלי הייתי נוטע בה למישקל שבחייהו - גלית אדעתך, דלא נחתת להא ארעא אדעתא למיעבד בה מידי דבר קיימא, למישם ליה שבחיה ומפיק, אלא מידי דתיעקריה ותישקליה ותיזיל, כי מסתלקת - שקול כורכמך רישקך, אותו כורכמא רישקא, דהיינו תאלי שקיימו בה - עקור אותו ולך, וכשתבא לעקור, אינו אלא עצים, וזה יתן לך דמי עצים. **אהדר ליה משוניתא** - הגביהו סביב גבוליה כעין שן הר. **קדחי ביה זרדתא** - בההיא משוניתא, צמחו בה אילנות של עוזרדין, קורמיי"ר בלעז. **ממולאי** - מבית עלי שהיה ממשפחה רעועה. **אמריתו מילי מולייתא** - דברים גבנונים, לשון מוליא במוליא במועד קטן (י, ב) גבשושית. **אפילו רב פפא** - דבעי שכר שבחא דתאלי. **דאית ליה פסידא** - שצמחו במקום הראוי לזריעה. **הכא מאי פסידא איכא** - במשוניתא אין דרך לזרוע. **שתלא** - נוטע כרם בקרקע בעל הבית, ועליו להיות אריס כל הימים, ונוטל מחצה בפירות. **אפסיד** - מאי דאשבח כבר, מיהו, אכתי הוה שבחא, ומיסתלקנא דקאמר - בלא שבחא קאמר. **ורב כהנא אמר וכו'** - דהכי קאמר: אי מפסידנא מסתליקנא על כרחי, ושקילנא מאי דאשבחי. **לא קניא** - ואפילו אמרת הכי - לא מסלקינן ליה בלא שבחא. **מאי דאפסיד מנכינן ליה** - שיימינן מאי דמטי לבעל הבית בהפסד, ומנכינן ליה מחלקו דשתלא בשבת. **אומנא** - מוהל תינוקות. **כמותרין ועומדין דמי** -

לסלקינהו. **מקרי דרדקי** - פסידא דלא הדר הוא, דשבשתא כיון דעל - על.

דף קטב.

אמר ליה אנא פלגא בשבחא קאמינא - כדרך שאר שתלים שאינן מסתלקין. **השתא קבעי למיתב מנתא לאריסא** - כלומר: כיון דמיסתלק לו בלא זמנו - אמאי שקיל פלגא בשבחא, עד האידנא הוה שקיל בעל הבית פלגא בפירות, וזה היה עושה בה כל עבודתו כמשפט אריסין. **השתא קבעי למיתב מנתא לאריסא** - עכשיו זה יטול כל המגיע לו וילך, ועל בעל הבית ליטול עבודת הכרם ויצטרך לתתה לאריסא, ודרך אריס שיורד לכרם נטוע ליטול שליש בפירות, נמצא בעל הבית מפסיד שליש ממצחיתו בכל שנה. **ריבעא דשבחא** - לקמן מפרש ואזיל. **סבר רב אשי למימר ריבעא** - דתרי תילתא המגיעין לבעל הבית, משתוציא השליש שיצטרך ליתן לאריס שיורד לה, דהוא דנקא בכל שבח הכרם, כגון: אם השבח ששה דינרים - יוציא מהן שליש שעתיד ליתן לאריס - נותרו ארבעה דינרים, מהן יטול השתל דינר, והיינו ריבעא במאי דמטא לבעל הבית, דהוא דנקא דשבחא כוליה. **דנקא** - שתות. **דאמר רב מניומי באתרא דשקיל שתלא פלגא** - בפירות, ועושה עבודה לעולם. **ואריסא תילתא** - אריס היורד לתוך הכרם גמורה ועובדה - נוטל שליש בפירות. **האי שתלא דבעי איסתלוקי** - שיימינן ליה כי היכי דלא נפסיד בעל בית, כלומר: מעיינינן במילתא, למיתב ליה כי היכי דלא נמטייה פסידא לבעל הבית בסילוק של זה. **אי אמרת בשלמא דנקא** - שקיל שתלא - שפיר, דכי הדר שקיל אריסיה תילתא - הרי שלשה דינרין בין שניהן, פש ליה פלגא דבעל הבית - כדהוה שקל עד השתא. **אלא אי אמרת ריבעא ממש** - דינר וחצי, והאריס יטול שליש שהן שני דינרין. **פסידא לבעל הבית** - חצי דינר ממצחיתו. **ולימא ליה** - שתלא: אנת מנתא דידך הב ליה לאריסא שיטרח בו החצי שלך - שהיה מוטל עלי לעשות ואתה אוכל פירות - הב ליה לאריסא ועלי לנכות מחלקי כפי המגיע לו, והיינו ריבעא ממש, דינר וחצי, כיצד, טול אתה שלשה רבעי הכרם לחלקך, מהן תתן השליש לאריס - נמצאת אוכל כל השנה חצי פירות הכרם בלא יציאה. **מנתא דידי מאי דבעינא עבידנא ביה** - אני אמכור לאחרים הרביע המגיע לידי, ולא שייך גבאי למיתן מנתא לאריסא, דהא מזבנינא ומסתלקנא, הקונה ירד ויעשה ויאכל, ואם באת לקנותו הרי אין עלי לעשות לך ותאכל את פירותי בחנם, אם תתנהו לאריס -

לישקול מיניה וביה שוה חצי דינר, והדינר ישאר שלך, והיינו תרי תילתי, שהרי עכשיו אתה קונה ממני, ולעולם ריבעא ממש קאמר רב פפא, (ואין בעל הבית מפסיד כלום, שעד עתה היה אוכל חצי הפירות, ומעתה אוכל שני שלישים, דהיינו ארבעה דינרים). **כי מטית לשחיטת קדשים** - הכרתי בך שאתה חדוד ויודע להעמיק ולהקשות, וכי מטית למסכת זבחים, שהיא עמוקה - תא אקשי לי, ואתן לב לתרץ לפי שאלתך, ויש אומרים: דחוי מדחיה, ולא היא, דעל כרחיק קבולי קיבלה, חדא דקושיא מעליא היא, ועוד, מדקאמר: קסבר רב אשי למימר - מכלל דמסקנא לאו הכי הוא. **קופא סבא פלגא** - גפן שהזקינה בכרם - הרי הוא כשאר זמורות שחולקין בהם, ונוטל בה שתלא פלגא כשאר פירות, דכיון דאורחה בהכי - אדעתא דהכי נחת. **שטפה נהר** - ובאו לחלק העצים - הוה ליה כי שתלא דמיסתלק בלא זמניה, ושקיל ריבעא, שטפה נהרא - פעמים שעוקרין לגמרי, ופעמים ששוטף את הקרקע ומכחישו, ואין ראוי לצמוח בו כלום עד זמן מרובה. **ההוא גברא דמשכין פרדיסא לחבריה** - משכן לו כרם במשכנתא דסורא, אי נמי בנכייתא. **וקש** - הזקין, ובזמנו שהיה - ראוי לכך. **פירא הוי** - עצים שבו, ויטלם המלוה. **יבש האילן** - במשכנתא קאי. **מה נקצץ בזמנו** - שאין אדם קוצץ אילן שעושה פירות אלא בזמנו, שחדל לו מעשות פרי. **בלא זמנו** - ומודה אביי בלא זמנו, שחדל לעשות פרי, דכיון דלאו אורחיה - לאו פירא הוא, ולא אדעתא דהכי נחת. **נפלו לה** - לאשה, משניסת, מת אביה ונפלו לה בירושה.

דף קיא.

ימכרו וכו' - אלמא קרנא הוי, דאי פירא הוה - הא תקון רבנן פירות לבעל. **והזקינו** - קפצה עליהן זקנה בלא זמנן. **לאו מי אוקימנא** - בכתובות, בפרק האשה שנפלו לה נכסים (עט, ב). **בשדה אחרת** - שלא היתה הקרקע שלה, שהיו דקלים בשדה של אחרים, דהא כליא קרנא דידה לגמרי, אי אמרת לישקלינהו בעל לכולהו. **ההוא שטרא** - שטר משכנתא דסורא במישלם שניא אליו, ולא פירש בו מנין השנים. **הכי גרסינן: וקדים מלוה ואכלינהו לפירי** - דשנה שלישית, מקמי דנתבעיה לדינא. **קרקע בחזקת בעליה עומדת** - אף על גב דלא תבעיה עד לאחר אכילת פירות - אנן בתר קרקע אזלינן, וכי מספקא לן שנה זו של מי - אוקי ארעא בחזקת מריה, ושלא כדין אכלינהו לפירי. **בחזקת אוכליהן עומדות** - כיון דקדים ואכלינהו, ואתא לאפוקי מיניה

- ניייתי ראייה דלאו שלש הוו, דבתר אכילת פירות אזלינן. **והא קיימא לן הלכתא כרב נחמן בדיני** - ורב נחמן - קרקע בחזקת בעליה עומדת קאמר, גבי שוכר מרחץ משנים עשר זהובים לשנה, מדינר זהב לחדש. **בהשואל (בבא מציעא קב, ב), ואפילו בא בסוף החדש, אמר כולו למשכיר, כשנתעברה השנה. הני מילי מילתא דלא עבידא לאיגלווי** - כלומר: בתר קרקע ודאי אית לן למיזל, ומיהו, הני מילי בספק שאין עומד לעולם להתברר, כי ההוא, דמספקא לן בין אם תפיס לשון ראשון ואי תפיס לשון אחרון. **אבל הכא מילתא עבידא לאיגלווי** - בסוף, שיבאו עדי שטר ויעידו. **ואטרוחי בי דינא תרי זימני** - שמא הדין עם המלוה, ואם נוציאנו מידו - עתידין אנו לחזור ולגבותו מיד הלוה לאחר זמן. **מלוה אומר חמש וכו'** - מילתא אחריתי היא, מלוה ולוה שבאו לדין, מלוה אומר: חמש שנים מושכנת לי ואין השטר לפנינו, ולוה אומר: לשלש, וכבר אכלת שלש. **מגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי** - לעולם, ואכלתיה שני חזקה, ואבד השטר ממני. **לא סבירא להו הא דאמר רב יהודה** - ולא אמרינן מגו, שהדברים מוכיחין שהוא רמאי, שאמר אבד השטר, והאי שטרא לא דמי לשטר זביני, דאילו שטר זביני - לעדות שמכרה לו הוא בא, וכי עד עולם תאמר לו להזהר בו, אמור רבנן ביה: עד תלת שנין - מצי לאיזדהורי אינש בשטרא, טפי - לא מיזדהר, דקסבר: לא יצא עוד ערעור עליה, אבל זה שהוא מודה ששטר משכנתא הוא, לראיית מנין שנים של אכילת פירות - לגוביינא דאכילת פירות דמנין השנים קאי, ומיזדהר זהיר ביה, דלא לירכס ליה עד כלות השנים, והאי דקאמר: אירכס - לא מהימן, דמיכבש הוא דכבשיה וכו'. **אלא מעתה** - אדרב יהודה קפריך, דאמר: אי בעי אמר לקוחה היא בידי. **הכי נמי דמהימן** - וכי עביד רבנן מילתא דאתי בה לידי רמאות, כי האי? תקון רבנן למרי ארעא דיהיב טסקא - למלכא. **וכרי בריא** - מתקון החריץ סביבות הגבולים. **ואי ארעא קניא הוא** - דלית ליה טסקא, וכריא נמי לית ליה, מאי ליעביד? למחויי - הוו יודעים שלא מכרתיה לו, אלא היא משכון בידו. **הכי גרסינן: הא באתרא דשקיל אריסא פלגא, הא באתרא דשקיל אריסא תילתא** - ולא גרסינן שתלא בכולי מילתא. **שכירי** - לימים, או לחדשים ושבתות, ושכרתיו במעות - וכל נאמן דקאמר: בשבועת היסת הוא. **אנו השבחנו** - ואין לבעל חוב במה שהשביחו יתומים כלום.

ספק - בבבא בתרא (כד, ב) באילן הנטוע בתוך חמשים אמה סמוך לעיר, וקתני התם: אם העיר קדמה - קוצץ ואינו נותן דמים, ספק זה קדם ספק זה קדם - קוצץ ואינו נותן דמים, אלמא, כיון דבין הכי ובין הכי למקצץ קאי, דכי קדם אילן נמי קתני: קוצץ, כי מספקא לן - אמרינן: קוץ ממה נפשך, שהרי עליך לעשות, נמצא הספק מוטל על הדמים ולא על קציצת האילן, דאילו גבי אילן הסמוך לבור של יחיד, קתני בה, גבי ודאי דידיה: אם הבור קדמה - קוצץ ונותן דמים, אם האילן קדם - לא יקוץ תנן גבי ספק זה קדם וספק זה קדם - לא יקוץ אלמא, גבי ספק אילן דעיר, טעמא - משום דממה נפשך עומד לקציצה, והכא נמי, בין יתומים השביחו ובין אביהן השביח - דינו ליטול קרקע עם השבת, ואם היתומים השביחו - מעלה להן השבח בדמים, כדלקמיה, הלכך גבי ארעא עם השבח ממה נפשך, נמצא היתומים תובעין להוציא ממנו, ועליהן הראיה. **בארעא מסלקינן להו** - יהבינן להו גריוא דארעא, שיעור שבחייהו. **ומעלין אותן** - מן הקרקע. **בדמים** - ולא שקלי בארעא גופיה. **בכור לפשוט** - בכור ופשוט שהשביחו קרקע קודם שחלקו, וקיימא לן (בבא בתרא קכד, א) שאין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן, דהוה ליה ראוי, ואין הבכור נוטל הבכורה בראוי, דכתיב: בכל אשר ימצא לו, וכשהן באין לחלוק - נוטל בכור פי שנים בקרקע שהיא משובחת, ושמן את השבח, ונותן לפשוט רביע שהוא מגיע לו בשבח שבתוך חלקו של זה. **וכן בעל חוב ליתומין** - וכן בעל חוב שקדם שטר הלואתו לשטר מקח של לקוחות - טורפה מהן עם מה שהשביחו, ושם להן שבח, ונותן דמים, וטעמא דכולהו: משום דמעיקרא ארעא דידיה הוא, ואין לנו לכופו למכור להן קרקע שלו בשביל השבח, אם יש בידו מעות, ולקמן מוקי לה בקרקע שנעשית לו אפותיקי. **המגיע לכתפים** - צריכין לקרקע דבר מועט, דאילו אין צריכין לקרקע - הווי להו פירות, ולא מיקרו שבת, ובעל חוב גובה השבח קאמר, ולא פירות גמורין כדאמרינן בפרק קמא. **הניחא למאן דאמר** - פלוגתא במסכת כתובות (בהכותב) (מסורת הש"ס: בפ' מי שהיה נשוי דף צא:). **אי אית ליה זוזי ללוקח** - שיעור דמי החוב. **שפיר** - איכא למימר דארעא מעיקרא דידיה הוא, והוא דנחת לה שלא ברשות - שקל שבחא בזוזי ולא בארעא, הואיל והוה מסיק ביה שיעור ארעא כוליה. **משנה**. **שכיר יום גובה כל הלילה** - שכיר שפעולתו ליום ויוצא לערב - גובה כל הלילה, כל הלילה הוא זמן גבייתו, בין לענין שבועה שתקנו לו חכמים: שכיר

בזמנו הוא נשבע ונוטל, בין לענין שאינו עובר עליו משום לא תבוא עליו השמש (דברים כד) אלא משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר (ויקרא יט). **שכיר לילה** - שיוצא ממלאכתו בבוקר. **גובה כל היום** - בין לענין שבועה, ובין לענין שאינו עובר עליו משום בל תלין אלא משום לא תבא עליו השמש, ובגמרא יליף לה. **שכיר שעות** - גובה כל היום וכל הלילה, אמוראי מפרשי לה בגמרא. **שכיר שבוע** - שמיטה. **יצא ביום** - שכלתה שכירותו לבוקר או ביום. **גובה כל היום** - וכיון ששקעה חמה עובר עליו. **יצא בלילה** - שכלתה שכירותו בלילה. **גובה כל הלילה וכל היום** - דכיון דמשכה פעולתו משתחשך, הוה ליה שכיר לילה, ואינו עובר עליו בבוקר, עד למחרת בשקיעת החמה. **גמרא**. **איפוך אנא** - דלא תלין - בשכיר לילה, לא תבא - בשכיר יום. **שכירות אינה משתלמת אלא בסוף** - כדאמר באיזהו נשך (בבא מציעא סה, א): כשכיר שנה בשנה - שכירות שנה זו משתלמת בתחילת שנה אחרת, אלמא לא משתעבד ליה לשכיר יום עד שתשקע החמה, וכי כתיב לא תבא - על כרחך בשכיר לילה תוקמיה, שנשתעבד לו לבוקר משכלתה שכירותו, וכן לא תלין נמי לא תוקמיה בשכיר לילה - דהא לא משתעבד ליה עד הבוקר. **ממשמע שנאמר וכו'** - שאין לינה קרויה - אלא עד הבוקר, דכתיב (שמות לד): ולא ילין לבקר, וכל לינה שבמקרא - לינת לילה הוא. **מאי קראה** - היכא רמיזא בל תשהא? זה לפי שלא שכרו - ולא קרינא שכיר גביה.

דף קיא.א

וזה לפי שאין פעולתו עליו - ולא קרינא ביה פעולתו אתך. **ואימא להו וכו'** - דאי לא משתלימנא - לא עברנא. **אגרי להדדי** - כשהיה האחד צריך לפועלים - חבירו פוסק עמהן, ואמר להן: שכרכם על בעל הבית. **הני שוקאי דסורא** - בעלי בתים של סורא, שאין מגיעין למעות עד יום השוק. **לא עברי** - על שכר פועלין. **מידע ידעי דעל יומא דשוקא סמכי** - להגיע למעות, הלכך, אפילו אית ליה מעות גביה - לא עבר, כדאמרין לעיל שאינו עובר עליו אלא בקר ראשון. **אבל משום בל תשהא עובר** - מיום השוק ואילך. **שכיר שעות דיום** - שנשכר לו מן הבקר עד חצות. **גובה כל היום** - דהא כלתה שכירתו מחצות, ואיכא בלא תבא. **שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה** - ולכשיעלה עמוד השחר עובר משום בל תלין - דהא נשתעבד לו קודם לכן. **ושמואל אמר שכיר שעות דיום הוא גובה כל היום** - כדקאמרת, ואין לילה הולך אחר יום, אבל

שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום, שהיום הולך אחר הלילה הואיל ושכירותו בליל יום זה, ולא דמי לשכיר יום דאתמול, שאינו גובה אלא כל הלילה. **תנן שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום** - בשלמא שמואל מוקי לה בשכירות שעות דלילה אלא רב במאי מוקי לה. **לצדדין** - והכי קאמר: שכיר שעות יש שגובה כל הלילה, ויש שגובה כל היום, וכדאמרי אנא. **יצא בלילה וכו'** - אלמא: הואיל ומשכה פעולתו בלילה - הוה ליה שכיר שעות דלילה, וקתני: גובה כל הלילה וכל היום. **משום לא תגזול** - דהא אוקמיה באיזהו נשך בבא מציעא (סא, א) לכובש שכר שכיר, דאי גזל ממש - מלאו דריבית ואונאה נפקא. **חמשה שמות** - חמשה לאוין: לא תעשוק את רעך, ולא תגזול ולא תלין, ולא תעשוק שכיר עני ואביון ביומו תתן שכרו, ולא תבוא עליו השמש, ועשה - ביומו תתן. **שם שכירות** - כולהו בחד ודאי לא משכחת לה, אלא הכי קאמר: עבירות כל השמות הללו בשם שכירות הן, יש מהן בשכירות לילה ויש מהן בשכירות יום. **גזל** - משמע שאנסו בידו מידו ממש, טפי מעושק, דכתיב (שמואל ב, כג) ויגזול את החנית מיד המצרי וכן (שופטים ט) בבעלי שכם ויגזלו את כל אשר יעבור עליהם בדרך. **מתקיף לה רב ששת** - על כרחיך עושק דקא כפר ליה הוא, מדחייביה עליו בתורת כהנים קרבן שבועה, דכתיב (ויקרא ה) וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד וגו'. **אלא אמר רב ששת וכו'** - לקמן פריך: לרב ששת, מאי שנא עושק דקשיא ליה, ומאי שנא גזל דלא קשיא ליה? לא שכרתיד מעולם - לא דמי לגזל, כי נתתיו לך - דהא מודי ליה - דעבד בהדיה, וקא גזל ליה. **מאי שנא גזל דלא קשיא ליה** - הא איהו נמי גבי קרבן שבועה כתיב, ואי לא כפר - שבועה היכא? דגזליה והדר כפריה - כל זמן שלא תבעו בבית דין, אלא בינו לבין עצמו היה גוזלו ואומר איני נותן לך, וכשתבעו בבית דין - כפר ונשבע, ולעולם גזל לא איקרי אלא אם כן אומר לו איני נותן לך. **אי הכי עושק נמי** - נוקמיה כרב חסדא בלך ושוב, ודקשיא לך שבועה היכא - כגון דהדר כפריה. **הכי גרסינן: הכי השתא בשלמא התם או בגזל** - כתיב וכחש - השתא, מכלל דאודי ליה מעיקרא, כלומר: וכחש בעמיתו בגזל - במה שהיה גוזלו עד עתה בתורת גזל, כחש עכשיו וכפר, ומקודם כחש - קרוי גזל. **אבל הכא מי כתיב או בעושק** - דנימא וכחש בעושק דמעיקרא. **או עשק כתיב** - על ידי הכחשה עשקו. **שעשקו כבר** - משעה שהתחיל לתובעו עושקו בכחישה, ולא נקרא עשק על ידי דבר אחר קודם כחישה. **משנה. שכר בהמה וכלים** - יליף בגמרא. **לא תבעו אינו עובר עליו** - בגמרא יליף ליה

דכתיב אתך - מדעתך, ולא מדעתו. **המחהו** - נתקן מאצלו, והעמידו אצל חנוני, שהיה פועל צריך לקנות פירות מחנוני, ואמר לו בעל הבית לחנוני: תן לו בדינר פירות, ועלי לשלם. **או אמר לשולחני** - תן לו בדינר מעות. **נשבע ונוטל** - מפרש בגמרא. **ואם יש עדים שתבעו** - בזמנו. **גר תושב** - שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, ואוכל נבילות וטריפות. **יש בו משום וכו'** - מפרש בגמרא.

דף קיא.ב.

גמרא. **מאחיד** - לא תעשוק שכיר עני ואביון מאחיד. **פרט לאחרים** - נכרי. זה **גר אוכל נבילות** - דכתיב ביה שעריך (דבריק יד) - לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה. **וכולן** - על שכר ישראל, ועל שכר בהמה וכלים, וגר, וגר תושב. **עובר בכל השמות הללו** - בין הכתובים כאן ובין האמורים בתורת כהנים, דיליף גזירה שוה לאיתוויינהו הכא, כדלקמן. **ויש בהם משום בל תלין** - האמור בתורת כהנים, והוא הדין ללא תעשוק ולא תגזול דכתיב גביה, ומיהו, של שכיר יום ליתיה בשכיר לילה. **ר' יוסי בר' יהודה וכו'** - לקמן מפרש לה. **אין בהם אלא משום לא תעשוק שכיר וגומר** - דכתיב ביה בארצך דמרבי בהמה וכלים, אבל ביומו תתן שכרו, אף על גב דסמיך ליה - לא, ולקמן מפרש טעמא. **קשיא גר תושב** - דמתניתין תנן: אין בו משום בל תלין האמור בתורת כהנים, ובברייתא קתני: כולן עוברים בכל השמות הללו. **קשיא בהמה וכלים** - דקתני מתניתין יש בהם משום ביומו תתן שכרו ומשום לא תלין, ור' יוסי בר' יהודה סבר אין בהן אלא משום לא תעשוק דמשנה תורה, ואפילו משום ביומו וגו' דסמיך ליה - לא. **גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו** - וכל שכן משום לא תעשוק שכיר דבגויה כתיב בשעריך. **ואין בו משום לא תלין** - דתורת כהנים, וכן משום לא תעשוק ולא תגזול דתורת כהנים, והאי דנקט הני - משום דמפרשי בהו שכיר יום ושכיר לילה, והכי קאמר: יש בו משום ביומו תתן שכרו דמשתעי גבי שכיר לילה, ואין בו משום שכיר יום. **גמר שכיר שכיר** - כתיב הכא לא תעשוק שכיר וכתוב בשכיר יום לא תלין פעולת שכיר, מה כאן גר תושב בהמה וכלים איתרבאי - אף בתורת כהנים נמי, גר תושב בהמה וכלים. **לא גמר** - הלכך דתורת כהנים ליתנהו, לא בבהמה וכלים ולא בגר תושב. **משום דביומו תתן שכרו** - ליחייב, דהך סמיך ליה, דבקרא דלעיל כתיב מארצך. **להקדים עני לעשיר** - נשכרו שני פועלין, אחד עני ואחד עשיר, ואין בידו ליתן אלא לאחד מהן - העני קודם. **אביון** - מעונה מעני, ולשון

אביון - האובה ואינו משיג מה שנפשו מתאוה לכל טוב, ואשמעינן קרא דעני קודם לאביון, משום דעני כסיף למיתבעיה, אף על גב דצריך. **אבל אביון** - הורגל לבושת, ולא כסיף למיתבעיה. **ואי אשמועינן עשיר** - דלקדמיה עני, משום דלא צריך ליה העשיר לשכר כמו העני. **אבל אביון דצריך ליה** - טפי מעני, אימא דליקדמיה לעני - קא משמע לן דעני קודם, דצריך ליה וכסיף למיתבעיה. **ותנא דידן** - וכן דבי רבי ישמעאל דאמרו תרוייהו בהמה וכלים אכולהו, וגר תושב לית להו דתורת כהנים אי גמיר גזירה שוה - אפילו גר תושב נמי ליחייביה משום שכיר יום. **אתך** - קרא יתירא הוא. **שפעולתו אתך** - ואפילו בהמה וכלים. **רעך** - בהנך דתורת כהנים כתיב לא תעשק את רעך. **עשקו** - שכר שכיר. **גזלו** - גזילה ממש. **ור' יוסי האי אתך מאי עביד ליה** - דמרבי מיניה תנא דידן בהמה וכלים, אף על גב דגזרה שוה לא גמיר. **אלא לבצור אשכול אחד** - כלומר שכיר שעות. **מואליו הוא נושא את נפשו** - כל ששיעבד עצמו עליו.

דף קיב.א

ואידך ההוא מיבעי ליה לכדתניא - להענישו כאילו הוא נוטל את נפשו, כדתניא וכו', ומסקנא: כל הכובש שכר שכיר וכו'. **ואליו הוא נושא** - כל עצמו הוא מוסר נפשו עליו, לעלות בכבש גבוה וסיכן בעצמו ליפול, ולתלות באילן כשעלה עליו למסוק זיתים, ולגדור תמרים ומסר נפשו עליו למיתה, שמא יפול מן הכבש או מן האילן. **הכי גרסינן: דבר אחר ואליו הוא נושא את נפשו** - ופליגי בהא רב הונא ורב חסדא במשמעותא דקרא, חד אמר: נפשו של שכיר, נענש עליו כאילו הורגו, וחד אמר: נפשו של גזלן, הגיד לך הכתוב שגורם מיתה לעצמו. **וקבע** - וגוזל את גוזליהם, ומה יקבע מהן - את נפשם, שגורמים הגזלנים רעה לעצמן. **אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא וגו'** - אף אם דל הוא ואין לו עזר - אל תגזלהו, והוא אחד מארבע לשונות שכי משמש בהן אם. **דהשתא** - לאחר גזילה, דהיינו גזלן. **משום דנטלו נפש** - והכי משמע: וקבע את קבעיהם נפש - את אשר קבעו את נפשם מהם. **לדעתך** - ולא מדעתו. **חוזר** - השכיר אצל בעל הבית אם לא נתן החנוני, ונתחייב בעל הבית לשלם. **אינו בתורת לעבור** - כלומר: אין לו עליו כלום שיהא עליו בתורת דמים שום עבירות שכר שכיר. **קבלנות** - אומן שקבל עליו לעשות מלאכה בכך וכך, ולא לשכירות ימים. **אומן קונה בשבח כלי** - וזוכה במה שהשביחו,

ומשום קבלנותו יוצא לו, וכשמחזירו לו - הרי הוא כמוכר לו שבח שהיה לו בתוכו. **הלואה היא** - ולא שם שכירות עליה. **בגרדא דסרבלא** - פולקיי"ר בלעז (לסרק, לנפץ). **שאיין כאן שבח כלי, שאם היה מניחו כמות שהוא** - היתה מתקיימת הרבה יותר מעתה. **לרכוכי** - שיהא רך. **היינו שבחיה** - דאיכא דניחא ליה בהכי, מפני שמחמם יותר ויש נוי בדבר. **דאגר לביטשי** - אלא לעולם לאו בגרדא, אלא בתיקון הראשון שקורין פוליי"ר (כבוס ראשון של בגד), כשבא מבית הגרדי בוטשין אותו ברגלים בתוך כלי עץ במים וקרקע הראויה בכך, מיהו, לא בקבלנות עסקינן אלא בשכירות, בין ישיב ובין לא ישיב, שכרו לפי מנין בטישותיה, כך וכך בטישות בכך וכך מעות. **דאגריה לביטשי** - לחשבון בטישות.

דף קיב.ב

הלכות גדולות שנו כאן - כאותם שמנו חכמים בנשבעין ונוטלין במסכת שבועות (מד, ב): דשכיר ונגזל ונחבל וחנוני על פנקסו. **הני הלכה נינהו** - בתמיה: וכי הלכות למשה מסיני הם, והלא אינם אלא תקנות חכמים, כדמפרש התם. **תקנות קבועות** - ראוי לעשותן קבע לעקור עליהם דבר מן התורה, דמדאורייתא מי שיש עליו לשלם הוא נשבע, דכתיב (שמות כב) ולקח בעליו ולא ישלם, והכא שקלוה לשבועה מבעל הבית ושדויה אשכיר. **ויפקע** - יפסיד שכרו. **כי היכי דליגרוהו** - שלא ימנעו מלשוכרו, שידאגו לומר חשוד הוא זה לתבוע שכרו משקבלו. **על כרחיה אגר** - כשהוא צריך לפועלין - על כרחו שוכרם. **על כרחיה מיתגר** - נשכר, שצריך למזונות. **טרוד בפועליו** - וסבר שנתן לו ולא נתן. **ליתב ליה בעדים** - ויתן לו בלא שבועה, לתקנו להן לכל שוכרי פועלין שיתנו שכרם בעדים, ואם יאמר פרעתיו שלא בעדים - יתן בלא שבועה. **טריחא להו מילתא** - לחזר בתר עדים כל היום. **וניתיב ליה מעיקרא** - לתקון לבעל הבית, דיהיב אגריה בצפרא מקמי עבידתיהו, דאי אתי שכיר - לא מהימן. **שניהם רוצים בהקפה** - בעל הבית פעמים שאין לו, ופועל שמא יפלו ממנו. **אי הכי** - דבעל הבית טרוד ושכח. **אפילו עבר זמנו נמי** - ותבעו למחר, להימנוהו לפועל.

דף קיג.א

גבי בעל הבית - כלומר: בזכותא דבעל הבית - איכא תרי חזקי לזכותו. **והא**

תבע ליה קמן - ומה עדים שתבעו אותו מצריכין? ודלמא לבתר הכי - דאזלי עדים מהתם - פרעיה בו ביום, דלא עבר בבל תלין. **כל זמנו** - עד שעבר עליו. **ולעולם** - בתמיהה, ובשביל שתבעו כל היום ולא נתן יהא שכיר זה נאמן לעולם לומר לא התקבלתי, ואם רוצה בעל הבית לישבע לא נאמין, וכי כל כך השהה שכיר שכרו? אמר רב חמא בר עוקבא כנגד כל היום של תביעה - יום אחד לאחר זמנו נתנו לו חכמים לישבע ויטול. **משנה. המלווה את חבירו** - והגיע זמן ולא פרע לו. **לא ימשכנו** - אפילו בשוק, אלא בבית דין. **ולא יכנס לביתו** - בגמרא מפרש במאן קאי. **היו לו שני כלים** - וחובו כנגד שניהם, ומשכנו בשניהם. **נוטל אחד ומחזיר אחד** - בשעה שהוא צריך לזה יחזירנו לו משום החזרת העבוט, ויעכב את השני, וכשיצטרך זה לשני - יטול זה את הראשון ויחזיר את השני, כדמפרש ואזיל: מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום. **מת** - הלוח אין משיב העבוט ליורשין, שאין כאן מצות העבוט, אלא ימכרנו ויגבה חובו, דהשב תשיבם לו כתיב, ולא ליורשין. **שליש יום** - זמן בית דין. **גמרא. ושליח בית דין מנתח נתוחי** - אף הוא אינו רשאי ליכנס לביתו ולמשכנו, אלא רואהו בשוק ומנתק דבר שאוחז בידו ממנו. **ממשכנין** - משמע: בתוך הבית, חבילה - מתוך הבית משמע, דהא ריחיים ורכב בגו ביתא שכיחי. **לעולם בבעל חוב** - קאמר, ולא תידוק מינה הא כלים אחרים חבול, דבכלים אחרים - עובר משום לא תבא אל ביתו ולהכי איצטריך להוסיף לאו שני משום ריחיים ורכב, וחד משום לא תבא אל ביתו. **ממשמע שנאמר בחוץ תעמוד** - ויוציא אליך את העבוט, וכי איני יודע שהאיש יוציאנו, אלא מי יוציאנו אם לא בעל הבית? מאי לאו לרבות שליח בית דין כו' - שיכנס לתוך הבית, והכי קאמר: והאיש - דהוא שליח בית דין, ואשר אתה נושה בו - יוציא אליך.

דף קיגב.

לא שליח בית דין כמלוה - והכי קאמר: בחוץ תעמוד אתה והאיש שהוא שליח בית דין, ואשר אתה נושה בו יוציא אליך. **הרי בעל חוב אמור** - שאינו רשאי. **הכתוב מדבר** - שהוא רשאי ליכנס לחובלו, והכי קאמר קרא, אם חבול תחבול על ידי שליח בית דין - עד בוא השמש תשיבנו לו. **שנאמר בחוץ** - תעמוד והאיש - שהוא שליח בית דין - גם הוא יעמוד בחוץ. **לא ימשכנו כלים שעושין בהן אוכל נפש** - דאיתרבו מכי נפש הוא חובל. **מטה ומטה** -

לקמן הוא מפרש: אחת לאכול ואחת לישון. **מצע** - של לבד שקורין פולטר"א (לבד), במקום שאין כסתות. **לעשיר** - שהורגל במצעות. **ומפץ לעני** - לפי מה שהורגל, דגבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך, ודרשינן (ערכין כד, א), החייהו מערכך, גזבר הבא למשכנו כשאין ידו משגת והוא נידון בהשגת יד, דכתיב (ויקרא כז) והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן - משייר לו כדי חייו, ונוטל השאר, ויצא ידי הקדש, ואפילו העשיר לאחר שאמדוהו ונטל מה שבידו, ומינה נמי גמרינן לבעל חוב שמשייירין לו כדי חייו, כדאמר לקמן בבא מציעא (קיד, א) דגמר מיכה מיכה. **לו** - הוא צריך ליתן מטה, אבל לא לאשתו ולבניו, דהחייהו כתיב, ולא הוטל על המלוה להחיות את בני ביתו. **שמסדרין** - שמין להניח לו צרכי חייו, לשון והעריך אותו, לישנא אחרינא: שמשרדין לשון שריד, ושתיהן שמעתני. **אדרבה עיקר סידור בערכין כתיב** - כדפרישית לעיל. **למאן** - המטה השנית. **מיתנא רטיבא דכיתנא אחרציה** - חבל לח של פשתן על מתניו. **אהינא** - תמרא. **אליבא ריקנא** - קודם אכילה. **ולא מסגי ארבעה גרמידי** - קודם שישן, הלכך יהבינן ליה מטה שניה, ומושיבה ברחוק ארבע אמות ממקום אכילתו, ועל כרחו ירגיל לעמוד וללכת במשכב ולא ישן על מטה שאכל. **זבוני מזבנינן ליה** - לאחר שלשים יום אף כלים הצריכין לו, כדתנן: משלשים ולהלן מוכרן. **תנא כרבן שמעון** - תני תנא קמיה דרב נחמן להך מתניתין, רבן שמעון בן גמליאל אומר כדרך שמסדרין וכו'. **זבוני לגמרי** - שלא ישאיר לו לפי צרכו בצמצום. **בעיניה** - כמות שהיא חשובה, אם חבל כסות של מעיל - יחזיר לו הוא בעצמה. **מהדר ליה מאי דחזי ליה** - ימכור לו של שיראין, ויתן לו אחת של צמר ואחת של קנבוס. **אי אית ליה לרבן גמליאל האי סברא** - לסדר לבעל חוב. **ליכא מידי דלא חזי ליה** - מאחר שהורגל בו, דהא שמענא ליה דאמר כל ישראל בני מלכים הם, דאמר אביי וכו'. **לא את הלוף ולא את החרדל** - מטלטלין בשבת, שאינם ראויין היום לא זה לבשל ולא זה לטחון, לוף מין קטנית, ואינן ראויין למאכל כשהוא חי, ואפילו לעופות, לעורבים - וישראל בני מלכים, ויש להם לגדל עורבים לנוי ולשחוק. **שכן דרכן לסוך בחול** - בלא שום מכה, הלכך, כי איכא - נמי לא מוכחא מילתא דלרפואה עביד, (דכי גזרו) (מסורת הש"ס: דליגזרו) רבן משום שחיקת סממנין. **מפשיטין אותה ממנו** - לפרוע לבעל חוב את חובו. **בשלמא כר וכסת** - דתנן במתניתין, איכא למימר מוכרן דקאמר רבן שמעון בן גמליאל - לביני ביני קאמר, לקנות גרועה הימנו, וביני ביני יטול בחובו.

אלא מחרישה - דקתני במתניתין, ועלה קאמר רבן שמעון בן גמליאל מוכרו, מאי ביני ביני איכא? ונימא ליה - מלוה. **לאו עלי דידי רמית** - לפרנסך.

דף קיד.א

איברא - באמת. **עליה רמי** - שיהא לו צדקה, שהכתוב הטיל עליו לעשות לו צדקה להלך לפניו. **מיכה מיכה** - גבי לוח ומלוה כתיב וכי ימוך אחיך ומטה ידו ממך וגבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך. **דבר זה [שאלתני]** - אם למדנו גזירה שוה דמיכה מיכה, ולא אמרו לי דבר. **ברם כך היתה שאילה** - אבל כן נשאלה שאילה אחת בבית המדרש, מינה יש ללמוד שאין מסדרין. **הרי עלי מנה לבדק הבית** - והשגת יד לא כתיב אלא בערכין, אבל שאר הקדשות אין נידונין בהשג יד, ומה שיש לו גובין הימנו - והמותר יגבו לאחר זמן אם יעשיר. **מהו שיסדרו לו** - כשבאין למשכנו. **שמחזירין** - שמלוה מצווה להשיב לו את העבוט. **אין מסדרין** - להשאיר לו כלום משבא למכור לאחר שלשים. **נדר בערכך** - כי יפליא נדר בערכך נפשות (ויקרא כז) הקיש נדרים לערכין. **ההוא לנידון בכבודו** - היקש נדר לערכין להכי אתא, שאם אמר דמי לבי או ראשי או כבידי עלי - נותן דמי כולו, אבל אם אמר על אבר שאין הנשמה תלויה בו דמיו עלי - שמין אותו כעבד הנמכר בשוק, כמה הוא שוה ביד וכמה הוא שוה בלא יד, להא מילתא איצטריך למיגמר נדר מערכין, גבי ערכין כתיב (שם ויקרא כ"ז) ערכך נפשות אם אמר ערך אבר שהנשמה תלויה בו עלי - נותן דמי כולו, ואם אמר ערך ידי עלי - לא אמר כלום, שאין ערך כתוב אלא לנפש. **נדון בכבודו** - האבר נידון לפי כבודו, שאם הנשמה תלויה בו - נותן דמי כולו. **ויסדרו לבעל חוב** - גמרא קא פריך לה. **שמחזירין** - מיום אל יום את כלי הצריך לו. **אינו דין שמסדרין** - כשבא למכור לאחר שלשים יום ישאיר לו כדי חייו, כגון מטה ומפץ, והנך דאמר בערכין (כג, ב). **ואידך** - תנא קמא דמתניתין דאמר מסדרין לבעל חוב, דקתני: אם מת אינו מחזיר ליורשיו, הא לו - מחזיר לעולם. **האי** - הוא דכתיב בערכין דריש ליה עד שיהא במכותו מתחילתו ועד סופו, שאם העריך עצמו עני והעשיר קודם שהעריכו כהן - אינו נידון בהשגת יד, אלא נותן ערך עשיר. **ויחזירו בהקדש** - העבוט עד שלשים יום.

דף קיד.ב

ערוֹת דַּבֵּר - בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערות דבר, שמע מינה: אין אדם מברך כשהוא ערום, ותורם בעי ברכה, והאי דבעי מיניה לענין תורם - דהתם תנן (תרומות פ"א מ"ו): אין מגביהין תרומה ערום. **לאו כהן מר** - דאיכא למאן דאמר דאליהו הוא פינחס, דכתיב ביה קנא קנאתי וכן בפינחס בקנאו את קנאתי. **אין מטמאין** - דגבי אהל כתיב אדם (במדבר יט) אדם כי ימות באהל. **בארבעה לא מצינא** - בגירסא דארבעה סדרין, כגון מועד ישועות נשים שהן נוהגות בזמן הזה כבזמן הבית, וקדשים נמי כדכתיב ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ואמרינן (מנחות קי, א): אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה בכל מקום - מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בבית המקדש. **בשיתא מצינא** - בתמיהה, זרעים אינו נוהג בחוצה לארץ, וכן טהרות. **ספי** - לקוט. **טרפי** - עלין. **נפץ** - אשקוש"ט בלעז (לנער). **סחט גלימא** - נסחט ריח מתוך העלין לתוך טלית, וקלטה טליתו את הריח. **וזבניה** - לגלימא בשנים עשר אלפי דינרי. **לא תשכב בעבוטו** - הא עשיר - שכב בעבוטו. **מאי קאמר** - וכי בשביל שהוא עשיר התירו לשכב על טליתו, והרי הוא רבית אצלו, שישתמש במשכונו חנם. **הכי קאמר לא תשכב ועבוטו בידך** - אלא השיבנו לו כבוא השמש, כדכתיב השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש. **הכי גרסינן: המלוה את חבירו אינו רשאי למשכנו ואינו חייב להחזיר לו, ועובר בכל השמות הללו** - השב תשיב, ולא תשכב בעבוטו, ועד בא השמש תשיבנו לו. **מאי קאמר** - דקתני אינו חייב להחזיר לו, ועוד הדר תני עובר בכל השמות הללו (עובר בכל השמות הללו) השב תשיב, לא תשכב בעבוטו, ועד בא השמש תשיבנו. **אסיפא** - אם לא החזיר. **ורבא אמר הכי קאמר וכו'** - לא טעי תנא במאי דאתנייה חייב להחזיר לאוסופי ולמימר אינו חייב להחזיר, אלא ודאי אינו חייב להחזיר נמי אתנייה, והכי קאמר וכו' ושכח וחסר ודילג מחייב להחזיר באינו חייב להחזיר. **שמשכנו שלא בשעת הלואתו** - בבית דין. **אבל משכנו בשעת הלואתו** - שהביא לו משכונו. **אינו חייב להחזיר** - דקראי בחובלו לאחר הלואה כתיב, דהיכא דאתייה ניהליה - לאו חובלו הוא. **ארישא** - אמשכנו שלא בשעת הלואתו ולא החזיר לו - עובר בכל השמות הללו. **עד בא השמש תשיבנו לו** - משמע בבוקר תשיבנו לו, ויהא בידו עד בא השמש, ויקח לו ממנו. **זה כסות לילה** - לקמן פריך: דלילה לאהדורי ליה ביממא למה לי? כבא השמש - בלילה החזירו לו. **איסמייה** - אסיר ברייתא זו מסדר משנתו. **אמר ליה לא תסמייה, דהא כסות לילה וכסות יום דקאמר** - לאו

תשמיש יום ותשמיש לילה קאמר, אלא: כסות העשויה למשכן בלילה, וכסות העשויה למשכן ביום קאמר, והכי קאמר: עד בא השמש תשיבנו לו וכבא השמש תטלנו - זה כסות יום, ולימדך הכתוב שניתנה לו רשות לחובלה בלילה, ולענין חבלה קרי ליה כסות לילה. **משכנו ומת** - לוח לאחר שהשיב לו את העבוט. **שומטו** - מלוח מעל גבי בניו ואין נעשה אצלו כשאר מטלטלים שלהן דלא משתעבדי לבעל חוב, דכיון דמשכניה - קנייה.

דף קטו.א

למה חוזרין וממשכנין - הרי עליו להחזיר לו למחר. **שלא תהא שביעית משמטתו** - דלהוי משכנו בידו, והמלוח על המשכון אינו משמט. **ולא יעשה מטלטלין אצל בניו** - שלא ימות בעוד המשכון מוחזר לו, ויהא מטלטלין אצל בניו. **טעמא דהדר משכניה** - שהיה בידו כשמת לוח. **למה ממשכנין מעיקרא** - דבר שעליו להחזיר, מה מועיל לו? **שלא תהא שביעית משמטתו וכו'** - דמדמשכניה קנייה, וכי מהדר ליה - הוה פקדון גביה. **בני אם ערבת לרעך או אם נוקשת באמרי פיך** - שהוניתו בדברים. **עשה זאת והנצל** - התרפס יד אם ערבת, ואם לא ערבת אלא נוקשת באונאת דברים - רהב רעיק, הרבה עליו רעים לבקש מחילה. **אם ממון יש לו בידך** - אם נעשה לו ערב, ואם נוקשת בדברים - רהב רעיק. **לצד שני** - כמו דבר אחר. **לביתו** - של לוח במלוח אי אתה נכנס, אבל אתה נכנס למשכנו חוב אחר שאינה מלוח. **שכר פונדק** - השכיר לו פונדק. **דיוקנאות** - צר לו צורות בביתו בשכר. **משיאה שם רע** - שאתה יוצא ונכנס אצלה שחרית וערבית. **מכדי בעלמא דריש טעמא דקרא** - אף על גב דלא מפרש טעמא כדאוקימנא גבי חובל. **משנה. משום שני כלים** - העליונה רכב, והתחתונה ריחים.

דף קטו.ב

גמרא. **לשאר דברים** - ולא לאוסופי לאו אריחים ורכב, דהא ריחים ורכב כתיב ברישא, ואיצטריך כי נפש לרבות שאר כלים של אוכל נפש. **על לאו שבכללות** - משום לא תאכלנו כי אם צלי אש דכייל נא ומבושל, ואין לוקין אלא על נא ומבושל שהן מפורשין. **אביי כרב יהודה** - דהיכא דעבר על הכלל ועל הפרט, והן שניהן בלאו אחד - לא לקי אכללא. **עד כאן לא קאמר רב יהודה התם** - דלא מהני כי נפש לאוסופי לאוי יתירי אריחים ורכב. **אלא**

משום דכי נפש - דמרבי שאר דברים, אי לאו דכתיב ביה לא מישתמע ליה מריחים ורכב, דהוה אמינא הנך דוקא, הלכך לשאר דברים אתא, ולא תישדייה נמי אהני דמפרש לאו דידהו לאטפויי לאוי. **אבל הכא** - אי לאו לטפויי לאוי אנא ומבושל אתא. **כי אם צלי אש למאי אתא** - אין לך דבר שאינו בכלל נא ומבושל חוץ מצלי דניתי לאזהורי לאו עלייהו, ואי אשמעינן מצות צלי - קרא אחרינא כתיב צלי אש ומצות וגו'.

דף קטז.א

יתירא הוא - ללאו משום שאר דברים, וכיון דיתירא הוא ללאו וכתביה סתמא - - שדייה נמי אריחים ורכב, שאין לך להוציאם ממשמעם כי נפש הוא חובל על כרחך, אבל הכא כי אם צלי אש - לאו לאזהרה אתא, לאוסופי לאו יתירא, אלא כדתניא, ומכל מקום נא ומבושל משמע ביה, שאינו עובר בנא ומבושל ביום אלא בלילה. **הכי גרסינן תניא כוותיה דרב יהודה חבל זוג וכו' ותניא אידך וכו'** - ולא גרסינן תניא אידך, דמתרוייהו מתני' מתרץ סייעתא ולא מחדא מינייהו, דאי משום דקתני חייב שנים ולא שלשה - הא אפילו רב הונא מודה דמהיכא תיתי, הא הני לא כתיבי ומכי נפש הוא חובל הוא דנפקי, דאכל חד קאי כי נפש, אלא מתרוייהו מתני' מיתוקמא סייעתא לרב יהודה. **חבל זוג של ספרים** - מספרים של ספרים, והן של פרקים, וכל חד כלי באפי נפשיה, ועושין המלאכה בין שניהם כריחים ורכב. **חייב שתים** - משום כי נפש על כל אחד, אף על פי ששניהן צריכין למלאכה אחת, וכן צמד של פרות - חבל שתי פרות חורשות עם צמדן, דהיינו נמי כלי אוכל נפש, ונראה בעיני שהעול שלהן - של פרקים הוה. **ותניא אידך** - דיליף להו מריחים ורכב, דאיתקוש שאר דברים לריחים ורכב בחד קרא מה ריחים ורכב וכו'. **וחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו** - שהרי פירשן הכתוב, לברר אזהרה לכל אחד לעצמו. **אף כל וכו'** - ומדיליף להו מריחים ורכב - שמע מינה בריחים ורכב חייב נמי שתים קאמר, ולא שלש, והיינו כרב יהודה, ואם תאמר: מתני' קמייתא למאי אייתיה, הכי נמי שמעינן לה מבתרייתא, אי מבתרייתא חייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו קאמר, דלא אזלינן בתר מלאכה אלא בתר כלים, ולעולם שלש מלקיות: אחת משום רכב ואחת משום ריחים, ואחת משום כי נפש דקאי אתרוייהו, ולהכי אשמעינן קמייתא, דקתני בה בהדיא: חייב שנים. **סכינא דאשכבתא** - של בית המטבחים שמקצבים בו בשר. **ותא קום בדינא** -

תבעהו לדין על חובך, אם מודה לך או אם יש עדים - ישלם, ואם לאו - ישבע שבועת היסת. **רבא אמר** - כיון דמשכניה, ואין עדים שמשכנו, היה יכול לטעון: לקוחה היא בידי - לא צריך למיקם בדינא עילויה, דקנה ליה משכון לישבע וליטול עד כדי דמיו. **חושלא** - שעורין קלופים. **לאו מידי הוא דעביד לאושולי וכו'** - שאין אדם משכיר ומשאיל עזים שלו, הלכך יכול לטעון: לקוחין הן בידי, היכא דאין עדים שאספם מרשותם של בעליהן. **זוגא דסרבלא** - מספרים שגוזזין בהן צמר. **אפילו מיתמי** - שהביאו הבעלים עדים שהיו שלהן, והן טוענין השאלנום לאביהם של אלו, ואפקינהו רבא מינייהו, משום דברים העשויין להשאיל ולהשכיר, ואם איתא דיכול לטעון לקוח הוא בידי יתמי כי לא טענו נמי - און טענינן להו. **הדרן עלך המקבל**.

דף קטזב

משנה. **הבית והעלייה של שנים** - כגון שני אחים שחלקו, אחד נטל בית ואחד נטל עלייה שעל גביו, והאבנים של חומת הבית - מן תקרת הבית התחתונה שהיא קרקעיתה של עלייה, ולמעלה - של עליון, והימנה ולמטה - של תחתון. **שניהם חולקים** - הכל לפי הגבוה, שהאחד הוא גבוה מחבירו, ואבניו ועפרו מרובה משל חבירו - חולקים, לפי שאין ניכר איזו אבנים של עליון, ואיזו אבנים של תחתון. **רואים אלו אבנים ראויות להשתבר** - אם יש אבנים שבורות של לבינים, זה אומר: שלימות שלי, וזה אומר: שלימות שלי, רואין אלו אבנים ראויות להשתבר, אם של עליון אם של תחתון, והכל לפי המפולת, שאם נחבט הבית מיסודו, ונפל תחתיו החומה במקומה - יש לדעת שהתחתונות נשברו, ולכך נפלה הבית, ואם נחבט הכותל להלן, כמקל שהיה עומד זקוף ונפל, שהעליונות של כותל נפלו להלן ממנו הרבה - אז העליונות נשברו, שנפלו מגובה רב והתחתונות שלימות, שנפלו ממקום נמוך. **מקצת אבניו** - והן שלימות. **ועולות לו מן החשבון** - שחבירו יקח אחרות כנגדן, ובגמרא מפרש מאי יטול כנגדן, שלימות או שבורות. **גמרא. מכלל דאיכא למיקם עליה** - דמפולת זו היאך נפלה. **אי בחבטא נפלה** - ותתאה איתבור, כדפרישית. **אי בחבטא נפול** - כחבטת מקל, ועלייתא איתבור. **אי הכי** - דאיכא למיקם עלייהו. **רישא אמאי תנא חולקין** - יטול העליון הרחוקות - אם בחבטא נפול, ואם בחבטא נפול - יטול העליונות, הן שלימות והן שבורות. **לא קפדי אהדדי** - למיקני רשותא דידיה, דאפקורי מפקר ליה כל

חד רשותיה לגבי חבריה, להניח שם חפציו, הלכך, כי נמי יתבן ברשות דחד מינייהו - לא הוי אידך, מוציא, דברשותא דהאי נמי יתבי דהא לא קפיד עליה מלאושליה דוכתא. **דאמר איני יודע** - ברי ושמא - ברי עדיף. **חייב לשלם** - דברי עדיף. **פטור מלשלם** - אוקי ממונא בחזקת מריה, וצריך לישבע שאינו יודע. **עסק שבועה וכו'** - והכא נמי כיון דמודה במקצת, ואמר איני יודע במקצת - דחייב שבועה דאורייתא, משום הודאה במקצת. **לחשבון שבורות** - (שכנגדן) (מסורת הש"ס: שכנגדו) נוטל שבורות כנגדן, וזה יטול את אלו לפי החשבון. **לחשבון שלימות** - (שכנגדן) (מסורת הש"ס: שכנגדו), אף הוא יטול שלימות כנגדן. **למלבנא רווחא** - יש לבינים העשויות כמלבן, שהוא רחב מחבירו. **אי נמי לטינא דמעבדא** - יש טיט שעושין ממנו לבינים, שמעובד ומגובל יפה מחבירו. **משנה. הבית** - והעלייה. **ונפחתה העלייה** - גרס, ולא גרס הכא של שנים - דהא בשוכר קאי, כדאמר בגמרא. **ואין בעל הבית** - משכיר. **מעזיבה** - טיח של טיט שנותנין על התקרה שקורין אשטרייך, ודומה לו במקרא ויעזבו (את) ירושלים בספר עזרא (נחמיה ג'), ובגמרא מפרש פלוגתייהו. **גמרא. אבל בארבעה לא** - שאינו מחוסר אלא מקום הנחת כלי אחד, וכנגדו יתן כלי אחר, כגון תיבה או עריבה למטה, וכשירצה להשתמש בו - ישתמש. **חציו למטה** - כלומר: מקצת תשמישו למטה, ומקצת תשמישו למעלה. **בארבעה** - כיון שנפחתה בארבעה - יורד ודר בבית לגמרי, ולא כפינן ליה, לדור חציו למעלה וחציו למטה. **אזדא** - מזלו גרם לו. **לוגר לו אחריתי** - אם יש לו, ולמה אנו כופין את המשכיר לקולטו עמו בבית? כי סלקא - בעודה קיימת. **וכי נחתא** - אם תפחות - נחית בהדה, גור בבית. **דשעביד הבית לגבי עלייה** - דאי לא שעבדו, למה ליה למימר שעל גבי בית זה, והא קא חזי ליה, דעלייה זו קאמר ליה. **דלית** - גפן מודלית, שקורין פליד"א. **פרסקא** - אילן שפירותיו אפרסקין.

דף קיז.א

לבדו הוא דר - ובעל הבית יוצא מביתו בעל כרחו. **דרך גגין** - לעלות מבחוץ דרך סולם הקבוע לכניסת פתח העלייה, ויכנס לעלייה הנפחת, ומשם ירד לבית בסולם. **עלייה קבילת עילואי** - לעלות דרך סולם, וליכנס לפתח, ולדור למעלה, אבל טורח של עלייה וירידה לא קבילת עלי. **שתי עליות זו על גב זו מהו** - והגמרא מפרש לבעיא ואזיל. **איפחית עלייה עליונה** - והוא שכר

העליונה פשוט לי דדר בתחתונה, דכל שכן דהא עדיפא ליה. **אלא איפחית תחתונה** - והוא שכר את התחתונה, מהו דנידחיה משכיר אצל העליונה, או נכוף את המשכיר וידור עמו בבית. **חדא עלייה** - מעלה. **קינים וסנאים** - מעשה תקרה כעין מחצלות, שקורין קלידי"ש (מחצלות, רשתות של קנים) . **וסטיני אמר ריש לקיש** - שם חכם, תלמידו של ריש לקיש. **לווחין** - פלנק"ש בלעז (קרשים, לוחות), מנסרים של ארז, . **איפחית מעזיבה** - והתקרה קיימת, אלא שהמים שותתין ויורדין דרך הפחתים הוו, ולא שוכר ומשכיר הוו, אלא בית של זה והעלייה של זה. **ויוסף הורד** - תרגומו איתחת, רבי חייא ברבי יוסי אמר תחתון וכו'. **בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן** - דמתניתין, דסלקא דעתך דהא דקאמר רבי יוסי העליון נותן את המעזיבה - כדי שלא יזיק מימיו את התחתון הוא, דקסבר על המזיק להרחיק את עצמו, והתחתון נותן תקרה - שהרי השכיר לו מקום לגור, ותנא קמא סבר: על הניזק להרחיק את עצמו, הלכך מעזיבה נמי על התחתון, לעכב המים שלא ירדו עליו. **ותיסברא דרבי יוסי ורבנן** - דהכא, בהיזיקא דתחתון פליגי, ומעזיבה זו - לעכב המים, ובשביל נזקי התחתון. **איפכא שמעינן להו** - דרבי יוסי סבר: על הניזק להרחיק את עצמו. **מן הבור** - שהשרשין מתפשטין ונוקבין בכותלי הבור, ומחלידין את הקרקע, והכתלים נופלים. **חרוב ושקמה** - יש להן שרשין יתירין וארוכין משאר אילנות. **בין מלמעלה** - בין שהאילן נמוך מן הבור, שקרקעית הבור למעלה משרשי האילן, שהאילן נטוע בבקעה, והבור בהר, והתם מפרש: מפני שמחלידין את הקרקע, ומעלין עפר, ומקלקלין קרקעיתו של בור. **מן הצד** - ששניהם בקרקע השוה. **ונותן דמים** - בעל הבור לבעל האילן. **אלא אי איכא למימר דפליגי** - אם יש לתלות פלוגתא דהנך אמוראי דלעיל, בפלוגתא דתנאי. **בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן דהתם הוא דפליגי** - מאן דאמר על העליון לתקן - כרבנן, ומאן דאמר על התחתון - כרבי יוסי. **בחזוקי תקרה** - וכשאין התחתון צועק, שאינו חש למימיו, אלא העליון צועק, ואומר: כשאני דורך על הנסרים הם מנענעים, ואני דואג שמא תהפך אחד מהן תחתי, או תשמט מן הקורה ואפול. **חזוקי תקרה הוא** - מאחר שהוא טח בטיט אין הנסרים נדין ממקומן. **אשווי גומות הוא** - דחזוקי תקרה סגי ליה ביתידות, שקורין קבליי"ש בלעז. **איני והאמר רב אשי וכו'** - אדרבי חייא בר יוסי פריך, דאמר: על התחתון לתקן, ואוקימנא כרבי יוסי, והא מודה רבי יוסי בגירי דיליה: אף על גב דאמר על הניזק להרחיק את עצמו - הני מילי היכי דלאו אדם עצמו

מזיקו, כגון אילן ובור, שבשעת נטיעתו אינו מזיקו, אלא השרשים גדילין ומתפשטין מאליהן לאחר זמן, אבל היכא דאדם עצמו מזיקו וזורק בו חציו, כי הכא ששופך המים על ראשו - מודה הוא דלא גרמא דניזקין הוא דתיפטר, אלא מזיק ממש הוא, ואדם מועד לעולם, ער וישן, שוגג ומזיד. **דפסקי והדר נפלי** - לא היתה מקום רחיצת ידים של עליון על מקום נזקי תחתון, אלא במקום אחר, משם הן נמשכין, עד שנופלים במקום שמזיקין. **משנה. של שנים** - בית של זה והעלייה של זה, שחלקו כך בנחלת אביהן. **אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות** - החומה והתקרה התחתונה המוטלין עליו לבנות, והוא - יבנה החומה מן התקרה ולמעלה, ותקרה העליונה של גג. **בונה בית** - לבדו, עד תקרה התחתונה. **עד שיתן לו יציאותיו** - ואחר כך יצא ממנו, ויבנה עלייתו. **אמר רבי יהודה אף זה דר בתוך של חבירו** - אם כן הוא, אף בעל העלייה זו כשהוא חוזר מעותיו לזה שהוא דר בתוך שלו, ואי נמי זה לא חסר, דהא בלאו הכי לא הוי בני לה איהו - צריך להעלות לו שכר, דזה מיהא נהנה, שאלולי בית זה אין לו מקום לדור שם, וקסבר: זה נהנה וזה לא חסר - חייב, וצריך להעלות לו שכר, ואי לא - מיחזי כרבית. **אלא בונה וגומר את הכל** - ומקרה את העלייה למעלה וכל הצריך לה. **ויושב בבית** - התחתון, דהוה ליה זה לא נהנה וזה לא חסר, הוא לא נהנה - שהרי עלייתו מוכנת לו לדור בה, וזה לא חסר - דבלאו הכי לא חזיא ליה, דהא לא הוה בני לה.

דף קיז.ב

גמרא. **שיהנה מממון חבירו** - שלא במתנה, עד שתהא מדעתו ונוחה לו. **נותן לו דמי צמרו** - צמר לבן כמו שמסר לו דקניה בשינוי ונתחייב מעות. **רבי יהודה אומר** - אם כן תחייבו נמצא זה נהנה, שזה הביאו לו מן השוק, אלא מחזיר לו את הצמר כמות שהוא צבוע, וידו על התחתונה. **אם השבח** - שהשביח הצמר יתר על היציאה שהוציא צבע זה בסממנין ועצים, ושכר טרחו כשאר שכיר יום. **נותן לו את היציאה** - ולא מה שראוי בקבלנות דהוי טפי, ואם ההוצאה וכו'. **והשליש את שטרו** - הפקידו ביד נאמן, לפי שדאג הלוח שיחזור ויתבענו כל החוב. **ואמר לו** - לוח לשליש. **אם אין אני נותן לו** - את המותר מכאן עד יום פלוני. **תן לו שטרו** - ויחזור ויתבע הכל. **ודלמא** - לא היא, זה נהנה וזה לא חסר - לא קאסר רבי יהודה, אלא זה נהנה וזה חסר הוא דאסר, ומתניתין זה נהנה וזה חסר הוא, דאמר ליה בעל הבית: קא

משחרת לכותלאי, שאתה בונה חדשים ויפים, וכל הדמים עלי, ואתה משחירן בעשן לפני יציאתך. **דהוה ליה משנה** - וקנסא קניס ליה, אבל זה נהנה וזה לא חסר, כגון לעיל בבא מציעא (כד, ב): הדר בחצר חבירו בחצר דלא קיימא לאגרא, והדר זה אפילו עביד למיגר דהוה ליה נהנה וזה אינו חסר - אינו צריך להעלות לו שכר. **ושמעין ליה וכו'** - הכא אשמעין הכי. **תחתון שבא לשנות** - בבנין חומה שעליו, מן היסוד עד התקרה. **בגויל שומעין לו** - אם היה מתחילה מאבני גזית, ובא לשנותו כשנפלה ולבנות באבני גויל - שומעין לו, מפני שהוא מחזיק את הבנין, שחומת גויל רחבה משל גזית טפח, כדאמר בפרק קמא דבבא בתרא (ב, א): בגויל - זה נותן שלשה טפחים וזה נותן שלשה טפחים, ובגזית - זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה, והתם מפרש: גויל - אבנים דלא משפיין, דמורשי דידהו מטפי בה טפח. **כפיסים** - ארחי, חצאי לבינים, ורחבן טפח ומחצה, ונותן אריח מכאן ואריח מכאן וטפח אבנים דקות וסיד ביניהם, הוי עובי החומה ארבעה טפחים. **בלבינים** - שלימות, ואין עוביו של כותל אלא כמדת רוחבן, והן שלשה טפחים, כלל הדבר: התחתון שמרחיב עובי הבנין ומחזיקו - שומעין לו, אם ממעט חיזוקו - אין שומעין לו, שהעליון טוענו: למחר יפול, והעליון שבא להכביד את המשא - תחתון מעכב עליו, וכל זמן שממעט כובדו - שומעין לו. **ארזים** - בקורות של תקרה תחתונה קמיירי, וארזים מתקיימין מן השקמין, ומשאן כבד. **בא לשנות תחתון** - משקמים לארזים - שומעין לו, שמהנהו לעליון - שמתקיים וחזק מקום מדרך רגליו, מארזים לשקמים - אין שומעין לו, מפני שהן נוחין להשבר. **להרבות בחלונות** - ממעט חוזק הבנין, והעליון מעכב עליו. **להגביה** - חלל הבית - אין שומעין לו, שמטריח את העליון לעלות, ועוד, שהנמוך חזק מן הגבוה. **עליון שבא לשנות וכו'** - טעמא דכולהו שומעין לו מפני שממעט כובד המשא, והיכא דמוסיף על כובדו - תחתון מעכב עליו, שהתחתון אינו חושש אם תפול החומה שמן התקרה ולמעלה. **אין לו לא לזה ולא לזה** - לבנות שעניים הם ובעל הקרקע רוצה למכור הקרקע. **מאי** - אית ליה לבעל העלייה בקרקע, או לא? דדיינא הוא - אב בית דין היה, כדאמרינן בהוריות בפרק בתרא (יג, ב). **כמה מפסיד שלישי** - ימי קיומה, היא ממהרת ליפול מחמת משא העלייה. **משנה. בית הבד** - בית לעצור זיתים, וגינה אחת על גבו שחקק אדם בסלע תחתיה כגון כיפה, והיה גינתו למעלה ובית בדו מלמטה, וכשמת - נטלו בניו זה בית הבד וזה גינה,

ונפחת גגו של בית הבד שהוא מקום זריעתו של העליון. **כיפין** - ארקוולט"ו (מבנה על גבי קשתות) העליון יתן עליו עפר ויזרע. **פטור** - מלשלם, דמאי הוה ליה למיעבד, אנוס הוא. **נתנו לו זמן** - שראוהו בית דין שהיה נוטה, ואמרו לו: סתור. **ונפל** - לתוך גינתו של חברו.

דף קיח.א

הגיעוך - הם שלך, ופנה אותן לעצמך. **אין שומעין לו** - אם אין זה רוצה אין קונה לו דבר הפקר או מתנה. **בתבן ובקש** - ללקט לו משלו או מן ההפקר. **טול מה שעשית** - כל מה שלקטת - יהא שלך. **אין שומעין לו** - אף על גב דבכל דוכתי אית ליה שוה כסף ככסף, הכא גבי פועל בל תלין שכרו כתיב (ויקרא יט) - מאי דאתני בהדיה משמע. **גמרא. דלית ליה אגרא גביה** - וזה אינו חפץ במתנתו, והוא מזיקו, שמנעו מזריעתו. **אבל סיפא דאית ליה אגרא גביה** - וזה בא לכופו על שכרו, והוא אומר לו טול זה בפרעון אימא כו'. **ממרי רשותיך** - מבעל חובך. **פארי אפרע** - אפילו נותן לך סובין - קבלם. **משום דאית ליה אגרא גביה** - משקיבל עליה קנייה באגריה. **צריכא** - דאין שומעין לו דקנייה ליה חצרו. **והתניא שומעין לו** - לאומר לפועל טול מה שעשית בשכרך. **בשל חברו** - שהיתה מלאכת חברו - שומעין לו. **בשל הפקר** - שומעין לו, דאמר ליה קני ביה את, דלדידיה לא קני ליה, רב נחמן לטעמיה, דאמר לעיל בבא מציעא (י, א): המגביה מציאה לחבירו לא קנה חברו, נמצא שאין פעולתו עליו, ואין כאן בל תלין, ולא דמי לשל חברו, דהתם ליכא למימר זכי ביה את, וכי לא אמר ליה שכרך על בעל הבית - על כרחו שכרו עליו, אבל הכא - לא. **איתיביה רבא לרב נחמן** - למימר דפועל לאו בכלל המגביה מציאה לחבירו הוא, אלא כיד בעל הבית הוא, וקנייה בעל הבית בהגבהה דפועל, אפילו אמר לו עשה עמי מלאכה סתם - וכל שכן הכא, דשכרו ללקט מציאות ממש. **כאן בהגבהה כאן בהבטה** - ואידי ואידי בשל הפקר, מתניתין כששכרו ללקט תבן וקש בהגבהה דפועל - ועל כרחו שכרו עליו, וברייתא כששכרו למלאכת הבטה כגון לשמור או להשליך מעלייה לארץ, דליכא הגבהה, דאמר ליה: אכתי לא זכאי ביה אנא, זיל את זכי בה. **תנאי היא** - אי קניא אי לא. **שומרי ספיחים** - של שעורין לצורך מנחת העומר, או של חטין לצורך שתי הלחם. **אתה אומר אינן באין משל צבור** - אם נשמע לך לא יביאו עומר ושתי הלחם משל צבור אלא משל יחיד, זה

שקנה מן ההפקר בשמירתו, דסבירא להו הבטה קניא בהפקר, הואיל ודבר טורח הוא, ודעתו לכך על ידו נשמר. **ומה אתה אומר אין באין וכו'** - הא איהו סבר דלא קניא. **מדבריך** - שאתה אומר לשמרו בחנם. **לדברינו** - שאנו אומרים הבטה בהפקר קני אין וכו'. **אמר רבא** - גרסינן הכא ולעיל אמר רבה. **זכולי עלמא הבטה בהפקר קני** - וטעמא דרבי יוסי דקסבר מסרה זה לצבור, ונמצאו באין משל צבור. **ורבנן** - חיישי שמא לא יהא בלבו למסור יפה יפה בלב שלם, דנוח לו שיקרבו משלו. **מדבריך** - שאתה אומר ישמרם חנם. **לדברינו** - שאנו חוששין שמא לא ימסרם יפה יפה, אין עומר ושתי הלחם וכו'. **בחוששין לבעלי זרועות** - שאם לא נוציא עליהן קול שהן של הקדש - יש בעלי זרועות שלוקחין אותם בחזקה, ולעצמן.

דף קיח.ב

ומה אתה אומר - אינן באין משל צבור - הא אמרן דלא קני. **הכי קאמרי ליה מדבריך** - דקאמרת ישמרם חנם. **לדברינו** - דסבירא לן דתקינן רבנן ארבעה זוזי מן התרומה לשומרי ספיחים, וזה מוחל עליהן, ונמצאו לו בתרומה ארבעה זוזים שאין לצבור חלק בהם, ואם קונין מהן תמידין ומוספין ושאר קרבנות צבור - אין תמידין באין משל צבור. **משנה. המוציא מוציא והמזבל מזבל** - כלומר: אינו רשאי להשהותו שם, אלא מוציאו מן הרפת לרשות הרבים, והנושאו יהא מזומן לישאנו לשדה ולגנה לזבל. **אין שורין טיט** - מקומות יש ששורין אותן ימים רבים צבור במקום אחד. **ואין לובנים לבנים** - לפי שמשהה אותן לייבשן, ששוטח הטיט בקרקע חלקה כעובי הלבנים, וחורץ בו חריצות שתי וערב כמדת הלבנים, ומניחן שם עד שיבשו. **וגובלין טיט** - לתת מיד בבנין. **והבונה בונה** - מקבל מיד המביא ובונה. **מתקן** - מזמן ברשות הרבים, ואינו חייב בנזקין. **גמרא. וצוברו כל שלשים יום** - משלשים לשלשים חוזר וצוברו, כדי שיהא נישף יפה. **מודה רבי יהודה וכו'** - ומתניתין נמי עצה טובה קאמר, שלא יתחייב בנזקו. **בנר חנוכה פטור** - גבי הניח חנוני נרו מבחוץ ועבר גמל טעון פשתן ודלקה בנר והדליק את הבירה, בבבא קמא (סב, ב). **מאי לאו ברשות בית דין** - אלמא: כל מידי דיהבו ליה רבנן רשותא, אם הזיק - פטור. **כל אלו שאמרו וכו'** - כל אותן נזקין שנתנו חכמים עליהם רשות, ואמרו מותרין לקלקל ברשות הרבים ולהשליכן לשם, כגון הוצאת זבלים לרבי יהודה, וכגון פותקין ביבותיהם וגורפין מערותיהן בימות

הגשמים, דברשות קא עבדי, בבבא קמא (ו, א). **אף מתקן הוא** - וקאי אתנא קמא, דאמר אם הזיק משלם, וקאמר ליה איהו: אף בשלשים יום קודם לכן מתקן ופטור. **היה מעמידו בעלייה** - משנה היא בבבא בתרא בלא יחפור: לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אלא אם כן יש על גביו חלל גובה ארבע אמות מפי התנור לעלייה. **היה מעמידו בעלייה** - עד שיהא תחתיו עובי מעזיבה שלשה טפחים. **ובכירה** - שאין היסק שבה גדול. **טפח** - מעזיבה יהא תחתיה. **ואם הזיק** - שדלק הבית והדליק את סביביו. **חצב** - החוצב אבן מן ההר לעקרה מחיבורה. **סתת** - הוא המרבעה ומחליקה. **חמר** - נושאה מן ההר, שסיתתה הסתת שם, ומוסרה לכתף, המושיטה לבנאי העומד על מעמד החומה העשוי להילוך האומנין. **אדריכל** - הוא אבי האומנין, שהוא מדקדק בהנחת האבן לצדדה על מושבה בשוה שלא תמיש ולא תטה, ולא תהא בולטת חוץ לדימוס. **חייב** - זה שהיא בידו חייב בנזקה, אם תפול מידו ותזיק את אחרים או תשבר היא - הוא חייב לשלם, ואף על גב דמוקמינן להא לקמן בקבלנות, וכולן שותפין במלאכה - אין חייב אלא מי שהיתה מסורה לו, דכיון דכחו הוא - הנזק מוטל עליו כל היכא דמיתרמי, דתנן: אדם מועד לעולם שוגג ומזיד אונס ורצון, דנפקא לן בבבא קמא (כו, ב) פצע תחת פצע - לחייב על השוגג כמזיד, ואונס כרצון. **כולן** - אלו שהיו שותפין במלאכה אחת, ומשהניחו אבן על הדימוס, היא שורת הבנין, נפלה והזיקה, הואיל ולא כחו דאדריכל הוא, לא שלאחר שהניחה נפלה וליכא לחיוביה משום גירי דיליה - כולן חייבין יחד, שכולן שותפין בדבר ועליהן המלאכה לעשות, וקיבלו אחריות הנזק יחד. **והתניא האחרון חייב** - אדריכל שהניחה. **בשכירות** - האחרון חייב. **בקבלנות** - כולן חייבין היכא דלא נפלה מיד אחד מהן, ועל כולן לשמור שתהא מיושבת יפה. **משנה. שתי גנות זו על גב זו** - סמוכות זו לזו, האחת קרקעיתה גבוהה ושאצלה קרקעיתה נמוך. **והירק בינתים** - בזקיפת הגובה שזו גבוהה מזו יש שומים או בצלים. **של עליון** - שהרי עפרו הוא ומשלו הוא יונק. **של תחתון** - שעל אוירו הוא מונח. **למלאות גנתו עפר** - משהו קרקעו לעליונה. **אמר רבי מאיר מאחר ששניהן הן יכולין למחות זה על זה** - שלא יהא ירק זה כאן עליון ליטול עפרו והתחתון למלאות גנתו. **רואין מהיכן ירק זה חי** - ממקום שהוא יונק וגדל - לו ינתן. **כל שעליון יכול לפשוט ידו וליטול הרי אלו שלו** - כדאמר רבי מאיר, הואיל ומעפרו היא חייה. **והשאר של תחתון** - ועליון הוא גופיה אפקורי מפקר להו לגביה, שגנאי

הוא לו ליטול רשות ליכנס לתוך של חבירו וללקוט. **גמרא. בעיקרו** - שרשי הירק. **בנפו** - לפי שהן תלויין באוירו של תחתון, פליגי בהו.

דף קיט.א

אילן היוצא מן הגזע וכו' - בלוקח אילן אחד בתוך של חבירו דקיימא לן בבבא בתרא (פא, א) דדברי הכל לא קנה קרקע, ואילן קטן היוצא (מן הגזע או) מן השרשין - לית דינא ולית דיינא דקרקע גמורה היא, ומן הגזע נמי, רבי מאיר סבר: שדי נופו בתר עיקרו, והתם מפרש מאי גזע ומאי שרשין: גזע - כל שרואה פני חמה, שרשין - שאין רואין פני חמה, ואף על גב דשבח נוף העליון לבעל האילן, כדקתני התם הגדילו לא ישפה - התם הוא דאדעתא דהכי נחת, שכל זמן שיהא ראויין לעשות פרי יהא בקרקע, וישא ענף ופירי, אבל אילן אחר העולה מן הגזע - אילנא אחרינא הוא. **חייב בערלה** - גרסינן לרבי מאיר, דאילן הוא לעצמו, דגזע הסמוך לקרקע בתוך שלשה כקרקע הוא, ואף על גב דלא מארעא ממש יניק - שדי נופו בתר עיקרו. **מגיע לעיקרו ואינו מגיע לנופו** - כגון שנוטה נופו למטה. **קמיה דשבור מלכא** - לי נראה: שבור מלכא ממש, ומלך פרס היה, ובקי בדינים, ואמרוה להא דרבי שמעון דמתניתין קמיה, וקלסה, ואמר: אפריון נמטייה לרבי שמעון - יקבל חן מאתנו על דבר זה, ואית דאמרי שבור מלכא - שמואל, דבכמה דוכתי קרי ליה הכי, ואין מיושב בה, דמאי אמרוה, אי להא דרבי שמעון דמתניתין - אטו שמואל לא הוה ידע לה למתניתין, ואי להא דאפרים ספרא - אטו אי לא אמר ריש לקיש הלכה כרבי שמעון שמואל מי לא קים בדיני למיקלסיה לרבי שמעון עד דשמע משמיה דריש לקיש דהלכתא כוותיה? אפריון - חן שלנו. **הדרן עלך הבית והעלייה וסליקא לה מסכת בבא מציעא** -